

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI TEBLİĞLER DERGİSİ

CİLT : 40

25 NİSAN 1977 TARİH ve 1931 SAYILI TEBLİĞLER DERGİSİNE EKTİR

Talim ve Terbiye Kurulu Kararı :

Karar sayısı: 148

Karar tarihi: 19-4-1977

Konu : Temel Eğitim I. Kademe (İlkokul IV-V. sınıf) ve II. Ka-
deme (Ortaokul I-II-III. sınıf) Sosyal Bilgiler prog-
ramlarının kabulü ve ders kitaplarının yarışma yolu ile
yazdırılması hk.

1 — Temel Eğitim I. Kademe (İlkokul VI-V. sınıf) ve II.
Kademe (Ortaokul I-II-III. sınıf) Sosyal Bilgiler programları-
nın ve açıklamalarının ilişik örneğine göre 1978-1979 öğretim
yılı başından itibaren uygulamaya konulmak üzere kabulü;

2 — Söz konusu programa göre Temel Eğitim I. Kademe
(İlkokul IV-V. sınıf) ve II. Kademe (Ortaokul I-II-III. sınıf)
Sosyal Bilgiler ders kitaplarının ekli açıklama ve şartnameye
uygun olarak yarışma yolu ile yazdırılması, yapılacak inceleme
sonunda en yüksek puan alan ve Kurulumuzca ders kitabı nite-
liğinde olduğu tespit edilen her sınıf için birer kitabın üç yıl
süreyle telif hakkı satın alınmak suretiyle Bakanlığımızca bas-
tırılması;

3 — Bu sınıflar için daha önce yarışma yolu ile yazdırılmış
olan ders kitaplarının 1978-1979 öğretim yılı kitap listesine alın-
maması ve bu durumun ilgililere şimdiden duyurulması husus-
larının Bakanlık Makamının tasviplerine arzı kararlaştırıldı.

Başkan
A. DEMİRTAŞ
İmza

Başkan Yardımcısı
A. KONYALIOĞLU
İzinli

Üye
A. ÖLMEZOĞLU
İmza

Üye
Ş. SOYKAL
İmza

Üye
A. H. ÖZER
İmza

Üye
E. SAĞLAMER
İmza

Üye
Dr. İ. SEZGİN
Görevli

Üye
İ. K. UĞUR
İmza

Üye
Dr. H. N. BİLGİN
İmza

Üye
Ü. BİLGİN
İmza

Üye
Y. BAYKUL
İmza

Üye
A. DEMİRKIRAN
İmza

Üye
M. HAS - ER
İmza

Üye
Ö. OKUTAN
İmza

Üye
E. ÇAKIROĞLU
İzinli

Üye
H. DEMİRÇELİK
İzinli

Uygundur.
19/4/1977
Millî Eğitim Bakanı
Haydar Ali DİRİÖZ
Müsteşar Yardımcısı
İmza

TEMEL EĞİTİM I. KADEME (İlkokul IV. ve V. sınıf) ve
II. KADEME (Ortaokul I-II-III. sınıf) SOSYAL BİLGİLER
DERS KİTAPLARI YARIŞMA ŞARTNAMESİ

I — GENEL NİTELİKLER :

1 — Yarışmaya katılma süresi I. kademe için (İlkokul IV.
ve V. sınıf) 5 Aralık 1977 Pazartesi günü saat 17.30'da; II. ka-
deme için (Ortaokul I-II-III. sınıflar) 6 Şubat 1978 Pazartesi
günü saat 17.30'da sona ereceğinden kitap müsveddeleri bu ta-
rihten önce Bakanlığımız Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzeme-
leri Genel Müdürlüğüne verilmiş olmalıdır. Zamanında Bakan-
lığımıza teslim edilmeyen veya postada geciken kitaplar yarış-
maya katılma hakkını kaybederler.

2 — Kitapların I. kademe (İlkokul IV. ve V. sınıf) ve II.
kademe (Ortaokul I-II-III. sınıf) için takım halinde olması şart
değildir. Yazarlar sadece I. kademe veya II. kademe için yarış-
maya katılabilecekleri gibi herhangi bir sınıf veya sınıflar için
yarışmaya katılabilirler.

3 — Yarışmaya gireceklerin müsvedde halindeki kitaplarını
21x30 cm. boyutundaki aynı cins dosya kâğıdının yalnız bir yü-
züne daktilo ile iki aralıklı, temiz ve net yazılmış olarak aynı
boyuttaki bir kapak içine (ciltli kabul edilmez) koymaları ve
bunları üç nüsha halinde hazırlamaları, bu üç nüshada da aynı
cins kâğıt kullanmaları gerekir.

4 — Müsveddelerin biri resimli, öteki iki nüshası resimsiz
olacaktır. Ancak; ikinci ve üçüncü nüshalarda da birinci nüsha-
daki resim ve yardımcı unsurların eşlerinin veya kopyalarının,
fotokopilerinin konması yerinde olur. Resimler ayrı dosya ha-
linde gönderilmeyip birinci nüshada ilgili sayfalara (zorunlu
hallerde ilgili metinden önce gelecek ilâve sayfalara) yapıştırı-
lacaktır. Sayfalarda metin ve resimlerden başka süsleme bulun-
mayacak ve bunları muhafaza düşüncesiyle de olsa kaplanma-
yacak ve benzeri herhangi bir tedbire başvurulmayacaktır.

5 — Yazarın adı, soyadı ve adresi müsveddelerin yalnız iç
kapaklarına yazılacak ve bu iç kapaklar istendiğinde kolayca
çıkarılabilecektir. Müsveddelerin dış kapak ve iç sayfalarında
yazarın adı, adresi yazılı bulunmayacaktır. Bu şarta uymayan
kitaplar, yarışma hakkını kaybederler.

6 — Daha önceki yarışmalara katılarak yarışmayı kazan-
mış veya kazanamamış kitapların yazarları, bu defa da yarış-
maya girdikleri takdirde, kitaplarını yeniden müsvedde halinde
ve yukarıda belirtilen esaslara göre hazırlayacaklardır.

7 — Yarışmaya katılan kitapların ön incelemesi, Bakanlığı-
mızca kurulan bir komisyonca yapılacak ve bu komisyon müs-
vedde kitapları puanlamak suretiyle sıralamaya tabi tutacak-
tır.

8 — Yarışma sonucunda en yüksek puan alan ve Talim
ve Terbiye Kurulunca ders kitabı niteliğinde görülen her sınıf

BU DERGİDE SOSYAL BİLGİLER, FEN BİLGİSİ, MATEMATİK İLKOKUL 4 ve 5 — ORTAOKUL 1., 2., 3. SINIFLAR DERS
KİTAPLARININ YARIŞMA DÜZENLEMEK SURETİYLE YAZDIRILACAĞINA DAİR KARARLAR, PROGRAMLAR VE
ŞARTNAMESİLER BULUNMAKTADIR.

için birer kitap 1978-1979 öğretim yılından itibaren üç öğretim yılı süre ile temel eğitim I. ve II. kademedeki tek kitap olarak okutulmak üzere ders kitabı olarak kabul edilecektir. Bu kitaplar Bakanlığımızca bastırılacak ve yazarlarına "Telif Haklarına Dair Yönetmelik" hükümleri uyarınca telif ücreti ödenecektir.

Ders kitabı dışında kalan kitaplardan puvanlama sırasına göre % 60'ın üzerinde puvan alan (60 dahil) ve Talim ve Terbiye Kurulunca da uygun görülen kitaplar, eksik ve hataları yazarlarınca düzeltilerek bastırılmak kaydıyla 1978-1979 öğretim yılından itibaren üç yıllık süre için YARDIMCI KİTAP* olarak kabul edilecektir.

9 — Yarışma sonucunda ders kitabı veya yardımcı kitap olacak nitelikte görülen kitapların eksikleri ve hataları yazarlarına bildirilecek; bunlardan başka yarışmaya katılmış olan hiçbir kitabın eksikliği ve hatası yazarlarına bildirilmeyecektir.

10 — Yarışma sonunda Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilerek Bakanlığımızca bastırılacak ders kitabının yazarı veya yazarları ile üçüncü şahıslar arasında o kitabın yazılması, muhtevası, içindeki iktibaslar, resim, şekil, tablo ve benzeri hususlarla ilgili olarak çıkacak hukuki ihtilaflarda Milli Eğitim Bakanlığı taraf olmayacaktır.

11 — Yarışmaya girenler müsveddelerle birlikte, kitapları Bakanlıkça basıldığı takdirde, bunları telif hakkı karşılığında ve her türlü tasarruf hakkından vazgeçerek üç öğretim yılı dönemi için Bakanlığımıza devretmeyi, bu süreden sonraki yıllar için de telif hakkı karşılığı bu süreyi uzatmayı kabul edeceğini ve kitabın her basılışında tashihlerinin kendisi veya tayin edeceği bir kimse tarafından yapılacağını gösterir noterlikten tasdikli bir taahhüt senedi vereceklerdir.

TAAHHÜT SENEDİ

1 — 19/4/1977 gün ve 148 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı gereğince açılmış olan yarışma için yazmış olduğum dersi kitabı yarışma sonunda Milli Eğitim Bakanlığınca basıldığı takdirde eserler üzerindeki "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu" gereğince sahip olduğum her türlü hukuku, telif hakları ile ilgili yönetmelik hükümleri uyarınca ödenecek telif hakkı karşılığında ve her türlü tasarruf hakkından vazgeçerek 1978-1979, 1979-1980, 1980-1981 yılları için Milli Eğitim Bakanlığımıza devretmeyi ve Bakanlıkça istenildiği takdirde bu süreyi daha sonraki yılların kapsayacak şekilde ve o yıllarda yürürlükte bulunan telif hakları yönetmeliği esaslarına göre uzatmayı;

2 — Kitapların her basılışında yapacağım tashihler esnasında, tarafımdan veya tashih işini adımı yapan kimse tarafından kitapların herhangi bir kısmının yeniden basılmasını gerektirecek bir yanlışlığa sebebiyet verildiği hallerde, bu kısmın basılması için sarfi gereken para ile tashih işinin Bakanlıkça başka bir kimseye havalesine lüzum görüldüğü takdirde ona verilecek tashih ücretinin alacağım telif hakkımdan Bakanlıkça kesilmesini kabul ettiğimi taahhüt ederim.

II — ÖZEL NİTELİKLER :

A) Amaç, Muhteva ve Metod Yönünden :

1 — Kitaplar, Anayasaya, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda belirtilen Türk Milli Eğitiminin AMAÇLARINA, Temel İlkelerine, 1968 İlkokul Programında belirtilmiş olan "İlkokulun Eğitim ve Öğretim İlkelerine", "Programın Uygulanması ile İlgili Genel Esaslara", "Metod ve Tekniklere", "Temel Eğitim Birinci Kademe (İlkokul IV. ve V. sınıf) ve İkinci Kademe (Ortaokul I-II-III sınıf) Sosyal Bilgiler Programının Amaçlarına, Açıklamalarına ve Muhtevasına" uygun olmalıdır.

2 — Konular, ezberlenerek öğrenilecek şekilde değil, yakından uzağa, kolaydan zora, bilinenden bilinmeyene giden bir sıra içinde öğrenciyi incelemeye ve araştırmaya yöneltici ve düşündürücü, onların buluş ve bilimsel yöntemle düşünme yeteneklerini geliştirici ve kolay anlaşılabilir şekilde işlenmelidir.

3 — Her konunun başına hazırlık çalışmaları şeklinde konulacak sorular, öğrencileri gözlem ve araştırmalarda bulunmaya teşvik edici ve konuya götürücü nitelikte olmalıdır.

Konuların sonuna öğrencilerin öğrendiklerini denetleyici, değerlendirici ve sorun çözdürücü konulmalıdır. Sorular öğrenci seviyesine uygun ve yeterli kadar olmalıdır. Soruların cevapları, metindeki bölümlere atıf yapmak suretiyle gösterilmemeli, sorular metni tekrarlatmamalıdır. Metinlerin sonuna konunun özeti konulmamalıdır.

4 — Kitaplarda kazandırılacak bilgiler, örneklerden hareket edilerek işlenmeli; bu bilgiler hayat için yararlı, kullanılabilir nitelikte ve sebep-sonuç ilişkilerini belirtici olmalıdır.

5 — Gerek metinler içinde, gerek sorularda sırası geldikçe öğrencilere çevre şartlarına ve ihtiyaçlarına göre hareket etme imkânı ve fırsatı sağlanmalıdır.

6 — Kitaplarda sayı ve tarihlerin önemli ve gerekli olmalarına yer verilmemelidir. Ancak, olayların akışında ve devrin açıklanmasında rolü olan özel ad ve tarihler üzerinde durulmalıdır.

B) Tertip ve Öğretim Yardımcı Unsurlar Yönünden :

1 — Konuları açıklayıcı, yorumlayıcı, tamamlayıcı nitelikteki plan, harita, şema, grafiik, cetvel ve diyagramlar kitap metninde ilgili oldukları konuların en uygun yerine konulmalı ve altlarında gerekli kısa açıklamalar bulunmalıdır.

2 — Kitaplarda gerekli yerlerde yeterli kadar renkli resim ve haritalar bulunmalıdır. Resim ve fotoğraflar Türk uygarlık ve kültürünü, yurdumuzun tarihi anıt ve eserlerini, tarihi şahsiyetleri, turistik yerleri, yüzey şekillerini, şehirlerin karakteristik yönlerini, ekonomik etkinliklerini, Türk sanat ve zevkinin değerini belirtmelidir. Bunlar basıldığı zaman net çıkacak nitelikte olmalıdır.

3 — Kitaplara konulacak haritalarla, metinler arasında tam bir uygunluk olmalı; metne göre fazlalık veya noksanlık olmamalıdır. Haritalarda yazılar okunaklı olarak ve maksadı en iyi belirtecek yerlere konulmalıdır.

4 — Kıta ve ülkelerin yüzölçümleri ile nüfusları ve öteki istatistik bilgilere dayanan rakamların son üç basamağı sıfır olarak belirtilmelidir. Bu sayılarda en son istatistiki bilgiler esas alınmalıdır.

5 — Kitaplardaki metinler başka eserlerden aynen alınmamalıdır. Resim, harita ve okuma parçaları başka eserlerden alındığı takdirde dipnot halinde kaynak gösterilmelidir.

C) Dil ve Anlatım Yönünden :

1 — Kitaplar sözdizimi, imlâ ve noktalama bakımından kusursuz olmalı; kitabın anlatımında çocuğun eksiksiz, doğru ve kolay anlamasını sağlayacak bir yol tutulmalıdır.

2 — Kitaplar, öğrenci seviyesine uygun; açık ve duru bir dille yazılmış olmalıdır. Yabancı kaynaklı kelimelerin varsa Türkçe karşılıkları kullanılmalıdır.

3 — Kitaplarda kavramlar ve terimler yerli yerinde kullanılmış olmalıdır.

4 — Yabancı özel adlar orijinal yazılışı ile yazılmalı, bunların Türkçe okunuşları parantez içinde gösterilmelidir. Yer ve kişi adları, önemli terimler, tarihler ve önemli kelimeler siyah puntolarla yazılmalıdır.

5 — Kitapta yer alan kelime ve deyimler, kavramlar yurdun her tarafındaki öğrenciler tarafından kolay anlaşılabilir olmalı, öğrencilerin daha önceki öğrenim yaşantılarına ve bu yaş çocuğunun dil gelişim seviyesine uygun olmalıdır.

6 — Kitaplarda, aynı sayfada çok sayıda yeni terimin yer alması, belli kelimelerin fazla tekrarı, eşsesli ve eşanlamli kelimelerin dikkatsiz kullanılması gibi sebeplerle okumayı ve anlamayı zorlaştıran durumlar olmamalıdır.

7 — Kitaplardaki cümleler, basit, açık ve dil bilgisi bakımından doğru bir kuruluşa sahip olmalıdır. Kitabın dili, Türk dilini sevdirecek nitelikte olmalıdır.

8 — Kitaplarda paragraflar, cümlelerin tabii gelişimi sonunda ve belli bir düşünceyi açıklıkla belirtecek şekilde düzenlenmiş olmalıdır. Paragrafların uzunlukları, öğrenci seviyesine uygun olmalı ve paragraftan paragrafa geçiş tabii bir gelişim sonucu olmalıdır.

C) Basılması Bakanlıkça Uygun Görülen Kitaplar :

- 1 — Yazılar 10 punto ve rahat okunabilecek karakterde olmalıdır.
- 2 — Kitaplar, temiz ve renkli kapaklı, forma bağlanışları sağlam olmalıdır.
- 3 — Kitaplar 69x100 ve 1/16 boyutunda Bakanlıkça kabul edilen ders kitabı kâğıdına basılmalıdır.
- 4 — Kitapların forma sayısı:
 - a) Temel Eğitim I. Kademe IV. sınıf için 14-16 forma;
 - b) Temel Eğitim I. Kademe V. sınıf için 14-16 forma;
 - c) Temel Eğitim II. Kademe (Ortaokul) I. Sınıf için 18-20 forma;
 - c) Temel Eğitim II. Kademe (Ortaokul) II. Sınıf için 16-18 forma;
 - d) Temel Eğitim II. Kademe (Ortaokul) III. Sınıf için 18-20 forma hacminde olmalıdır. Müsveddelerin sayfa sayısı bu ölçüyü gerçekleştirecek şekilde ayarlanmalıdır.

• YARDIMCI KİTAP, yarışmaya katılan ve yarışma ön inceleme komisyonu tarafından yapılan değerlendirmeye göre ders kitabı seçilememiş olan, % 60'dan fazla puan alan (% 60 dahil) ve Talim ve Terbiye Kurulunca bastırılması uygun görülen kitaplardır. Düzeltme ve geliştirme raporuna göre noksanları giderilen yardımcı kitaplar, yazarlarınca bastırılacak ve bunlar ders kitabının okutulduğu süresi içinde, yardımcı kitaplar başlığı altında, ilgili Tebliğler Dergisi'nde yer alacaktır.

TEMEL EĞİTİM SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI

1 — GİRİŞ :

Programlar, sabit bir şekle bağlı kalmadan, her memleketin siyasi, sosyal ve ekonomik durumuna, özellikle son yıllarda bilim ve teknoloji alanında görülen hızlı ilerlemelere paralel olarak sürekli bir gelişme içindedir.

Memleketimizde de Cumhuriyetin kuruluşundan beri, ilk ve ortaokul programlarında, ihtiyaç ve imkanlar ölçüsünde zaman zaman değişiklikler yapılmış, gerçekleştirilmesine çalışılan demokratik idare ve yaşayışın okul programlarına aksettirilmesine, milletimizin gücüne ve demokrasiye inanmış, demokratik yaşayışa tam uyabilen vatandaşlar yetiştirilmesine önem verilmiştir. Böylece "Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek" Millî Eğitimimizin amaçlarının başında yer almıştır.

Ancak; öğrencinin iyi bir vatandaş olarak yetişebilmesi için herşeyden önce içinde yaşadığı çevreyi, vatanını ve dünyayı iyi tanımasına; ortaya çıkan problemleri başarıyla çözebilmesine yarayacak sağlam temel bilgilere ve genel kültüre ihtiyacı vardır. Bu yüzden Temel Eğitim (İlk ve Ortaokul) programlarındaki Sosyal Bilgiler (Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi) konularının payına çok önemli görevler düşmektedir.

İşte son yıllarda, programların daha hayati ve öğrenciye daha uygun, ona tam bir anlayış ve kavrayışla birlikte, olumlu bir davranış ve beceri kazandıracak bir niteliğe erişebilmesi amacıyla Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi konularının bir birleriyle olan sıkı ilişkileri gözönünde tutularak "Sosyal Bilgiler" adı altında toplanmasına ve ünitelerin işlenmesinde, konuların çeşitli yönlerden ele alınmasını mümkün kılacak metotların uygulanması çalışmalarına 1962 yılından itibaren ilkokullarda, (Toplum ve Ülke İncelemeleri adı altında) 1970 yılından itibaren ortaokullarda deneme mahiyetinde başlanmıştır.

Bu çalışmalar, 1968 yılında ilkokullarda, 1974 yılından itibaren de ortaokullarda deneme dönemini tamamlayarak son şekli ile uygulamaya konmuştur.

Beşinci Millî Eğitim Şurasında Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi Derslerinin "Sosyal Bilgiler" adı altında toplulaştırılmasında "İki mihver dersten birisi olarak" gözetilen amacın, bu dersleri "sadece biri birine eklemek değil, bir hadiseyi veya bir problemi çeşitli bilgi ve anlayış açısından incelemek ve araştırmak imkanlarının sağlanması" olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca, bu dersin öğretiminde "yetişkinlere mahsus mantıklı bir sıraya riayetini doğru olmayacağı, çocuğun çevresindeki hadise ve problemlerin hareket noktası olarak alınmasının zorunlu bulunduğu" da ifade edilmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde, aşağıda belirtilen amaçların gerçekleştirilmesi, konuların hayatilik ve olumlu davranış sağlıyacak bir nitelik kazanabilmeleri için çocuğun yaşadığı çevrenin, bölgenin, yurdumuzun ve milletimizin ve nihayet bütün dünyanın bizi ilgilendiren problemleri ve bunların çözüm yolları incelenecek; aynı veya benzer problemlerin öteki ülkelerde ne şekilde belirdiği ve çözümlendiği, geçmiş çağlarda nasıl ortaya çıktığı, hangi şartlara ve imkanlara göre hangi yollardan çözümlenmek istendiği, neler yapılabildiği, çabaların yüzyıllar boyunca nasıl gelişip genişlediği, birbiri ardından ve çocuk seviyesine uygun olarak belli bir düzen içinde incelenecektir.

Millî Eğitim Temel Kanunu uyarınca Temel Eğitimin Amaçlarına uygun olarak ve Dokuzuncu Millî Eğitim Şurasının kararları ışığında, Temel Eğitim Sosyal Bilgiler Programının hazırlanmasında, program geliştirmenin ana ilkeleri yanında, I. kademe ile II. kademe programı arasında bütünlük ve devamlılık sağlanması ilkesine de önem verilmiştir.

Ancak, Temel Eğitim I. kademeyi (ilkokulu) bitirdikten sonra öğretime devam etmeyen çocuklarımızın durumu dikkate alınarak Türk Millî Eğitiminin amaçlarına uygun olarak I. kademe kazandırılması gereken temel kültür gözönüne alınmak suretiyle I. ve II. kademe bir kısım üniteler seviye farkı dikkate alınarak tekrarlanmıştır.

Bu arada her iki kademe de muhteva, öğrencinin amaçlar yönünde eğitilebilmesi için bir araç olarak ele alınmış, bu ilkeye uygun olarak amaç muhteva-metot bağlantısı kurulmaya çalışılmış, yine her iki kademe Sosyal Bilgiler dersinin AMAÇLARI aynı başlık altında toplanırken AÇIKLAMALAR, I. ve II. kademe için ayrı başlıklar altında verilmiştir.

Uzun bir araştırma, çalışma ve emeğin ürünü olan "1968 İlkokul Programı"nın uygulama ile ilgili bölümleri ve bu konuda yapılmış açıklamalar I. kademe (IV. ve V. sınıflar) için esas alınmıştır.

Yapısı ve özellikleri dikkate alınarak II. kademe (VI. VII. ve VIII. sınıflar) için ise, uygulama ve teknikler ile ilgili açıklamalar ayrı başlık altında verilmiş olmakla beraber birinci kademe ile mümkün olduğu ölçüde bir uyum ve bütünleşme sağlanmaya çalışılmıştır.

Yeryüzünde yaşayış ve ihtiyaçlar, büyük bir hızla gelişip değişirken, insanlık hergün birtakım yeni problemlerle karşılaşırken, çocuklarımızı ve gençlerimizi hayata hazırlamak amacıyla ve görevinde olan okullarımızın programlarının bir defada düzenlenip yıllarca uygulanması artık mümkün değildir. Böyle bir şey nasıl şimdiye kadar mümkün olamamışsa bundan böyle de mümkün olamayacaktır. Hızla değişen bir dünyada her yeni program birçok yönleriyle kısa zamanda eskiyecektir. Programların sürekli ve aralıksız bir değişme ve gelişme içinde olması günümüzün hayati zarureti haline gelmiştir. Program geliştirme işi, sadece yetkili kişilerin ve bu işle görevlendirilmiş komisyonların veya kurulların işi değildir. Geliştirme, Türk Millî Eğitiminin amaçlarına uygun olarak öğretmenlerin öğrencileriyle birlikte yapacağı çalışmalarla da devam edecektir.

II — AMAÇLAR :

Bu dersle öğrenciler:

1 — Vatandaşlık Görevleri ve Sorumlulukları Yönünden :

a) Ailelerine, Milletine, Yurduna, Türk İnkılabına ve Anayasamızın başlangıç bölümünde ifade edilen Millî ülkülerimize bağlı, çalışkan, araştırmacı, inceleyici, fedakâr ve fazilet sahibi iyi bir vatandaş, mükemmel bir insan olarak yetişirler.

b) Aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, bu konuda görev ve sorumluluklarını kavrar, yuvanın mutluluğunu gerçekleştirme-deki hizmet duygularını geliştirirler.

c) Şerefli bir geçmişi olan Türk milletinin birer evladı ol-duklarını anlar, şeref ve sorumluluğunu duyarlar.

ç) Türk milletinin zeki, yetenekli, çalışkan, cesur ve kah-raman olduğunu sanat severliğini, estetik zevkinin yüksekliğini ve insanlık duygusunun büyüklüğünü kavrarlar.

d) Milletimizin üstün özelliklerini koruyup geliştirdikleri öl-çüde geleceğe güvenle bakabileceğimizi, çağdaş medeniyet sevi-yesine erişebileceğimizi kavrarlar.

e) Anayasamızın başlangıcında ifadesini bulan Türk Milli-yeteililiğinin ilkelerini benimserler.

f) Kuvvetli, ileri, çağdaş Türkiye Ülküsüne bağlı ve bu ül-küye ulaşma gereğine bütün varlığı ile inanır, bu uğurda her fedakarlığı göze alabilecek bir kişilik kazanırlar. Millet ve mem-leket işlerini herşeyin üzerinde tutmayı, milletimiz ve yurdumuz için canla başla çalışmayı benimserler.

g) Türk milletine, Türk bayrağına, Türk askerine ve ordu-suna, tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerine karşı sevgi, saygı ve güven duyarlar.

ğ) Yurt savunmasının ve bu uğurda her türlü mal ve can fedakârlığının kutsallığı hakkında güçlü ve içten inanç kaza-nırlar. Bunun için de zengin tarihimizden alınmış örnekler üze-rinde düşünerek bu yoldan ölmezliğe kavuşmanın mümkün ol-duğunu kavrarlar.

h) Milletimizin ve yurdumuzun problemleri üstüne sevak ve istiyerek eğilir, bunları esaslı bir şekilde seviyesine uygun olarak inceler, öğrenir ve bu problemlerin Millet ve yurt ya-rarına çözümlenmesi yolundaki çalışmalara heyecanla, canla, canla, başla katılır ve aydın vatandaşlar olarak yetişirler.

ı) Türk inkılâbının anlamını, değerini, ayrı ayrı yönlerden önemini, ne gibi büyük güçlükler ve engeller yenilerek gerçek-leştirildiğini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve yur-dun geleceği için yapacağı etkiyi anlar, korunması gerekliliğini ve Atatürk'ün gençliğe yaptığı hitabı derinliğine ve genişliğine kavrarlar.

i) Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına dayanan milli, demokratik, laik, ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu, Cum-huriyetin ve demokratik yaşayış şeklinin ve demokrasinin mil-lel olarak hayatımızda taşıdığı değeri ve önemini kavrarlar.

j) Yurdumuzun nasıl yönetildiği, yasama, yürütme ve yargı organlarının nasıl çalıştığı ve TBMM. nin yurt işlerini nasıl de-netlediği hakkındaki temel bilgileri kavrar ve değerini anlar-lar.

k) Kanun kavramını ve vatandaş sorumluluğunu benimser, kanuna ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanır, kanuni ve sosyal kurallara uygun yaşamak gerektiğini kavrarlar.

l) Çağdaş medeniyet ve kültürün uzun bir geçmişin eseri olduğunu, bu medeniyet ve kültürün gelişmesinde her millet gibi Türk milletinin de önemli payı ve yeri olduğunu, ancak bundan sonra da aynı yolda çok daha fazla çalışmak gerektiğini kav-rarlar.

m) Başta Türk büyükleri olmak üzere milletlerine ve insana-lığa hizmet etmiş büyük devlet, bilim ve fikir adamlarının ha-yatlarını uyulmağa değer örnekler olarak takdir eder, özellikle Atatürk'ün Türk milleti ve dünya için açtığı geniş ufukları görür ve anlarlar.

n) Çevrede ve yurttaki sanat ve kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi tarihî ve millî değerleri tanır, bunların korunması gerektiğini öğrenirler.

o) Turizmin manasını, önemini, özellikle yurdumuz için ta-şıdığı değeri kavrarlar.

2 — Toplumda İnsanların Birbiri ile İlişkileri Yönünden :

a) Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.

b) İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluk taşıdıklarını, bir-birlerinin görüş ve inanışlarını sevgi, saygı, hoşgörü ve anlayışla karşılamaları gerektiğini kavrarlar ve benimserler.

c) Birlikte çalışma ve işbirliğinin önemini, gerekliliğini, değerini, kurallarını kavrar, yardımlaşma ve birlikte çalışma alışkanlığını kazanır, kendine güvenir, başkalarına inanır, me-denî cesaretini geliştirirler. Günlük hayatın ancak birçok kim-senin işbirliğiyle yürütülebildiğini, toplumda meşru bir işe ve mesleğe sahip herkesin sevgiye, ve saygıya değer olduğuna inanırlar.

ç) Ailenin, okulun ve toplum hayatının dayandığı temel ilke-leri ve topluluk halinde yaşamının gerekliliğini kavrarlar. Mille-timizin ve insanlığın refahı, huzuru ve mutluluğu için sorumlu-luk almaktan çekinmezler.

d) İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını anlar, grup faaliyetlerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hale gelirler.

e) Ruh ve beden sağlığını dikkat ve özenle korumasını bilen kişiler olarak yetişirler.

f) Sosyal ve ahlâkî bakımdan arzu edilen ve edilmeyen dav-ranışları ayırtabilme gücünü ve boş zamanlarını amaçlı olarak okuma, araştırma, inceleme, gezi ve spor yaparak değerlendir-me alışkanlığını kazanırlar.

3 — Çevreyi, Yurdu ve Dünyayı Tanıma Yeteneklerini Ge-liştirme Yönünden :

a) Çevrelerini ve yurdu tanır, komşu ve uzak memleketler ve dünya milletleri ile olan ilişkiler hakkında genel bilgi kaza-nırlar.

b) Millerler ailesi içinde Türk milletinin şerefli yerini gele-ceğe ümit ve cesaretle bakarak görür, milletimize düşen insan-lık görevlerini kavrar, insanların olduğu kadar milletlerin de birbirlerine muhtaç olduklarını, ortak problemlerin karşılıklı iyi niyetle ve ortak çalışma ile çözümlenebileceğini anlarlar; işbir-liğinin yararını ve "yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesinin değerini takdir ederler.

c) İçinde yaşadığı fizik ve sosyal çevrenin şartları ve im-kânları hakkında bilgi ve anlayış sahibi olurlar.

ç) Sosyal olayların gelişmesini görerek insan ve toplum ha-yatının gittikçe değiştiği düşüncesini benimser, daha da giriftle-şen ve başdöndürücü bir hızla çoğalıp genişleyen, yurt ve dünya problemlerini görür ve bunlar arasında şaşkınsızın doğruyu arayıp bulabilme yeteneğini kazanır ve hayatın hızına ayak uy-dururlar; yurt ve millet yararına en uygun yolu seçerler.

d) Türlü sosyal bilimlerden seviyesine göre dengeli bir şe-kilde yararlanır, aktüel konular üzerine eğilir, kendi payına dü-şen ölçüde bunlara çözüm yolu bulmaya çalışırlar.

e) Bilimin ve teknik gelişmelerin insan hayatındaki etkile-rini kavrar, kaşıflere ve bilim adamlarına karşı sevgi ve saygı duyarlar.

f) Geçmişini incelerken bugünü daha iyi anlar, yaşadıkları çağda geçen sosyal, ekonomik ve siyasî olayların sebepleri ve sonuçları üzerinde düşünme, araştırma ve muhakeme etme ye-teneklerini geliştirir; böylece olayların çeşitli yönlerini inceleye-rek kültürlerini arttırır ve olumlu davranışlar geliştirirler.

g) Sık sık görüp temasta bulundukları coğrafi olayların se-beplerini araştırır ve bu olaylar arasındaki bağlantı ve ilişkileri bulup çıkarmayı öğrenirler, bunların sonuçlarının yaşayışımıza etkilerini kavrarlar. Bu arada günlük hayatımızda önemli yeri olan kroki, plan, harita, ölçek ile ilgili bilgileri kazanarak onlar-dan yararlanma ve onları kullanma becerisini kazanırlar.

4 — Ekonomik Yaşama Fikrini ve Yeteneklerini Geliştir-mek Yönünden :

a) İnsanların birbiri ile ve çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleyerek yurdun, ekonomik bakımdan kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş haline gelirler.

b) Millî refaha ve dolayısıyla kendi refahlarına yararlı ola-cak bilgi, anlayış, yetenek ve davranışları kazanırlar.

c) Zenginlik kaynaklarımızı korur ve milletçe değerlendir-
mek gerektiğine inanırlar. Bu yolda iyi alışkanlıklar kazanmış
vatandaşlar olarak gelişirler.

ç) Kendisine, ailesine, okuluna ve milletine ait esya ve araç-
ları dikkatli ve tutumlu kullanma, koruma anlayışını ve alışkan-
lığını kazanırlar.

d) Üretim, tüketim ve dağıtım ile ilgili temel bilgileri öğre-
nirler. Yurdumuzda Cumhuriyet dönemi ile başhyan ve her ge-
çen gün gelişme çabası içinde olan ekonomik kalkınmamızın de-
ğerini ve önemini kavrarlar.

III — AÇIKLAMALAR :

A) Birinci Kademe (İlkokul IV. ve V. Sınıflar)

"1968 İlkokul Programında" yer alan "İlkokulun Eğitim Ve
Öğretim İlkeleri" (1968 İlkok. Prog. s. 9-16), "Programın Uyu-
lanmasıyla İlgili Genel Esaslar" (1968 İlkok. Prog. s. 17-19),
"Metot ve Teknikler" (1968 İlkok. Prog. s. 20-38) başlıklı bölüm-
lerde yapılan açıklamalar I. kademe (IV. ve V. sınıflar) yapı-
lacak uygulama çalışmalarında gözönünde bulundurulacak; top-
lu öğretim ilkesi içerisinde sosyal bilgilerin payına düşen ölçüde
gerçekleştirilmeye çalışılacaktır.

Ayrıca yine 1968 İlkokul Programında (İlkok. Prog. s. 65-70)
yer alan "AÇIKLAMALAR" başlıklı bölümdeki hususlar esas
alınacaktır.

1 — Sosyal Bilgiler dersine ait konular programda birleştiri-
lerek üniteler halinde verilmiştir. Ünitelerin işlenişinde prog-
ramdaki sıraya uyulması zorunluğu yoktur. Öğretmen bunlar
arasında gerekli gördüğü değişmeyi yapabilir.

2 — Sosyal Bilgiler dersinde öğretmen, çevre özelliklerini
de dikkate alarak, programda verilmiş olan konuları daha de-
ğişik şekillerde birleştirip sınıfına ve bulunduğu yere uygun üni-
teler yapabilir veya verilmiş olan üniteleri çevresine ve sınıfına
uygun şekilde daha fazla parçalara ayırabilir.

3 — Ünitelerin işlenmesinde "yakından uzağa" ilkesine uyul-
malıdır. Çocuğa bulunduğu çevreyi incelemekle işe başlamalı ve
yakından uzağa, görülenden görülmeyene geçerek onun görüş
ve düşünüş ufkunu derece derece genişletmelidir. Bunun için de
önce çocuğun içinde yaşadığı, yakın çevre, bölge, sonra yurt ve
dünyaya geçilmelidir.

4 — Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık eğitimiyle ilgili
konularda yalnız bilgi vermekle, ilgi ve ülkü uyandırmakla kal-
mamalı, öğrenciler bu bilgileri ve duyguları uygulayabilme gü-
cünü kazanmalıdır. Meselâ, öğretmen kanuna ve nizamla, milli
gelenek ve göreneklere uymanın önemini öğrencilere kavratmak-
la beraber bu hükümlerin uygulanmasına da çocukları sevk et-
meli, bir yandan sokağı temiz tutmanın vatandaş için bir ödev
olduğunu telkin ederken, öbür yandan da çocukları sokağın tem-
izliğini bozacak hareketlerden sakınmaya alıstırmalıdır.

Öğretmen, çocukları daha okulda iken milli ödevlerini bir
yandan öğrenmeye, bir yandan da yapmaya alıstırmalıdır. Ço-
cukları okul hayatında milli problemlere karşı ne kadar ilgilen-
dirir, kendilerine düşen milli ödevleri yapmaya onları ne kadar
alıstırırsak, hayata atıldıkları zaman milli işlere karşı ilgilenme-
lerini, milli ödevlerine karşı canla başla sarılmalarını o ölçüde
sağlamış oluruz.

5 — Sosyal Bilgiler dersinde ele alınacak üniteler, öğrenci-
lerin ilgileri, bugünkü ve yarınki ihtiyaçları dikkate alınarak
ortaklaşa hazırlanmalıdır.

6 — Bu derste öğrencilere gereksiz bilgi vermekten, özellikle
ezberden kaçınılmalı, onlara günlük yaşayışlarında ve ileriki ha-
yatlarında yararlı olacak bilgiler verilmelidir.

7 — Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin, milletimize karşı
güven ve takdir duygularını kuvvetlendirmek için gereken gayret
harcanmalı ve Atatürk'ün "Türk Öğün, Çalış, Güven" ve "Ne
Mutlu Türk'üm diyene" sözleri bu çalışmaların temeli olmalıdır.

8 — Bu dersin öğretiminde yalnız soru-cevap veya takrir
değil, çeşitli metotlara yer vermelidir. Özellikle, öğrenciyi kendi
kendine aktif yapan ve onu araştırmaya ve incelemeye sevk eden
metotlara öncelik verilmelidir.

9 — Bu dersin öğretiminde yalnız ders kitabı ile yetinilme-
meli, öğrencinin seviyesine uygun çeşitli kaynaklardan yararlan-
ması, böylece öğrencinin araştırma yapması ve bunu alışkanlık
haline getirmesi sağlanmalıdır.

10 — Öğretmen üniteleri işlerken çalışmalara ve hazırlıklara
bizzat katılmalı, öğrencilerin çalışmalarını kolaylaştırmalı ve
onlara rehber olmalıdır.

11 — Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin çalışma ve öğren-
me yerleri, yalnız dersane değil çeşitli alanlardır. (Okul, aile,
çeşitli topluluklar, kitaplıklar, müzeler, sergiler, kazı yerleri, vb.)

12 — Ders konuları işlenirken, mümkün olduğu kadar ifade
dersleriyle ilgi kurulmalıdır.

13 — Ünitelerin değerlendirilmesinde, çeşitli değerlendirme
yollarına başvurulmalıdır. (Ünite çalışmaları sırasında çocukla-
rın davranışlarındaki gelişmelerin ve edindikleri alışkanlıkların
gözlenmesi, öğrencilerin kazandıkları bilgilerin çeşitli testlerle
ölçülmesi gibi)

14 — Ünitelerin işlenmesinde çocukların yalnız belleklerine
başvurulmamalı, onları iyi görmeye, gördükleri üzerinde iyi dü-
şünmeye ve değerlendirmeye alıstırmalı; onlarda çevrelerine ve
çevredeki olaylara karşı ilgi uyandırılmalıdır.

15 — Ünitelerin işlenmesinde, gezilerden, ziyaretlerden, canlı
ve cansız kaynaklardan, hazır olarak elde edilebilecek veya öğ-
renciler tarafından yapılabilecek araçlardan yararlanılmalı, uy-
gun olan konular öğrencilere dramatize ettirilmelidir.

16 — Milli ve dinî bayramlarla, mahallî özellik gösteren kur-
tuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar ve belirli günler zama-
nında ele alınmalı, anlam ve özelliklerine, çevrenin imkânlarına
göre sınıfca veya okula üzerinde durulmalıdır. Bu konulara karşı
öğrencilerin ilgisini çekerek gazete ve dergilerde bu olaylarla
ilgili yazılardan, resimlerden, istatistiklerden ve grafiklerden ya-
rarlanılmalıdır.

17 — Bu derste öğrencilerin yapacakları işleri arkadaşlarıyla
beraber planlamaları ve bu plan çerçevesinde bazı sorumluluk-
lar almaları üzerinde önemle durulmalıdır.

18 — Bu derste çocuğun özel görüşlerine ön planda yer veril-
meli ve bunlar değerlendirilmelidir.

19 — Sosyal Bilgiler dersi herşeyden önce topluluk halinde
yaşayan insanların saygı, sevgi ve anlayış duyguları içinde işbir-
liği yapmalarını ve birbirlerinin görüş ve fikirlerine saygı gös-
termelerini, birbirinin başarılarını takdir etmelerini benimset-
melidir.

20 — Öğretmen, fertlerin yeteneklerine uygun bir işe ve mes-
leğe sahip olmalarının önemini belirtmeli; insanın hangi meslek
olursa olsun işini en verimli şekilde yapmasının bir ödev oldu-
ğunu öğrencilere kavratmalıdır.

21 — Öğretmen, her işte hürriyet havası içinde disiplinin ve
karakterin önemli rolünü belirtmeli ve çocukları disiplinli çalış-
tırmaya alıstırmalı ve onları sarsılmaz bir karakterle yetiştir-
meyi iş edinmelidir.

22 — Öğretmen vatandaşlık eğitimiyle ilgili konuları öğren-
cilere kavratmak için okulun içinde ve dışında geçen olaylardan
yararlanmalı ve öğrencileri hayat ile sıkı sıkıya temas ettirme-
lidir. Meselâ, öğretmen, okulda herkesin yararlanması için yetiştiril-
miş olan ağaçlara ve çiçeklere öğrencilerden birinin zarar
vermesinden hareket ederek bunun herkese zararı dokunduğunu
belirtmeli, her işte topluluğun zararına dokunacak surette hare-
ket etmekle genel hayatta ne kadar büyük zararlar meydana ge-
leceğini göstermeli ve bu gibi işlerden öğrencilerin sakınma-
larını sağlamalıdır. Yine okulda öğrencinin bir pencere camını kır-
ması, oturduğu sırayı lekelemesi, bozması, duvarları kirletmesi,
okulun kitaplarını yırtması ve kaybetmesi, tebeşiri lüzumsuz yere
kullanması gibi olaylardan başlayarak öğretmenin, devlet malla-
rına zarar vermenin kötülükleri üzerinde öğrencileri düşündür-
mesi devlet malını kendi mahlûzdan fazla korumanın milli bir
ödev olduğunu öğrencilerde inanç haline getirmesi gerekir.

Öğretmen, Cumhuriyet Bayramı, Ulusal Egemenlik ve Ço-
cuk Bayramı, Gençlik ve Spor Bayramı, Kurtuluş Savaşında bir
zaferin veya Türk İnkılabıyla ilgili herhangi önemli bir olayın

yıldönümü, TBMM'nin açılması, geçit töreni gibi fırsatlardan yararlanarak, sosyal bilgiler konularına karşı öğrencilerin ilgisi uyandırılmalı ve bu konular canlandırılmaya çalışılmalıdır. Gazetelerde, dergilerde bu törenlerle ilgili yazılmış yazılarla çocukların seviyesine uygun olan resimlere, istatistiklere ve grafiklere öğrencilerin dikkati çekilmelidir. Çocuklara bu törenlerin konusu ve önemi kavratılmalıdır.

23 — Bu ders konularının işlenmesinde öğrencilere özellikle, bugünkü insan ve toplum hayatının zamanla değiştiği kavratılmalıdır. Öğretmen, çocukların gittikçe büyümekte, ihtiyaçlarının ve yaşayışlarının değişmekte olduğuna, doğumlar, ölümler, evlenmeler, yer ve mesken değiştirmeleri yüzünden aile hayatında ne gibi değişiklikler meydana geldiğine dikkati çekmeli, bulunan şehirde şurada burada yeniden dükkânlar, mağazalar, evler ve çeşmeler yapılması, sokaklar açılması, ağaçlar yetiştirilmesi, bahçeler, sinemalar, tiyatrolar yapılması, su, gaz veya elektrik getirilmesi, fabrika açılması, yol yapılması, otobüs işletilmesi, demiryolu yapılması, telefon şebekesi kurulması, radyo ve televizyon getirilmesi gibi yeniliklerin o çevrenin hayatında ne gibi değişiklikler yaptığı üzerinde durmalı; bugünün dünden farklı olduğunu öğrencilere kavratmalıdır. Bu değişikliklerin karşılaştırılmasını daha eski zamanlara doğru götürerek bugünkü hayatın eski zamanlardaki hayata göre değişmiş bulunduğunu kavratmaya çalışmalıdır. Yine öğretmen, bugünkü yaşam şartlarının şimdiki gibi olmadığını, gittikçe değiştiğini bugünkü uçak, tren, otobüs gibi taşıtların her birinin hangi sıra ile insanlar tarafından kullanmaya başlandığını kavratmaya çalışmalı; aydınlatma, haberleşme, elbise gibi ihtiyaç ve araçların ayrı ayrı devirlerde uğradığı değişiklikleri çocukların anlayacakları bir dille açıklamalı ve mümkün oldukça değişik devirlerde ayrı şekiller alan bu gibi yaşam araçlarının asıllarını, modellerini veya resimlerini öğrencilere inceleterek ve yaptırarak onlara bu hususta fikir vermelidir. Öğretmen bu yaşam araçlarının yalnız değişikliklerine çocukların dikkatini çekmele kalmamalı, araçların gelişmesini insan ve toplum hayatı üzerinde yaptığı etkileri de çocuklara kavratmaya çalışmalıdır. Öğretmen, toplum hayatında insan gücünün insan zekâsının gittikçe daha rahat, daha mutlu bir hayat sağlamak için yüzyıllardan beri güçlükleri yenmeye çalıştığını, elde edilen her yeni aracın ve her yeni başarının yüzyıllar boyunca birbiri ardından gelen kuşakların çalışmalarının sonucu olduğunu çocuklara kavratmalıdır.

24 — Öğretmen her fırsattan yararlanarak Türklerin tarihte oynadıkları rolü belirtmeli, askerlik, idare, hukuk, ilim, fen, ve sanat alanlarında başka milletlere örnek olduklarını göstermelidir.

25 — Öğretmen, saltanatın son yıllarında memleketin nasıl geri kaldığını, parçalanıp yok olma durumuna geldiğini ve bu durumda Atatürk'ün önderliğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin nasıl kurulduğunu, geliştiğini çocuklara kavratmalı, bu maksatla Atatürk inkılabları ve amaçları üzerinde önemle durmalıdır.

26 — Öğretmen, tarihi bir olay, Kurtuluş Savaşı ve Türk inkılabının herhangi bir yönü üzerinde dururken bu olayların, çevredeki izlerini araştırmalı ve çocukların dikkatini bunlar üzerine çekmelidir. Atatürk Birinci Dünya Savaşı veya Kurtuluş Savaşı sırasında, Türk inkılabının herhangi bir safhasında okulun bulunduğu yerde bulunmuş, oradan geçmiş veya orada bir kongre toplamış, bir beyname yayınlamış, bir nutuk söylemiş veya Türk inkılabının önemli bir safhasını başarmış ise, okulun bulunduğu yerde O'nun adına dikilmiş bir anıt varsa, bir binaya, bir caddeye veya bir meydana adı verilmiş ise bunlar üzerinde durmalıdır. Tarihi bir şahsiyetten söz edilirken o zat, eğer okulun bulunduğu yerde bulunmuş veya orada doğmuş yada ölmüş ise veya orada, camii, medresesi, kitaplığı, imareti, hanı, türbesi, mezarı, mahallesi, sokağı ve evi, herhangi bir eserde kitabesi varsa bu gibi eserlere, öğrencilerin dikkatleri çekilmelidir.

27 — Öğretmen geçmiş üzerinde dururken, çocuklara o devirde kullanılan eşyayı, araçları, sur, kale, camii, çeşme, köprü, ev, kitaplık vb. gibi yerleri veya bunların resimlerini inceletmeli, tarihi tablo ve filimlerden yararlanmalıdır. Öğretmen tarihi eserlerin ve anıtların Türk tarihinin birer belgesi olduğunu çocuklara kavratmalı, bunlara yıkılmaktan, bozulmaktan, ve yabancı ellere geçmekten korumanın milli bir ödev olduğunu benimsetmelidir.

28 — Öğretmen, çevreyi tanıtmak, yurdun yaşam şartlarını incelemek ve bu şartların iyileştirilmesi üzerinde onları düşündürmek amacıyla öğrencilere yakın şehir, kasaba veya köyler arasında gezi imkânları hazırlamalı ve bu suretle öğrencilerin içten bir yakınlık duygusu ile yurttaşlarını ve yurdunu tanımalarını ve onlarla yardım ve işbirliği ruhu ile kaynaşmalarını sağlamalıdır.

29 — Öğretmen, Sosyal Bilgiler dersinde geçen terimlerin çocuklar tarafından iyice kavranılmasına özel bir yer vermelidir.

30 — Öğretmen öğrencilere, Türk demokrasisinin ilkelerini, Türk vatandaşlarının demokratik düzen içindeki kişisel sorumluluklarını, Türk demokrasisinin korunması yollarını kavratmalıdır.

B) İkinci Kademedeki (VI, VII ve VIII. Sınıflar)

İkinci kademedeki uygulama çalışmalarında, birinci kademe ile ilgili açıklamalardan yararlanmakla beraber, yapıdaki özellikler göz önünde tutularak uygulamada aşağıdaki açıklamalar esas alınmalıdır.

1 — Sosyal Bilgiler dersinin özellikleri dikkate alınarak başarılı bir uygulama için yıllık plan çalışmalarına, okulların açılmasından önceki günlerde başlanmalıdır. Bu çalışmalarda her şeyden önce okulun içinde bulunduğu şartlar, araç-gereç durumu, yakın çevrenin imkân ve şartları gözden geçirilmeli ve program esas alınarak yıllık plan taslağı hazırlanmalıdır.

Birden fazla branş öğretmeninin bulunduğu okullarda zümre öğretmenleri toplantılarında ve birden fazla okulun bulunduğu yerlerde genişletilmiş zümre öğretmenleri toplantılarında bu çalışmaların değerlendirilmesinde büyük yararlar vardır.

Bu tür toplantılarda yakın çevrenin imkân ve şartları da dikkate alınarak yıllık plan taslakları hazırlanır ve her ünite için örnek bir ünite planı hazırlanabilir.

2 — Öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersine başlarken öğretmenlerin öncülüğü ile bir ders yılı içinde incelenecek üniteleri, özel bir defterin ilk sayfalarına yazarlar. Bu üniteler, programdaki ünitelerin çevrenin imkân ve şartlarına uygun olarak şekillendirilmesiyle meydana gelecektir. Bazı konular çıkarılmış, gerekenler eklenmiştir; araya, yine çevre özelliklerine göre yeni üniteler girmiştir. Bütün bunlar yıllık planı meydana getirir. Ancak öğretmen, kendi plan dosyasında veya defterinde programdan ayrıldığı noktalarda, bu ayrılığın sebeplerini belirtmelidir. Bu çalışmalar zümre öğretmenleri toplantılarında değerlendirilmelidir.

3 — Ders yılı başında her ünite için bir zarf veya kutu açılır. Ünitelerle ilgili kitaplar çeşitli dergilerden alınmış olan yazılar ve resimler fişlere geçirilir; gazetelerden alınan yazılar ve haberler kesilir. Bu fişler ve kupürler, ele geçecek resim, harita, diyagram, piktogram ve kartogramlar, ilgili oldukları ünitelerin zarflarına veya kutularına düzenli olarak yerleştirilir, zamanı gelince bütün bunlardan yararlanılır.

4 — Öğretmen, sırası geldikçe veya herhangi bir olay dolayısıyla ele alınacak her üniteyi, çevre özelliklerine göre öğrencilerle birlikte ayrıntılarıyla ele alır; ünitenin ikinci derecedeki problemlerini veya konularını, bunlarla yakından ilgilenen öğrencilerden kurulacak gruplara paylaştırır. Grupların hazırlayacakları çalışma planlarının da ünite planı gibi, öğrencileri kendi kendilerine etkinliğe götürücü olmasına dikkat edilir. Çalışma planlarının ana bölümleri aşağıda gösterilen hususları içine almalıdır:

a) Ünite konusunun bir problem şeklinde ortaya konulması (programda, bu konuda örnekler verilmiştir);

b) Ana problemin, ikinci derecedeki problemlerinin tespiti ve bu problemin çözümünde yardımcı olacak yan problemlerin tespiti ve öncelik sırasına konulması (programda örnekler verilmiştir);

c) Gruplarca yapılan hazırlık çalışmalarının sınıfa sunulması, tartışılması, fazlalıkların atılması ve eksikliklerin tamamlanması;

25 Nisan 1977

c) Gruplar veya tek tek öğrenciler tarafından ulaşılan sonuçların sınıf önünde, mümkün olan her çeşit ifade, metod ve araçlardan yararlanılarak açıklanması; dinleyici öğrencilerin sorularının cevaplandırılması, tartışmalardan sonra kesin sonuçların yine öğrenciler tarafından tespiti, raporlar haline konularak özel bir dosyada korunması; (Bu raporlar, isteyen öğrencilerin dersane içinde okumasına, incelemesine onlardan notlar almasına açık bulundurulmalı, kaybolmalarına, dağılmasına ve kirlenmelerine meydan verilmemelidir.) Ancak, yukarıda belirtildiği şekilde grup çalışmalarına ağırlık verilmiş olmakla beraber, bütün çalışmaların mutlaka grup çalışması şeklinde olması zorunlu değildir. Konuların özelliklerine göre çeşitli çalışma şekilleri ve metodları uygulanabilir (takrir, soru-cevap, inceleme, gözlem, deney, araştırma, problem çözme, proje, diyalog, aktif metod vb.).

Konuların özelliklerine ve zamana göre bu metodların ve tekniklerin bir veya birkaçından birden yararlanma çareleri gözönünde tutulursa daha verimli sonuçlara ulaşılması mümkün olacaktır.

Öğretmen, çalışmanın bütün bölümlerinde dikkatli, uyanık bir rehber ve yardımcı olarak yer almalıdır.

5 — Geniş üniteler konular arasında çeşitli yönlerden kuvvetle ilişki kurulmasına imkân verir, çok sayıda kaynaklardan yararlanmayı gerektirir, her öğrencinin payına yeteri kadar ve çeşitli çalışma konusu düşer, çalışmalardan yeteri kadar ve çeşitli sonuçlar çıkar. Bu etkinlikler ve sonuçları, öğrencilerin daha sonraki çalışmaları için cesaretlerini ve kişisel güvenlerini artırır ve güçlendirir.

6 — Sosyal Bilgiler dersinin ağırlık merkezinde yakın çevremizin, yurdumuzun ve memleketimizin problemleri bulunmalıdır. Başka milletlerin geçmiş ve bugünkü yaşayışlarına, problemlerine, başka ülkelerin özelliklerine ancak bizi ve problemlerimizi şu veya bu yönü ile ilgilendirdiği ölçüde yer verilmelidir.

7 — Sosyal olaylar ve problemler, çoğu zaman fiziki ortamın şartlarından ayrı düşünülemez. Aralarında sebep ve sonuç ilişkileri bulunur. Bu sebeple sosyal bilgiler ile fen bilgisi dersleri arasında ilişki kurma fırsat ve imkânları daima araştırılmalı, bu derslerin öğretmenleri ders yılı başında birbirleriyle ilgili konuları ne zaman ve nasıl ele alacaklarını tespit etmeli, böylece gereksiz tekrarlara ve bu yüzden vakit kaybedilmesine meydan verilmemelidir.

8 — Sosyal Bilgiler dersinde günlük olaylar dikkatle incelenmelidir. Bunlar çok kere üniteler için uygun birer çıkış noktası olabilirler. Bu işi planlı yürütebilmek için, derşhanede yeteri büyüklükte kullanışlı bir haber levhası bulunmalı; öğretmenin ve öğrencinin günlük gazetelerden, dergilerden ve benzeri yayımlardan kesecekleri ünitelerle ilgili haberler ve yazılar, haber levhası üzerinde bütün sınıf öğrencilerinin görüp okumalarına açık bulundurulmalıdır. Gazetelerde yayımlanmayan önemli mahalli haberler de öğrenciler tarafından güzel ve okunaklı bir yazı ile düzgün bir kâğıda yazılarak haber levhasına asılmalıdır. Günlük geçmiş kupürler ve haber yazıları, gerektiğinde yararlanılmak üzere ilgili ünitenin zarfı veya kutularında ya da sınıflandırılmış olarak özel dosyalarda saklanmalıdır. Bunlardan, daha yukarı sınıflarda da yararlanılabileceği unutulmamalıdır.

9 — Görmek, öğrenmenin ve inanmanın yoludur; fakat yeterli gözlem kabiliyetine sahip çocuklar azdır. Öğrencileri iyi gözlemciler olarak yetiştirebilmek için araştırma ve inceleme gezilerini, gözlem görevlerini iyi bir şekilde planlamak, her öğrencinin mümkün olduğu kadar çok ve çeşitli gözlemler yapabilmesi için imkânlar hazırlamak öğretmenin önemli işlerinden biri olmalıdır. Öğrenci neyi, niçin gözlediğini ve incelediğini çok iyi bilmeli ve konuya karşı ilgisi sağlanmış olmalıdır. Öğrenci gözlem, inceleme ve araştırmanın planlamasına etkili olarak katılmalıdır. Çalışmalara birşeyler katabildiğini görmek çocuğun kendine olan güvenini artırır ve onu, daha çok şeyler bulup çıkarmaya özendirir. Öğrenciler, başarı yolunda ciddi bir çabanın başarıya ulaşmak kadar değerli olduğunu kavramalıdır.

10 — Öğrenciler, yaptıkları gözlem, inceleme ve araştırmaların sonuçlarını, zamanında belli bir yere kaydetmek alışkanlığını kazanmalı; görülenlerin ve ulaşılan sonuçların az çok, kısa bir zaman sonra unutulabileceğini bilmelidirler.

11 — Gözlem, inceleme ve araştırma sonuçlarını açıklayan raporlar üzerinde grup veya sınıf içinde yapılacak müzakere ve tartışmalar, konuların iyi bir şekilde kavranıp benimsenmesini sağlar. Bu konularla ilgili filmler, slaytlar, duvar resimleri, atlaslar, haritalar, diyagramlar, plktogramlar, kartogramlar, gazete kupürleri ve radyo-televizyon yayınları ilgiyi daha çok artırır, öğrenmeyi kolaylaştırır, konular üzerinde yeniden düşünme fırsat ve imkânını verir.

Bunlar gözönüne alınarak raporların okunması, açıklanması, müzakeresi ve tartışılması sırasında bütün araç ve gereçlerden tam olarak yararlanılmalı, gerekenler daha önceden uygun şekilde sergilenerek bütün öğrencilerin incelemeleri için yeterli zaman ve imkân verilmelidir.

12 — Öğrencilerin başarısızlıklarında programın, kitapların, ana, baba ve kardeşlerin, ev havasının, okuldaki genel tutumun, nihayet hızzat öğretmenin sorumlu olabileceği hiçbir zaman unutulmamalıdır. Vakit kaybedilmeden başarısızlığın kaynağı bulunmalı, etkisinin devamı önlenmeli; öğrenci başarısız sayılmanın yıkıcı etkisinden korunmalıdır.

13 — Öğrencinin başarıya ulaşmasında, öğretmeni tarafından sevildiğine inanmanın büyük ölçüde payı vardır. Öğrenci kendisini üzüp incitecek durumların ve olayların öğretmenini de en az kendisi kadar üzüp incittiğini, kendisini sevindiren şeylerin öğretmeni için de aynı değerde olduğunu görmeli, buna inanmalıdır.

İçten bir sevgi ve ilgi, çocukları kısa bir sürede istenilen yöne yöneltebilir; yeterki çok geç kalmış olmasın.

14 — Öğrenci, karşılaştığı güçlüklerin yenilmesinde, problemlerin çözülmesinde yararlı olacağını umduğu sorularını, sıkılmadan ve rahatlıkla öğretmeninden, arkadaşlarından sorabilmeli; sınıfın havası bu duruma elverişli olmalıdır. Bütün bu sorular ciddi karşılanmalı, öğrencide sorusunun çok basit olduğu duygusu uyanmamalıdır. Öğrenci, küçümsenebileceği duygusuna ve korkusuna kapılmamalıdır.

15 — Öğrenciler programda bulunmasa bile, ilgi duydukları konuları kendisi veya birkaç arkadaşıyla birlikte incelemek gücünü ve yeteneğini gösterebilmelidir. Bu tarz çalışmalar en azından program içi çalışmalar kadar yararlıdır. Bu çalışmaların sonuçları da sınıfa açıklanmalı, incelenmeli ve tartışılmalıdır. Bu yola giren çocukları, yarının ilim adamlığına aday görmek yanlış olmaz.

16 — Öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersinde hayati ihtiyaçların ve problemlerin çok eski çağlardan beri hangi şartlar altında nasıl değişim geliştiğini, bu değişim ve gelişmenin bir yerde durmuyarak devam edeceğini kavramalıdır.

Öte yandan zaman içindeki gelişmelerin, önceleri kuşaklar boyunca çok yavaş ve belirsiz bir şekilde olmasına karşılık, daha sonraları gittikçe hızlandığını, izleme ve uyumun güçleştiğini; milletlerin daha iyi, daha refahlı, daha güvenli yaşamak kaygısı ve cabası içinde ve birbirleriyle yarış halinde olduklarını; bu yarışta Türk Milletinin de en azından en öndeğiler arasında bulunması gerektiğini, bu durumda en ileri metodlarla ve çok çalışmak zorunda olduğumuzu açıkça anlamalıdır.

Çalışmayı geciktirecek veya önleyecek bütün engellerin ortadan kaldırılması, özellikle batıl inanışlardan kurtarılması gerektiğini, durmamak ve yılmamak zorunda olduğumuzu ve insanlığın tümü ile bir ölüm kalım savaşı içinde olduğunu açık ve seçik olarak görmelidirler.

17 — Çeşitli konular dolayısıyla ve gerektiğinde coğrafya verilerinden yararlanılarak öğrencilerin bilgi, görgü ve tecrübelerinin, görüş ve kavrayış ufuklarının bu yoldan genişletilmesine dikkat edilmelidir. Diğer milletlerin çalışmalarından, başarılarından, hayat şartlarından gerekli ve yararlı örnekler verilmeli; bu arada kendi problemlerimizin dünya problemleri arasındaki yeri, öğrencilere kavratılmalıdır.

18 — Çeşitli konular dolayısıyla ve gerektiğinde tarihin verilerinden yararlanılarak bilgi, görgü ve tecrübelerin binlerce yıl öncesinden zamanımıza kadar uzayıp gelen çok uzun süre içinde toplanmasına, görüş ve kavrayışın bu yoldan derinleştirilip geliştirilmesine önem verilmelidir. Birçok problemlerin köklerinin geçmişte olduğuna dikkat ettirilmelidir.

19 — Öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerinde tuttıkları dosya veya defterlerde ünite planları, gözlem, inceleme ve araştırma sonuçları, kaynak eserler ve kişilerle bunlardan alınan notlar, kupürler, kronoloji cetvelleri, raporlar veya özetleri, resimler düzenli bir biçimde yer almalıdır.

Bu dosya veya defterler, ders yılı sonunda yapılacak sınıf ve okul sergilerinde özenilerek gösterilmeli, sahipleri teşvik ve takdir edilmelidir.

20 — Sosyal Bilgiler dersi iki mihver dersten biridir. Bütün ifade dersleri mümkün olduğu kadar bu mihver dersler etrafında yürütülmeli ve bu durum okulun ilgili öğretmenleri tarafından dikkatle gözönünde bulundurulmalıdır. Sosyal Bilgiler dersi-nin konularını canlandıran, ona karşı ilgiyi arttırıp güçlendiren, konuların anlaşılmasını kolaylaştıracak nitelikte olan eserlerin veya bölümlerinin okutulması, aynı nitelikte resimler, tablolar ve modeller yapılması ve bütün bunlar için öğretmenlerin amaç ve işbirliği içinde sevecek ve isteyerek çalışmaları, gerekli ve zorunludur. Bu konuda diğer dersleri okutan öğretmenlerle işbirliği yapılmalıdır.

21 — Öğretimde, program esas olmakla birlikte, öğretmenler yakın çevrede, yurdun ve dünyanın herhangi bir köşesinde gelip geçen önemli olaylar veya herhangi bir konuya karşı kuvvetli ilgi uyandıran başka sebepler ortaya çıktığı takdirde, ünitelerin sırasını yahut konuların üniteler içindeki veya arasındaki yerini değiştirmekte, dersin ve okulun amaçlarına aykırı düşmemek şartıyla programda bulunmayan bir üniteyi geliştirmekte serbestirler. Ancak bu serbestik, üzerinde çalışılması gerekli olan diğer ünitelerin az veya çok ihmaline yol açmamalıdır. Bu konu da yapılacak çalışmalar zümre öğretmenleri toplantılarında değerlendirilmelidir.

22 — Öğrencilere, çeşitli konular dolayısıyla ele geçecek fırsat ve imkânlardan yararlanılarak, milletimize ve insanlığa hizmet etmiş büyük bilim, teknik ve devlet adamları, örnek kişiler olarak gösterilmeli; çalışan ve iyiniyet sahibi olan herkesin onlar gibi olabileceği, unutulmaz ölümsüz kişiler arasına katılabileceği inancı verilmelidir. Geçmiş çağlarda yaşamış olan insanların çeşitli çalışmalarının bugün bile yararlı olacağı anlatılmalıdır.

23 — Günlük olay veya yeri geldikçe tarihi olaylar incelenirken, bu olayların gidişi üzerinde insanların rolleri ve etkileri, onları bu olaylar içine iten sebepleri, onların sonuçlara doğru bilinçli ve bilinçsiz ilerleyişleri açık olarak belirtilmelidir.

Herhangi bir durumda, bir kişinin zamanında gösterdiği uzak görüşlülük yüksek kavrayış, cesaret, atılganlık fedakârlık ve kahramanlığın veya düşüncesizlik, bilinçsizlik ve kısa görüşlülüğün sonuçları üzerinde yaptığı değiştirici etkiler, öğrencilerin gözleri önünde kuvvetle canlandırılmalı ve her iki tipten değişik örneklerde verilmelidir.

24 — İnsanlığın ve milletimizin değişmesinde önemli etkisi ve yeri olan, etkileri ve sonuçları süregelen olayların zamanlarının ve yerlerinin iyi bir şekilde belirtilmesine önem verilmeli; bunun için sınıfca hazırlanacak büyük ölçekli dilsiz haritalardan, tarih şeridinden dikkatle faydalanılmalıdır. İncelenen bu türlü olayların vuku bulduğu yer, dilsiz harita üzerinde yazılarak ve olay uygun bir sembol ile oluş tarihi de yazılarak gösterilmelidir. Tarih şeridi üzerinde de aynı sembol ve olay yerinin adı işaretlenmelidir.

İncelenen çeşitli olaylar harita ve tarih şeridi üzerinde belirtildikçe, aynı çevreye veya bölgeye düşen olaylar arasında da yer, zaman, sebep ve sonuç ilişkileri aramak ve kurmak mümkün olacaktır. Bu maksatla hazır harita ve tarih şeritleri değil öğrenciler tarafından hazırlananları kullanmak suretiyle öğrencilerin yapıcılık ve yaratıcılıklarına imkân verilmelidir. Tarih, takvim, yüzyıl gibi kavramlar üzerinde gereğince durulmalıdır.

25 — Programda, özellikle altıncı sınıfta yakın çevre incelemelerine geniş yer verilmiştir. Temel Eğitim II. kademe öğrencileri, sürekli olarak içinde yaşadıkları yakın çevrenin her türlü hayatı, sosyal, kültürel, ekonomik ve tabii belirtilerini ve problemlerini yakından ve etraflıca görüp kavradıktan sonra hem kendi yaşayışlarını değerlendirmek imkânını bulacaklar, hem de uzak çevre, bütün yurt ve dünya problemlerini kavramak için sağlam birtakım temel bilgilere ve elverişli çıkış noktalarına sahip olacaklardır.

26 — Okulda ve yakın çevrede, program gereğince ve çevre ihtiyaçlarına göre yapılacak olan yıldönümleriyle anma törenlerinin bir listesi, tarihleriyle ve öğrencilerle birlikte ders yılı başında hazırlanmalı ve o günlerde neler yapılacağı ana çizgileriyle planlanarak daha ilk günlerde gruplara verilmeli ve hazırlık çalışmalarına başlanmalıdır.

Sınıf ve okul sergisi ile yıl içinde ve sonunda yapılacak bir veya en çok iki müsamerenin hazırlıkları da bunlar arasında yer alabilir. Bu çalışmalar için okul müsamere koluyla işbirliği yapılmalıdır.

Her grubun planına göre yapacağı hazırlık çalışmaları, ilgili öğretmenlerce yakından izlenmeli, gerekli öncülük ve yardım zamanında yapılmalıdır. Böylece öğrencilere planlı ve programlı çalışma alışkanlığı kazandırılmış olacaktır.

27 — Öğrenciler, her Türk gencinin, Türk inkılabının fedakâr bir eri olduğu fikir ve duygusunu benimsemeli, inkılabımızın büyük fedakârlıklarla gerçekleştirilebildiğini kavramalı, bu duygu ve anlayışın ömürleri boyunca sağlam ve güçlü kalmasını sağlayıcı etkiler sürdürülmeli ve tarihimizden amaca uygun örnekler verilmelidir.

28 — Öğrencilere, işlenen ünitelerle ilgili hikâyeler ve piyesler yazdırılabilir, olaylar tasvir ettirilebilir ve resimler yaptırılabilir. Yazmak ve çizmek, konuları gerekli ayrıntılarıyla incelemeyi sağlar, mantıki ve doğru düşünmeyi geliştirir, yazdığını kendi kendine veya başkalarına okumak suretiyle öğrenci düşündüklerini bizzat kontrol etmek veya başkalarına kontrol ettirmek imkânını elde eder; amaca uygun kelime seçmeye; cümle düzenlemeye alışır, öğrencinin kelime hazinesi zenginleşir.

29 — Özellikle başvurma kitabı ve yazılardan, kaynak kişilerden yararlanırken, öğrencilerin okuduklarını veya dinlediklerini anlamadan aktarmak gibi yararsız, hatta çok zararlı ve tehlikeli bir yola girmelerini önlemek için öğretmenin çok uyanık, dikkatli ve öğrencilerin kırılmalarına meydan vermeksizin uyarıcılığı elden bırakmaması gereklidir.

Böyle bir durum, ya verilen görevin öğrenci seviyesinin üstünde olmasından yahut çocuk velilerinin gereksiz olarak işe karışmalarından veya öğrencinin kendi seviyesine uygun kaynaklar bulamamasından doğar.

30 — Sosyal Bilgiler dersinin müfredatı, eski programlarda yer alan tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerine ait müfredatın birleştirilerek az çok belli ve mantıki bir sıraya konulmasıyla meydana getirilmiş değildir.

Bu derste öğrenciler yukarıda işaret edildiği gibi çeşitli hayatı ve sosyal kurumlar, olaylar ve problemlerin, her yönden ve öğrencilerin seviyelerine en uygun bir şekilde ve etraflıca incelenmesi esas olarak alınacağı gözönünde bulundurularak, incelenen kurum, olay veya problem için gerekli bilgiler, üniteler içinde ve gerektiği zaman yer alacaktır. Bu itibarla öğretimde yetişkinlere mahsus olan ve mantıki görülen sıraya uyulması beklenemez ve istenemez. Bu düşünce iledir ki daha önceki programlarda, ortaokullarımızın birinci sınıf müfredatında yer alan genel coğrafya konularına, sosyal bilgiler dersi müfredatı içinde ayrı bir zaman ve sınıf ayrılmamıştır. Bu bilgiler çevre incelemeleriyle ve çevre imkânlarına göre sırası geldikçe verilmeye başlanacak, çalışmalar yakından uzağa doğru genişledikçe, yakın çevrede görülmeyen hayat ve etkinlik imkânları ve özellikleri (yeryüzü şekilleri, iklim tipleri ve bölgeleri) tanıtılacaktır. Sözelimi Batı Karadeniz bölümündeki okullardan birinde bulunan öğrencilerin kendi çevreleri, bölgeleri veya onun bir bölümü üzerinde çalıştıkları sırada, sönmüş veya etkin volkanlardan, bozkırdan yahut makiden ve hele çölden söz etmeye hiç

gerek yoktur. Bunun gibi plan ve harita ve bunlarla ilgili yardımcı bilgiler, çalışmalar ilerledikçe ve yeri geldikçe; herhangi bir ünitenin işleniş sırasında ihtiyaç duyuldukça, lüzumlu olduğu kadar verilmek suretiyle genişletilecek ve geliştirilecektir.

31 — Sosyal Bilgiler dersi, bir bölgenin veya bütünüyle Türkiye'nin yahut Türkiye dışında herhangi bir ülkenin nesi var nesi yoksa, bütün ayrıntılarıyla sayılıp döküleceği bir ders değildir. Sözel öğretimin öğrencilerin Türkiye'de bulunan şeker, çimento veya dokuma fabrikalarının yerlerini ezberden saymalarını veya birçok dağ, ırmak, şehir isimlerini, yükseklik, uzunluk veya nüfuslarını ezberlemelerini istemek yersizdir. Önemli olan şeker, çimento veya dokuma endüstrisinin Türkiye ekonomisindeki yeri ve öneminin, dağların, ırmakların ve benzerlerinin hayat ile olan ilişkilerinin öğrencilerin seviyeleriyle ölçülü olarak kavranmasıdır.

32 — Bu programda komşularımız ve ilişkimiz olan ülkelerin incelenmesinde, coğrafya derslerinde alışlagelmiş olan yol bırakılarak o ülke veya devletin bizim için en ilginç yönleri ön plana alınmıştır. Bu ilginç yön gözden geçirilirken, onun fiziki, beşeri ve tarihi bütün sebep ve sonuçlarının ele alınması da tabiidir. Bu programda (VII. sınıf, V. ünite B/5 de) İsviçre için turistik gelişme ve değer ön plana alınmıştır. Bu gelişmenin tabii ve iklimatik temelleri ve İsviçreye sağladığı ekonomik ve uluslararası yer ve önem üzerinde durulması tabiidir. Bunun yanında İsviçrenin endüstriyel gelişimi programa alınmamıştır. Çünkü endüstri alanındaki gelişmeleri, öğretici ve örnek olacak değerde olan ve aynı zamanda ekonomik ve endüstriyel bakımdan ilişkimiz olan hatta bu alanda çalışmalarımız üzerinde etkileri olan ülkelerde inceleme konusu olacaktır.

33 — Tarihle ilgili konuların incelenmesinde Türk tarihi ve yurdumuzun tarihi temel olacaktır. Başka milletlerin tarihi ile ilgili konular, milletimizle ve yurdumuzla ilişkileri derecesinde ve aralarında bağlantıları kurularak incelenecektir.

34 — Öğretmen, Türklerin tarihte oynadıkları büyük rolü belirtecek, Türklerin tarih boyunca ayrı ayrı adlar altında dünyaya kültürlerini ve uygarlıklarını yaydıkları, İslâm kültürünün ortaya çıkışında ve gelişmesinde eşsiz hizmetlerde bulundukları üzerinde önemle duracaktır.

35 — Çevre incelemelerinde öğrencilere, çevredeki tarihi eserler (sur, kale, harabe, bent, cami, medrese, çeşme, han, hamam, kervansaray, köprü, imaret, kitaplık vb. gibi) müzede veya başka yerde bulunan eski eserler gösterilerek onların seviyelerine göre açıklamalar yapılmalıdır. Ancak, bu incelemelerde öğrencilere batıl inançlar telkin edecek hurafelere ve yanlış bilgilere yer vermemeye dikkat edilmelidir.

36 — Eski bir olaydan, Kurtuluş Savaşı veya Türkiye Cumhuriyetinin herhangi bir döneminden söz edilirken o olayın, okulun bulunduğu yerde geçmiş olan veya o yerle ilgili bulunan noktasına çocukların dikkati çekilmeli, okulun bulunduğu yerde o olay ile ilgili tarihi eserler gösterilmeli ve incelenmelidir.

Tarihi bir kişiden söz edilirken o kişi, eğer okulun bulunduğu yerde doğmuş veya ölmüş, yahut orada bulunmuş ise bu konuya, o kişinin orada camisi, medresesi, kitaplığı, imareti, hanı, türbesi vb. bulunuyorsa bu gibi eserlere öğrencilerin dikkatleri çekilmelidir.

37 — Eski eserlerle anıtların, Türk tarihinin birer belgesi olduğu gözönünde tutularak bunları yıkmaktan, bozulmaktan ve yabancı ellere geçmekten korumanın bizim için bir görev olduğu onlara aşılmalıdır.

Okulun çevresinde bulunan çeşme, mezar, kütüphane, vb. gibi tarihi değeri olan anıtların korunması ve bakımı hususlarının, öğretmenlerin rehberliği altında öğrenciler tarafından yapılmasına önem verilmelidir.

38 — Kurtuluş Savaşı'ndan sonra milletimizin ayrı ayrı alanlarda yaptığı inkılaplar öğrencilere incelenirken, herbirinin ne kadar gerekli olduğu imparatorluk rejimindeki durumlarla karşılaştırılarak belirtilmeli, bunların yurdu her alanda nasıl yükselttiği, eskiden beri bizi geri bırakan etkilerden kurtararak milletimize nasıl ileri adımlar attığı, Türkiye'yi nasıl büyük, ve çok geniş bir gelişme dönemine getirdiği, Türk haysiyetinin

ve Türk şerefının bütün dünyada nasıl yükseldiği, özellikle Atatürk'ün Türk tarihinin akışını nasıl değiştirdiği, milletimizin değerlerine ve gücüne dayanarak ve isteklerine uyarak Türk milletine nasıl yeni bir ilerleme ve yükselme ufukları açtığı, Kurtuluş Savaşımızın ve inkılaplarımızın dünyanın yakın, uzak birçok milletleri üzerinde büyük etkileri olduğu öğrencilere kavratılmalıdır.

39 — Demokratik rejimin başka rejimlere üstünlüğü, tarihten örnekler verilerek öğrencilere kavratılmalı, okulun içinde demokratik bir toplum hayatının kurulmasını teşvik ederek topluluğu meydana getiren bireylerin böyle bir toplum hayatının gerektirdiği duyuş, düşünüş ve davranış kazanmalarına yardım etmelidir.

Öğrencilerin, hayatlarının en az üç veya sekiz yılını içinde geçirecekleri okulu kendi evleri gibi benimseyip sevmelerini sağlamak için, onlara okul hayatını düzenleyen kuralları iyice tanıtmaları imkanı sağlanmalı; bu kuralların hangi sebeplerle konmuş bulunduğu üzerinde onları düşündürmeli; bunlara uyulmadığı zaman okul düzeninin bozulacağı öğrencilere kavratılmalı; onların okul yönetiminin her yönünde görev almaları ve sorumluluk yüklenmeleri gerektiği benimsenmelidir.

Bu çeşit çalışmalarda geniş ölçüde iş bölümüne, çok sayıda öğrencinin görev almasına ve görevi yüklenecek olanların bütün öğrencilerin oy ve kanaatleriyle seçilmelerine dikkat edilmelidir.

40 — Millîbirlik ve dayanışmanın anlamı ve önemi çocuklara kavratılmalıdır. Millet için yaşamının, millet için ölmenin, millete bütün varlığını ve benliğini vermenin Türk çocuğunun görevi ve ülküsü olduğu, millî amaçları gerçekleştirmenin her amacın başında bulunduğu onlara aşılmalıdır.

41 — Ölçme ve değerlendirmede "SINIF GEÇME VE İMTİHAN YÖNETMELİĞİNİN" ilgili maddeleri esas alınmakla beraber, özellikle yazılı yoklamalarda çok sorulu imtihan şekline öncelik verilmelidir. Soruların hazırlanmasında aynı dersi okutan birden fazla öğretmenin bulunduğu okullarda öğretmenlerin işbirliği ile hazırlaması okulda ölçme ve değerlendirme birliğinin sağlanmasını büyük ölçüde gerçekleştirecektir.

IV — ÜNİTELER VE KONULAR :

IV. Sınıf :

I. ÜNİTE : GÜNLERİMİZ NERELEDE VE NASIL GEÇİYOR?

(Nerelerde ve Nasıl Yaşıyoruz?)

A — Hangi Toplulukların İçinde Yaşıyoruz?

(Aile, okul, mahalle ve köy topluluğu; 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinde ilgili ünite öğrenilenlerin hatırlanması)

Not : Ünitenin bundan sonraki bölümlerinde yaşanılan yer çıkış noktası olarak alınacaktır.

B — Köyümüzde, Kasabamızda veya Şehrimizde Toplum İhtiyaçları Nasıl Karşılıyor?

- 1) Cadde ve sokakların temizliği;
- 2) Sağlık, su, kanalizasyon ve aydınlatma işleri;
- 3) Çarşı ve pazarların kontrolü;
- 4) Yaşadığımız yerde ve yakın çevrede ulaştırma işleri;
- 5) Parklar, bahçeler, spor ve oyun alanları; çevre kirlenmesi nedir? bu konuda bize düşen görevler.
- 6) Yön kavramı ve yön bulma; çevremizin kroki. (krokiler nasıl yapılır? krokilerden nerelerde ve nasıl faydalanırız?)
- 7) Okuma odaları ve kitaplıklar. Buralarda davranışlarımız.

C — Halkın Kendi İhtiyaçlarını Karşılamak İçin Meydana Getirdiği Resmi Kuruluş Olarak Belediye :

- 1) Belediye nerelerde ve nasıl kurulur?
- 2) Belediyenin görevleri ve bağlı kuruluşları;
- 3) Halkın belediye işlerine yardımı.

D — Toplum Hayatında Uyulması Gereken Başlıca Kurallar :

- 1) Başlıca kurallar: (Sıraya girmek, başkalarının haklarına saygı, yavaş sesle konuşmak, temizliğe dikkat, topluma ait eşyayı korumak, toplumun muhtaç olduğu maddeleri kullanmak ve tutumluluk, yardımlaşma ve doğruluk).
- 2) Kuralların gerekliliği ve yararları;
- 3) Bize düşen görevler.

E — Çevremizde Sosyal İşler ve Yardım Kurumları :

- 1) Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Türk Hava Kurumu, Yardımsevenler Derneği, Yeşilay, Donanma Vakfı, Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı, Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı vb.
- 2) Bu kuruluşların çalışmalarına yardımcı olalım.

F — Köyümüz, Bucagımız, İlçemiz ve İlimiz Nasıl Yönetiliyor?

- 1) Köyümüzde muhtar ve ihtiyar heyetinin görevleri;
- 2) Köylünün, muhtar ve ihtiyar heyetinin çalışmalarına yardımcı olması ve işbirliğinin faydaları, köyde dirlik ve düzenin sağlanması;
- 3) Bucak, ilçe veya ildeki devlet kuruluşları, buradaki görevliler ve görevleri (kısaca);
- 4) Bunların işlerini kolaylaştırmada bize düşen görevler ve davranışlarımız.

G — Köyümüz, Kasabamız veya Şehrimiz Nasıl Bir Yerdendir?

- 1) Yeryüzü şekilleri bakımından; bu arada plan ve harita kavramı, bunlardan nerelerde nasıl yararlanırız? (kısaca)
- 2) Hava olayları ve havaların gidişi bakımından;
- 3) Doğal bitki örtüsü bakımından;
- 4) Su varlığı bakımından;
- 5) Başlıca geçim kaynakları bakımından;
- 6) Yollar bakımından ve trafik;
- 7) Tarihi kalıntılar ve turizm bakımından.

II. UNITE : YAŞADIĞIMIZ BÖLGEYİ TANIYOR MUYUZ?

KOMŞU VE UZAK BÖLGELERİ DE TANIYALIM.

Not : Bu ünitenin hazırlanışında her bölge yaşadığımız bölge olarak düşünülmüştür. Ünitenin işlenişinde öğrencinin yaşadığı bölge geniş olarak ele alınacak, komşu ve uzak bölgeler ise daha çok birinci derecede göze çarpan özellikleriyle, yurt ekonomisindeki ve sosyal hayatımızdaki yeri, ayrıca yaşadığımız bölgeyi ilgilendiren yönleri bakımından genel olarak değerlendirilecektir.

A — İç Anadolu Bölgesi :

- 1) Tahıl, koyun üretimi ve bozkır;
- 2) Tuz gölü ve tuz, peri bacaları ve turistik değeri;
- 3) Hırfanlı barajı ve elektrik üretimi;
- 4) Başkent Ankara, Selçukluların merkezi Konya ve yöresi, Erciyes ve Kayseri.

B — Ege Bölgesi :

- 1) Egenin çukur ovaları ve ürünleri (zeytin, tütün, pamuk, üzüm, incir) ovaların ulaşım bakımından değeri;
- 2) Ege kıyıları ve Ege adaları, Ege adalarının bizim için önemi; İzmir limanı ve körfezi, eski uygarlıkların kalıntıları ve bunların tarihi ve turistik değeri;
- 3) İçbatı Anadolu ve çinicilik, suni gübre fabrikası, termik santralleri, haşhaş ve halıcılık;
- 4) Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Savaşı (kısaca).

C — Marmara Bölgesi :

- 1) İki yarım adayı ve iki kıtayı birbirine bağlayan Boğaziçi Köprüsü ve önemi, İstanbul (önemi ve limanı) Bu arada endüstri yöresi olarak İstanbul ve yakın çevresi (kısaca);
- 2) Çanakkale boğazı ve önemi, Çanakkale savaşları (kısaca);
- 3) Marmara Denizi ve Balıkçılık (kısaca);
- 4) Bursa ve Uludağ (dağ, deniz, kaplıca ve şifalı) (kısaca).

Ç — Karadeniz Bölgesi :

- 1) Rize yöresi ve çay; çayın yöreye ve yurda sağladığı yararlar, yağışlar ve bitki örtüsü, mısır, tarım alanlarının darlığı ve dağınık yerleşme, Trabzon limanı ve önemi (kısaca);
- 2) Ordu-Giresun yöresi ve fındık; fındığın yöre ve yurdumuz için önemi, Giresun kağıt fabrikası;
- 3) Samsun ve 19 Mayıs; Atatürk'ün Samsun'a çıkışı ve bu günün önemi, Bafra ve Çarşamba ovaları, tütün, bu yörenin iç bölgelerle ulaşım yönünden ilişkisi;
- 4) Orman zenginliği; Batı Karadeniz bölümünün orman zenginliği ve başlıca dağ sıraları, orman işletmeciliği ve orman köyleri, tarım alanlarının darlığı ve hayvancılık; Sarıyar ve Gökçekaya barajları ve elektrik üretimi, Zonguldak kömürleri, Çatalağzı Termik Santrali ve demir-çelik endüstrisi. (Karabük ve Ereğli)

D — Doğu Anadolu Bölgesi :

- 1) Doğu Anadolu'da kış ve hayvancılık, Divriği demiri, Erzurum ve bu arada Aziziye Savaşı (kısaca), Trabzon, Erzurum, İran yolu, Ağrı dağı;
- 2) Doğu Torosların iki ana bölümü ve bunlar arasındaki ovalar zinciri; (Malatya, Elazığ ve Muş ovaları) Van gölü, bakır ve krom yatakları, Keban barajı ve elektrik üretimi, önemi, bu arada Karakaya Barajı.

E — Güneydoğu Anadolu Bölgesi :

- 1) Petrol yöresi ve petrolün önemi, Türkiye'de petrol üretiminin bugünkü durumu ve rafineriler, (Batman ve kısaca diğerleri) Batman-İskenderun boru hattı;
- 2) Gaziantep ve çevresinde antepfıstığı, önemi, bağlar, zeytinlikler, Fırat ve önemi, Kargamış harabeleri, Birecik köprüsü, Urfa ve çevresinde tarımı geliştirmek ve verimi artırmak için yapılan çalışmalar, özellikle sulama işleri;
- 3) Kurtuluş savaşında Gaziantep, Kahraman Maraş ve Urfa.

F — Akdeniz Bölgesi :

- 1) Batı ve Orta Toroslar yöresi :
 - a) Önemli tarım bitkileri ve etkinlikler (özellikle pamuk ve dokuma endüstrisi, önemi), Orman işletmeleri, yüksek otlaklar ve yörükler, yörenin kısaca iklimi ve bitki örtüsü, kıyılarda turfanda sebzeçilik ve meyvecilik;
 - b) Obruklar, düdenler, dolin ve uvala; (kısaca ve terim verilmeksizin), çağlayanlar (Manavgat), geçitler (Külek boğazı), Barajlar ve elektrik santralleri; (Seyhan, Kovada, Göksu);
 - c) Mersin rafinerisi, Batman-İskenderun ve Türkiye-Irak petrol boru hattı;
 - ç) Yörenin turistik değeri ve turizm çalışmaları.
- 2) Göller yöresi :

Batı Toroslar arasındaki önemli göller ve ilgi çeken yönleri, sulama ve enerji üretimindeki yararları, gül ve gülyağcılığı, halıcılık, alüminyum fabrikası, Keçiözümlü kükürdü (kısaca).

III. UNITE : YURDUMUZA TOPLU BAKIŞ (Yurdumuzu Tanıyor muyuz?)

Not : Bu üniteye başlarken "Yaşadığımız Bölgeyi Tanıyor muyuz? Komşu ve Uzak bölgeleri de kısaca tanıyalım: ünitesi çıkış noktası olarak alınacak ve bağlantı kurulacaktır. Ayrıca bu ünitenin işlenişinde tabiat şartlarının günlük yaşayışımıza etkileri dikkate alınarak insan - tabiat ilişkilerine yer verilecektir.

- 1 — Türkiye'nin çevresindeki denizler ve kıyılarımız: (genel özellikleri ve yurdumuz için önemi (kısaca);
- 2 — Sıradagların genel doğrultuları ve İç Anadolu'yu kuşatmaları, Ege bölgesinde sıradaglar arasındaki ovalar, Anadolu'nun batıdan doğuya doğru yükselişi; Bu arada çok kısa olarak yurdumuzda görülen başlıca iklim tipleri ve bu özelliklerin görüldüğü bölgeler;
- 3 — Büyük akarsuların akış yönleri, dar ve sarp boğazlar aracılığı ile sıra dağları aşarak denizlere ulaşmaları ve kıyılarda meydana getirdikleri ovalar, yurdumuzun göllerinin özellikle dağlar arasında bulunduğu;
- 4 — Akarsulardan ve göllerden yararlanma; (genel olarak sulama, enerji, ulaşım ve su ürünleri, bu arada su baskınları ve erozyon konusuna kısaca yer verilecektir);
- 5 — Yurdumuzda nüfus, nüfusun dağılışı, yurdumuzun kalabalık ve tenha bölgeleri;

Bu arada nüfus kaybının sebeplerinden biri olarak depremler, yurdumuzda başlıca deprem alanları, depremin zararlarını azaltma çareleri. (kısaca ve genel hatlarıyla)

- 6 — Ana karayollarıyla, ana demiryollarının sıra dağlara ve bunlar arasındaki oluklara ve vadilere uyarak genellikle doğu - batı doğrultusunda uzandıkları;
- 7 — Sıra dağların oldukça az geçit verdiği, bunlardan yararlanılarak kıyıların, iç bölgelere ve doğu - batı doğrultulu ana yollara bağlandığı;
- 8 — Şehirlerin ve eski büyük kalelerin önemli yol kavşaklarına kurulduğu ve bu arada kara yollarımızın bugünkü durumu (kısaca) ve trafik:
 - a) Motorlu kara taşıtlarının yaşayışımızdaki yeri ve vazgeçilmezliğinin sebepleri (zaman bakımından, yurdumuzun ve milletimizin güvenliği bakımından, ürünlerin yurt köşelerine ulaştırılması bakımından);
 - b) Düzenli ve güvenli trafiğin sağlanmasında yayanın sorumluluğu;
 - c) Yoldan yararlanma teknikleri: (yaya olarak, yoleu olarak, sürücü olarak - özellikle bisiklet ve hayvan sürücüsü olarak - oyun oynarken).
- 9 — Türkiye'nin dünya üzerindeki yeri ve önemi;
- 10 — Eütün bu özellikleriyle yurdumuzun bize bağışladıkları ve yurdumuzu korumak, geliştirmek ve güzelleştirmek konusunda her Türk çocuğuna düşen görevler (kısaca ve öz olarak).

IV. UNITE : YURDUMUZDA NE ZAMAN NASIL YERLEŞTİK?

A — Tarih Öncesinde Anadolu :

- 1) Antalya - Karain mağarası çıkış noktası olarak alınacak ve bu örnekten hareket edilerek "Eski (Yontma) Taş Çağı" kısaca açıklanacaktır.
- 2) Konya - Çatalhöyük veya Burdur - Hacılar kazılarında bulunanlar çıkış noktası yapılarak avcılıktan çiftçiliğe geçiş, hayvanların evcilleştirilmesi, ilk tarım hayatı, ilk yerleşme, çanak çöm-

lek yapımı ve diğer sanatlar ele alınarak "Yeni (Cilalı) Taş Çağı" kısaca açıklanacaktır. (Çevrede höyük varsa incelenmelidir.)

- 3) Çorum - Alacahöyük, Yozgat - Alishar, Kayseri - Kültepe kazılarında bulunanlar çıkış noktası yapılarak ilk madeni araçlar ve toplum hayatının değişmesi belirtilecek "Tunç (Maden) Çağı" kısaca açıklanacak ve Anadolu'nun yazılı devre girişi üzerinde durulacaktır. Bu arada ilk yazının Mezopotamya'da bulunuşu, böylece tarihin başlamış olduğu belirtilecektir (kısaca);
- 4) Tarih, takvim, yüzyıl kavramları, tarih şeridi örneklerinden faydalanılarak kazandırılacaktır.

B — Büyük Göçler Sonunda Anadolu'da Yerleşme :

- 1) Büyük göçler, sebepleri ve sonuçları, göç yolları, Anadolu'ya bu arada Mezopotamya ve Mısır'a Orta Asyalıların yerleşmesi, Orta Asya'daki Türk uygarlığı;
- 2) Anadolu'da ilk devletler :
 - a) Boğazköy'ün (Boğazkale) yeri ve Hititler'in Anadolu'ya gelişi;
 - b) Hitit devletinin gelişmesi (kısaca), özellikle Hitit Uygarlığı ve zamanımıza kalan eserleri;
 - c) Frigyalılar, Lidyalılar ve Batı Anadolu Uygarlığı (İyonya uygarlığı) daha çok resimlere yer vermek suretiyle bütünlük içinde kısaca işlenecektir. (Mezopotamya ve Mısır'ın siyasi tarihine girilmiyecek, Mezopotamya Uygarlığına kısaca ve toplu olarak yer verilecek ve daha çok insanlığa armağanları belirtilecek, Mısır Uygarlığında ise sadece piramitlerden ve mumyacılıktan kısaca söz edilecek.

C — Göçlerden Sonra Orta Asya'da Kurulan Büyük Türk Devletleri :

- 1) Hun Türk İmparatorluğu (kısaca);
- 2) Göktürk Devleti; bu arada Oğuz Destanı, Erge-
nekon destanı, Orhun yazıtları ayrı ayrı okuma parçası olarak verilecek, milletimizin köklü bir tarihe sahip olduğu belirtilecektir.
- 3) Uygurların Türk ve dünya medeniyeti üzerindeki etkileri (kısaca);
- 4) İslamiyetin doğuşu, Türklerin islamlığı kabul edişi, ilk Müslüman Türk devletleri; (Karahanlılar ve Gaznelilerden çok kısa olarak söz edilecek) Türklerin islamlığa yaptığı hizmetler;
- 5) Oğuz göçü ve Büyük Selçuklu İmparatorluğu (kısaca), bu arada Malazgirt savaşının sonuçları ve Alparslan'ın kişiliği;
- 6) Türk adı, manası ve kullanıştı.

V. Sınıf :

I. UNITE : YURDUMUZ VE KOMŞULARIMIZ :

Not : Bu ünitenin işlenişinde yurdumuza kısaca toplu bakış yapılacak (IV. sınıf - III. ünite de yer alan konular kısaca hatırlatılacak). Komşumuz olan ülkelerin ise nesi var, nesi yoksa ayrıntılı olarak değerlendirileceği anlaşılmamalıdır. Komşu ülkelerin kısaca genel tanımı (yeri, yönetim şekli, en belirgin iklim özelliği) yapıldıktan sonra yurdumuzla karşılaştırılmalı olarak Türkiye ile bugünkü ilişkileri ana hatlarıyla ele alınarak değerlendirilecektir.

A — Komşularımız ve İlişkilerimiz :

- 1) Batıdaki komşularımız :
 - a) Kısaca Balkan yarımadası,
 - b) Yarımada'nın siyasi görünüşü ve yarımada'daki devletlerden Yunanistan ile Bulgaristan'ın başlıca ekonomik kaynakları ve bizimle ilişkileri,
 - c) Yarımada'da Türkler.

2) Doğudaki komşularımız :

- a) S.S.C Birliği: Yeri, ekonomik kaynakları (kısaca),
- b) Türkiye - S.S.C.B. ilişkileri ve S.S.C.B. de Türkler,
- c) İran: Yeri ve Ekonomik durumu (kısaca),
- d) Türkiye - İran ilişkileri, İran'da Türkler.

3) Güneydeki komşularımız :

- a) Irak: Yeri ve ekonomik durumu (kısaca),
- b) Türkiye - Irak ilişkileri, Irak'ta Türkler,
- c) Suriye: Yeri ve ekonomik durumu (kısaca),
- ç) Türkiye - Suriye ilişkileri ve Suriye'de Türkler,
- d) Kıbrıs: Yeri, yüzölçümü, nüfus durumu, ekonomik kaynakları,
- e) Kıbrıs'ın Türkiye bakımından önemi ve Türkiye ile tabii, kültürel, siyasi ve ekonomik ilişkileri.

II. UNITE : DÜNYAYA TOPLU BAKIŞ VE İLİŞKİMİZ OLAN ÜLKELER :

A — Dünyaya Toplu Bakış :

- 1) Dünyanın yuvarlaklığı, Ekvator, kutup noktaları, paralel ve meridyen daireleri, dönenceler, kutup daireleri, yarım küreler; (çok kısa olarak),
- 2) Kıtaların ve okyanusların dağılışı; (konunun karşılaştırılmalı olarak şekillerle belirtilmesi, yüzölçümleri ile nüfus durumlarının yuvarlak sayılarla ifade edilmesi).

B — İlişkimiz Olan Ülkeler :

- 1) Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, İsviçre, ABD., Libya, Pakistan, Çin, Japonya ve Avusturya;

Bu ülkelerin işlenişinde ayrıntılara girilmeden kısaca genel tanımı (yeri, yönetim şekli, genel hatlarıyla ekonomik durumu) verilecek ve Türkiye ile bugünkü ilişkileri kısaca belirtilecektir.

III. UNITE : OSMANLI DEVLETİN KURULUŞU VE YÜKSELİŞ DÖNEMİ :

Not : IV. sınıfta işlenen "Oğuzların Anadolu'ya gelişi" konusu ile bağlantı kurulmalı ve çevrede Osmanlılardan kalma eserler varsa çıkış noktası olarak incelenmelidir.

A — Anadolu'da Yeni Bir Türk Devletinin Doğuşu :

- 1) Anadolu'nun fethi, Anadolu Selçuklu Devleti'nin kuruluşu ve dağılışı (kısaca), Osmanlı Devleti'ni kurma çabaları ve devletin kurulmasında oturduğu yer ve önemi, Osman Bey'in kişiliği (kısaca);
- 2) Türklerin Rumeliye geçişi ve sonuçları,
- 3) Hristiyanların, Türkler'i Rumeli'den çıkarma çabaları ve sonuçları; (I. Kosova, Niğbolu, Varna, İkinci Kosova savaşlarının ayrıntılarına girilmeden sebep ve sonuçlarına kısaca değinilecektir.)
- 4) Anadolu'da Türk birliğinin kurulması çabaları; (Y. Beyazıt, Ankara Savaşının sebep ve sonuçları, birliğin dağılması, Çelebi Mehmet ve birliğin yeniden kurulması.) ayrıntılara girilmiyecektir.)
- 5) İstanbul'un alınışı ve bu olayın Türklere sağladığı yararlar, İstanbul'un alınışının Türk ve dünya tarihi yönünden önemi.

B — Osmanlı Devletinin Yükseliş Dönemi :

- 1) İmparatorluğun doğuda ve güneyde genişlemesi; (Otlukbeli, Çaldıran Ridaniye savaşlarının sebep ve sonuçları -kısaca)
- 2) Türklerin Avrupa'da genişlemesi ve büyük Avrupa devletlerine üstünlüğünü kabul ettirmesi; (kısaca Belgrat'ın alınması, Mohaç zaferi ve Macaristanın fethi, Kanuni ve Kapitulasyonlar).
- 3) Denizlerde genişleme, Karadeniz'in ve Akdeniz'in bir Türk gölü haline gelmesi; (kısaca Barbaros, Preveze savaşı ve Kıbrıs'ın fethi.),
- 4) Osmanlıların kendilerine has bir uygarlığı vardı. (Ayrıntılara girilmeden devlet kuruluşlarına, devlet adamlarının yetenekli ve nitelikli oluşlarına, ordu ve donanmaya, eğitim ve öğretime, güzel sanatlara bu arada Mimar Sinan ve başlıca eserlerine, ekonomik duruma kısaca yer verilecektir. Ayrıca, Fatih ve Süleymaniye Külli-yelerinin değeri öz olarak belirtilecektir.

C — Avrupa'da Bilim ve Teknik Alanında Gelişmeler :

- 1) Yeni buluşlar ve sonuçları: (kısaca barut ve top, pusula ve gemicilik, kağıt ve matbaa.)
- 2) Düşüncede, güzel sanatlarda ve dinde yenileşmeler (kısaca)

IV. UNITE : OSMANLI İMPARATORLUĞUNUN DURAKLAMA VE GERİLEME DÖNEMİ, İMPARATORLUĞUN DAĞILMASI :

A — Osmanlı İmparatorluğunun Duraklama Dönemi :

- 1) Osmanlı İmparatorluğunun duraklama dönemine girişinin sebepleri; (kısaca iç ve dış sebepler.)
- 2) Durumu düzeltmek isteyenler ve çalışmalarının sonuçları: (kısaca IV. Murat ve Köprülüler.)
- 3) İkinci Viyana Kuşatması ve başarısızlığın yarattığı sonuçlar: (kısaca Karlofca antlaşmasının önemi ve sonuçları.)

B — Osmanlı İmparatorluğunun Gerileme Dönemi :

- 1) Osmanlı İmparatorluğunun gerileme dönemine girişinin sebepleri: (Ordunun bozulmasına, din adamlarının ve medresenin yenilik hareketleri karşısındaki durumuna ve bunun sonucu olarak yerli sanatlarımızın gerilemesine kısaca yer verilecektir.)
- 2) Osmanlı-Rus ve Osmanlı-Avusturya ilişkileri: (Rusya ve Avusturya'nın Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki geleneksel emelleri üzerine kurulacak ve bu devletlerle XVIII. yüzyılda yapılan savaşların ve anlaşmaların ayrıntılarına girilmeden sebep ve sonuçlarına, önemine kısaca yer verilecektir.)
- 3) Lâle devri, matbaa ve etkileri. (kısaca)

C — Osmanlı İmparatorluğunun Dağılması :

- 1) Fransız Devrimi ve Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki etkileri: Devrimin sadece temel ilkeleri işlenecek, gelişimi ve safhaları üzerinde durulmayacaktır.)
- 2) Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan devletler: (kısaca, Sırp ve Yunan ayaklanmaları, sonuçları.)
- 3) Osmanlı İmparatorluğunu dağılmaktan kurtarma çalışmaları:
 - a) III. Selim ve II. Mahmut devrinde yapılan başlıca yenilikler;
 - b) Tanzimatın getirdiği başlıca yenilikler;

- c) Osmanlı İmparatorluğunda ilk demokrasi hareketleri; (kısaca, I. ve II. Meşrutiyet.)
- ç) Yenilik hareketlerinin istenen sonuçları veremeyişinin sebepleri;
- d) Osmanlı İmparatorluğunun Dağılışı; (Trablusgarp, Balkan ve I. Dünya Savaşı, Mondros Mütarekesi kısa ve öz olarak verilecektir.)

V. UNITE : CUMHURİYETİMİZİ NASIL KURDUK?

A — Kurtuluş Savaşı:

- 1) Mondros Mütakeresinden sonra yurdumuzun durumu;
- 2) Mustafa Kemal'in yurdu kurtarmak için Samsun'a çıkışı, (Atatürk'ün hayatı);
- 3) Kurtuluş Savaşının başlaması: (Kongreler, son Osmanlı Mebuslar Meclisi T.B.M.M. açılması,)
- 4) Yurdumuzun düşmanlardan temizlenmesi: (Doğu ve Güney cephelerine kısaca değinilecek, özellikle I. İnönü, II. İnönü, Sakarya, Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Savaşı üzerinde durulacaktır.)
- 5) Türk zaferinin düşmanlara kabul ettirilmesi; (Mudanya Mütarekesi, Saltanatın kaldırılması, Lozan Barışı);
- 6) Cumhuriyetin ilanı ve sonuçları.

B — Türk Milletinin Gelişmesini Sağlayan İnkılaplar: (Önemi ve bize kazandırdıkları, bu konuda sorumluluklarımız).

C — II. Dünya Savaşından Önce Türkiye: (Montrö Sözleşmesi, Hatay'ın anavatana katılması, Atatürk'ün ölümü.)

Ç — II. Dünya Savaşı: (Kısaca)

II. Dünya Savaşında Türkiye ve Birleşmiş Milletler-UNESCO, Nato, Cento, Avrupa Konseyi ve Ortak Pazar. (kısaca)

D — Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş:

- 1) Okulda demokratik yönetim ve önemi;
- 2) Yurdumuzda çok partili hayata geçiş, demokrasinin üstünlüğü; (seviyeye uygun olarak)

E — 27 Mayıs ve yeni Anayasamız. (kısaca) yeni Anayasamızın demokrasimize getirdiği yeni kuruluşlar. (Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet Senatosu, Yüksek Hakimler Kurulu ve Devlet Planlama Teşkilâtı) ayrıntılarına girilmeden kısaca görevleri üzerinde durulacaktır.

F — Seçimler ve T.B.M.M. Kuruluşu: (Seçimlerin ayrıntılarına girilmeden Millet Meclisinin ve Cumhuriyet Senatosunun kuruluşu ve görevleri üzerinde durulacaktır.)

G — Cumhurbaşkanı Seçimi ve Görevleri:

Ğ — Hükümetin Kuruluşu ve Görevleri;

H — Yurttaşların Devlete, Devletin Yurttaşlara Karşı Görevleri:

I — Türklerin Özellikleri:

- 1) Türklerin Özellikleri: (cesurluk, konukseverlik, doğruluk, yardımseverlik, temizlik, hoşgörü, büyüklere saygı, küçüklere şefkat, doğruluk ve çalışkanlık.)
- 2) Türkleri birbirine bağlayan bağlar: (tarih, yurt, kültür, ülkü ve ekonomi birliği.)
- 3) Bayrağımıza karşı sevgi ve saygı borcumuz, istiklal madalyasının değeri ve önemi.

VI. Sınıf :

I. UNITE : HANGİ TOPLULUKLARIN ÜYESİYİZ? BU TOPLULUKLAR İÇİNDE HAK VE GÖREVLERİMİZ NELERDİR?

A — Sınıf Topluluğu İçinde:

- 1) Ortaokula niçin devam ediyoruz? (Amaç birliğinin bir topluluğu meydana getirmesi), sınıf arkadaşlarımızla tanışma, kimlik belgelerinin hazırlanması;
- 2) Amaca ulaşmak için karşılıklı sevgi ve saygı, arkadaşlarımızla iyi geçim ve isteyerek işbirliği yapmanın gerekliliği ve önemi;
- 3) Dershanemizde, rahatlıkla ve severek çalışabil- için dershanemizin temizliği, düzenlenmesi, güzel- leştirilmesi, yaptıklarımızın ve eşyalarımızın ko- runması;
- 4) Sınıf topluluğunun iyi ve verimli çalışabilmesi için sürekli olarak yapılacak işlerin tespiti ve paylaşılması; (sınıf başkanı ve eğitici kol temsilcilerinin özellikleri ne olmalı ve nasıl seçil- meli?)

B — Okul topluluğu içinde okulumuz, öğretmenleri, öbür görevlileri ve öğrencileriyle bir topluluktur. (ortak amaç, karşılıklı sevgi ve saygı, iyi geçim eğitici kol çalışmalarında işbirliği ve ahenk)

- 2) Okul topluluğunun bireyleri, bunların görevleri, sorumlulukları, karşılıklı ilişkileri, bu ilişkilerin nasıl ve neye göre düzenlendiği;
- 3) Okulda işbirliği ve işbölümü, öğrencilerin okul yönetimine katılması ve önemi;
- 4) Okulun, okul eşyasının, çevresinin korunması ve güzelleştirilmesi, bu konuda sorumluluklarımız;
- 5) Okulun çevresinde yaşayan ve çalışan insanların ve ailelerin işlerini aksatmamak, rahatsız etme- mek ve bu konuda bize düşen görevler, okul çev- resindekilerle nasıl ve hangi amaçlarla işbirliği yapılabilir?
- 6) Okul-Aile birliği ve amaçları;
- 7) Okulumuzun çalışmaları için gerekli paranın ne- reden ve nasıl sağlandığı; (Millî Eğitim Bakan- lığı ve Okul Koruma dernekleri)
- 8) Okulumuz öğretmenlerinin Millî Eğitim Bakan- lığınca nasıl ve nerelerde yetiştirildiği ve nasıl atandığı;
- 9) Yakın çevre içinde okulumuzun yerinin belirlen- mesi:
 - a) Okul çevresinin krokisinin yapılması, yön bu- lunması ve yön kavramı,
 - b) Sınıf planının yapılması, plan ve kroki ara- sındaki farklar, kısaca ölçek kavramı,
 - c) Plan ve harita arasındaki farklar, harita işa- retleri ve renklerin anlamı,
 - ç) Kroki, plan ve haritalardan nerelerde ve na- sıl yararlanıyoruz.
- 10) Okulumuzun kısa tarihçesi.

C — Aile Toplumu İçinde:

- 1) Aile nasıl bir topluluktur?
- 2) Millet hayatında ailenin yeri?
- 3) Aile bağı, ailede karşılıklı sevgi, saygı, yardım, işbirliği ve işbölümü;

- 4) Baba ocağına bağlılığın sebepleri ve sürdürülmesi, aile "Soy" adı;
- 5) Aile bütçesi ve malları;
- 6) Yarın için tasarruf, sigorta ve emeklilik;
- 7) Ailenin eğitim görevi;
- 8) Evimiz ne zaman ve nasıl yapılmıştır? Herkes istediği yerde ve istediği biçimde ev yapabilir mi?
- 9) Evimizi daha kullanışlı bir duruma getirmek ve güzelleştirmek için neler yapabiliriz?

Not : Ünitenin bundan sonraki bölümlerinde öğrencinin yaşadığı yer çıkış noktası olarak alınacaktır.

C — Köyün, Mahallenin veya Bir Semtin Halkı da Bir Topluluktur.

- 1) Köy, mahalle ve semt halkını bir araya toplayan amaç birliği;
- 2) Komşuluk ilişkileri; (yardımlaşma, imece, geçim, nezaket, sevinçlere katılmak, üzüntüleri paylaşmak)
- 3) Apartmanın, sokağımızın, mahallemizin, veya köyünüzün bakımında ve temizliğinde işbirliği;
- 4) Mahallemizin ve köyümüzün ortak işleri ve ihtiyaçları, ortak işlerin kimler tarafından nasıl yapıldığı ve ihtiyaçların nasıl karşılandığı;

D — Köy, Kasaba veya Şehir Topluluğu İçinde:

- 1) İnsan için en büyük ihtiyaç toplu yaşamaktır. Köyümüz, kasabamız veya şehrimiz bu ihtiyacı karşılamak için kurulmuştur.
- 2) Köy, kasaba veya şehirde yardımlaşma ve iş bölümü
- 3) Köyümüzün kasabamızın veya şehrimizin ortak ihtiyaçları ve problemleri:
 - a) Yakın çevrenin ihtiyaçları ve problemleri: (Temizlik, su, sağlık, aydınlatma, kanalizasyon, çarşı ve pazarların temizliği, oyun alanları, kitaplıklar vb.

Belediye, belediye meclisi, belediye başkanı ve muhtarın görevleri ve bunların seçimi; (seçimlerin ayrıntılarına girilmeyecek.) Belediyedeki öteki görevliler ve belediyeye bağlı kurumlar; belediyemizin ve köyümüzün giderleri nasıl ve nereden karşılanır? (belediye ve köy bütçeleri; hemşehriler, köy ihtiyar meclisine ve belediyeye nasıl yardımcı olabiliriz?)

b) Genel ihtiyaçlar ve problemler: (Eğitim, öğretim, güvenlik, trafik düzeni, devlet bütçesinden ödenecek paraların harcanılması, vergilerin toplanması; çevrenin tarım, ulaşım, sağlık, yargı, bayındırlık, hayvan sağlığı vb. problemleri; il ve ilçe merkezinde bu işlerle uğraşanlar.

c) Besinlerimizi, giyeceklerimizi nasıl sağlarız ve barınaklarımızı nelerden yaparız?

- 1) Toprak ürünü olan besinlerin nereden ve nasıl sağlandığı; (çevremizden, başka bölgelerden ve dış ülkelerden sağlananlar.)
- 2) Hayvanlardan sağlanan besinler; (çevremizden, başka bölgelerden ve dış ülkelerden sağlananlar.)
- 3) Giyeceklerimizi nelerden yapıyor ve nelerden sağlıyoruz? Toprak ürünlerinden ve hayvanlardan elde edilenler hangileridir? (çevremizden, başka bölgelerden ve yurt dışından sağlananlar.)
- 4) Barınaklarımız; çevremizdeki başlıca ev tipleri ve bunların nelerden yapıldığı;
- 4) Belediyeye, ilçe ve il merkezindeki genel hizmetlerle ilgili kuruluşlara yardımcı kurumlar:

(Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Türk Hava Kurumu, Verem Savaş Derneği, Yardımsevenler Derneği, Kanser Araştırma ve Savaş Kurumu, Donanma Vakfı, Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı, Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı vb.) (kısaca ve genel olarak)

5) Köy, kasaba ve şehrimizde trafik durumu, bu bakımdan semtlerin özellikleri:

- a) Motorlu kara taşıtlarının yaşayışımızdaki yeri ve vazgeçilmezliğinin sebepleri;
- b) Trafik güvenliğinin sağlanmasında yoldan yararlananların sorumluluğu (yaya, yolcu, bisiklet ve hayvan sürücüsü olarak);

c) Trafik güvenliğinin sağlanmasının yararları: (Can ve mal güvenliği bakımından, işgücü ve zaman kaybı bakımından, diğer ekonomik kayıplar bakımından temizlik, gürültü ve sağlığımız bakımından)

ç) Yoldan yararlanma teknikleri:

- 1) Yaya olarak; (yayalarla ilgili trafik kuralları)
- 2) Yolcu olarak; (taşıtlara binış ve inişler)
- 3) Sürücü olarak; (bisiklet ve hayvan sürücüsü olarak)
- 4) Oyun oynarken;

6) Köyümüze, kasabamıza veya şehrimize gelen turistler, amaçları, turizmin yararları, görülmeye değer yerler, turistlere karşı davranışlarımız.

II. UNITE : YURDUMUZUN HANGİ BÖLGESİNDE YAŞIYORUZ?

Not : Bu ünitenin hazırlanışında her bölge, yaşadığımız bölge olarak kabul edilmiş ve bir çerçeve olarak hazırlanmıştır. Ünitenin işlenişinde, öğrencinin yaşadığı bölge geniş olarak ele alınacak, komşu ve uzak bölgeler ise daha çok birinci derecede göze çarpan özellikleriyle, yurt ekonomisindeki ve sosyal hayatımızdaki yeri bakımından kısaca değerlendirilecektir.

A — İç Anadolu Bölgesi:

- 1) İç Anadolunun iki önemli gelir kaynağı; tahıl üretimi ve küçükbaş hayvancılık bu arada Ankara keçisi;
- 2) Şeker pancarı ve patates üretimi, bölgeye sağladığı yararlar, sulama işleri ve sulamanın önemi;
- 3) Bölgedeki akarsuların rejimleri, bu rejimi yaratan sebepler ve sonuçları;
- 4) Bölgedeki ağaç kıtlığının sebepleri ve sonuçları, tahrif edilmiş küçük orman kümeleri, ağaçlandırmaya çalışmaları ve imkânları, kavak ve söğütün bölge için değeri, ekonomik değeri olan ağaçların üretilmesi ve korunması;
- 5) Bozkır ve nüfusun dağılışı;
- 6) Yeryüzü şekillerinin, özellikle ovaların ve platoların (yayla) taşıma ve ulaştırmadaki rolü; (ova, plato vb. kavramların verilmesi) Yolların İç Anadolu için önemi ve etkileri; (geçmişte ve bugün)
- 7) Enerji kaynakları (Hirfanlı barajı ve hidro-elektrik santrali) linyit;
- 8) Tuz gölü ve tuz, civa boraks yatakları;
- 9) Sönmüş volkanlar (Volkanların oluşumu ve volkanik olaylar), Ürgüp Nevşehir tuf platosu, peribacaları ve turistik değeri, İhlara vadisi, bağcılık meyvecilik ve arıcılık;
- 10) Devlet merkezi olarak Ankara;
- 11) Bölgenin turistik değeri.

B — Ege Bölgesi:

I — Ege Bölümü:

- 1) Bölgeye ve Türkiye'ye gelir sağlayan değerli toprak ürünlerinden çekirdeksiz üzüm, incir, zeytin, pamuk, tütün; bunların yurt ekonomisindeki yeri ve bu alanda başlıca rakiplerimiz;
- 2) Ege bölgesinin çukur ovaları ve kıyıları, bu ovaların ve kıyıların meydana gelişi, horst, graben, birikinti ovası, alçalma ve yükselme riyası tipi kıyılar, Çamaltı tuzlası;
- 3) İzmir Limanı ve önemi, kıyıları iç yörelere, bölgeyi öteki bölgelere bağlayan yollar, menteşe dağlık yöresinin özel durumu;
- 4) Kıyılarıımıza yakın ve yabancılar elinde bulunan Ege adaları ve bunların ortaya koyduğu tehlikeler, Ege bölgesine göz diken yabancılar;
- 5) Ege bölgesinin öteki gelir kaynakları; (Ormancılık, yaylacılık, balıkçılık ve sünger avcılığı.)
- 6) Enerji Kaynakları; (Barajlar, baraj gölleri, hidro-elektrik ve termik santralleri) Başlıca endüstri kolları (kısaca)
- 7) Ege bölgesinde nüfus dağılışı, eski Ege uygarlıkları ve tarihi kalıntılar, kıyılardan uzaklarda kalan eski Ege limanları; (Efes ve Milet)
- 8) Bölümün turistik değeri.

II — İçbatı Anadolu Bölümü:

- 1) Haşhaş üretimi ve afyon, haşhaş yağı, dünyada afyon üretiminde Türkiye'nin yeri ve son gelişmeler;
- 2) Şeker pancarı üretimi ve pancar artıklarından yararlanma;
- 3) Tahıl üretimi, küçükbaş hayvancılık, İçbatı Anadolu ormanları;
- 4) Halıcılık, çinçilik, uzet sanayii, linyit yatakları, Tunçbilek ve Seyitömer termik santralleri, krom, kaplıca ve maden suları, Kula volkanı (volkanik olayların kısaca açıklaması), tarihi kalıntılar; Kurtuluş savaşında Afyonkarahisar ve Dumlupınar;
- 5) Bölümün turistik değeri.

C — Marmara Bölgesi:

- 1) İstanbul'un yeri ve önemi: Bu arada İstanbul'un Fatih tarafından alınışı ve sonuçları (kısaca), Boğaziçi köprüsü önemi, Paşaeli (Çatalca) ve Kocaeli yarım adaları ve platolar, Marmara denizi, İstanbul ve Çanakkale boğazları, ulaşım da ve uluslararası ilişkilerde değeri ve önemi. Balıkçılık ve balık konserveciligi;
- 2) Türk tarihinde önemli yeri olan üç şehirden ikisi; (Bursa ve Edirne), Türkiye'nin endüstrileşmesinde Marmara Bölgesinin öncülüğü ve başlıca endüstri merkezleri; (İstanbul, İzmit, Bursa, Adapazarı). Çanakkale savaşları (kısaca) Bu arada ada, takımada, yarımada, kıstak, boğaz, haliç, körfez, göl, plato vb. kavramlarının verilmesi.
- 3) Bölgenin turistik değeri.

Ç — Karadeniz Bölgesi:

I — Batı Karadeniz Bölümü:

- 1) Zonguldak kömür havzası ve kömür limanları (kısa tarihçe), kömür ocaklarında iş hayatı ve tehlikeler, kömür yolu (Zonguldak-Irmak) Karabük ve Ereğli Demir-Çelik Fabrikaları, kok üretimi, Divriği ve Hekimhan demirleri; (İlgisi dolayısıyla)

- 2) Ağaç denizi, en zengin ve en gelişmiş orman bölgemiz, orman işletmeciliği ve ağaç endüstrisi, ormanıcı köylerde geçim, kendir üretimi, pirinç ve Tosya dokumacılığı;
- 3) Enerji kaynakları (Çatalağzı, Sarıyar ve Gökçekaya santralleri) sağladığı yararlar, Bartın ve gemicilik;
- 4) Bölümün turistik değeri.

II — Orta Karadeniz Bölümü:

- 1) Karadeniz kıyılarının en büyük şehri Samsun ve limanı, Atatürk'ün Samsun'a çıkışı ve Türk tarihi yönünden önemi, yöreyi iç bölgelere bağlayan demir ve karayolları, geçitler, iki nehir iki delta (Bafra ve Çarşamba), tütüncülük, tütünün dış ticaretimizdeki yeri, Taşova ve Erbaa çevresinde tütün, şeker pancarı üretimi, Turhal ve Amasya şeker fabrikaları, Çeltik linyitleri ve yararlanıldığı yer; (özellikle D.D.Y.)
- 2) Sinop, yarımada ve kıyılar.

III — Doğu Karadeniz Bölümü:

- 1) Ordu-Giresun yöresi ve fındık, dış ticaretimizdeki yeri ve önemi, soya fasülyesi ve Ordu soyayağı fabrikası, Giresun kağıt fabrikası ve önemi;
- 2) Rize yöresi ve çay, ekonomimizdeki yeri ve önemi;
- 3) Mısır, tütün, bölge yağışları, bu arada Karadeniz bölgesinin iklimi (kısaca), tarım alanlarının yetersizliği ve dağınık yerleşme, kıyılarda denizcilik ve balıkçılık, Trabzon, iç kesimlerde yaylacılık ve dağ köyleri, Murgul bakırı, kıyıyı iç bölgelere bağlayan yollar ve geçitler (Zigana), Trabzon-Erzurum-İran yolu.
- 4) Bölümün turistik değeri.

D — Doğu Anadolu Bölgesi:

- 1) Kars-Ağrı platosu, yaz yağışları ve uzun kış mevsimi, büyükbaş hayvancılık ve otlaklar, otun depolanması, hayvan ürünleri, küçükbaş hayvancılık, Erzurum et kombinası;
- 2) Elbistan, Elazığ, Muş ve Iğdır ovaları, özellikleri (kısaca) ve başlıca ürünleri, bölgenin orman durumu ve ağaçlandırma çalışmaları.
- 3) Divriği, Hekimhan demir yatakları; (Karabük, Ereğli, Iskenderun demir-çelik ve Kırıkkale fabrikalarına ilgisi dolayısıyla kısaca değinilecektir.) Ergani bakırları ve bakırın dış ticaretimizdeki yeri, linyit (Elbistan-Afşin projesi) ve Doğu Anadolu bölgesinin yakacak problemi, Guleman kromları;
- 4) Murat-Karasu ve Fırat, Keban barajı ve elektrik santrali, enerji üretimi ve sulama işleri, Doğu Anadolu da ilk fabrikalar, yolların yapımından önce ve sonra Doğu Anadolu;
- 5) Van gölü, Ağrı dağı, Nemrut dağı ve krater gölü (kısaca volkanik olaylar) Malazgirt Savaşı ve önemi (kısaca)
- 6) Bölgenin turistik değeri.

E — Güneydoğu Anadolu Bölgesi:

- 1) Petrol yatakları ve ilk petrolümüzün bulunuşu; Raman ve Garzan, Batman Rafinerisi, petrol ürünleri (kısaca ve başlıcaları, petrolün ekonomimizdeki yeri ve önemi, yurdumuzun öteki bölgelerindeki başlıca petrol arama çalışmaları ve petrolün dağıtılması, Batman-İskenderun petrol boru hattı ve Türkiye-İrak petrol boru hattı;

- 2) Yurdumuzun yazın en sıcak ve en kurak bölgesi; sular ve sulama işleri, ağaçlandırma çalışmaları, küçükbaş hayvancılık, Urfa, Diyarbakır yağları ve yün Güneydoğu Anadolu'da tarım, sulama çalışmaları ve Ceylanpınar Devlet Üretme Çiftliği, antepfıstığı ve ticaretimizdeki yeri, bağcılık ve zeytincilik;
- 3) Karacadağ sönmüş volkanı. Fırat ve Dicle, bölge ve yurdumuz için taşıdıkları değer, Birecik köprüsü;
- 4) Kurtuluş savaşında Güneydoğu Anadolu Bölgesi (kısaca)
- 5) Bölgenin turistik değeri.

F — Akdeniz Bölgesi:

- 1) Pamuk üretimi ve Çukurova, pamuğun ekim ve üretiminde önemli işler, Çukurovada mevsim işçiliği, pamuğun yurt ekonomisindeki yeri, çırçır, pamuk yağı ve pamuk ipliği, dokuma endüstrisi;
- 2) Akdeniz ikliminin özellikleri (kısaca), Çukurovada sulama tesisleri (Seyhan ve Tarsus regülatörleri, Seyhan barajı ve santrali, Berdan barajı, Çukurovada su baskınları ve zararları, turfanda sebzecilik ve meyvacılık, ve ekonomik değeri, sıcak iklim meyveleri (portakal, limon, mandalina, muz), Akdeniz bölgesinde zeytinciliğin geliştirilmesi çalışmaları ve sonuçları; Mersin limanı ve rafinerisi, Batman'dan gelen petrol boru hattı ve İskenderun limanı, Demirçelik endüstrisi Mersin ve İskenderun limanlarının açığında Kıbrıs ve bizim için önemi, Türkiye - Irak petrol boru hattı;

III. ÜNİTE : DÜNYAMIZA TOPLU BAKIŞ :

A — Dünyanın yuvarlaklığı ve yeryüzünde konum belirtme:

- 1) Yerin uzaydan görünüşü ve şekli, kısaca uzay gelişmeleri ve sağladığı yararlar;
- 2) Ekvator, paralel ve meridyen daireleri, (enlem-boylam), dönenceler, kutup daireleri ve kutup noktaları; (kısaca)

B — Dünyanın Hareketleri :

- 1) Günlük ve yıllık hareketi; (Gece ile gündüz ve mevsimler);
- 2) Yerel saat, saat farkları, saat dilimleri, Türkiye saat ayarı (kısaca).

C — Kıtalar ve Okyanuslar :

- 1) Dünya üzerinde kıtaların ve okyanusların dağılışı;
- 2) Türkiye'nin dünya üzerindeki yeri ve buna bağlı olarak yurdumuzda görülen başlıca iklim tipleri ve bölgeleri (kısaca).

IV. ÜNİTE : YURDUMUZDA ESKİ ÇAĞLARDA KİMLER, NASIL YAŞAMIŞLARDIR?

A — Yurdumuzda ilk insanlar :

- 1) Antalya-Karain mağarası çıkış noktası yapılarak Anadolu'da insan topluluklarının görülmesi, ilk yerleşme alanları ve o çağ insanının yaşayışı, Eski Taş Çağı;
- 2) Yeni (Cilalı) Taş Çağı kalıntılarından nerelerde neler bulundu? (Burdur-Hacılar, Mersin-Yümektepe, Tarsus-Gözlükule, Gaziantep-Sakcagözü kazılarının sonuçları çıkış noktası olarak alınacak ve bu çağ insanının yaşayışı ve avcılık-dan üreticiliğe geçiş işlenecek.

3) Yurdumuzda Tunç Çağı :

Anadoluda Yaşayış (Bayraklı, Beycesultan, Alacahöyük, Alışar, Gordiyon, Tilkitepe kazılarının sonuçları çıkış noktası olarak alınacaktır. (kısaca)

B — Türkiye'nin Tarih Çağına Girişi :

- 1) Asur kolonileri dönemi ve Anadolu'ya yazının girişi ve ilk yazılı belgeler; (Kayseri-Kültüpe kazılarında elde edilen tabletler ve öteki belgeler hakkında kısa bilgi verilecektir.) yazının ilk bulunduğu ve kullanıldığı ülkeler ve yazı çeşitleri üzerinde durulacaktır.
- 2) Tarih, takvim ve yüzyıl kavramı;
- 3) İlk büyük göçlerle uygar insanların Mezopotomya ve Anadolu'ya gelmeleri ve buralarda yeni uygarlıklar meydana getirmeleri: (Anadolu'da kurulan Hitit devleti hakkında ayrıntıya girilmeden temel bilgiler verilecek, özellikle Hitit uygarlığı üzerinde durulacaktır. Mısır ve Mezopotomyanın siyasi tarihine girilmeyecektir. Eski Mezopotomyalıların insanlığa armağanları olan ağırlık, uzunluk, hacim ölçüleri, yazı ve takvim ve ilk yazılı kanunlar üzerinde durulacaktır. Mısır uygarlığında ise sadece pramitlerden, mumyacılıktan ve Mısır yazısından çok kısaca söz edilecektir.)
- 4) Ege Havzası uygarlığı, (kısa ve öz olarak Grek öncesi uygarlıklar)
- 5) Anadolu'ya yeni göçler: (Frigyalılar, Lidyalılar hakkında kısa ve temel bilgiler verilecek, daha çok uygarlıkları üzerinde durulacaktır. Bu arada Ege uygarlığından kısaca söz edilecektir.)

C — Anadolu'nun uğradığı saldırılar :

- 1) Anadolu'da, Perslerin ve Makedonyalıların mücadelesinin sebep sonuçları (ayrıntılara girilmeyecektir, Anadolu'da Hellenizm devrinin en önemli kültür merkezi olarak Bergama (kısaca);
- 2) Romalıların Anadolu'ya saldırısı; (Roma İmparatorluğunun tarihi önemi belirtilecek ve Anadolu'da Roma uygarlığına ait kalıntılardan kısaca söz edilecektir.)
- 3) Hristiyanlığın doğuşu ve yayılışı, (çok kısa);
- 4) Bizans İmparatorluğu ve kalıntıları (çok kısa).

V. ÜNİTE : ORTA ASYA TÜRKLERİ VE TÜRK GÖÇLERİ :

A — Türklerin ilk anavatanı (Orta Asya):

- 1) Türk tarihinin karakteri, Türk adı, manası ve kullanılışı, Türkiye ve Türk soyu;
- 2) Orta Asya'nın yeri, sınırları ve bölümleri: (Tibet, Gobi, Tarım havzası, Taklamakan gölü, Çungarya, Pamir, Altay dağları, Tienşanlar ve Batı Türkell.) Tabii özellikleri (kısaca)
- 3) Göçler, sebepleri ve sonuçları, Türk uygarlığının eskiliği.

B — Göçlerden sonra Orta Asya'da kurulan Türk Devletleri :

- 1) Büyük Hun-Türk İmparatorluğu ve Hun uygarlığı. Oğuz Destanı (bir okuma parçası)
- 2) Göktürk, Kutluk, Uygur Devletlerinin kuruluşları, gelişmeleri ve dağılımları. (Ergenekon Destanı, Orhun anıtları ve yazıtları birer okuma parçası olarak)
- 3) Orta Asya Türk Devletlerinin güçlü ve zayıf yönleri, devlet teşkilatı, ordu (kısmen savaş tekniği ve araçları) din, dil, edebiyat ve sanat;
- 4) İlk Türk devletlerinin yıkılış sebepleri: (Boylar arasında ayrılıkların doğması ve Çinlilerin etkisi);

C—Türklerin kuzey yolu üzerinden batıya göçleri: (8. ve 11. yy.)

- 1) Batı Hun, Avrupa Hun, Akhun, Avar ve Hazar İmparatorlukları (çok kısa ve öz olarak) ayrıca Bulgarlara, Macarlara, Peçeneklere, Oğuzlara, Kumanlara çok kısa olarak yer verilecektir.

Ç—İslâmîliğin Doğuşu, Yayılışı ve Türkler:

- 1) Türklerin Arap dünyasıyla ilişkileri ve Türklerin Müslüman oluşları;
- 2) Hz. Muhammed'in Peygamberliği ve İslâm dininin temel ilkeleri;
- 3) İslâmîliğin yayılışı (kısaca);
- 4) İslâmîliğin yayılışında Türklerin hizmeti ve rolü.

D—Başlıca Müslüman-Türk Devletleri:

- 1) Karahanlılar, Gazneliler, ve bunların Türk kültürüne hizmetleri;
- 2) Büyük Selçuklu İmparatorluğu: (Oğuzlar ve Büyük Selçuklu İmparatorluğunun kuruluşu ve gelişmesi);
- 3) Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu ile ilişkiler, Oğuzların Anadolu'ya gelişi, Malazgirt Savaşı ve sonuçları, Alparslan. hayatı ve kişiliği. (kısaca)

VII. SINIF:

I. UNITE: OĞUZLARIN ANADOLU'YA YAYILMALARI VE YERLEŞMELERİ

A—Büyük Selçuklular zamanında Anadolu'nun Fethi ve Oğuz Türklerinin Anadolu'ya gelmesi ve Türkiye Tarihinin başlaması:

- 1) Anadolu'da kurulan Türk Devletlerinin Başlıcaları: (Erzincan yöresinde Mengüçükler, Erzurum'da Saltuklular, Tokat çevresinde Danişmentliler; Siyasi tarihlerine ve uygarlıklarının ayrıntılarına girilmeden çok kısa ve öz olarak ortak özelliklerine ve Türk tarihi yönünden taşıdıkları öneme kısaca yer verilecektir. Ancak, öğrencinin yaşadığı bölgede kurulmuş olanlar gerektiği kadar işlenebilir. Bu arada daha çok bıraktıkları eserler üzerinde durulmalıdır.)

B—Anadolu Selçuklu Devleti'nin Kuruluşu:

- 1) Devletin kuruluşu ve Türklerin Anadolu'ya yayılması. Bu durum karşısında Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu ve Avrupalının durumu;
- 2) Hristiyan Avrupalının, Önyasya'ya saldırıları: (Haçlı Seferlerinin sebep ve sonuçları üzerinde kısaca durulacak, ayrıntılara girilmeyecek. Bu dönemde Selçukluların tutumu, I. Kılıçarslan ve II. Kılıçarslan'ın çalışmaları.

C—Anadolu Selçuklu Devleti'nin Yükseliş Dönemi: (Özellikle I. Gıyaseddin Keyhüsrev ve Alâeddin Keykubat dönemi)

Ç—Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılışı:

- 1) Moğollar, akınları ve Anadolu'yu istilaları (kısaca);
- 2) Anadolu Türk Beyliklerinin, Türk Tarihi ve kültür bakımından önemi (kısaca) Bu arada Karahanogulları Beyliği ve Türkçenin resmi dil olarak kabulü.

D—Anadolu Selçuklu Devleti'nin Uygarlığı:

- 1) Devletin yapısı, kurumlar, ordu, toprak yönetimi, bilim, ticaret ve ticaret yolları ve kervansaraylar, Anadolu'da kalkınan şehirler, limanlar ve Selçuklu mimarlığı. (kısaca)

II. UNITE: ANADOLU'DA YENİ BİR TÜRK DEVLETİNİN KURULUŞU:

(Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ve Yükseliş Dönemi)

A—Osmanlı Devleti'nin kuruluşu: XIII. yüzyıl da Kayıların Anadolu'ya gelişi (kısaca)

- 1) Osmanlı Beyliğinin kuruluşu, kuruluş yerinin özellikleri ve devletin kuruluşuna bu yerin etkileri;
- 2) Osmanlı beyliğinin kuruluş yıllarında Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğunun ve Balkan yarımadasının siyasi durumu;
- 3) Kuruluş döneminde Osmanlıların Balkan politikası: (Yarımadaya geçiş, yerleşme ve göçmen nakli), Türkler'e karşı açılan yeni Haçlı Seferleri ve sonuçları: (Ayrıntılara girilmeden Sırp-sındığı, I. Kosova, Niğbolu Savaşları);
- 4) Anadolu'da Türk Birliğinin kurulması.

B—Anadolu'da Türk Birliğinin bozulması:

- 1) Ankara savaşının sebep ve sonuçları;
- 2) Osmanlı Devleti'nin yeniden kurulması ve Çelebi Mehmet;
- 3) Yeni Haçlı saldırıları II. Murat ve savaçlarının sonuçları (Varna ve II. Kosova savaşları - kısaca, İstanbul'un fethini kolaylaştıran gelişmeler.
- 4) Anadolu'da Türk Birliğinin yeniden kurulması: (İstanbul'un fethinden önce Osmanlı Devleti'nin egemenliği altına alınan beylikler ve Anadolu Türk Birliğinin yeniden kurulması bu amaçla güdülen politika - kısaca)

C—İstanbul'un Fethi ve Sonuçları:

- 1) İstanbul'un yeri ve önemi, fetihden önce Osmanlı toprakları arasındaki durumu;
- 2) Fetih hazırlıkları, kuşatma ve İstanbul'un alınışı;
- 3) Fetihden sonra İstanbul'un eski ahalisinin durumu; Fatih Sultan Mehmet ve kişiliği;
- 4) İstanbul'un alınışının Türk ve Dünya tarihi bakımından önemi.

Ç—Osmanlı Devleti'nin İmparatorluk Haline Gelmesi:

- 1) Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman devirleri: (Öz ve temel bilgiler)
 - a) Bu dönemde Osmanlıların, Balkanlarda ve Avrupada gelişmesi;
 - b) Osmanlılar ve Müslüman devletler;
 - c) İmparatorluğun, Kuzey Afrikada yayılışı;
 - ç) Osmanlıların denizciliği, İmparatorluğun Akdeniz politikası ve egemenliği (Kısaca) bu arada Barboros Hayrettin ve Turgut Reis (kısaca);
 - d) Hint ve Umman denizinde Osmanlı donanmasının seferleri (kısaca);

III. UNITE: ORTA VE YENİ ÇAĞDA AVRUPA:

A—Ortaçağda Avrupa:

- 1) Eski ve Ortaçağın önemli özellikleri ve ayrılıkları (kısaca papalık ve derebeylik);
- 2) Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupalının karşılıklı ilişkilerine toplu bakış;
- 3) Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa üzerinde uyarıcı etkileri.

B—Avrupa Yeniçağa Nasıl Girdi?

- 1) Coğrafi keşifler ve büyük deniz seferleri:
 - a) Coğrafi keşifleri hazırlayan sebepler;
 - b) Ümit burnunun ve Hindistan deniz yolunun bulunması;

- c) Amerika'nın keşfi (Kristof Kolomp ve Vespucci);
- ç) Macellan'ın dünyayı dolaşması ve keşiflerin sonuçları;
- d) İlk sömürgeler ve sömürgecilikteki gelişmeler (kısaca).

- 2) Rönesans (sebepler ve sonuçları)
- 3) Reform: (sebepler ve sonuçları)

IV. ÜNİTE : OSMANLI İMPARATORLUĞUNUN DURAKLAMA VE GERİLEME DÖNEMİ VE DAĞILIŞI :

A — Duraklama ve Gerileme Döneminin Önemli İç ve Dış Sebepleri :

I. İç Sebepler :

- 1) Devlet adamlarının durumu ve tutumu, kayırma ve rüşvetin artması, İmparatorluğun genel yönetiminde gevşeme;
- 2) Ordu'da düzenin bozulması, savaş araç ve gereçlerinin eskiliği, askerî gücün azalması;
- 3) Devlet maliyesinin bozulması;
- 4) Eyaletlerin yönetimindeki bozukluklar ve devletin bu yüzden uğradığı zararlar. (ayrıntılara girilmeyecektir.)

II. Dış Sebepler :

- 1) İmparatorluğun doğal sınırlara kavuşması,
- 2) Avrupalıların Osmanlı Devletine karşı olan tutumları;
- 3) Avrupalıların kültür ve uygarlıkta ilerlemeleri.

B — Duraklama ve gerileme döneminde Osmanlı Devletinin öteki devletlerle ilişkileri :

- 1) Avrupa'da, Asya'da ve denizlerde;
- 2) Osmanlı - İran, Osmanlı - Avusturya, Osmanlı - Venedik, Osmanlı - Lehistan, Osmanlı - Rus ve Osmanlı - Fransız ilişkileri çok kısa ve öz olarak işlenecektir.

C — Bu dönemde iç olaylar ve durumu düzeltmek isteyenler :

- 1) XVII. yüzyılda iç ayaklanmalar, bunların sebepleri ve sonuçları (kısaca ve öz olarak);
- 2) Lale devri ve yapılan yenilikler (kısaca).

Ç — XIX. ve XX. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu :

- 1) III. Selim ve II. Mahmut döneminde yapılan yenilikler;
- 2) Milliyetçilik fikirlerinin Osmanlı İmparatorluğu'nda yayılması, etkileri, Sırp ve Yunan ayaklanmaları, Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'nın ayaklanması ve sonuçları (kısaca);
- 3) Tanzimat Fermanı (bu konuda fermanın, padişah ile halk arasındaki ilişkileri gösteren ilk yazılı belge olduğu ve Osmanlı Devlet hukukunda meydana getirdiği değişiklikler, genel hatlarıyla kısaca belirtilecek ayrıntılara girilmeyecektir);
- 4) Kırım Savaşı ve Sonuçları;
- 5) I. Meşrutiyet dönemi, Osmanlı - Rus, Osmanlı - Yunan savaşları ve sonuçları (kısaca);
- 6) II. Meşrutiyet dönemi, Trablusgarp ve Balkan Savaşları ve sonuçları (kısaca).
(I. ve II. Meşrutiyetin Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk demokrasi hareketleri olduğu belirtilmelidir.)

D — Osmanlı Devletinde kültür ve uygarlık : (ayrıntılara girilmeden)

- 1) Devlet teşkilatı (padişah, vezirler, divan, saray, eyaletler);
- 2) Toprak yönetimi;
- 3) Ordu ve donanma;
- 4) Bilim, Eğitim ve öğretim;
- 5) Dil ve Edebiyat;
- 6) Mimarlık, süsleme sanatları, küçük sanatlar, ticaret ve ekonomi.

V. ÜNİTE : KOMŞULARIMIZ VE İLİŞKİMİZ OLAN ÜLKELER :

Not : Bu ünitenin işlenişinde programda belirtilen hususların dışındaki özellikler üzerinde durulmayacak ve ayrıntılara girilmeyecektir. "Genel Tanım" başlığı altında ise sadece; a) devletin yeri, b) yönetim şekli, c) en belirgin iklim özelliği kısaca belirtilecektir.

A — Komşularımız :

1) Balkan devletleri :

- a) Balkan yarımadasına genel bakış, yeri ve tabiat şartları (kısaca);
- b) Balkan yarımadasının siyasi bölünüşü, Yunanistan ve Bulgaristan'ın ekonomik durumları, yarımada Türklere, Türkiye'nin bu devletlerle ilişkileri.

2) S. S. C. Birliği :

- a) Genel tanım (kısaca);
- b) Ekonomik kaynakları (kısaca);
- c) Sovyetler Birliğinde Türklere;
- ç) Türkiye - S. S. C. Birliği ilişkileri (kısaca).

3) İran :

- a) Genel tanım (kısaca);
- b) Petrolün İran ekonomisindeki yeri;
- c) Türkiye - İran ilişkileri ve İran'da Türklere;

4) Irak :

- a) Genel tanım (kısaca);
- b) Dicle ve Fırat'ın hayat verdiği çöl memleketi ve Mezopotamya ovası (kısaca);
- c) Petrol ve hurma;
- ç) Türkiye - Irak ilişkileri ve Irak'da Türklere;

5) Suriye :

- a) Genel tanımı (kısaca);
- b) Petrolü olmadığı halde, petrol borularından büyük ölçüde yarar sağlayan ülke;
- c) İpekçilik;
- ç) Türkiye - Suriye ilişkileri ve Suriye'de Türklere;

6) Kıbrıs :

- a) Genel tanım;
- b) Yüzölçümü ve nüfus durumu;
- c) Kıbrıs'ın Türkiye için önemi ve adanın Türkiye ile tabii, kültürel, tarihi, ekonomik ve siyasi ilişkileri ve Türk Barış Harekatı, sonuçları.

B — İlişkilerimiz olan öteki ülkeler:

1) Almanya :

- a) İkiye bölünmüş bir ülke ve Berlin;
- b) Savaşın sonra Batı Almanya'nın kalkınması;
- c) Alman Endüstrisi (dayanakları ve kısaca özellikleri), yabancı işçiler ve Türklere;
- ç) Türkiye-Almanya ilişkileri.

- 2) Fransa:
 - a) Tarım ve Endüstri yönünden gelişmiş bir ülke;
 - b) Türkiye-Fransa ilişkileri;
- 3) İngiltere:
 - a) Batı Avrupa'da bir adalar devleti;
 - b) Endüstri ülkesi olarak İngiltere;
 - c) Britanya Milletler Topluluğu (çok kısa);
 - ç) Türkiye-İngiltere ilişkileri.
- 4) İtalya:
 - a) Yarımada'nın Akdeniz'in ortasındaki y-rive önemi;
 - b) Tarım alanı ve endüstri bölgesi olarak "Po" ovası;
 - c) Roma uygarlığının ve Hristiyanlığın merkezi olarak Roma (kısaca)
 - ç) Türkiye-İtalya ilişkileri.
- 5) İsviçre:
 - a) Dağlar, göller ve turizm memleketi;
 - b) Türkiye-İsviçre ilişkileri.
- 6) Macaristan:
 - a) Zengin bir tarım ülkesi
 - b) Türkiye-Macaristan ilişkileri.
- 7) Romanya:
 - a) Orman ve petrol varlığı;
 - b) Türkiye-Romanya ilişkileri.
- 8) Yugoslavya:
 - a) Balkan yarımadasının zengin maden yataklarına sahip ve endüstri alanında ileri ülkesi;
 - b) Türkiye-Yugoslavya ilişkileri.
- 9) Libya:
 - a) Çok geniş topraklar üzerinde nüfus azlığı;
 - b) Petrol varlığı;
 - c) Türkiye-Libya ilişkileri.
- 10) İsrail ve Önyasya Sorunu:
 - a) Eski topraklar üzerinde yeni bir devlet;
 - b) İsrail Arap anlaşmazlığı.
- 11) Pakistan:
 - a) Yeri, alanı, nüfus ve din;
 - b) Türkiye-Pakistan ilişkileri.
- 12) Çin:
 - a) Dünyanın en kalabalık ülkesi;
 - b) Ekonomi (tarım ve endüstri) (kısaca);
 - c) Türkiye-Çin ilişkileri ve Çin'de Türkler.
 - b) Tabii kaynakları yönünden yetersiz fakat bir endüstri ülkesi olarak Japonya;
 - c) Türkiye-Japonya ilişkileri.
- 14) A.B.D.:
 - a) Genel Tanım (kısaca);
 - b) Ekonomik kaynakları ve gücü (çok kısa olarak);
 - c) Türkiye-A.B.D. ilişkileri.
- 15) Avustralya:
 - a) Genel Tanım (kısaca);
 - b) Ekonomi (Tarım ve endüstri) (kısaca);
 - c) Türkiye-Avustralya ilişkileri.

VIII. Sınıf :

I. ÜNİTE : OSMANLI İMPARATORLUĞUNUN YIKILIŞI VE TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN KURULUŞU:

A — XIX. yy. başında Osmanlı İmparatorluğu'nda Endüstrinin Kurulmamasının, ve Gelişmemesinin sebepleri:

- 1) Kapitülasyonlar;
- 2) Teknik eleman yetersizliği;

- 3) Sermaye yetersizliği;
- 4) Ulaşım imkanlarının yetersizliği;
- 5) Yeraltı zenginliklerinin işletilmemesi.

B — I. Dünya Savaşının Sebepleri ve Sonuçları:

- 1) Avrupa'nın büyük devletlerinin politikası, ikiye bölünüş ve silahlanma yarışı; (Üçlü İttifak; Üçlü İtilaf)
- 2) I. Dünya Savaşının başlaması ve gelişmesi. (ayrıntılara girilmeyecektir)

C — I. Dünya Savaşında Osmanlı İmparatorluğu:

- 1) Osmanlı İmparatorluğunun savaş öncesindeki dış politikası ve Osmanlı devletinin bu savaşa girmesi;
- 2) I. Dünya savaşında Türk Ordularının savaştığı cepheler (özellikle Çanakkale Savaşları üzerinde durulacaktır), Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın savaştan çekilmesi;
- 3) Savaşın sona ermesi ve Mondros mütarekesinin önemi ve sonuçları, düşman kuvvetlerinin Türk topraklarına girişi.

Ç — Vatanın Kurtarılması için Türk Milletinin Harekete Geçmesi:

- 1) Türk milletinin direniş hazırlıkları ve bu amaçla kurulan milli dernekler;
- 2) Türklüğe zararlı akımlar ve zararlı cemiyetlerin kurulması ve çalışmaları;
- 3) İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali ve ilk kurşun;
- 4) Mustafa Kemal'in düşünceleri ve çalışmaları:
 - a) Hayatı ve kişiliği;
 - b) Mustafa Kemal'in İstanbul'a gelişi, temasları Milli birlik ve yurdun kurtarılmasıyla ilgili düşünceleri;
 - c) Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışı, memleketin genel durumunu gözden geçirmesi ve kararı, ilk çalışmaları;
 - ç) Erzurum ve Sivas Kongreleri, alınan kararlar ve sonuçları;
- 5) Son Osmanlı Mebuslar Meclisinin toplanması, Misak-ı Milli (Milli Ant);
- 6) İstanbul'un işgali, tepkileri ve sonuçları.

D — Yeni Türkiye Devletinin Kurulması ve Çalışmaları:

- 1) T.B.M.M.'nin toplantıya çağırılması, ilk kararlar ve T.B.M.M. Hükümetinin kurulması;
- 2) İç ayaklanmalar ve Halife orduları;
- 3) Sevr Antlaşması ve T.B.M.M. Hükümetinin tutumu;
- 4) Kurtuluş savaşında cepheler:
 - a) Doğu cepesi, Ermeni yenilgisi ve doğu sınırlarımızı tespit eden antlaşma;
 - b) Güney cephesi, Fransızların yenilgiye uğratılması, Urfa, Kahraman Maraş ve Gaziantep savunmaları (birer okuma parçası), Ankara antlaşması.

E — Batı Cephesi:

- 1) I. İnönü Savaşı ve Londra Konferansı, II. İnönü Savaşı, Sakarya Savaşı, Yunan ordularının savunmaya geçişi, Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Savaşı, kesin zafer;
- 2) Mudanya ateşkes antlaşması ve Lozan Konferansı antlaşması.

F — Türk Devrimleri:

- 1) Saltanatın kaldırılması ve Cumhuriyete giden yolun açılışı;
- 2) Cumhuriyetin ilanı;
- 3) Halifeliğin kaldırılması ve sonuçları;
- 4) Hukukta devrim (Medeni Kanun ve Kadın hakları);
- 5) Kılık kıyafette devrim;
- 6) Ekonomi alanında yenilikler ve Millî ekonominin kurulması, geliştirilmesi (ana çizgileriyle)
- 7) Yeni Türk harflerinin kabulü ve okuma yazma seferberliği;
- 8) 8) Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil kurumu (Türk tarihinin derinliklerine iniş ve Türk Dilinin geliştirilmesi için çalışmalar);
- 9) Ölçülerin, Takvim yılının değiştirilmesi ve hafta tatili;
- 10) Soyadı kanunu;
- 11) Cumhuriyetin getirdikleri, önemi ve sorumluluklarımız.

G — II. Dünya Savaşı ve Türkiye:

- 1) Savaşın sebepleri, gelişmesi (kısaca) ve sonuçları;
- 2) II. Dünya Savaşında Türkiyenin tutumu;
- 3) Çok partili hayata geçiş ve demokratik gelişmeler, 27 Mayıs ve Yeni Anayasamız.

Ğ — Dünya'da Barışı Koruma Çalışmaları ve Bu Amaçla Kurulan Milletlerarası Kuruluşlar:

- 1) Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesi bu ilkenin önemi, barışın insanlığa sağladığı huzur ve mutluluk;
- 2) Birleşmiş Milletler ve başlıca kuruluşları, amacı; çalışmaları;
- 3) Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kuruluşu (UNESCO), amaçları ve çalışmaları;
- 4) Kore savaşı ve Türkiye; (kısaca)
- 5) Nato ve Sento'nun amaçları;
- 6) Avrupa Birliği Ülküsü, Ortak Pazar ve Türkiye;
- 7) Dışişleri Bakanlığının görevleri.

II. ÜNİTE: TÜRKİYE'NİN BUGÜNKÜ YÖNETİM ŞEKLİ:

A — Demokrasi nedir, nasıl ve ne zaman doğdu ve tarihsel gelişimi (kısaca). Bugünkü demokrasi anlayışı.

B — Kişinin Hakları ve Hürriyetleri:

- 1) Kişinin dokunulmazlığı ve güvenliği;
- 2) Özel hayatın ve ailenin korunması (gizliliği, konut dokunulmazlığı haberleşme hürriyeti, seyahat ve yerleşme hürriyeti);
- 3) Düşünce, inanç hak ve hürriyetleri (vicdan ve din hürriyeti, düşünce hürriyeti);
- 4) Bilim ve sanat hürriyeti;
- 5) Basın ve yayım hak ve hürriyeti;
- 6) Toplantı hak ve hürriyetleri (toplantı, dernek ve parti kurma hak ve hürriyetleri);
- 7) Hak arama hürriyeti;
- 8) Mülkiyet hakkı;
- 9) Çalışma ve sözleşme hürriyeti;

- 10) Sendika kurma hakkı, toplu sözleşme ve grev hakkı;
- 11) Sosyal güvenlik ve sağlık hakkı; öğrenimin sağlanması;
- 12) Vatandaşlık, kamu hizmetlerine girme hakkı;
- 13) Seçme ve Seçilme hak ve hürriyetleri;
- 14) İçişleri Bakanlığının görevleri;

C — Kişinin ödevleri:

- 1) Vergi ödevi, vergi ve türleri (kısaca) vergi kuralları (zamanında ödenmesi, vergi niçin ve nasıl toplanır? Vergiyi tam olarak ödemenin vatandaşlık ve kalkınma açısından önemi);
- 2) Vatan hizmeti, barışta ve savaşta savunma görevi (askerlik, askerlik daireleri ve askerlik şubeleri, sivil savunma (kısaca);
- 3) Millî Savunma Bakanlığının görevleri;
- 4) Kanunlara ve tüzüklere saygı ve uyma görevi.

Ç — Devlet ve Görevleri:

- 1) Devlet ve devlet şekilleri, Türk devletinin bugünkü şekli;
- 2) Devletin yasama görevi:
 - a) T.B.M.M. (kuruluşu, görevleri, yetkileri, seçim şekilleri, seçilme yeterliği, seçmenin sorumlulukları, seçim dönemi, seçimlerin yönetimi ve denetimi, antiçme, yasama ve yasama dokunulmazlığı ve siyasi partiler) (bu konuda yeri geldikçe Millet Meclisine ve Cumhuriyet Senatosuna ayrı ayrı yer verilecektir.)
 - b) Kanunların Yapılması: (hazırlanması, müzakeresi, kabulü);
 - c) Anayasa Nedir? Öteki kanunlardan farkı, değiştirme şartları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının değiştirilemeyen maddesi;
 - ç) Bütçe nedir ve nasıl hazırlanır? Bütçe dengesi, müzakeresi, kabulü uygulanışı;
 - d) Sayıştay ve görevleri;
 - e) Maliye Bakanlığının Görevleri.
- 3) Devletin yürütme görevi:
 - a) Cumhurbaşkanı'nın seçimi, antiçmesi, görevleri ve yetkileri, Cumhurbaşkanlığı süresi;
 - b) Bakanlar kurulu, Başbakan ve görevleri, Bakanların görevleri ve sorumlulukları;
 - c) Başkomutanlık ve Genel Kurmay Başkanlığı;
 - ç) Sıkıyönetim;
 - d) Devlet Planlama Teşkilatı;
 - e) Millî Güvenlik Kurulu;
- 4) Devletin Yargı Görevi:
 - a) Anayasa Mahkemesinin Görevleri;
 - b) Danıştayın görevleri;
 - c) Mahkemeler (bağımsızlığı, yargılamanın açıklığı, kararların gerekçeli olması), Savcılık, askerî yargı;
 - ç) Yargıtayın görevleri;
 - d) Yüksek Hakimler Kurulunun görevleri;
 - e) Adalet Bakanlığının görevleri.
- 5) Türk Milleti (Millî Duygu) Atatürk ilkeleri ve Anayasamıza göre Türk Milliyetçiliği, Milletimizin özellikleri ve Türk Milletini birbirine bağlayan bağlar, Kültürel mirasın korunması;

Türk Bayrağı, İstiklâl Marşı ve saygı borcumuz, millet hayatının devamlılığında ahlâkın rolü, (millet çıkarlarının kişisel çıkarlara üstünlüğü, milli amaçlar uğruna fedakârlık, kamu yararına çalışan kurumlara ilgi ve yardım);

Barışta ve savaşta fedakârlık ve kahramanlıklarıyla milletimize memlekete önemli hizmetlerde bulunmuş olanlara, gazilere ve İstiklâl Madalyası almaya hak kazanmış olanlara karşı saygı borcumuz, değerbilirlik, yurt ve yurttaşlık sevgisi ve bağlılığı.

III. ÜNİTE : NÜFUSUMUZ VE NÜFUS SORUNLARIMIZ :

A — Türkiye'de Nüfusun Artışı :

- 1) Nüfus sayımı niçin yapılır ve yararları, sayımlar arası artış hızındaki farklılıklar ve sebepleri (kısaca);
- 2) Nüfusumuzun hızla artmasının sebepleri ve sonuçları: (dış göçler ve nüfus planlaması)
- 3) Nüfusumuzun görünüşü:
 - a) Okur-yazar oranı ve gelişmesi;
 - b) Köy ve şehir nüfusu oranları ve gelişmeler (şehirleşme);
 - c) Çalışan nüfusun iş gruplarına bölünüşü (kısaca);
- 4) Türkiye'de nüfus yoğunluğu, tenha ve sık nüfuslu yöreler ve sebepleri (kısaca);
- 5) Köylerimizin başlıca problemleri: (Sağlık, öğrenim, su, aydınlatma, ısıtma ve yol problemleri), bu problemlerin çözümü için yapılan çalışmalar;
- 6) Büyük şehirlerin önemli problemleri: (hava kirlenmesi, konut darlığı ve gecekondular, suyun sağlanması, kirlenmiş suların boşaltılması, şehir içi taşıma ve ulaştırma);
- 7) Nüfus kaybının sebepleri:
 - a) Depremler, sebepleri, korunma yolları Türkiye'nin deprem bölgeleri;
 - b) Su baskınları, sebepleri ve korunma yolları;
 - c) Trafik kazaları sebep ve sonuçları, korunma yolları.
- 8) Meslek Seçimi :
 - a) Önemi, hangi alanlarda daha çok insan gücüne ihtiyaç duyulduğu, işe ve mesleğe hazırlık. Bu alanda ailenin ve devletin ilgisi ve yardımı. İş ve meslek hayatında dikkat edilmesi gereken hususlar.
- 9) Milli Eğitim Bakanlığının Görevleri :
- 10) Gençlik ve Spor Bakanlığının Görevleri :
- 11) Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının Görevleri :
- 12) Sosyal Güvenlik Bakanlığının Görevleri :
- 13) Çalışma Bakanlığının Görevleri :
- 14) İmar ve İskân Bakanlığının Görevleri :

IV. ÜNİTE : TÜRKİYE'NİN TARIMLA İLGİLİ SORUNLARI :

A — Topraklarımızdan Nasıl Yararlanıyoruz?

- 1) Yararlanılan topraklar;

Tahıl tarlaları, bağlar, meyvelikler, sebzelikler ve endüstri bitkilerine ayrılan topraklar, ormanlar, otlak ve çayırar, yararlanılmıyan alanlar.

- 2) Nadasa ayrılan topraklar ve toprağın nadasa bırakılmasının sebepleri, nadasa ayrılan toprakları azaltma imkânları nelerdir?
- 3) Yararlanılan topraklarda verim nasıl artırılabilir?
- 4) Başlıca ürünlerin miktarca yıllar arasında değişmesinin sebepleri ve sonuçları.

B — Toprak Erozyonu :

- 1) Erozyonun sebepleri ve sonuçları;
- 2) Erozyonu durdurma veya azaltma çareleri.

C — Sulama İşleri :

- 1) Yağmura dayalı tarım ve yetersizliği;
- 2) Türkiye'de bölgelere göre sulama yapmayı gerektiren şartlar;
- 3) Yurdumuzda barajlar, regülatörler, kanallar, kanalcıklar, arklar yaparak sulanan alanları genişletme çalışmaları, sonuçları ve bu işle görevli kuruluşlar;
- 4) Yurdumuzda yeraltı sularından yararlanma imkânları, çalışmalar ve sonuçları;
- 5) Sulama işlerinde vatandaşa düşen görevler.

Ç — Toprağın gübrelenmesi :

- 1) Toprak nelerle ve niçin gübrelenir;
- 2) Yurdumuzda tabii gübrelerden yararlanma imkânları ve çareleri (kısaca);
- 3) Suni gübre fabrikaları ve bu gübrenin tarımdaki yeri, yararları.

D — Tohumların iyileştirilmesi :

- 1) İyi tohumlar nereden ve nasıl sağlanabilir?
 - a) Tohum ıslah istasyonları,
 - b) Devlet üretme çiftlikleri vb.
- 2) Tohumların iyileştirilmesinde çiftçilerin görevleri;
- 3) Fidanlıklar ve yararları.

E — Tarımda makineleşme :

- 1) Tarımda makineleşmenin önemi (kısaca);
- 2) Ziraî Donatım Kurumu, görevleri ve çalışmaları.

F — Hayvancılığımızın geliştirilmesi için düşünülen çareler, uygulama ve alınan sonuçlar.

G — Ormanlarımız ve Ormancılığımız :

- 1) Ormancılık niçin bir tarım etkinliğidir?
- 2) Orman ürünlerimiz ve bunlardan yararlanma yolları;
- 3) Ormanlarımız niçin ve nasıl azalmış ve bozulmuştur? (orman yangınları, kesim ve yetiştirilmede yanlışlıklar)
- 4) Ormanlarımızın korunması ve genişletilmesi;
- 5) Orman bölgelerinde bulunan köylerimizin önemli problemleri.

Ğ — Tarımla ilgili Devlet Kuruluşları :

- 1) Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Görevleri :
- 3) Köy İşleri Bakanlığının Görevleri :

V. UNITE : TÜRKİYE'NİN ENERJİ İHTİYACI, ENERJİ KAYNAKLARI VE TÜRKİYE'NİN ENDÜSTRİLEŞMESİ :

A — Zonguldak Taşkömürü Havzası :

- 1) Kısa tarihçe (kısaca kömürün bulunuşu, ilk işletmeler, devletleştirme, bugünkü durum ve gelişmeler);
- 2) Taşkömüründen nasıl ve nerelerde yararlanıyoruz? Kok üretimi ve kömür tozlarının değerlendirilmesi (Termik santralleri);
- 3) Kömür havzasında iş hayatı ve iş kazaları, korunma yolları, sigorta.

B — Linyit :

- 1) Türkiye'de önemli linyit yatakları ve başlıca işletmeler;
- 2) Linyitlerimizden nerelerde ve nasıl yararlanıyoruz? Daha çok yararlanabilmek için neler yapılabilir?

C — Petrol :

- 1) Yurdumuzda petrol arama çalışmaları ve sonuçları, petrol işletmeleri;
- 2) Petrol rafinerileri ve petrokimya kuruluşları;
- 3) Petrol ihtiyacımız, üretim ve ithalat;
- 4) Petrol tüketiminde tutumluluk.

Ç — Su Gücü ve Elektrik Üretimi :

- 1) İklim şartları ve akarsularımızın rejimleri;
- 2) Su gücünden yararlanma yolları ve Türkiye'de bu alanda çalışmalar;
- 3) Barajlar ve hidro-elektrik santralleri;
- 4) Türkiye'de elektrik üretiminin arttırılması ve sağlayacağı yararlar.

D — Öteki Enerji Kaynakları :

- 1) Atom enerjisi ve yurdumuzda bu alanda yapılan çalışmalar;
- 2) Tabii gaz, sıcak su buharı kaynakları ve bu alanda yapılan son çalışmalar.

E — Enerji Sağlanmasıyla Görevli Kuruluşlar :

- 1) Türkiye Elektrik Kurumu ;
- 2) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının görevleri;

F — Endüstri ve Endüstrileşmenin Önemi :

- 1) Küçük sanat, atelye, fabrika ve endüstri kavramları;
- 2) Endüstrileşme ne demektir ve kuruluş şartları nelerdir?
- 3) Cumhuriyet döneminde endüstrileşme çalışmaları ve sonuçları;
- 4) Endüstrileşme yolunun neresindeyiz? Bugünkü durum ve önemli endüstri kolları (kısaca);
- 5) Endüstrileşmede karma ekonominin anlamı ve uygulanışı;
- 6) Küçük sanatlarımızın bugünkü durumu, yaşayan ve gelişen küçük sanatlar;

- 7) Madencilikimiz ve maden endüstrisi;
- 8) Turizm endüstrisi.

G — Endüstri ile İlgili Kuruluşlar :

- 1) Sümerbank ve bağlı endüstri kuruluşları;
- 2) Etibank;
- 3) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının görevleri;
- 4) Sanayi Odaları ve Özel sektör (kısaca).

VI. UNITE : TÜRKİYE'DE TAŞIMA VE ULAŞTIRMA, İÇ VE DIŞ TİCARET:

A — Taşıma ve Ulaştırma :

- 1) Taşıma ve ulaştırmanın, milli birlik ve bütünlük, savunma iş hayatı, besin sağlanması, iç ve dış ticaret üzerindeki etkileri;
- 2) Karayollarımızın durumu ve trafik:
 - a) Karayollarının millet hayatındaki yeri ve önemi,
 - b) Karayollarımızın Cumhuriyetten önceki ve sonraki durumu;
 - c) Motorlu kara taşıtlarının yaşayışımızdaki yeri ve vazgeçilmezliğinin sebepleri;
 - d) Trafik güvenliğinin sağlanmasında yoldan yararlanmaların sorumlulukları;
 - e) Trafik güvenliğinin sağlanmasının yararları: Can ve mal güvenliği, işgücü ve zaman kaybı, diğer ekonomik kayıplar, temizlik, gürültü ve sağlığımız yönünden;
 - f) Yoldan yararlanma teknikleri ve kuralları: (yaya olarak yolcu olarak bisiklet ve hayvan sürücüsü olarak, oyun oynarken).
- 3) Demiryollarımızın durumu ve Cumhuriyet dönemindeki gelişmeler, kısaca demiryolu ve karayolu rekabeti;
- 4) Türk denizciliğinin imkânları, kabotaj hakkı, şilepçiliğimiz, limanlarımız, İstanbul ve İzmir limanlarının dış ticaretimizdeki yeri (kısaca);
- 5) Kısaca havayollarımızın durumu;
- 6) Haberleşme araçları ve teşkilâtı, şehir içi telefon ve mektuplaşma, şehirlerarası telefon ve telgraf, haberleşmede vatandaşların görevleri, genel haberleşme araçları; Radyo ve televizyon ve bu iki araçtan sağlanan yararlar, gazete ve dergilerin önemi;
- 7) Ulaştırma Bakanlığının Görevleri;
- 8) Bayındırlık Bakanlığının görevleri;

B — İç ve Dış Ticaret:

- 1) İç ticaretin tanımı ve bölgelerin birbirini tamamlaması;
- 2) Dış ticaretin tanımı ve ülkelerin birbirini tamamlaması;
- 3) Dış ticaretimizde özel yeri olan maddeler;
- 4) En çok alış-veriş yaptığımız ülkeler;
- 5) Bir döviz kaynağı olarak turizm, turizmin tanımı, önemi, geliştirilmesi için gerekli şartlar ve çalışmalar;
- 6) Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Görevleri;
- 7) Ticaret Bakanlığının Görevleri;
- 8) Gümrük ve Tekel Bakanlığının Görevleri;

Talim ve Terbiye Kurulu Kararı :

Karar sayısı : 149

Karar tarihi : 20.4.1977

Konu: İlkokul 4. ve 5. sınıf Fen Bilgisi Programlarının kabulü ve ders kitaplarının yarışma yolu ile yazdırılması hk.

1 — Kurulumuzun 12.9.1974 tarih ve 414 sayılı kararı ile kabul edilen "İlkokul 4. ve 5. sınıf Fen Bilgisi Program Taslağı"nın gözden geçirilmesi suretiyle hazırlanan yeni "İlkokul 4. ve 5. sınıf Fen Bilgisi Programı"nın ekli örneğine göre kabulü,

2 — Söz konusu program ve açıklamalara göre ilkokul 4. ve 5. sınıf Fen Bilgisi ders kitaplarının ekli açıklama ve şartnameye uygun olarak yarışmayla yazdırılması, yapılacak inceleme sonunda en yüksek puan alan ve Kurulumuzca ders kitabı niteliğinde olduğu tespit edilen her sınıf için birer kitabın üç yıl süre ile telif hakkı satın alınmak suretiyle Bakanlığımızca bastırılması,

3 — Bu sınıflar için daha önce yarışma yolu ile yazdırılmış olan ders kitaplarının 1978-1979 öğretim yılı kitap listesine alınmaması ve bu durumun ilgililere şimdiden duyurulması hususlarının Bakanlık Makamının tasvibine arzı kararlaştırıldı.

Başkan
A. Demirtaş
İmza

Başkan Yardımcısı
A. Konyalıoğlu
İmza

Üye
A. Ölmezoğlu
İmza

Üye
Ş. Soykal
İmza

Üye
A. H. Özer
İmza

Üye
E. Sağlamer
İmza

Üye
Dr. İ. Sezgin
İmza

Üye
İ. K. Uğur
İmza

Üye
Dr. H. N. Bilgen
İmza

Üye
Ü. Bilgen
İmza

Üye
Y. Baykul
İmza

Üye
A. Demirkıran
İmza

Üye
M. Has-Er
İmza

Üye
Ö. Okutan
İmza

Üye
E. Çakıroğlu
İzinli

Üye
H. Demirçelik
İzinli

Uygundur
20/4/1977
Milli Eğitim Bakanı
Ali Naili Erdem
İmza

EK I

İLKOKUL 4. ve 5. SINIF FEN BİLGİSİ DERS KİTAPLARI YARIŞMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMA

1 — Yarışmaların süresi 16 Aralık 1977 Cuma günü saat 17.30 da biteceğinden, kitap müsveddeleri, bu tarihten önce Bakanlığımız Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğüne verilmiş olmalıdır.

Zamanında Bakanlığımıza teslim edilmeyen veya postada geciken kitaplar yarışmalara katılma hakkını kaybederler.

2 — Kitapların 4. ve 5. sınıf için takım halinde olması şart değildir.

3 — Yarışmaya gireceklerin, müsvedde halindeki kitaplarını, eseri cedit kağıtlarının yalnız birer yüzlerine daktilo ile yazılmış olarak, aynı boyutta bir kapak içine (ciltli kabul edilmez) koymaları ve bunları üç nüsha halinde hazırlamaları, bu üç nüshada da aynı cins kağıt kullanmaları gerekir.

4 — Müsveddelerin biri resimli, ikisi resimsiz olacak; resimler ayrı dosya halinde gönderilmeyip birinci nüshada ait oldukları sayfalara (zorunlu hallerde ilgili metinden önce gelecek ilâve sayfalara) yapıştırılacaktır. Sayfalarda metin ve resimlerden başka süsleme bulunmayacak ve bunları muhafaza düşüncesiyle de olsa kaplama veya buna benzer herhangi bir tedbire başvurulmayacaktır.

5 — Yazarın adı, soyadı ve adresi müsveddelerin yalnız iç kapaklarına yazılacak ve bu kapaklar istendiğinde kolayca çıkarılabilecektir. Müsveddelerin dış kapak ve iç sayfalarında yazarın adı ve adresi yazılı bulunmayacaktır. Bu şarta uymayan kitaplar yarışma hakkını kaybederler.

6 — Daha önceki yarışmalara katılarak yarışmayı kazanmış veya kazanamamış kitapların yazarları, bu defa yarışmaya girdikleri takdirde, kitaplarını yeniden müsvedde halinde yukarıda belirtilen esaslara göre hazırlayacaklardır.

7 — Yarışmaya katılan kitapların ön incelemesi, Bakanlığımızca kurulan bir komisyonca yapılacak ve bu komisyon, müsvedde kitapları puanlamak suretiyle sıralamaya tabi tutacaktır.

8 — Yarışma sonucunda en yüksek puan alan ve Talim ve Terbiye Kurulunca ders kitabı niteliğinde görülen, her sınıf için birer kitap 1978-1979 öğretim yılından itibaren üç öğretim yılı süre ile ilkokullarda tek kitap olarak okutulmak üzere ders kitabı olarak kabul edilecektir.

Bu kitaplar Bakanlığımızca bastırılacak ve yazarlarına telif haklarına dair yönetmelik hükümleri uyarınca telif ücreti ödenecektir.

Ders kitabı dışında kalan kitaplardan, puanlama sırasına göre yüzde altmışın üstünde puan alan (altmış dahil) ve Talim ve Terbiye Kurulunca da uygun görülen kitaplar, eksik ve hataları yazarlarınca düzeltilerek bastırılmak kydiyle 1978-1979 öğretim yılından itibaren üç yıllık bir süre için yardımcı kitap* olarak kabul edilecektir.

9 — Yarışma sonucunda ders kitabı veya yardımcı kitap olacak nitelikte görülen kitapların eksikleri ve hataları yazarlarına bildirilecek; bunlardan başka, yarışmaya katılmış olan, hiçbir kitabın eksikleri ve hataları yazarlarına bildirilmeyecektir.

10 — Yarışma sonunda Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilerek Bakanlıkca bastırılacak ders kitabının yazarı ve yazarları ile üçüncü şahıslar arasında o kitabın yazılması, muhtevası, içindeki iktibaslar, resim, şekil, tablo ve benzeri hususlarla ilgili olarak çıkacak hukuki ihtilaflarda Milli Eğitim Bakanlığı taraf oluyacaktır.

11 — Yarışmaya girenlere müsveddelerle birlikte, kitapları Bakanlıkca bastırıldığı takdirde, bunları telif hakkı karşılığında ve her türlü tasarruf hakkından vazgeçerek üç öğretim yılı dönemi için Bakanlığımıza devretmeyi, bu süreden sonraki yıllar için telif hakkı karşılığı bu süreyi uzatmayı kabul edeceğini ve kitabın her basılışında tashihlerinin kendisi veya tayin edeceği bir kimse tarafından yapılacağını gösterir noterlikten tasdikli bir taahhüt senedi vereceklerdir.

* (YARDIMCI KİTAP, yarışmaya katılan ve yarışma ön inceleme komisyonu tarafından yapılan değerlendirmeye göre ders kitabı seçilememiş olan, % 60 dan fazla puan alan (% 60 dahil) ve Talim ve Terbiye Kurulunca uygun görülen kitaplar. Düzeltme ve geliştirme raporuna göre noksanları giderilen yardımcı kitaplar, yazarlarınca bastırılacak ve bunlar ders kitabının okutulma süresi içinde, yardımcı kitaplar başlığı altında, ilgili Tebliğler Dergisi'nde yer alacaktır.)

EK II

TAAHHÜT SENEDİ

1 — 20.4.1977 gün ve 149 Sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı gereğince açılmış olan yarışma için yazmış olduğum ders kitabı yarışma sonunda Milli Eğitim Bakanlığınca basıldığı takdirde eserler üzerindeki "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu" gereğince sahip olduğum hertürlü hukuku, telif hakları ile ilgili yönetmelik hükümleri uyarınca ödenecek telif hakkı karşılığında ve her türlü tasarruf hakkından vazgeçerek, 1978-1979, 1979-1980, 1980-1981 öğretim yılları için Milli Eğitim Bakanlığına devretmeyi ve Bakanlıkça istenildiği takdirde bu süreyi daha sonraki yılları kapsayacak şekilde ve o yıllarda yürürlükte bulunan telif hakları yönetmeliği esaslarına göre uzatmayı.

2 — Kitapların her basılışında yapacağım tashihler esnasında, tarafımdan veya tashih işini adımı yapan kimse tarafından kitapların herhangi bir kısmının yeniden basılmasını gerektirecek bir yanlışlığa sebebiyet verildiği hallerde bu kısmın basılması için sarfı gereken para ile tashih işinin Başkanlıkça başka bir kimseye havalesine lüzum görüldüğü takdirde ona verilecek tashih ücretinin alacağım telif hakkımdan Bakanlıkça kesilmesini kabul ettiğimi taahhüt ederim.

EK III

İLKOKUL FEN BİLGİSİ DERS KİTAPLARI ÖZEL ŞARTNAMESİ

I — Kitapların yazılışında 570 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan "Okul Kitaplarında Aranacak Genel Vasıflar" esas tutulacaktır.

II. İlkokul Fen Bilgisi ders kitaplarında aranacak özel şartlar şunlardır :

A. Muhteva ve metot bakımından:

1 — Kitaplar 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda belirtilen amaçlarla temel ilkelere 1968 ilkokul programındaki ilköğretimin amaçlarına, açıklamalarına ve ilkokul eğitim ve öğretim ilkelerine, 20.4.1977 gün ve 149 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile kabul edilen ilkokul Fen Bilgisi Programına uygun olmalıdır.

2 — Konulardaki ana fikirler tanım veya prensipler halinde direkt olarak verilmemeli, bunlar çocukların ilgi ile takip edecekleri bir olayın oluşu içinde incelenmelidir.

3 — Metinlerin dozu ait olduğu sınıfın normal yaş seviyesine uygun olmalıdır.

4 — Her ünite mümkün olduğu kadar gözlemlere, öğrencilerin çevreden sağlayabilecekleri araç ve gereçlerle yapabilecekleri deneylere dayandırılarak işlenmelidir.

5 — Gerek metinlerin içinde sırası geldikçe, gerekse araştırma ve inceleme soruları ile öğrencilerin çevre özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre hareket esnekliği sağlanmalıdır.

6 — Normal ve birleştirilmiş sınıflarda farklı ifadelerle verilen müşterek üniteler kitapta geniş olanına göre işlenmeli, özellikle tarım konuları genel tarım prensipleri çerçevesinde ele alınmalıdır.

7 — Kitapların ifadesi öğrencilerin yaş ve olgunluk seviyelerine uygun; noktalama, imlâ, kompozisyon bakımından kusursuz olmalıdır.

Programlar yol gösterici mahiyette olup yazarlar üniteler içinde konuların sıralanmasında gerekli gördükleri değişiklikleri yapabilirler.

B. Tertip ve yardımcı unsurlar bakımından:

1 — Her ünite veya ana bölümler sonunda öğrencilerin kazandığı bilgileri değerlendirmesine imkân veren düşündürücü sorular bulunmalıdır.

2 — Her ünite veya ana bölümler sonunda konuda geçen bilimsel kelimelerin doğru kullanışını sağlayacak tamamlama tipi cümleler bulunmalıdır.

3 — Kitaptaki hiçbir resim ve metin başka eserlerden aynen kopye veya tercüme edilmemelidir. Mecburi sebeplerle, başka kaynaklardan alınmış olanlar için muhakkak dipnot halinde kaynak gösterilmelidir.

4 — Kitaba konulacak resim ve şekiller, gerçeğe uygun olarak hazırlanmalı ve baskıda temiz çıkacak nitelikte olmalıdır. (Lüzumlu yerlerde yeteri kadar renkli resim bulunmalıdır.)

5 — Metinlerle ilgili fotoğraflar mümkün olduğu kadar yurt içinden seçilmelidir.

6 — Resim ve şemalar konunun en uygun yerine konmalı, bu suretle konular incelenirken şekil ve şemaların rahatlıkla takibi sağlanmalıdır.

7 — Resim ve şekillerin metne ve sınıf seviyesine uygun olmasına, muntazam bir sıra numarası takip etmesine, alt taraflarına açıklayıcı kısa yazıların konulmasına dikkat edilmelidir.

8 — Parçaları adlandırmak istenen şekillere ait kısımların adları, üzerlerine çizilen çizgilerin uçlarına yazılmalı ve çizgilerin çıkış noktaları belirtilmelidir.

C. Basılması Bakanlıkça uygun görülen kitaplar fiziki yapı bakımından, basılmış durumlarında, aşağıdaki şartları taşımalıdır:

1 — Kitaplar temiz ve renkli kapaklı, bağlamışları mümkün olduğu kadar sağlam olmalıdır.

2 — Yazılar 10 veya 12 punto ve rahat okunabilecek karakterde olmalıdır.

3 — Kitaplar 68×100, 1/16 boyutunda, Bakanlıkça kabul edilen ders kitabı kağıdına basılmalı, 4. ve 5. sınıf Fen Bilgisi kitapları 12-16 forma, hacminde olmalıdır. (Müşveddelerin sayfa sayısı bu ölçüyü gerçekleştirecek biçimde ayarlanmalıdır.)

Ç. Bu kitaplarla ilgili yan yayınlar:

Bakanlığımızca bastırılan ders kitapları ile ilgili yan yayınlar (alıştırma, açıklama, problem kitabı v.b. gibi) Bakanlık iznine tabidir. Bu gibi yayınları ya Bakanlığımız kendi bastırır, ya da yazarınca belli şartlarla bastırılmasına müsaade eder.

EK IV

İLKOKUL FEN BİLGİSİ PROGRAMI

AMAÇLAR :

Bu derste öğrenciler :

1 — Yaşadıkları yakın yurt ve çevreyi daha iyi tanır, bu çevreye uygun bir şekilde yaşayabilmeleri için gerekli bilgiyi kazanırlar.

2 — Yaşamakta olduğu çevre üzerinde kendi ilgi ve ihtiyaçları gözönünde tutularak,

a) Metotlu bir gözlem yaparlar,

b) Gözlemlerin sonuçlarını kesin olarak ifade ederler,

c) Bunları, söz, yazı, resim ve şekillerle açıklayabilme kabiliyetini kazanırlar. (Bu suretle öğrenciler herhangi bir konu üzerinde kendi güçlerine göre, bilimsel çalışmaya ve düşünmeye sevk edilmiş, çalışma sonuçları üzerinde karar verebilecek bir hale getirilmiş ve hafızalarında belli bilgilerin yer etmesi sağlanmış olur.)

3 — Edindikleri bilgilerle, ev ve aile hayatını ve çevresini düşünürler, gücünü, zamanını ve imkânlarını iyi bir şekilde değerlendirme yeteneğini kazanırlar.

4 — Kişi ve toplum sağlığının korumasıyla ilgili bilgi ve beceriler elde ederler.

5 — Tarımla ilgili işlerde çevrelerinin ihtiyaçlarını görür, bu ihtiyaçları karşılamak için mevcut imkânlardan yararlanarak, yapılan çalışmalara yardımcı olurlar ve gerektiğinde bunlara önderlik etme gücünü kazanırlar.

AÇIKLAMALAR :

1 — Fen Bilgisi, çocukların yaşadıkları yakın yurt ve çevreyi daha iyi tanımalarına, anlamalarına, bu çevre ile uyuşur bir şekilde ve etkili yaşayabilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazanmalarına yardım etmelidir.

Çocuklar bu derste, bilim ve tekniğin yaşayışımızdaki önemini bazı temel ilkelerini, tabiat kuvvetlerinden ve kendi güçlerinden en iyi şekilde yararlanma yollarını, sağlıklı yaşamının gerektirdiği bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazanmalıdır.

2 — Fen Bilgisi derslerinde amaç, çocuklara çevrelerindeki şeyi öğretmek değildir. Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almadan yapılan ünite planları, çok muhtemel olarak onları bazı gereksiz bilgileri toplamaya, ezberlemeye sevk edebilir. Bu bakımdan bu dersle ilgili çalışmalarda tabiatta bulunan her şeyi öğretmekten çok, çocuğun içinde yaşamakta olduğu tipik örnekleri ele alıp bunların üzerinde gerekli gözlem, inceleme, deneyler yaptırılmalıdır. Bu derslerde çocuğa verilecek bilgi ve becerilerin, karşılaşılabilecek benzeri olaylara uygulanabilecek nitelikte olmasına dikkat edilmelidir. Çocuğun bütün hayvanları öğrenmek yerine birkaç tanesini bilimsel bir yolla inceleyip öğrenmesine ve hayvanlar hakkında bazı kavramları kazanarak genellemeler yapabilmesine önem verilmelidir.

3 — Fen Bilgisi derslerinin işlenilmesinde esas, olayların gelişim yolunu takip etmektir. Öğrencilerin birtakım bilgi yığını hazmetmelerine çaba harcamaları yerine, onlara, gözlem, deney, problem çözme yollarına başvurarak olay ve varlıklar arasındaki ilişkiler ve gelişim, bilimsel bir yolla incelenmelidir. Onun için, bu derste çocukların doğrudan doğruya inceleme, gözlem ve deney yapma yollarıyla bilgi kazanmalarına ve becerikli olmalarına önem verilmelidir. Üniteler hazırlanırken konularla ilgili hangi deney ve gözlemlerin yapılacağı programda belirtilmemiştir. Öğretmen, sırası geldikçe her konu ile ilgili inceleme, gözlem ve deneyleri tespit etmeli ve konuları bunlara dayayarak işlemelidir. Meselâ, hava ünitesinde II. konu, "Üzerinde yaşadığımız toprak, hava tabakası ile sarılmıştır." Konunun problemleri :

- 1 — Hava tabakası; Atmosfer ve kalınlığı;
- 2 — Toprak, su ve bazen taşlarda da hava vardır;
- 3 — Havanın varlığını etkileriyle anlarız;

a) Hava bir yer kaplar,
b) Hava basınç yapar,
c) Havanın ağırlığı vardır gibi bütün bu kavramlar ve gerekli bilgi ve beceriler, çocuk seviyesinde basit inceleme, gözlem ve deneyler sonucunda kazandırılmalıdır.

- 4 — Bu derste yaptırılacak gözlem ve deneyler üç türdür:
- a) Sürekli,
- b) Zamanı gelince,
- c) Anı,

değişiklikleri incelemek, hava gözlemleri yaptırmak, bir kurbağa yavrusunun gelişmesini incelemek gibi gözlemler birinciye; ders gezileri sırasında yapılan gözlemler ikinciye; deprem, yangın, su baskını, bulaşıcı hastalık tehlikesi karşısında insan ve hayvanlara aşı yapılmaya başlanması gibi olaylar ise üçüncüye örnektir. Sürekli gözlemlerin konuları öğrencilerle birlikte önceden seçilmelidir.

5 — Öğrencilerin kendi kendilerine çalışmalarını sağlamak maksadıyla her ünite, sınıfa ilgi çekici bir problemle getirilmelidir. Konular hazır olarak sunulmamalı, elde edilecek sonuçlara varmak için ne gibi incelemeler ve deneyler yapılması gerektiği, ne gibi yazılara, resimlere başvurulacağı ve ne gibi etkinliklerde bulunulacağı öğrencilere açıklanmalıdır.

6 — Belirli bir bilgi ve beceri elde etmiş bulunan öğrencilere bunun sınırları içinde, inceleme, gözlem ve deneyler için, önceden ödevler verilmesi yararlıdır.

Konu hakkında hiçbir bilgisi olmayan ve gerekli inceleme, araştırma ve deney yeteneği kazanmamış öğrencilere, bu işler ancak öğretmenin önderliğinde yaptırılmalıdır.

Çocuklar bu suretle topladıkları bilgileri yazarak sınıfa getirmelidir. Elde edilen sonuçlar sınıfta konuşulmalı, gözlem ve deneylerin yapılmasına lüzum görülen noktalar tekrar ele alınmalı, öğretmenin rehberliğinde eksiklikler tamamlanmalı, yanlışlıklar düzeltilmelidir.

7 — Tabiata ait olaylar üzerinde yapılacak gözlem ve deneylerden ana fikirlere varılmalıdır. Bu derste öğrencilere, bilimsel metotlarla düşünme yeteneği kazandırılmalıdır. Bunun için her ünite bilimsel metodun geliştirdiği :

- a) Problemi belirtme,
- b) Probleme ilgili olarak çeşitli bilgi toplama,
- c) Bu bilgileri problemi çözmeye elverişli olacak şekilde sıralama,
- d) Bu deneylerden sonuçlar çıkarma,
- e) Bu sonuçlardan bir genel fikre varma şeklinde beliren safhalar gözönünde tutularak işlenmelidir. Varılan sonuçları, çocuğun kendisi, ailesi ve çevresi için yararlı şekilde kullanma imkânları araştırılmalıdır.

Bu suretle öğrenciler, elde edilen bilgilerle birtakım tabii olayların sebeplerini de kavramaya ve açıklamaya alışır.

8 — Bu derste işlenen konuların özetleri öğrenciler tarafından hazırlanıp bir deftere yazılmalıdır. Çocuklar bu yazıları mümkün olduğu kadar taslaklar, krokiler, grafikler yaparak, kesilmiş resimleri ve düz örnekleri yapıştırarak zenginleştirmeli ve bunlarla ilgili olarak yaptırılacak koleksiyonlarla tamamlamalıdır. Bütün bu etkinlikler öğretmen tarafından dikkatle izlenmelidir.

9 — Öğretmen bu işlerde, çocukların iyi ve doğru olarak, inceleme, gözlem ve deney yolunu öğrenmelerine, aralarında işbirliği yapmalarına ve gerektiğinde grup ve küme halinde çalışmalarına rehberlik etmelidir.

10 — Gözlem ve incelemeler için ders gezilerinden, okul hayat köşelerinden, sınıfların ünite çalışmalarını gösteren Fen Bilgisi köşelerinden, okul müzesinden vb. gibi yerlerden en geniş ölçüde yararlanılmalıdır.

11 — Çocukların, deneylerde kullanacakları araçları, basit ve ucuz malzemeden meydana getirmelerine önem verilmelidir. İlkokul Fen Bilgisi derslerinde para ile dışardan satın alınacak ders araçları terazi, termometre, mercekle gibi sınıfça yapılamayacak aletler olmalıdır. Kullanılmış şişeler, çeşitli kutular, makaralar, tahta parçaları gibi her gün rastlanan basit malzemeler tanınmalı ve zamanı gelince kullanılmalıdır.

12 — Ders gezilerine çıkılmadan önce, yapılacak incelemelerle ilgili öğrencilerle birlikte etraflı bir plan hazırlanmalıdır. Bu geziler sırasında kısa notlar alınımalı, taslak ve krokiler çizdirilmeli, sınıf müzesine konulmak veya koleksiyonlarda bulundurulmak üzere taş, böcek, toprak, ot vb. saklatılmalıdır. Ders gezilerinde yapılan gözlemler okula döndükten sonra maksada uygun olarak değerlendirilmelidir.

13 — Tabiat ve yaşanan hayat, öğrencilerin etkinliklerde bulunacakları bir laboratuvar ve iş yeri olduğu kadar aynı zamanda yararlanılacak, gözlenecek en önemli bir alandır. Köyde Fen Bilgisi konularının işleme yeri okul içi olmaktan çok dağları, dereleri, tarlaları, bitkileri, hayvanları, evleri her çeşit araçları ve bütün insanları ile toptan köyün kendisidir. (Hayvanlara ait konular köyün okulun ve öğrencilerin kendi hayvanları üzerinde verildiği gibi, bitkilere ait konular da yine köyün, okulun ve öğrencilerin kendi ekinleri, ağaçları, sebzeleri üzerinde işlenmelidir.)

14 — Fen Bilgisi üniteleri ele alınıp işlenirken, özellikle o çevrede yaşayan insan hayatı ve çevresinin ekonomik özellikleri üzerinde önemle durulmalıdır.

15 — Sağlıklı büyüme, zenginlik kaynaklarımız gibi bazı ünitelerle ilgili bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandıracak konular (Temizlik, beslenme, kazalardan ve hastalıklardan korun-

ma; ormanları koruma, çevre zenginliklerinden faydalanma vb.) üzerinde sadece ünite işlendiği sürece durulmakla yetinmemeli, bu konular yıl boyunca imkân ve fırsatlardan yararlanılarak zaman zaman ele alınmalıdır.

16 — Köyde Fen Bilgisi, tarlada, köyün sokaklarında, okulun uygulama bahçesinde, işliğinde, işlerin kendi tabii akışları içinde yürütülmeli, böylece çocuklar gerekli bilgileri, başarılmamasını üzerlerine aldıkları işler ve etkinlikler sırasında kazanımlarıdır. Okulun bahçesindeki kümes ve ahırlarda, bakımını üzerlerine aldıkları hayvanlar ve bitkilerle uğraşırken bir taraftan da, bunların özelliklerini incelemelidirler. Bilgisizlik ve bakımsızlık yüzünden bozulan bitkilerin, hastalanan hayvanların iyileştirilmesi çevredeki teknik elemanların yardımıyla öğretilmelidir.

17 — Bahçenin, kümeslerin, akvaryum ve ensektaryumların tatil aylarında da bakımı için çare bulunmalı ve çocukların bunlarla ilgisi kesilmemelidir.

18 — Bu derste işlenecek konular milli ekonomi bakımından da incelenmeli, rakamlar ve grafiklerle belirtilmelidir. İlgili dersler bu işte Fen Bilgisine yardımcı olmalıdır. Her çevrenin incelenen konu ile ilgili hayvanları, bitkileri, kurumları, fabrikaları ayrıca açıklanmalı ve bu konular, bu suretle derinleştirilmelidir. (Çevrenin ekonomik etkinlikleriyle ilgili ürünleri: tütün, pancar, piring, incir, üzüm, afyon, fındık gibi ürünlerdir.)

19 — Çevrede bulunmayan eşya, hayvan, bitki, alet vb. zaruri olarak incelettilmemeli, bunlar hakkında temin edilecek araç ve gereçlerle, resimlerle bilgi verilmelidir.

20 — Fen Bilgisi dersleri köyde tarım ve iş çalışmalarında ve sağlık işlerinde karşılaşılan problemlerin bilimsel bir şekilde çözüldüğü bir ders olarak ele alınmalıdır.

21 — Öğretmen bir yandan bilimsel düşünüş yollarını öğretir ve kazandığı becerilerle çevresine örnek olmaya çalışırken, bir yandan da köy okulunu ve kendi evini istenilen şekilde tanzim ederek, yemek, yatak, mutfak vb. gibi ev hayatına ait işlerini de örnek olacak şekilde düzenlemenin önemini hatırdan çıkarmamalıdır.

22 — Fen Bilgisi derslerinin amaçlarına ulaşabilmesi için, okulu bir aile çevresi haline getirerek yakın çevre ve ailelerle sıkı, samimi bağlar kurmalı ve bunu devam ettirmelidir. Öğretmen, mümkün olan hallerde ailelere de rehberlik etmelidir.

23 — Okul hayatında, yemek pişirmek, toz almak, okulun ve çevrenin temizliğine katılmak, hastaya bakmak gibi günlük işlere yer vermelidir.

24 — Fen Bilgisi derslerinde, ev ekonomisi konusunda Aritmetik dersleriyle yakın ilgi sağlanmalı aile bütçesi düzenleme yolları incelenmeli, öğrencileri bilgili ve ölçülü birer tüketici olarak gündelik alışveriş işlerini düzenlemeleri için eve alınacak yiyecek ve giyecek maddelerinin değeri, temizliği, saflığı, tazeliği, sağlamlığı, dayanıklılığı ve güzelliği üzerinde durulmalıdır.

25 — Derste ve başka yerlerde otururken veya iş yaparken, vücut duruşunun, gözle iş arasındaki uzaklığın sağlık kurallarına uygun olmasına önem verilmelidir.

26 — Öğretmen, okulun, öğrencilerin temizlik ve sağlıkla ilgili yakından ilgilenmeli ve gerekli tedbirleri almalıdır. Ailelerin kendi kendilerine yapamadıkları temizlik işleri sıraya konarak, öğrenci ekipleri tarafından yapılabilir. Bit, tahtakurusu ve pire ile savaşıma işini öğretmen, ciddi olarak ele almalı, bu böceklerin sağlığını tehdit ettiğini, çeşitli hastalıklara sebep olduklarını ve bunların insanın vücudunda ve eşyasında bulunmasının pek zararlı şeyler olduğunu öğrencilere telkin etmelidir. Bütün bu işlerde öğretmen çok dikkatli olmalı, aileleri bu konulara inandırmalı, sırasında bölge sağlık memuru ile işbirliği yapmalıdır.

27 — En elverişsiz bir yerde bile alınacak tedbirlerle çevrede sağlığa uygun imkânlar hazırlanabileceği, örnekler vermek suretiyle, gösterilmelidir. Köylerde öğretmenler öğrencilerin evlerinde bu imkânları başarmalarına yardımcı olmalıdır.

Öğretmen okul işliğinde önce her öğrenciye basit malzeme ile kerevet, karyola yaptırmalı; sonra bu işi yavaş yavaş genişleterek ailelere de aynı şeyleri münasip zamanlarda yaptırmak suretiyle köylüyü yer yatağından kurtarmalıdır. Öğretmen diğer evlerde, kendi evinde olduğu gibi masa, sandalye, çatal, bardak gibi eşyanın kullanılmasına çalışmalıdır.

28 — Öğretmen, çocuk bakımı konusunda ailelerde rastlanan yanlış ve zanarlı gelenek ve göreneklere öğrencilerin dikkatlerini çekmeli, bunlardan kurtulmak için telkinlerde bulunmalıdır.

29 — Fen Bilgisi içinde yer alan tarım çalışmalarının istenilen şekilde yararlı olabilmesi için bu çalışmalar uygulama bahçesinde gerçek iş halinde yürütülmelidir.

30 — Sırası geldikçe çevrede bulunan tarım işlerinden başka yetişmesi mümkün olup da çevrede üzerinde durulmayan tarım işlerine de başlanmalı ve okuldaki tarım çalışmalarının çevre için örnek olacak ve çevreye yenilikler getirecek şekilde konulmasına önem verilmelidir. (Cins tavuk yetiştirmek, yeni fidanlık kurmak, bağ olmayan yerlerde asma çubuğu yetiştirmek, arıcılık, ipek böcekçiliği, sebzecilik, ağaç dikmek, köyde bulunmayan tahıl ürünlerini yetiştirmek gibi.)

31 — Çalışmalarında öğretmen yalnız kendi bilgi ve becerileriyle kalmayarak çevrede bu konularda en iyi ve en ileri bilgisi olan kimselerden yararlanmalı, onların kendisine yardım etmelerini sağlamalıdır. Böylece öğrencilerin yetişmesine önem vermelidir. Hele arıcılık, ağaç ve bağ dikme, sebzecilik gibi öğretmenin başaramıyacağı işlerde, köyde bunları yapmakta usta olan kimselerden, okulda bir öğretmen gibi yararlanılması uygun olur.

32 — Okulun bazı tarım çalışmalarında öğrenci gücünün yetmediği zamanlarda, çevrede çalışan kimselerden de yararlanmak, onları yardıma çağırmak yerinde olur. Bu suretle öğrenciler arasında karşılıklı yardım, birlikte iş yapma ve elbirliği ruhu sağlandığı gibi köylü ile öğrenci arasında da aynı iş içinde ve aynı amaca doğru yardımlaşma ve elbirliği sağlanmış olur.

33 — Tarım bölgelerindeki öğrencilerin tarım işlerine bağlanmalarını ve bu işlerde bir üretici olarak çalışma alışkanlığı kazanmalarını teşvik için, uygun mevsimlerde aynı okul öğrencileri veya bölgedeki okulların öğrencileri arasında ürün ve hayvan sergileri tertip edilmeli; öğrenciler, yetiştirdikleri ürün ve hayvanların verim ve kalitelerini değerlendirme maksadıyla zaman zaman yarışmalar yapmalıdır. Bu çalışmaların başarılı sonuçları çevreye yayılmalıdır.

Yarışmaların amacı, çocukların birbirlerinin çalışmalarına değer vermek, yardımlaşma duygularını geliştirmek, çocukları tarım çalışmalarında elbirliği ile daha verimli sonuçlar almaya teşvik etmek ve bütün bu çalışmaların, çevrenin yaşama şartlarını iyileştirmeye doğru yöneltmek olduğu gözönünde bulundurulmalıdır.

Okulu bitiren gençlerin de bu çalışmalara katılmaları ve ana babaların bu çalışmaları desteklemeleri sağlanmalıdır.

34 — Beslenme eğitimi programda önemli yer verilmiş olduğundan, öğretmen, sağlıklı nesiller yetiştirilmesinde beslenmenin ve çeşitli besinler almanın önemini daima gözönünde bulundurmalı, bu hususta kendi yaşayışı ve pratik çalışmalarıyla öğrencilerine ve çevreye örnek olmalıdır.

Çevrede yetiştirilen çeşitli besin maddelerinin değerlendirilmesine ayrıca önem verilmelidir.

35 — Okulda ve çevrede yaptırılacak bütün işlerde öğrencilerin geliş güzel iş yapmaları önlenmeli; onlara başlanan işi bitirme, iyi ve temiz iş yapma ve intizam alışkanlığı kazandırılmalı; sade ve basit işlerdeki güzellik ve değer her zaman gösterilmelidir.

36 — Fen Bilgisi derslerinde yer alan üniteler işlenirken bu konuların:

a) Çocuğun merak ve tecrübeleriyle geniş çapta ilgili bulunduğ,

25 Nisan 1977

b) Çocuğun yaparak öğrenmesine, dolayısıyla gerekli bilgi ve becerikliliği daha kolay elde etmesine ve sindirmesine imkân verdiği,

c) Elde edilen bilgi ve becerilerden pratik olarak çocuğu ve çevresini yaralandırma avantajı sağladığı,

ç) Duyu organlarının eğitimine çok imkân verdiği, gözönüne alınarak bu derslerin ayrı bir özelliğe sahip bulunduğu bilinmeli ve bundan gereği gibi yararlanılmalıdır.

37 — Fen Bilgisi dersi üniteleri değişik çevre özellikleri dikkate alınarak oldukça detaylı hazırlanmıştır. Öğretmen ve öğrenciler ünite planını hazırlarken o çevrenin eğitsel, ekonomik, sosyal ihtiyaçlarını gözönünde bulundurarak birçok ayrıntıları atabilir, gerekli gördüklerini ekleyebilir veya üniteye daha az, çok zaman ayırabilirler. Fakat her durumda programda gösterilmiş üniteler aynen kopya edilerek bir ünite planı olarak kullanılmamalıdır. Konuların aynen alınması uygun görülse de bu konuların ayrıntıları öğrencilerin seviyeleri, ilgi ve ihtiyaçları, çevre özellikleri ve imkânlarına göre yeniden düzenlenmelidir.

38 — Fen Bilgisiyle ilgili çalışmaların verimli sonuçlara ulaşabilmesi için öğretmen:

a) Bazan lider, bazan konuyu geliştiren bir üye, öğrenciler sınıfta bir konu ile ilgili bilgi verirken de bir dinleyici olmalıdır.

b) Öğrencilerin gelişmesi ve yetiştirilmesi hususunda da yol gösterici olmalıdır. Yapılan gözlemlerin ve tartışmaların sonuca bağlanması sırasında da öğretmen, liderliği elde bulundurmalıdır.

c) Öğrencilerin ihtiyaçlarına, en iyi şekilde cevap verecek çalışmaların seçimi, çeşitli görüşlerin ortaya atılması ve tartışılması sırasında sınıfta rahat konuşma havası yaratmalıdır.

ç) Öğrencilerin geçmişteki bilgi ve tecrübelerini yeni çalışmalar için hareket noktası kabul etmeli, onlara bu problemlerini tespit ve çözme konularında yardımcı olmalıdır.

d) Toplumun, kaynaklarıyla sıkı bir temas sağlamalı, verimli bir işbirliği kurmalı ve öğrencilerin bilgi toplayacağı yerleri onlara tavsiye ve tarif etmelidir.

e) İhtiyaca göre grup veya küme çalışmalarına ne zaman ve ne miktarda yer vereceğini tespit etmelidir.

f) Derslerden beklenen amaca ulaşabilmek için öğrenci velileriyle ve zamanında çevre halkı ile sıkı bir işbirliğine muhtaç bulunduğunu hatırdan çıkarmamalıdır.

KONULAR :

SINIF IV

ÜNİTE I

DÜNYAMIZ VE GÖKYÜZÜ

A — DÜNYAMIZ

1. Yerkabuğu

- Üzerinde yaşadığımız yerkabuğunu inceliyelim (Kayaların incelenmesi, çeşitleri.)
- Toprağın oluşumu (Kayaların ufalayan etmenler; su, ısı, rüzgâr, canlılar vb.)
- Toprak çeşitleri (Killi, kumlu, kireçli, humuslu topraklar.)
- Yeryüzündeki değişimler (Yanardağ, yersarsıntısı ve yersarsıntılarının en az zararlı kurtulabilme tedbirleri; su, rüzgâr, canlılar vb. gibi yeryüzünü değiştiren diğer etmenler.)

2. Dünyamız

- Dünyamızın yüzey şekilleri.
- Dünyamızın şekli (Yuvarlaklığını gösteren kanıtlar.)
- Dünyamızın iç yapısı (Taşküre, ateşküre (mağma), çekirdek kısaca belirtilecektir.)

- Dünyamızın oluşunu (Günümüzde benimsenen en son teori verilecek ve dünyanın, yani yerkürenin havaküre, suküre, taşküre, ateşküre ve çekirdekten meydana geldiği kısaca belirtilecektir.)
- Dünyamızın yaşı (Fosiller ve kaya katmanlarının bize söyledikleri)

B — GÖKYÜZÜ

1. Dünyamızın en yakın komşusu ay

- Ay dünyanın uydusudur. (Ayın dünyaya uzaklığı, dünyanın etrafında dönüşü ve görünüş şekilleri.)
- Ay hakkında bugün bildiklerimiz (Bilim adamlarının ay'ı tanıma çalışmaları. Bu yoldaki ilerlemeler, toplanmış bilgiler, insanların ay'a seyahat projesi ve gerçekleştirme derecesi. Ay'da su, hava ve hayat var mı?)

2. Dünyamızı aydınlatan ve ısıtan güneş

- Güneş, ısı ve ısı enerjisi kaynağıdır.
- Güneşin büyüklüğü ve dünyaya uzaklığı,
- Güneşin yapısı,

3. Dünyamızın hareketleri

- Dünyamızın kendi eksenini etrafında dönüşü (Gece, gündüz ve gün kavramı)
- Yerçekimi kuvveti (Ağırlık)
- Dünyamızın güneş etrafında dönüşü (Mevsimlerin meydana gelişi, süreleri ve yıl)

4. Güneş sistemi

- Güneş sistemi, güneş ve gezegenler topluluğudur.
- Gezegenlerin hareketleri (eksenleri ve güneş etrafındaki hareketleri, gezegenleri yörüngelerinde tutan kuvvetler)
- Gezegenler ve yıldızlar arasındaki farklar.

5. Güneş, dünya ve ay'ın ilişkileri

- Güneş tutulması
- Ay tutulması
- Gelgit olayı

6. Uzay ve uzayda insan

- Uzayın enginliği
- Saman yolu
- Uzayda insan (Yakın yıllarda yapılan araştırma ve ilerlemeler, uzay araçları, astronotlar, uzayda yürüyen ilk insan. Uzayda ağırlık. Bunlar hakkında resim ve okuma parçalarından faydalanarak gerekli bilgi kısaca verilecektir.)
- Uzayda hayat.

ÜNİTE II

YERYÜZÜNDE SULAR VE ETRAFIMIZI SARAN HAVA

(Su ve Hava)

A — YERYÜZÜNDE SULAR

- Denizler göller, akarsular, (yeryüzünün yaklaşık olarak 3/4 ü sularla kaplıdır.)
- Yeraltı suları (Kaplıca, içmeler, maden suları vb.)
- Suyun yeryüzünde akışı ve etkileri (Vadi, ova, delta ve yaylaların meydana gelmesi.)
- Suyun yerle gök arasında dolaşımı (Suyun halleri.)
- Suyun toprak ve canlılar için önemi. (Bitki örtüsü, surlardan faydalanma ve suyun zararları. Ayrıntılara gidilmeyecektir.)
- İçtiğimiz su ve sağlığımız (İçilebilir su ve özellikleri, suyun temizlenmesi, sert sular ve sertliğin giderilmesi, suyumuzu sağladığımız kaynaklar, su yolları ve suyun korunması.)

B — DÜNYAMIZI SARAN HAVA

(Üzerinde yaşadığımız toprak hava tabakası ile sarılmıştır.)

1. Hava tabakası: Atmosfer ve kalınlığı.
2. Havanın varlığının etkileriyle anlaşılması
 - a) Havanın yer kaplaması
 - b) Havanın ağırlığı
 - c) Havanın basıncı ve ölçülmesi
3. Toprakta, suda ve taşlarda da havanın bulunuşu.

C — HAVA DURUMU

1. Bulutlu, yağmurlu, karlı, bulutsuz, güneşli, güneşsiz ve rüzgârlı havalar. Hava değişimlerinin tespiti.
2. Hava niçin değişir.
 - a) Havadaki sıcaklığın değişmesi (Güneşten dünyamıza gelen ısının; günün, yılın değişik zamanlarında değişik oluşu, sıcaklığın termometre ile ölçülmesi ve aletin yapısının kısaca tanıtılması.)
 - b) Hava basıncının değişmesi (Sıcaklığın değişmesi basıncı değiştirir. Alçak ve yüksek basınçlar, hava akımı, çevremizin rüzgârları, rüzgâr gülü.)
 - c) Havadaki nem miktarının değişmesi (Isının katılara sıvılara ve gazlara etkisi, suyun buharlaşması, yoğunlaşma ve yağışlar. Bulutlar, sis, yağmur, kar, dolu, kırağı ve çiğ halleri).
 - ç) Hava durumu (Meteoroloji, hava raporları ve önemi, hava durumunu ölçen aletler).

Ç — HAVANIN YAŞAYIŞIMIZ İÇİN ÖNEMİ VE ETKİLERİ

1. Havanın itme ve kaldırma kuvvetinden yararlanma (Uçakların, balonların, yelkenlilerin, değirmenlerin çalışmasında havanın etkisi.)
2. Havanın solunum olayındaki yeri (Havasız yaşayamayız.)
3. Havanın yanma olaylarındaki önemi (Ateş ve kontrolü, paslanma, besinlerin vücudumuzda yanması.)

D — HAVA VE SAĞLIĞIMIZ

(Mevsimlere göre giyim, temiz ve kirli havanın sağlığımız bakımından önemi, hava aracılığı ile geçen hastalıklardır.)

ÜNİTE III MADDE VE ENERJİ

A — CİSİM, MADDE VE ÖZELLİKLERİ

1. Cisim belli bir şekli ve büyüklüğü olan maddedir. (Bakır, demir, porselen birer madde, demir çubuk, bakır para, demir çivi, porselen tabak birer cisimdir.)
2. Her maddenin kendine mahsus bir hali (katı, sıvı, gaz) ve kendine mahsus özellikleri vardır. (Sertlik, saydamlık, renk, yoğunluk vb.)
3. Maddeleri özelliklerine göre kullanırız. (Özelliklerini belirten kullanma yerleri.)
4. Maddelerin özelliklerini değiştirebiliriz. (Yumuşak demirden çelik yapılması gibi.)
5. Bir maddenin üç halinin birbirine dönüşümü (Su normal olarak sıvı halinde bulunur, su buharı suyun gaz halidir, buz katı halidir.)

B — İŞ YAPMA YETENEĞİ OLARAK ENERJİ

1. Yediğimiz besinlerin vücutta yanarak enerji ve hareket sağlaması,
2. Rüzgârın yeldeğirmenlerini işletmesi, yelkenlileri yzürmesi,

3. Suyun çarkları çevirmesi,

4. Benzin, mazot, kömür gibi maddelerin yanarak makineleri işletmesi,
5. Büyük enerji kaynağı olarak güneşin canlıları yaşatması,
6. Bir enerji şekli olarak elektrik (Evde, sokakta, fabrikada elektriğin gördüğü işler, piller ve akümülatörler.)

Not: Bu kuvvetlere ve yaptıkları işlere çocukların dikkati çekilerek enerji kavramı verilecek, bunlar ayrı ayrı konular olarak ele alınmayacaktır.

C — MAKİNALARI MEYDANA GETİREN BASİT PARÇALAR

1. Silindirik biçimli parçalar (Tekerlek ve dingil, tekerleğin gelişmesi ve uygarlıktaki önemi.)
2. Kaldıraçlar ve sağladığı faydalar (Çeşitlerine gidilmeyecek.)
3. Makaralar ve kullanıldığı yerler.
4. Çıkık, dişli çark ve kullanıldığı yerler.
5. Eğik düzlem ve kullanıldığı yerler.
6. Vida ve kamalar.

Not: Bu parçaların, yük taşımada, kuvvetin iletilmesinde ve işin kolay görülüştürde kullanılışları, makinelerin ve vücudumuzun nerelerinde yer aldıkları örnekleri ile gösterilecektir.

Ç — MAKİNALARDA MEYDANA GELEBİLECEK KAZALAR VE BU KAZALARI ÖNLEME YOLLARI

Not: Çevrede hangi makineler en fazla kaza yapmaktadır, niçin? Tedbirleri.

D — SES NEDİR VE NASIL İLETİLİR ?

1. Sesin titreşimlerden meydana gelişi.
2. Sesin iletilmesi (Ses dalgaları, ses ve hava, sesin hızı, yankı, sesin geçmesini önleme, sesin gazlardan başka katı ve sıvı maddelerde iletikliliği.)
3. Gırtlakta sesin meydana gelişi; nasıl konuşuruz?
4. Müzik aletleri nasıl ses çıkarır? (Telli sazlar, vurma sazlar, nefesli sazlar.)

ÜNİTE IV CANLILAR DÜNYASINI ARAŞTIRALIM

A — ÇEVREMİZDEKİ BİTKİLERİ ARAŞTIRALIM

1. Bitkiler çeşitli ortamlarda yaşarlar.
 - a) Karada yaşayan bitkiler.
 - b) Suda yaşayan bitkiler.
2. Bitkilerde gelişme ve büyüme.
 - a) Tohumun çimlenmesi,
 - b) Bitkileri meydana getiren kısımlar (Kök, gövde ve yaprak, yapı ve görevleri.)
 - c) Bitkinin ışığa, suya, havaya ve madensel maddelere ihtiyacı.
3. Bitkilerde mevsimlere göre meydana gelen değişiklikler.
 - a) Yaprak ve yapraktaki renk değişimleri,
 - b) Besin depo etme ve harcama.
 - c) Tohum meydana getirme (Çiçek, meyve ve tohumların meydana gelişi ve dağılması.)
 - ç) Bitkilerin kışa hazırlanışları (Yaprak dökümü, uykuya dalma, uyuma ve baharda uyanışlar.)

4. Çevremizdeki Bitkilerden Yararlanma

- Gıyeeek yapımında ve yiyecek olarak faydalanılanlar.
- Yakacak olarak kullanılanlar,
- Yapı işlerinde ve mobilya yapılmasında kullanılanlar.
- İlaç, boya ve kokulu maddeleri elde etmede kullanılanlar.
- Çevremizi güzelleştirmek için süs bitkisi olarak kullanılanlar.
- Ormanlarımızın sağladığı faydalar ormanların bakımı ve korunması (Ormanı bulunan yerlerde bu konu daha büyük bir önemle ele alınacaktır.)

B — ÇEVREMİZDEKİ HAYVANLARI ARAŞTIRALIM

1. Hayvanlar çeşitli ortamlarda yaşarlar.

- Karada yaşayanlar
- Suda yaşayanlar
- Hem karada, hem suda yaşayanlar
- Uçan hayvanlar.

Not: Bu hayvanlara, çevreden bir iki örnek verilerek yaşadıkları ortamla vücut yapıları ve solunumları arasındaki ilgi belirtmek suretiyle öğrencilerin dikkati çekilecektir.

2. Hayvanlar yumurtadan meydana gelirler. (Yumurtanın yapısına göre bazıları yumurtadan çıkar, bazıları da doğarlar.)

- Tavuk yumurtasının yapısı
- Civcivin meydana gelişi

3. Çevremizdeki hayvanlardan yararlanma

- Bize besin (et, süt, yumurta ve bal) verenler
- Bize giyim maddesi verenler
- Bize arkadaşlık edenler
- Güçlerinden yararlananlar.

Not: Çevrede bulunan hayvanların bu sınıflamaya göre listeleri yapılacak, ilgi çekici yaşayışları ve özellikleri üzerinde durulacaktır. (Beslenmeleri, yuva kurmaları ve çoğalmaları, büyümeleri, yavrularını beslemeleri, yaşadıkları yerler. Mevsimlere uymaları, kış uykuları ve göçler, toplu halde yaşamaları vb.)

4. Gözümüzle göremediğimiz hayvan ve bitkiler de vardır. (Özel araçlarla görülebilenler.)

C — ÇEVREMİZDEKİ CANLILAR

1. Çevremizde hangi canlılar yaşıyor? (Bitkiler, hayvanlar, insanlar.)

2. Bunların ortak özellikleri. (Her canlı kendi cinsinden bir canlıdan doğar. Bütün canlılar hücrelerden yapılmışlardır. Solunum yaparlar. Boşaltım yaparlar, beslenirler, büyürler, hareket ederler, çoğalırlar ve ölürler.)

3. Canlılar arasındaki ilişkiler. (Tabiatta denge, hayvanlarla bitkiler, bitkilerle hayvanlar ve bütün bunlarla insanlar arasında çoğunlukla beslenmeye dayanan kuvvetli bağlar vardır. İnsan, zekâsı ve yetenekleriyle öteki canlılara hakim olmuştur.)

SINIF V

ÜNİTE I

ZENGINLIK KAYNAKLARIMIZ

Not: Bu ünite planlanırken açıklamalar bölümünün 37. maddesindeki esaslar önemle gözönünde bulundurulmalıdır.

A — ÇEVREMİZİN TOPRAĞI

- Çevremizin toprağından nasıl yararlanıyoruz?
- Topraklarımızın ne kadarını kullanabiliyoruz? (Ekilen topraklarımızı, çayır, otlak ve meralarımız, ürün getirmeyen topraklarımız, Miktarlarının istatistiklerden araştırılması).

3. Toprağıımızın verimini araştıralım (Toprağıımız daha fazla hangi ürünlerin yetiştirilmesine elverişlidir? Toprağıımızı en iyi şekilde nasıl değerlendirebiliriz?)

4. Toprağıımızı daha verimli hale nasıl getirebiliriz?

- Gübreleme ve gübre çeşitleri.
- Dinlendirme (Nadas).
- Sıra ile ekim (Değişik bitkilerin ekilmesi).
- Modern tarım aletlerinin kullanılması, faydaları.

5. Toprak kaybı

- Çeşitli sebeplerle meydana gelen erozyon.
- Toprağıın erozyondan korunması (Ağaçlandırma, teraslama, kanalizasyon ve bentler).

B — SULARIMIZ

1. Yeraltı sularımızdan yararlanma (Kuyu, kaynak, kaplıca ve içmelerin korunması daha iyi yararlanma yolları).

2. Çevremizin akarsuları, göl ve denizlerden yararlanma.

- Suyun hareket enerjisinden yararlanma (Elektrik üretme, barajlar, ulaşımında sudan faydalanma, bunlardan çevremizde kullandıklarımız hangileridir; daha hangilerini uygulayabiliriz, nasıl?)
- Suyun kaldırma kuvvetinden faydalanma (cisimlerin suda yüzmeleri, gemiler.)
- Su ürünlerinden yararlanma (Bulunan yerlerde tuz, balık üzerinde ekonomik ve besin değerleri bakımından durulacaktır. Balıkçılığın memleketimiz için önemi belirtilecektir.)
- Tarımda sulama (Barajlar ve kanallar, suyun iyi kullanılması ve israf edilmemesi.)
- Suyun zararlarından korunma (çevremizde sel tehlikesi ve tedbirleri.)
- Kuraklığa karşı tedbirler.

C — HAYVANLARIMIZ

1. Çevremizde ekonomik değeri olan hayvanlar (Arı, ipek böceğı, koyun, sığır, tavuk, balık ve diğer deniz ürünleri gibi.)

- Bakım yolları, barınak ve temizlikleri.
- Çoğaltılması ve ıslahı (Hayvan ıslah istasyonları, hara ve mandıralardan faydalanma).
- İyi beslenme yolları (Memleketimizde yem sanayii ve önemi).
- Hastalıklardan korunmaları.

2. Çevremizdeki av hayvanları (Faydalanma ve korunmaları).

3. Hayvan ürünlerinin değerlendirilmesi.

- Saklama ve paketlenme.
- Daha iyi pazarlama.
- Kooperatifçilik, (Süt kooperatifi gibi, hayvan ürünleri ile ilgili kooperatifçilerin kurulması).

Ç — BİTKİLERİMİZ

1. Çevremizde ekonomik değeri olan bitkiler ve yetiştirilmesi (Sebze, meyve, pamuk, tütün, çay, haşhaş, ay çiçeğı, şeker pancarı gibi):

- Tohum saçma ve tohum ıslah istasyonları ile işbirliği.
- Aşılama ve çeşitleri.
- Yabancı ot ve bitki hastalıkları ile mücadele (ilaçlama, çapalama ve kullanılan başka usuller, ilaçlardan meydana gelebilecek zehirlenmeler).

2. Ormanlarımız (Ormanın önemi, ormanların korunması, ormanların düşmanları, balta, böcek, keçi, yangın, parazitler, yurdumuzun ormanları, çevremizin ağaçlandırılması).

3. Bitki ürünlerini değerlendirme:

- Ürünlerin saklanması, paketlenme ve ambalajlama.
- Daha iyi pazarlama.
- Konserveçilik ve turfandacılık (Elverişli bölgelerde).

- c) Kooperatifçilik (Pamuk, tütün gibi bitkilerle ilgili kooperatiflerin kurulması).
- d) Tohum ıslah istasyonu, Ziraat Dairesi, Ziraat Bankası, Tarım Kredi Kooperatifleri, Ziraat Donatım Kurumu, Toprak Mahsulleri Ofisinden faydalanma, kredinin nereden ve nasıl temin edileceği.

D — YERALTI ZENGİNLİKLERİMİZ

1. Çevrenizdeki yeraltı zenginlikleri (Gözle görülebilen özellikleri, kullanıldığı yerler ve önemi).
2. Yurdumuzun yeraltı zenginlikleri (Maden kömürü, demir, bakır, krom, petrol gibi önemlileri üzerinde durulacak).

ÜNİTE II VÜCUDUMUZU TANIYALIM

A — HAREKETİMİZİ SAĞLAYAN ORGANLAR

1. İskelet, kemik, eklemler ve kaslar (İskeletin görevleri, çeşitli kemiklerimiz).
2. Kemik ve kas sağlığı.
3. Merkezi sinir sistemi (Beyin, beyincik ve omurilik soğanı). Omirilik, sinirler ve görevleri (kısaca verilecektir).

B — DUYU ORGANLARIMIZ

1. Görme duyusu organı: Göz (Görmenin önemi, teferruata gidilmeden gözün yapısı ve nasıl görürüz. Göz kusurları ve düzeltilmesi, göz hastalıkları trahom, arpacık ve göz sağlığı ile ilgili alışkanlıklar kısaca verilecektir).
2. İşitme duyusu organı: Kulak (İşitmenin önemi, teferruata gidilmeden kulağın yapısı ve nasıl işitiriz. Kulak hastalıkları ve sağlığı ile ilgili alışkanlıklar kısaca verilecektir.)
3. Koklama duyusu organı: Burun (Koku almanın önemi, nasıl koku alırız, bir solunum organı olarak burunun önemi, burun sağlığı ile ilgili iyi alışkanlıklar kazandırılacak şekilde verilecektir).
4. Tatma duyusu organı: Dil (Tat almanın önemi, nasıl tat alırız. Dilin diğer görevleri kısaca verilecektir.)
5. Dokunma duyusu organı: Deri (Görevleri, sağlığı ve temizliği üzerinde önemle durulacaktır.)

C — KANIMIZ, DOLAŞIM VE YAŞAYIŞIMIZDAKİ ÖNEMİ

1. Yediğimiz besinlerin kana karışması, sindirim sistemi ni meydana getiren organlar ve sindirim olayı. (Sindirim organlarımız ve görevleri, besinlerin nasıl sindirildiği, sindirim organları ile ilgili başlıca hastalıklar: İshâl, dizanteri, tifo, kolera, ülser, bağırsaklarımızda yaşayan parazitler ve bunlardan korunma çareleri üzerinde önemle durulacaktır.)
2. Kanın yapısı:
 - a) Kan sıvısı ve hücreleri (Alyuvarlar, akyuvarlar ve görevleri.)
 - b) Kirli ve temiz kan.
 - c) Kan grupları ve bunların bilinmesinin önemi. (A-B-AB-O kan grupları, kan nakli, kan bankası üzerinde kısaca durulacaktır.)
3. Kanın vücutta dolaşımı ve temizlenmesi:
 - a) Kanın vücutta dolaşımı, (Kalbimiz ve görevi, damarlarımız ve görevleri, kalbimiz akciğerler dolaşım solunum arasındaki ilişki. Büyük kan dolaşımı, küçük kan dolaşımı, nabız hakkında bilgi verilecek ve nabız atışlarının nelerle değişebileceği belirtilecektir.)
 - b) Akciğerlerde kanın temizlenmesi (Akciğerlerimiz ve görevleri: Solunum olayı, temiz havanın önemi, solunum yolu ile geçen hastalıklar, nezle, grip, verem vb.)
 - c) Kandaki zararlı maddeler ve bunların dışarı atılması (deri ve böbreklerimizden ödevleri ve sağlığı).

- c) Vücudumuza kan yolu ile giren mikropların meydana getirdiği hastalıklar (Tetanos, sıtma, tifüs, kuduz ve bunlardan korunma çareleri).

Not: Organların anatomik yapılarının işlenmesinde teferruata yer verilmeyecektir.

ÜNİTE III SAĞLIKLI BÜYÜME VE YAŞAMA

A — İYİ BESLENME

1. Niçin besleniriz? (Büyümek, vücudumuzu onarmak, enerji kazanmak için).
2. Çeşitli besin almak ve bunun önemi, temel besin grupları, sağlığa ve bütçeye uygun beslenme.
3. Bebeklerin, çocukların, hastaların ve yaşlıların beslenmesi.
4. İyi beslenme alışkanlıkları.
 - a) Besinlerin seçimi, tazeliği ve dikkatle temizlenmesi.
 - b) Besin maddelerinin, değeri korunularak saklanması, hazırlanması ve pişirilmesi.
 - c) Sofra adabı ve sofranın tertip düzeni.
 - d) Yeme alışkanlıkları (İyi çiğnemek, belli saatlerde yemek, yemek öncesi ve sonrası temizliği sofrada neşeli olmak üzerinde durulacaktır.)
 - e) Kahvaltının önemi.

B — TEMİZLİĞİN İNSAN SAĞLIĞINDAKİ ÖNEMİ

C — HASTALIKLARDAN KORUNMA

1. Hangi hastalıklarla karşı karşıyayız? (Önemli olanlar sıralanacak).
2. Bu hastalıklar vücudumuza nasıl geçer? (Yiyecek, içecek, hava ve deri yolu ile).
3. Korunma ve tedavi.
 - a) Aşı ve serum nedir? Farkları ve bağışıklık.
 - b) İlaçlar ve çok kullanılan bazı ilaçlardan örnekler (Antibiotikler, sülfamidler vb.).
 - c) Bir ecza dolabı hazırlama.
 - d) Hastalık ve ilaç konusunda çevremizdeki batıl inançlar nelerdir? Bunlarla ilgili olarak nasıl savşıyoruz?

Not: Hastalıklar vücut organları ile ayrıca ele alındığından burada yapılan sınıflamaya göre genel özellikleri üzerinde durulacak birer birer ele alınmayacaktır.

C — KAZALARDAN KORUNMA

1. Hangi kazalarla karşı karşıyayız.
 - a) Trafik.
 - b) Boğulma, (Suda ve oksijen yetersizliğinde).
 - c) Zehirlenme (Zehirli gazlar, zehirli maddeler, bozulmuş yiyecekler vb.).
 - d) Böcek ısırması, yılan ve akrep sokması.
 - e) Düşmeler.
 - f) Yanmalar, haşlanmalar.

Not: Bölge özelliğine göre bu kazalardan karşılaşılanlar üzerinde daha çok durulacak korunma ve kaza anında alınacak ilk yardım tedbirleri, öğretilecek, sargı, ilaçlama, kırık, çıkık, sarma, kanı durdurma, suni teneffüs, hasta taşıma becerileri yaptırılarak kazandırılacaktır. Zehirlenme, böcek ısırmaları, yanmalarda kullanılacak belli başlı ilaçlar tanıtılacaktır.

D — ÇALIŞMA, DİNLENME VE UYKU SAATLERİNİN DÜZENLENMESİ

1. Beden eğitimi etkinliklerinin önemi.
2. Boş zamanları değerlendirme, (Okuma, resim yapma, bir müzik aleti çalma, bahçe işleri, ev dekorasyonu, koleksiyon yapma, hayvan besleme, çeşitli basit malzemeleri kullanarak el işleri yapma gibi konulara öğrencilerin dikkati çekilmelidir.)

E — HAVA SICAKLIĞI VE SAĞLIĞIMIZ

(Mevsümlere göre giyinme, içerde ve dışarda giyinme vb.)

F — GÜNEŞ VE SAĞLIĞIMIZ, SAĞLIĞIMIZA UYGUN ALDINLATMA

G — GÜRÜLTÜ VE SAĞLIĞIMIZ

H — İŞYERLERİ VE SAĞLIĞIMIZ

I — ÇEVRE SAĞLIĞI

1. Çevre kirlenmesi (Hava, su vb.).
2. Çevrede sağlığımız için çalışanlar (Doktor, hemşire, eczacı, sağlık memuru, temizlik işçisi gibi).
3. Çevremizin sağlık kurumları.
4. Çevremizde sağlık şartlarını yerine getirme yolları.
 - a) Temizlik.
 - b) Aşılama.
 - c) Bulaşıcı hastalıklardan korunma ve hastalığı ilgili lere haber verme.
 - ç) Hastalıklarımızı başkalarına bulaştırmamaya dikkat etme.
 - d) Sağlık kurumlarına yardım etme.
 - e) Devamlı sağlık kontrolünden geçme.
 - f) Zararlı böcekler (Haşereler) ile mücadele.

I — BAŞKALARIYLA İYİ İLİŞKİLER KURMA (Ruh Sağlığı)

1. Birbirimizden farklı yönlerimiz (Dış görünüşümüz, hareketlerimiz, anne ve babamızdan getirdiğimiz farklı yönlerimiz, daha ziyade göz, baş, saç rengi, boy, ağırlık gibi bedeni özellikler üzerinde durulacak).
2. Zayıf ve kuvvetli taraflarımız (Kuvvetli taraflarımızı daha kolay geliştirebiliriz).
3. Sevgiye, şefkate, ilgiye, yardıma, hoşgörüyeye olan ihtiyacımız yanında sabırlı, alçak gönüllü, iradeli ve soğukkanlı olma konusunda alışkanlık kazanma.

ÜNİTE IV
MADDE VE ENERJİ

A — MADDENİN YAPISI

1. Birbirinden farklı bütün maddeler atom denilen çok küçük yapı taşlarından meydana gelmişlerdir. Duyu organlarımızla atomların farkına varamayız.
2. Atomların adlandırılmış kısımları (Çekirdek ve elektronlar, çekirdeğin yapısında sadece parçacıkların adından, yükünden ve çekirdeğin ağırlıklı oluşundan bahsedilecektir.)
3. Elektronların hareketlilik özeliği.
4. Atomdan enerji elde edilmesi (Atom enerjisinin kullanıldığı yerlerin sözü edilecektir.)

B — DURGUN ELEKTRİK

(Çeşitli cisimleri birbirine sürterek durgun elektrik meydana getirmek ve bu elektriklenme olayını elektronların hareketlilik özeliğine bağlayarak basit olarak açıklamak, saç tararken meydana gelen elektriklenme, naylondan yapılmış giyeceklerin kullanılması sırasında bu olayın daha kolay görüleceği, elektriği ileten ve iletmeyen maddeler).

C — ŞİMŞEK, GÖK GÜRÜLTÜSÜ, YILDIRIM VE YILDIRIMDAN KORUNMA ÇARELERİ

C — AKAN ELEKTRİK VE KONTROLÜ

(Bir pilin içindeki kimyasal değişme sonucunda elektrik akımı meydana gelmesi)

1. Pillerin incelenmesi (Basit bir pil yapılabilir.)
2. Elektrik devresi, açılıp kapanması.

3. Mıknatıs (Mıknatısların bazı metalleri çekmesi, mıknatıs kutuplarının itme ve çekme kuvvetleri, mıknatısların kullanıldığı yerler.)

4. Bir mıknatısın tel sarılı bir bobin içine sokulup, çıkarılması sırasında elektrik akımının meydana gelmesi: Faraday deneyi.

5. Santrallerimizde elektrik üreten jeneratör (Mıknatıs ve tel sarılı bobinden meydana gelmiş olması, karışık çizdirmelere gidilmeyecek.)

6. Büyük jeneratörler (Bu jeneratörlerde çok büyük mıknatıslar kullanılır. Bunlara elektromıknatıs denir.)

7. Su kuvveti olmayan yerlerde buhar kuvvetinden faydalanma (Elektrik üretilmesinde kullanılan başka enerji kaynakları).

D — KULLANDIĞIMIZ ELEKTRİK

1. Elektrikten ışık (Evimize elektrik nasıl geliyor? Elektrik ampülü nasıl yanıyor? Ampul takma, sayaç okuma, elektrik hesapları ve sigorta takılması üzerinde durulacaktır.)

2. Elektrikten ısı (Elektrik ocağı, elektrik ızgarası, elektrik fırını, elektrik ütüsü, elektrik sobası, elektrikli çaydanlık gibi örneklerden birisi açıklanacak ve çevrede bulunanlar sınıfa getirilerek incelenecek, kullanılışları ve basit çalışma prensipleri üzerinde durulacaktır.)

3. Elektrikten mıknatıs (Elektrik zili, telefon, telgrafın esas modeller veya kısaca şemalarla anlatılacaktır.)

4. Elektrikten iş (Elektrik motoru, basit çalışma prensibi ve kullanıldığı yerler üzerinde durulacaktır.)

5. Elektrikli yayın organları (Radyo, telsiz, televizyon, bunların insanlığa olan faydaları kısaca tanıtılacak bunların çalışma esaslarına dokunulmayacaktır.)

6. Elektriğin tehlikesi.
 - a) Elektrik araçlarını kullanma becerileri (Dikkatli olma, araçların tutulacak, dokunulacak yerlerini bilme.)
 - b) Prizlerden ve çıplak tellerden meydana gelebilecek tehlikeler.

E — ISI ENERJİSİ VE CİSİMLERE ETKİSİ

1. Isı kaynakları (Cisimlerin yanarak ısı vermesi.)
2. Isı ve sıcaklık arasındaki fark (Molekül hareketlerine gidilmeden belirtilecek.)
3. Isının değişik cisimler tarafından değişik miktarda iletilmesi (Isı iletiminin ısıtmada önemi.)
4. Isının cisimlere etkisi (uzama, genleşme, hal değiştirme.)
5. Isıdan iş (Buhar makinelerinin ve içten yanmalı motorların modellerinden, çok basit şekilde çalışma prensipleri anlatılacak.)

Not: Isı konusu sınıf seviyesi ve çevre özelliğine göre daha az ayrıntılı olarak ele alınabilir.

F — IŞIK HAKKINDA NE BİLİYORSUNUZ ?

1. Işık kaynakları.
2. Işığın yayılması ve hızı.
3. Cisimleri görmemize yarayan ışık, yansıma ve kırılma:
 - a) Kendisi ışık veren ve ışığı yansıtan cisimler.
 - b) Işık geçiren ve geçirmeyen cisimler.
4. Işığın yansıma özellikleri.
 - a) Merceklerin ışığı kırma özellikleri.
 - b) Çok küçük ve uzaktaki cisimlerin görülmesi için kullanılan araçlar (Büyüteç, mikroskop, dürbün ve teleskopun faydaları).
 - c) Güneş ışığı (Bir ışık prizması tarafından ışığın renklere ayrılması.)
 - d) Bir cismin renkli görüşünün sebebi (Cisimler, üzerine düşen beyaz ışıktan kendi renklerini yansıtır. Diğerlerini yutarlar.)

Talim ve Terbiye Kurulu Kararı :

Karar Sayısı : 150

Karar Tarihi : 20.4.1977

Konu: "Ortaokul 1., 2. ve 3. Sınıf Fen Bilgisi Programı"nın kabulü ve ders kitaplarının yarışma yolu ile yazdırılması hk.

1 — Kurulumuzun 15 Ekim 1974 tarih ve 431 sayılı kararı ile kabul edilen "Ortaokul 1., 2. ve 3. sınıf Fen Bilgisi Program Taslağı"nın gözden geçirilmesi suretiyle hazırlanan yeni "Ortaokul 1., 2. ve 3. Sınıf Fen Bilgisi Programı"nın ekli örneğine göre kabulü,

2 — Söz konusu program ve açıklamalara göre ortaokul 1., 2. ve 3. Sınıf Fen Bilgisi ders kitaplarının ekli açıklama ve şartnameye uygun olarak yarışma ile yazdırılması, yapılacak inceleme sonunda en yüksek puan alan ve Kurulumuzca ders kitabı niteliğinde olduğu tespit edilen her sınıf için birer kitabın üç yıl süre ile telif hakkı satın alınmak suretiyle Bakanlığımızca bastırılması,

3 — Bu sınıflar için daha önce yarışma yolu ile yazdırılmış olan ders kitaplarının 1978-1979 öğretim yılı kitap listesine alınmaması ve bu durumun ilgililere şimdiden duyurulması hususlarının Bakanlık Makamının tasvibine arzı kararlaştırıldı.

Başkan
A. DEMİRTAŞ
İmza

Başkan Yardımcısı
A. KONYALIOĞLU
İmza

Üye
A. ÖLMEZOĞLU
İmza

Üye
Ş. SOYKAL
İmza

Üye
A. H. ÖZER
İmza

Üye
E. SAĞLAMER
İmza

Üye
Dr. İ. SEZGİN
İmza

Üye
İ. K. UĞUR
İmza

Üye
Dr. H. N. BILGEN
İmza

Üye
Ü. BILGEN
İmza

Üye
Y. BAYKUL
İmza

Üye
A. Demirkıran
İmza

Üye
M. HAS-ER
İmza

Üye
Ö. OKUTAN
İmza

Üye
E. ÇAKIROĞLU
İzinli

Üye
H. DEMİRÇELİK
İzinli

Uygundur.
20/4/1977
Milli Eğitim Bakanı
Ali Naili ERDEM
İmza

**ORTAOKUL 1., 2. ve 3. SINIF FEN BİLGİSİ
DERS KİTAPLARI YARIŞMASI İLE İLGİLİ
AÇIKLAMA**

1. Yarışmanın süresi 31 Ocak 1978 Salı günü saat 17.30 da biteceğinden, kitap müsveddeleri, bu tarihten önce Bakanlığımız Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğüne verilmiş olmalıdır.

Zamanında Bakanlığımıza teslim edilmeyen veya postada geciken kitaplar yarışmaya katılma hakkını kaybederler.

2. Kitapların 1., 2. ve 3. sınıf için takım halinde olması şart değildir.

3. Yarışmaya gireceklerin, müsvedde halindeki kitaplarını, eseri cedit kâğıtlarının yalnız birer yüzlerine daktilo ile yazılmış olarak, aynı boyutta bir kapak içine (ciltli kabul edilmez) koymaları ve bunları üç nüsha halinde hazırlamaları, bu üç nüshada da aynı cins kâğıt kullanmaları gerekir.

4. Müsveddelerin biri resimli, ikisi resimsiz olacak; resimler ayrı dosya halinde gönderilmeyip birinci nüshada ait oldukları sayfalara (zorunlu hallerde ilgili metinden önce gelecek ilâve sayfalara) yapıştırılacaktır. Sayfalarda metin ve resimlerden başka süsleme bulunmayacak ve bunları muhafaza düşüncesiyle de olsa kaplama veya buna benzer herhangi bir tedbire başvurulmayacaktır.

5. Yazarın adı, soyadı ve adresi müsveddelerin yalnız iç kapaklarına yazılacak ve bu iç kapaklar istendiğinde kolayca çıkarılabilecektir. Müsveddelerin dış kapak ve iç sayfalarında yazarın adı ve adresi yazılı bulunmayacaktır. Bu şarta uymayan kitaplar yarışma hakkını kaybederler.

6. Daha önceki yarışmalara katılarak yarışmayı kazanmış veya kazanamamış kitapların yazarları, bu defa da yarışmaya girdikleri takdirde, kitaplarını yeniden müsvedde halinde yukarıda belirtilen esaslara göre hazırlayacaklardır.

7. Yarışmaya katılan kitapların ön incelemesi, Bakanlığımızca kurulan bir komisyonca yapılacak ve bu komisyon müsvedde kitapları puanlamak suretiyle sıralama tabi tutacaktır.

8. Yarışma sonucunda en yüksek puan alan ve Talim ve Terbiye Kurulunca ders kitabı niteliğinde görülen, her sınıf için birer kitap 1978-1979 öğretim yılından itibaren üç öğretim yılı süre ile ortaokullarda tek kitap olarak okutulmak üzere ders kitabı olarak kabul edilecektir.

Bu kitaplar Bakanlığımızca bastırılacak ve yazarlarına, telif haklarına dair yönetmelik hükümleri uyarınca telif ücreti ödenecektir.

Ders kitabı dışında kalan kitaplardan, puanlama sırasına göre yüzde altmışın üstünde puan alan (altmış dahil) ve Talim ve Terbiye Kurulunca da uygun görülen kitaplar, eksik ve hataları yazarlarınca düzeltilerek bastırılmak kaydıyla 1978-1979 öğretim yılından itibaren üç yıllık bir süre için yardımcı* kitap olarak kabul edilecektir.

9. Yarışma sonucunda ders kitabı veya yardımcı kitap olacak nitelikte görülen kitapların eksikleri ve hataları yazarlarına bildirilecek; bunlardan başka, yarışmaya katılmış olan, hiçbir kitabın eksikleri ve hataları yazarlarına bildirilmeyecektir.

10. Yarışma sonunda Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilerek Bakanlıkça bastırılacak ders kitabının yazarı veya yazarları ile üçüncü şahıslar arasında o kitabın yazılması, muhtevası, içindeki iktibaslar, resim, şekil, tablo ve benzeri hususlarla ilgili olarak çıkacak hukuki ihtilaflarda Milli Eğitim Bakanlığı taraf olmayacaktır.

11. Yarışmaya girenler müsveddelerle birlikte, kitapları Bakanlıkça bastırıldığı takdirde, bunları telif hakkı karşılığında ve her türlü tasarruf hakkından vazgeçerek üç öğretim yılı dönemi için Bakanlığımıza devretmeyi, bu süreden sonraki yıllar için telif hakkı karşılığı bu süreyi uzatmayı kabul edeceğini ve kitabın her basılışında tashihlerinin kendisi veya tayin edeceği bir kimse tarafından yapılacağını gösterir, noterlikten tasdikli bir taahhüt senedi vereceklerdir.

* (YARDIMCI KİTAP, yarışmaya katılan ve yarışma ön inceleme komisyonu tarafından yapılan değerlendirmeye göre ders kitabı seçilememiş olan, % 60 dan fazla puan alan (% 60 dahil) ve Talim ve Terbiye Kurulunca uygun görülen kitaplardır. Düzeltme ve geliştirme raporuna göre noksanları giderilen yardımcı kitaplar, yazarlarınca bastırılacak ve bunlar ders kitabının okutulma süresi içinde, yardımcı kitaplar başlığı altında, ilgili Tebliğler Dergisi'nde yer alacaktır.)

TAAHHÜT SENEDİ

1. 20/4/1977 gün ve 150 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı gereğince açılmış olan yarışma için yazmış olduğum dersi kitabı yarışma sonunda Milli Eğitim Bakanlığınca basıldığı takdirde eserler üzerindeki "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu" gereğince sahip olduğum her türlü huku-ku, Telif Hakları ile ilgili yönetmelik hükümleri uyarınca ödenecek telif hakkı karşılığında ve her türlü tasarruf hakkından vazgeçerek, 1978-1979, 1979-1980, 1980-1981 öğretim yılları için Milli Eğitim Bakanlığına devretmeyi ve Bakanlıkça istenildiği takdirde bu süreyi daha sonraki yılları kapsayacak şekilde ve o yıllarda yürürlükte bulunan telif hakları yönetmeliği esaslarına uzatmayı,

2. Kitapların her basılışında yapacağım tashihler esnasında, tarafımdan veya tashih işini adıma yapan kimse tarafından kitapların herhangi bir kısmının yeniden basılmasını gerektirecek bir yanlışlığa sebebiyet verildiği hallerde bu kısmın basılması için sarfı gereken para ile tashih işinin Bakanlıkça başka bir kimseye havalesine lüzum görüldüğü takdirde ona verilecek tashih ücretinin alacağım telif hakkından Bakanlıkça kesilmesini kabul ettiğimi taahhüt ederim.

ORTAOKUL FEN BİLGİSİ DERS KİTAPLARI
ÖZEL ŞARTNAMESİ

I. Kitapların yazılışında 570 Sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan "Okul Kitaplarında Aranacak Genel Vasıflar" esas tutulacaktır.

II. Ortaokul Fen Bilgisi ders kitaplarında aranacak özel şartlar şunlardır :

A. Muhteva ve metot bakımından:

1. Kitaplar, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda belirtilen amaçlarla temel ilkelere, ortaokulun eğitim ve öğretim ilkelerine; 20/4/1977 gün ve 150 Sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararıyla kabul edilen Ortaokul Fen Bilgisi Programına uygun olmalıdır.

2. Konulardaki ana fikirler tanım veya prensipler halinde direkt olarak verilmemeli, bunlar çocukların ilgi ile takip edecekleri bir olayın oluşu içinde incelenmelidir.

3. Metinlerin dozu ait olduğu sınıfın normal yaş seviyesine uygun olmalıdır.

4. Her ünite mümkün olduğu kadar gözlemlere, öğrencilerin çevreden sağlayabilecekleri araç ve gereçlerle yapabilecekleri deneylere dayanarak işlenmelidir.

5. Gerek metinlerin içinde sırası geldikçe, gerekse araştırma ve inceleme soruları ile öğrencilerin çevre özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre hareket etme esnekliği sağlanmalıdır.

6. Kitapların ifadesi öğrencilerin yaş ve olgunluk seviyelerine uygun olmalı, noktalama, imlâ, kompozisyon bakımından kusursuz olmalıdır.

7. Programlar yol yösterici mahiyette olup yazarlar ünite ve konuların tertibinde gerekli gördükleri değişiklikleri yapabilirler.

B. Tertip ve yardımcı unsurlar bakımından:

1. Her ünite veya ana bölümler sonunda öğrencinin kazandığı bilgileri değerlendirmesine imkân veren düşündürücü sorular bulunmalıdır.

2. Her ünite veya ana bölümlerin sonunda konuda geçen bilimsel kelimelerin doğru kullanılışını sağlayacak tamamlama tipi cümleler bulunmalıdır.

3. Kitaptaki hiçbir resim ve metin başka eserlerden aynen kopye veya tercüme edilmemelidir. Mecburi sebeplerle, başka kaynaklardan alınmış olanlara muhakakak dipnot halinde kaynak gösterilmelidir.

4. Kitaba konulacak resim ve şekiller temiz, gerçeğe uygun olarak hazırlanmalı ve basıldıkları zaman net çıkacak nitelikte olmalıdır. (Lüzumlu yerlerde yeteri kadar renkli resim bulunmalıdır.)

5. Metinlerle ilgili fotoğraflar mümkün olduğu kadar yurt içinden seçilmelidir.

6. Resim ve şemalar konunun en uygun yerine konmalı, bu suretle konular incelenirken şekil ve şemaların rahatlıkla takibi sağlanmalıdır.

7. Resim ve şekillerin metne ve sınıf seviyesine uygun olmasına, muntazam bir sıra numarası takip etmesine, alt taraflarına açıklayıcı kısa yazıların konmasına dikkat edilmelidir.

8. Parçaları adlandırılmak istenen şekillere ait kısımların adları, üzerlerine çizilen çizgilerin uçlarına yazılmalı ve çizgilerin çıkış noktaları belirtilmelidir.

C. Basılması Bakanlıkça uygun görülen kitaplar fiziki yapı bakımından, basılmış durumlarında, aşağıdaki şartları taşımalıdır:

1. Kitaplar temiz ve renkli kapaklı, bağlanışları mümkün olduğu kadar sağlam, kolayca açılacak ve açıldığında dağılmayacak şekilde olmalıdır.

2. Yazılar 10 punto ve rahat okunabilecek karakterde olmalıdır.

3. Kitaplar 68×100, 1/16 boyutunda, Bakanlıkça kabul edilen ders kitabı kâğıdına basılmalı, 1. ve 2. sınıf Fen Bilgisi kitapları 12-14 forma, 3. sınıf Fen Bilgisi kitabı ise 13-15 forma hacminde olmalıdır. (Müşveddelerin sayfa sayısı bu ölçüyü gerçekleştirecek biçimde ayarlanmalıdır.)

C. Bu kitaplarla ilgili yan yayınlar :

1. Bakanlığımızca bastırılan ders kitapları ile ilgili yan yayınlar (alıştırma, açıklama, problem kitabı vb. gibi) Bakanlık iznine tabidir. Bu gibi yayınları ya Bakanlığımız kendi bastırır ya da yazarınca belli şartlarla bastırılmasına müsaade eder.

ORTAOKUL FEN BİLGİSİ PROGRAMI

A) AMAÇLAR :

1. a) Öğrencinin çevresindeki canlı ve cansız varlıkları tanımasına, bunların birbiriyle bağlantılarını, insanla ve insanın ekonomik hayatıyla olan ilgileri öğrenmesine yardım etmek;

b) Bu yolla kazanacağı bilgilerle tabiat kaynaklarının (çevrenin ve yurdun) korunmasına ve gelişmesine yardım etmek;

2. Çevrenin ihtiyaçları ve gelişme imkânları hakkında seviyesine göre bir fikir, seziş ve görüş kazanmasına, tabiat güzelliklerini sevmesi ve çevresini güzelleştirmek için istekli ve gayretli olmasına yardım etmek;

3. Öğrencinin günlük hayatında karşılaştığı problemleri bilimsel bir görüş ve metotla çözebilme yeteneği kazanmasına ve böylece öğrenme merak ve hevesini geliştirmesine yardım etmek;

4. Bilim ve teknolojinin insan yaşayışı ve toplumların ilerleme ve yükselmesindeki etki ve önemini kavramasına, çalışma isteğinin geliştirilmesine ve insanlığa hizmet etmiş büyük bilgileri tanımasına ve onları takdir etmesine yardım etmek;

5. Öğrencinin sağlığı koruyucu temel bilgileri benimsemesine, gerekli sağlık, temizlik, düzenlilik ve iyi beslenme alışkanlıklarını kazanmasına yardım etmek;

6. Pozitif bilim ilkelerine dayanarak öğrencilerin, bilgisizlikten ileri gelen yanlış fikir ve yersiz korkulara kapılmalarını önlemek;

7. Öğrencinin ev ve aile hayatının gerektirdiği basit işleri yapabilecek beceri ve alışkanlıkları kazanmasına yardım etmek;

8. Öğrencinin fen alanındaki gelişmeleri takip ve bu gelişmelerin toplum hayatına etkilerini anlamalarına yardım etmek;

9. Öğrencilere yurdumuzun tabii zenginliklerini ve endüstri çalışmalarını tanıtmak ve bunların değerlendirilmesinde kendilerinin de görevli bulunduklarını anlatmak;

10. Öğrencilerin erken çağlardan itibaren bilimsel araştırmalara karşı merak ve ilgilerini uyandırmak suretiyle, kendilerinin de bu yolda çalışarak insanlığın ortak bilgi hazinesine bir katkıda bulunabileceklerini anlatmak.

B) AÇIKLAMALAR -

1. Bu programı düzenlemekteki maksat :

a) Bir olayı veya problemi çeşitli yönleriyle öğrenciye inceleme ve araştırma imkânını,

b) Öğrendikleri arasında bağıntılar kurma yeteneğini geliştirerek bildiklerini yerinde kullanabilme fırsatını vermektir.

2. Konular incelenirken insan hayatıyla ilgili yönleri ele alınmalı ve toplumlara yapacağı faydalı veya zararlı etkileri üzerinde dikkatle durulmalıdır.

3. Ünitelerde yer alan konular, dersin özel öğretim metoduna uygun olarak; gözlem, inceleme ve deney yoluyla incelenmeli ve değerlendirilmelidir.

4. Yapılan gözlem ve deneylerden ana fikirlere varılmalı; böylece öğrencilere bilimsel metotlarla düşünme yeteneği kazandırılmalıdır.

Bunun için konular problemler halinde ele alınmalı ve işlenirken aşağıdaki esaslar gözönünde bulundurulmalıdır:

- Problemi belirtme,
- Problem etrafında gözlem ve inceleme yoluyla çeşitli bilgi toplama,
- Bu bilgileri problemi çözmeye elverişli şekilde sıralama,
- Gerekli deneyleri yapma,
- Deneylerden sonuçlar çıkarma,
- Bu sonuçlardan bir genel fikre varma.

Varılan sonuçlardan öğrencilere hayatta, ailesi ve çevresi için faydalanabilme yetenek ve alışkanlığı kazandırılmalıdır.

5. En verimli öğrenme şekli, yaparak öğrenmedir. Bu itibarla öğrenciler deneyleri bizzat yaparak sonuçlara varabilmelidir. Okulun, öğrencilere kişisel çalışma kolaylığı sağlayacak imkânları yoksa, hiç olmazsa deneyler öğrenci gruplarına yaptırılmalıdır.

6. Öğrenciler tarafından yapılması mümkün olmayan deneylerle, şartları kişisel ve grup çalışmasına elverişli bulunmayan okullarda deneyler, öğretmen tarafından mutlaka yapılmalıdır. Öğretmenin deneyleri yaparken sırayla bir grup öğrenciyi yardımcı olarak alması faydalı olur.

7. Bu derslerin kaynakları çevremizde duyularımızla etkilediğimiz olaylardır. Bu itibarla, konular işlenirken öğrencilerin duyu organlarını dikkatli ve ahenkli bir şekilde kullanarak çalıştırma alışkanlığı kazanmalarına yardım edilmelidir. Bu maksatla konular incelenirken, mümkün olduğu hallerde örneklerden buna imkân bulunmadığı zaman (Film, projeksiyon, epidiyoskop, resim veya şema gibi) göze ve kulağa hitap eden araçlardan faydalanılmalıdır.

8. Gerekli ders ve gereçlerinin (kısmen veya tamamen) bulunmadığı hallerde öğretmen bu araç ve gereçlerden prensiplerine uygun olan basit şekillerini okulda yapma, öğrencilere yapma ve çevreden faydalanma imkânlarını araştırmalı, gerekirse bu maksatla resim-iş bilgisi öğretmenleriyle ve okul-aile birliğiyle işbirliği yapmalıdır. Okulda bulunan ders araç ve gereçlerinin bakım ve korunmasına dikkat edilmeli, bozulanların hemen onarılması sağlanmalıdır. Öğretmenler, okullarında konularla ilgili çeşitli koleksiyonlar geliştirmeye çalışmalıdır.

9. Okulda veya evde yaptırılacak yazılı veya uygulamalı (basit bir deney projesi, koleksiyon yapılması ve benzeri gibi)

ödevler öğrencileri düşünmeye, araştırmaya gözlem ve deney yapmaya sevkedici, dolayısıyla öğretici nitelikte olmalıdır. Ödevlerin zaman ve hacim bakımından öğrencilerin yaş ve sınıf seviyesine uygun bir ölçüde olmasına, sadelik, temizlik ve düzenliğine dikkat edilmelidir.

10. Problem çözümlerinde öğrencilerin formülleri sadece bir matematik uygulaması yapıyormuş gibi kullanmaları önlenmeli, problemleri öğrenilen kavram ve prensiplere dayanarak muhakeme yoluyla çözmeleri sağlanmalıdır.

11. Yeri geldikçe önemli keşif ve icatlardan, büyük bilim adamlarının biyografilerinden ve ilgi çekici yönlerinden, çalışma tarzlarından örnek verilerek uygarlığa yaptıkları hizmet belirtilmeli ve öğrencilerde bu yönde çalışma isteği uyandırılmalıdır.

12. Derslerde sırası geldikçe konuyla ilgili milli endüstrimiz ve kaynaklarımız tanıtılmalıdır. Bu maksatla yapılacak inceleme gezileri önceden bir programa bağlanmalıdır. Gezi konusu hakkında öğrencilere bir ön hazırlık yaptırılmalı ve geziden sonra yapılan gözlem ve incelemeler maksada uygun şekilde değerlendirilmelidir.

C) KONULAR :

VI. SINIF (Ortaokul 1. Sınıf) (Haftada 4 Saat)

ÜNİTE : I — FEN BİLGİSİNİN KONUSU NEDİR? BİLİM ADAMI NASIL DÜŞÜNÜR VE NASIL ÇALIŞIR?

- Fen Bilgisinin konusu nedir?
- Bilim adamı ne çeşit problemlerle uğraşır?
- Bilim adamı problemleri nasıl çözer?
- Bilim adamlarının araştırmalarına araçlar nasıl yardım eder?
- Bilimde ölçmeye neden ihtiyaç vardır?

ÜNİTE : II — DÜNYAMIZ HAKKINDA NELER BİLİYORUZ?

- Dünyamızın şekli ve katmanları hakkında ne biliyoruz?
- Yer kabuğunu meydana getiren kaya çeşitleri (Külteler) hakkında ne biliyoruz?
- Yer kabuğunun şeklinin değişmesine neler etki eder?
- Fosil nedir, fosillerden nasıl yararlanırız?

ÜNİTE : III — DÜNYAMIMIZIN GÜNEŞ SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ NEDİR?

- Güneş sistemi hakkında ne biliyoruz?
- Ay hakkında ne biliyoruz?
- Güneş, dünya ve ay arasındaki ilişkiler.

ÜNİTE : IV — CANLILAR İÇİN GEREKLİ OLAN HAVA VE SU HAKKINDA NELER BİLİYORSUNUZ?

- Hava nedir, nerelerde bulunur?
- Canlılar havadan nasıl yararlanırlar?
- Su nerelerde bulunur, içilecek su nasıl olmalıdır?
- Canlılar için su neden önemlidir?

ÜNİTE : V — CANLILARIN BENZER TARAFLARI NELERDİR?

- Canlılar nelerden yapılmışlardır?
- Canlıların ortak olan davranışları nelerdir?

ÜNİTE : VI — BİTKİLERİN YAPILARI VE BESLENMELERİ NASILDIR?

- Çiçekli bir bitkinin yapısı nasıldır?
- Yeşil bitkiler nasıl besin hazırlarlar?
- Çiçeksiz bitkiler hakkında neler biliyoruz?

ÜNİTE : VII — HAYVANLARIN YAPILARI NASILDIR?

- Omurgalı hayvanlar hakkında neler biliyoruz?
- Omurgasız hayvanlar hakkında neler biliyoruz?

ÜNİTE : VIII — TABİATİ NEDEN VE NASIL KORUMALIYIZ?

1. Bitkilerden daha iyi yararlanmak ve onları korumak için ne yapmalıyız?
2. Hayvanlardan daha iyi yararlanmak ve onları korumak için ne yapmalıyız?
3. Yaban hayatının korunması neden önemlidir?
4. Çevremizdeki hava ve suların temiz olmasının önemi nedir?

VII. SINIF (Ortaokul 2. Sınıf)
(Haftada 4 Saat)

ÜNİTE : I — MADDE NEDİR? MADDE NASIL ÖLÇÜLÜR?

1. Madde deyince ne anlıyoruz?
2. Ölçme nedir? Temel ölçü birimleri nelerdir?

ÜNİTE : II — CİSİMLERİN AĞIRLIKLARI NELERE ETKİ EDER?

1. Ağırlık nedir, maddenin kütlesi ve ağırlığı arasındaki fark nedir?
2. Suyun ağırlığı su basıncına nasıl sebep olur?
3. Havanın ağırlığı hava basıncına nasıl sebep olur?
4. Cisimler nasıl yüzer?

ÜNİTE : III — İŞLERİMİZİ YAPMAK İÇİN MAKİNALARDAN NASIL YARARLANIRIZ?

1. Makinaları niçin kullanırız?
2. Kullandığımız başlıca basit makinalar nelerdir?

ÜNİTE : IV — ISI MADDEDE NE GİBİ DEĞİŞİKLİKLER YAPAR?

1. Isı alışverişi maddenin hacmini nasıl değiştirir?
2. Isı nasıl ölçülür?
3. Isı alışveriş maddenin halini nasıl değiştirir?
4. Isı nasıl yayılır?

ÜNİTE : V — NİÇİN ÇEŞİTLİ BESİNLER ALMALIYIZ?

1. Hangi besinleri almalıyız?
2. Dengeli beslenme nasıl olur?

ÜNİTE : VI — VÜCUDUMUZ NASIL ÇALIŞIR?

1. Vücudumuz nasıl hareket eder?
2. Besinler vücudumuzda nasıl yararlı hale getirilir?
3. Kanın vücudumuz için önemi nedir?
4. Vücudumuzun besinlerden yararlanmasına solunum nasıl yardım eder?
5. Sinir sistemi vücudumuzun düzenli çalışmasını nasıl sağlar?
6. Organlarımızın sağlığını nasıl koruruz?

ÜNİTE : VII — MİKROPLU HASTALIKLARDAN NASIL KORUNURUZ?

1. Mikroplar hastalığa nasıl sebep olurlar?
2. Vücudumuz mikroplarla nasıl savaşır?
3. Bilim adamları, vücudun mikroplarla savaşına nasıl yardım eder?
4. Mikroplu hastalıkları nasıl önleriz?

VIII. SINIF (Ortaokul 3. Sınıf)
(Haftada 4 Saat)

ÜNİTE : I — MADDE HAKKINDA BİLGİLERİMİZİ ARTIRALIM.

1. Maddenin yapısı nasıldır?
2. Madde çeşitleri hakkında neler biliyoruz?

3. Bir maddeyi diğer bir maddeden nasıl ayırırız?
4. Kimyasal değişimler nasıl olur?
5. Ateşi nasıl kullanır ve nasıl kontrol ederiz?

ÜNİTE : II — CANLILARDA BÜYÜME VE ÇOĞALMA NASIL OLUR, CANLILAR NİÇİN ÇEŞİTLİDİRLER?

1. Bitki ve hayvanlarda büyümenin esası nedir?
2. Canlılar nasıl çoğalırlar?
3. Bir canlının üreme hücreleri ile diğer hücreleri arasında ne fark vardır?
4. Her canlı niçin kendisini meydana getiren ana babasına benzer?
5. Kalıtımla ilgili ilk deneyleri kim yapmıştır?
6. Canlılar neden çeşitlidirler?

ÜNİTE : III — MAKİNALARIMIZI ÇALIŞTIRMAK İÇİN ENERJİYİ NASIL SAĞLARIZ?

1. Rüzgâr ve akarsulardan nasıl enerji sağlarız?
2. Önemli yakıtlar nelerdir ve yakıtlardan elde edilen enerji işe nasıl dönüştürülür?
3. Atom enerjisinden nasıl yararlanırız?
4. Yararlandığımız bütün enerjilerin kaynağı nedir?

ÜNİTE : IV — ELEKTRİK ENERJİSİNDEN NASIL FAYDALANIRIZ?

1. Elektrik akımı nedir ve nasıl ölçeriz?
2. Elektrik akımını nasıl elde ederiz?
3. Cisimleri hareket ettirmekte elektrik akımını nasıl kullanırız?
4. Isı ve ışık elde etmek için elektrik akımını nasıl kullanırız?
5. Elektrik akımını, metallerin saflaştırılması ve kaplamacılıkta nasıl kullanırız?

ÜNİTE : V — IŞIK ENERJİSİNDEN NASIL FAYDALANIRIZ?

1. Işık nasıl elde edilir ve yayılır?
2. Işığın yansımından nasıl faydalanırız?
3. Işığın kırılmasından nasıl faydalanırız?
4. Işık görmemizi nasıl sağlar?

ÜNİTE : VI — HABERLEŞMEDE ENERJİNİN NASIL FAYDALANIRIZ?

1. Ses nasıl elde edilir, özellikleri nelerdir?
2. Haberleşmede sestten nasıl faydalanırız?
3. Haberleşmede elektrik akımından nasıl faydalanırız?
4. Haberleşmede radyo dalgalarından nasıl faydalanırız?

D) KONULAR VE AÇIKLAMASI :

VI. Sınıf (Ortaokul 1. Sınıf)
(Haftada 4 Saat)

KONULAR VE TEMEL KAVRAMLAR :**AÇIKLAMALAR****ÜNİTE : I — FEN BİLGİSİNİN KONUSU NEDİR? BİLİM ADAMI NASIL DÜŞÜNÜR VE NASIL ÇALIŞIR?****1 — Fen Bilgisinin Konusu Nedir?**

Çocuğun çevresinden seçilecek örneklerle Fen Bilgisi dersinin konularına dikkati çekilecek ve dersin günlük hayatımızdaki önemi belirtilecektir.

2 — Bilim adamı ne çeşit problemlerle uğraşır?

Bilimde rastlanan problemlerin aritmetik problemlerle karşılaştırılması yapılacak, öğrencilerin karşılaşılabileceği günlük tabii veya sosyal bir olay örnek alınarak, bu olayın cevaplandırılması gereken tarafları olduğu ve bunların kimler tarafından ve nasıl bir araştırmaya tabi tutulduğu belirtilecektir.

3 — Bilim adamı problemleri nasıl çözer?

Çevreden alınmış örnek olaylardan biri üzerinde, nasıl ve niçin soruları sorularak öğrencilerin bunları düşünmeleri ve cevap hazırlamaları istenerek ileri sürülen çeşitli yollar tartışılacaktır. Olayla ilgili gerekli gözlem ve deneyler yapılarak elde edilen sonuçların değerlendirilmesiyle bir genellemeye gidilerek bu genellemenin değişik gözlem ve deneylerle kontrol edilmesi gerektiği ortaya konulacaktır.

Bilim adamlarının da olayları böyle bir yol izleyip merakla ve sabırla araştırarak inceledikleri ve bir sonuca vardıkları açıklanacaktır.

4 — Bilim adamlarının araştırmalarına araçlar nasıl yardım eder?

Gözlem ve deneyler için duyu organlarımızın yetersiz olduğu, yerine göre yardımcı araçlardan faydalanmak gerektiği; Bilim adamlarının olaylar hakkında düşünerek elde ettikleri sonuçların doğru olup olmadığını deneylerle araştırdıkları; günümüz bilim adamlarının çok sayıda ve karışık araçlardan faydalandıkları açıklanacaktır.

5 — Bilimde ölçmeye neden ihtiyaç vardır?

Bilgimizin ancak ölçme sayesinde bir açıklık ve anlam kazandığı, bilimin gelişmesinin daha çok ölçmeye dayandığı örneklerle belirtilecek, ölçmenin önemine değinilecektir.

UNITE : II — DÜNYAMIZ HAKKINDA NELER BİLİYORUZ?

1 — Dünyamızın şekli ve katmanları hakkında ne biliyoruz?

Dünyamızın küre şeklinde olduğu söylenecek, katmanları olan atmosfer (hava küresi), hidrosfer (su küresi), litosfer (taş küresi) pirosfer (ateş küresi), ve barisfer (ağır küre) hakkında genel bilgi verilecektir.

2 — Yer kabuğunu meydana getiren kaya çeşitleri (kütle) hakkında ne biliyoruz?

Yer kabuğunda bulunan belli bir kimyasal yapıları ve kristal şekilleri olan maddelere mineral denildiği belirtilerek, taş ve kaya dediğimiz kütlelerin minerallerden meydana geldikleri açıklanacak ve önemli mineraller kısaca tanıtılacaktır.

Yer kabuğunu meydana getiren kütlelerin oluş şekillerine göre üç gruba ayrıldığı belirtilerek, püskürük kayalar, tortul kayalar ve başkalaşım (Metamorfik) kayaları hakkında genel bilgi verilecektir. Ayrıca toprağın oluşu ve çeşitleri kısaca tanıtılacaktır.

3 — Yer kabuğunun şeklinin değişmesine neler etki eder?

Yer kabuğunun şeklini değiştiren dış kuvvetler (Su ve hava, canlılar) ve iç kuvvetler (volkanlar, depremler) in sebep olduğu olaylar genel olarak açıklanacak, bu arada verilecek sarkıt, dikit, traverten ve benzeri örneklerin özellikle yurdumuzdan seçilmesine dikkat edilecektir.

4 — Fosil nedir? Fosillerden nasıl yararlanırız?

Fosillerin ne olduğu kısaca açıklandıktan sonra yer yüzünde ilk canlıların meydana gelişinden bu yana geçen zamanın 4 bölüme ayrıldığı açıklanacaktır.

Fosillerin, canlıların evrimi konusunda taşıdıkları önem üzerinde durularak, baraj, tünel inşaatı, maden ve petrol aramaları gibi uygulama alanlarında geniş ölçüde yardımcı oldukları belirtilecektir.

UNITE : III — DÜNYAMIZIN GÜNEŞ SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ :

1 — Güneş sistemi hakkında ne biliyoruz?

Burada, güneşin yere uzaklığı ve yere göre büyüklüğü verilecek yapısı genel olarak açıklanacak, sıcaklığının ve bu sıcaklığa sebep olan büyük enerjinin nereden ileri geldiğine temas edilecek, güneş ışınimleri ve bu ışınımın yeryüzünde sebep olduğu olaylar kısaca belirtilecektir.

Yıldızlarla gezegenler arasındaki farklar belirtilecek, Güneş sistemine dahil gezegenler tanıtılacak, bunlar hakkında ne yollarla bilgi alındığını ve üzerlerinde yeryüzündekine benzer bir hayat olup olmadığı hususundaki tahminler sebepleriyle açıklanacaktır.

Güneş sistemine dahil diğer gök cisimlerinden küçük gezegenler, kuyruklu yıldızlar ve meteorların yörüngeleri, yapıları, yeryüzünden görünüş şekli ve zamanları ile ilgili kısa bir bilgi verilecektir.

2 — Ay hakkında ne biliyoruz?

Ayın yerden uzaklığı, yere göre büyüklüğü, görünen yüzey şekilleri üzerinde atmosfer olup olmadığı en yeni bilgilerle açıklanacak.

3 — Güneş Dünya ve Ay Arasındaki İlişkiler Nelerdir?

Dünyanın güneş sistemi içindeki yeri belirtilerek, gölge vb. araştırmalara yönelik gözlemlerle dünyanın dönme hareketleri ve yörüngesi açıklanacaktır. Ayın daima aynı yüzünü görmemize dayanarak bir eksen etrafında döndüğü ve üzerindeki sıcaklık farkları kısaca belirtilecektir.

Ayın ve güneşin yeryüzündeki suların kabarıp alçalmasına (gel-git olayına nasıl sebep oldukları ve bu olayın tekrarlanma süreleri açıklanacak.)

UNITE : IV — CANLILAR İÇİN GEREKLİ OLAN HAVA VE SU HAKKINDA NELER BİLİYORUZ?

1 — Hava nedir, nerelerde bulunur?

Havanın varlığını gösteren deneyler yapılacak, havanın bir gaz karışımı olduğu belirtilecek, suda ve toprakta da hava bulunduğu açıklanacaktır.

2 — Canlılar havadan nasıl yararlanırlar?

Hayvanların ve bitkilerin yaşayabilmeleri için oksijene gerekli olduğu solunumda alınan oksijenin besinlerin yanmasına harcadığı belirtilecektir. Havasız yerde, yanma olamayacağı deneyle gösterilecektir. Bitkilerin ayrıca havadaki karbondioksitten yararlandıkları açıklanacaktır.

3 — Su nerelerde bulunur, içilecek su nasıl olmalıdır?

Suyun tabiatıta bulunduğu yerler ve sudan tutumlu bir şekilde yararlanma yolları belirtilecek, içilebilen suyun özellikleri tanıtılacak ve herhangi bir suyun içilebilir hale getirilmesi yolları gösterilecektir. Suyun tabii devri anlatılacak ve damıtılması gösterilecektir.

4 — Canlılar için Su neden önemlidir?

Suyun iyi bir çözücü ve taşıyıcı olarak canlıların yaşayışındaki önemi kısaca belirtilecektir.

UNITE : V — CANLILARIN BENZER TARAFLARI NELERDİR?

1 — Canlılar nelerden yapılmışlardır?

Hücrenin biçimi, büyüklüğü, yapısı, elektron mikroskopu verilerine dayalı olarak işlenecektir. Doku ve organlar hakkında kısa bilgi verilecektir. Bütün canlıların hücresel yapıya sahip olduğu belirtilecektir.

2 — Canlıların ortak olan davranışları nelerdir?

Bütün canlılarda beslenme, solunum, boşaltım, büyüme, hareket, üreme ve irkilme gibi ortak özelliklerin bulunduğu açıklanacak, cansızlarda bu özelliklerin bulunmadığı belirtilecektir.

UNITE : VI — BITKİLERİN YAPILARI VE BESLENMELERİ NASILDIR?

1 — Çiçekli bir bitkinin yapısı nasıldır?

Çiçekli bir bitkinin, kök, gövde, yaprak ve çiçeğinin dış görünüşü, çeşitleri ve görevleri, ayrıntıya girilmeden bir bütünlük içinde verilecektir.

2 — Yeşil bitkiler nasıl besin hazırlarlar?

Yeşil bitkilerin karbondioksit, su ve güneş enerjisinden yararlanarak besin hazırlamaları, genel olarak verilecek, tohumların çimlenmeleri deneysel yoldan incelenecektir.

3 — Çiçeksiz bitkiler hakkında neler biliyoruz?

Eğreltiler, karayosunları, mantarlar, algler (suyosunları), likenler ve bakteriler dış görünüşleriyle tanıtılacak, iç yapı üzerinde durulmayacak, çiçeksiz bitkilerin üremeleri bir örnekle genel olarak açıklanacaktır.

Mantarlar: Yenen mantarlar yetiştirilmesi, zehirli mantarların tanınması, maya mantarları (bira ve şarap mantarları) ve küf mantarları (ekmek küf, limon küf gibi) örnekler üzerinde durularak önemleri belirtilecektir.

Bakteriler: Basit olarak yapıları, yaşayış şekilleri ve insanla ilgileri kısaca belirtilecek, hastalık yapmaları yönünden ilerde tekrar ele alınacakları açıklanacaktır.

UNITE : VII — HAVYANLARIN YAPILARI NASILDIR?

1 — Omurgalı hayvanlar hakkında neler biliyoruz?

Memeliler, kuşlar, sürüngenler, kurbağalar ve balıkların vücut yapılarında esas olarak dış yapı işlenecek; fizyolojik olaylardan yalnızca farklılık gösterenler ele alınacaktır. Örneğin: Kurbağalarda dolaşım, kuşlar ve balıklarda solunum, geviş getiren memelilerde sindirim v.b. ayrıntılara girilmeyecektir.

2 — Omurgasız hayvanlar hakkında neler biliyoruz?

Çeşitli omurgasız hayvanlar resimlerinden yararlanılarak tanıtılacak; ipek böceği, arı ve bölgesel bir parazit solucan ayrıntılarıyla incelenecektir.

UNITE : VIII — TABİATI NEDEN VE NASIL KORUMALI-MALIYIZ?

1 — Bitkilerden daha iyi yararlanmak ve onları korumak için ne yapmalıyız?

Giriş: Yurdumuzun bitki örtüsü ve ormanlarda yaşayan hayvan türleri bakımından çok eski zamanlardaki durumu ile bugünkü durumu karşılaştırılacak, ormanların ve buralarda yaşayan hayvan türlerinin azalmasının tabiatın korunmasına önem verilmemesinden ileri geldiği belirtilecek, bilgili bir koruma yapılmazsa ileride doğacak tehlikelere dikkat çekilecektir.

Besin olarak yararlandığımız başlıca kültür bitkilerinin (bugdaygiller, baklagiller sebze olarak kullandığımız ve meyvelerinden faydalandığımız bitkiler) önemine kısaca işaret edilerek bunlardan daha iyi yararlanmak için yetiştikleri toprağın cinsi ve bakımının etkisinin büyük olduğu belirtilecek, böceklerle karşı ilaqlamanın önemine değinilecektir.

Toprak: Çok kısa olarak toprağın meydana gelişi açıklanarak başlıca toprak çeşitli (kil, kum, kireç, hüsümlü topraklar) ve özellikleri ana hatlarıyla işlenecektir.

Toprağın bakımı ve korunması: Toprağın gübrelenmesi (suni ve tabii gübreler) ve dinlendirilmesinin önemi belirtilecek ekim sırası değiştirmenin faydalarına işaret edilecek, toprağın korunması (erozyon) ve önemi üzerinde gereği kadar durulacaktır.

2 — Hayvanlardan daha iyi yararlanmak ve onları korumak için ne yapmalıyız?

Genellikle hayvanların et, süt, deri, tüy ve yumurtalarından yararlandığımız hususu açıklanarak:

- İyi beslenmeleri,
- Barınaklarının bakımı,
- Hayvanlarımıza zarar veren diğer varlıklarla savaş üzerinde genel olarak durulacaktır.

3 — Yaban hayatının korunması neden önemlidir?

Ormanlar, ormanlarda ve sularda yaşayan av hayvanlarının önemi ve onlardan daha iyi yararlanmak için göz önünde tutulması gereken esaslar (avlanmak için dikkat edilecek ku-

rallar ormanların ağaçlandırma ile takviyesi, düzenli ağaç kesimi, ormanların yangından ve zararlı canlılardan korunması v.b.) açıklanacak, yurdumuzdaki milli parklar, bunların sayısının arttırılmasının önemi ve sağlayacağı faydalar üzerinde durulacaktır. Ormanların faydalarına genel olarak değinilecektir.

4 — Çevremizdeki hava ve suların temiz olmasının önemi nedir?

Havanın kirlenmesine sebep olan çeşitli etmenler ve hava kirlenmesinin meydana getireceği zararlar açıklanacak, deniz, göl ve akarsuların kirlenmesine sebep olan çeşitli etmenler ve zararları üzerinde durulacaktır.

VII. Sınıf (Ortaokul 2. Sınıf)
(Haftada 4 Saat)

UNITE : I — MADDE NEDİR? MADDE NASIL ÖLÇÜLÜR?

1 — Madde deyince ne anlıyoruz?

Madde çeşitli örnekleriyle tanıtılacak ve maddelerin benzer tarafları gösterilecektir. Her maddenin bir hacmi ve kütlesi olduğu deneylerle belirtilecek fakat ısı, ışık, sesin hacim ve ağırlığı bulunmadığı, bu sebeple bunların bir madde olmadığı, bir çeşit enerji oldukları belirtilecektir.

Aynı hacimdeki çeşitli maddelerin aynı kütleye olmadıkları deneylerle gösterilecek, öz kütle kavramı verilecektir. Katı, sıvı ve gazların farklı yanları belirtilecek ve her maddenin değişik şartlar altında bu üç halde bulunabileceği tabii örnekleriyle anlatılacaktır.

2 — Ölçme nedir? Temel ölçü birimleri nelerdir?

Ölçmenin önemi ve ölçmenin ne olduğu kısaca açıklanacak uzunluk, kütle, zaman, alan ve hacimlerin nasıl ölçüldüğü örneklerle gösterilecek ölçü birimleri hakkında genel bilgi verilecektir.

UNITE : II — CİSİMLERİN AĞIRLIKLARI NELERE ETKİ EDER.

1 — Ağırlık nedir, maddenin kütlesi ve ağırlığı arasında ne fark vardır?

Nevton'un yerçekiminin varlığını nasıl bulduğundan ve maddeler arasında kütle çekiminden bahsedilecek, yer çekiminin dünya ile etrafındaki cisimler arasında bir çekim kuvveti olduğu belirtilecektir.

Dünyanın kütesinin ve cisimlerle dünyanın merkezi arasındaki uzaklığın sabit kaldığı kabul edildiğine göre dünya üzerindeki cisimlerin ağırlıklarının farklı olmasının kütlelerinin farklı olmasından ileri geldiği belirtilecek, böyle cisimlerin ağırlıklarını karşılaştırmakla, kütlelerinin de karşılaştırılabileceği çeşitli örneklerle açıklanacaktır. Bu sebeple kütlelerin terazi ile ölçülebileceği belirtilecek ve terazi hakkında kısa bilgi verilecektir. Öz ağırlık kavramı verilecek, öz kütle ile farkı belirtilecektir. Ağırlık bir kuvvet olduğu gibi başka çeşit kuvvetlerin de bulunduğu belirtilecektir; kuvvetin tanımı yapılacak, kuvvetin vektörle gösterileceği açıklanacaktır.

Kuvvetin dinamometrelerle ölçülebileceği belirtilecek ve kuvvet birimi olarak Kg - kuvvet ve Newton; kütle birimi olarak Kg - kütle, g kütle verilecektir.

Dinamometrelerden faydalanarak aynı doğrultuda, aynı ve zıt yönlü kuvvetlerin bileşkeleri gösterilecek, bir noktaya uygulanan aynı doğrultuda, zıt yönde şiddetleri eşit iki kuvvetin birbirini denlemesinden hareket edilerek kesişen ve paralel kuvvetlerin bileşkesi deneyle gösterilecek ve kesişen kuvvetler için paralel kenar kaidesi verilecek çizim yolu ile bileşkenin bulunması gösterilecektir.

2 — Suyun ağırlığı su basıncına nasıl sebep olur?

Suya batırılan bir katı cismin yüzeylerine ve suyun bulunduğu kabın çeperlerine derinlikle artan bir kuvvetin etki ettiği, bu kuvvetin aynı zamanda alınan yüzeyin büyüklüğüne de bağlı olduğu deneylerle gösterilecek, buradan basınç kavramına geçilecektir. Genellikle bu etkinin sıvıların ağırlığından ileri geldiği ve sıvıların özgül ağırlığını da bağlı olduğu belirtilecektir.

Sıvıların çok az sıkışabileceği ve basıncı aynen ilettikleri, kuvveti değiştirmeye aracı oldukları, katıların ise kuvveti aynen ilettikleri fakat basıncı değiştirmeye aracı olmadıkları hayattaki önemli uygulamalarıyla belirtilecektir. Basınç birimi olarak da $\text{Kg} \cdot \text{kuvvet}/\text{cm}^2$, atmosfer verilecektir.

3 — Havanın ağırlığı hava basıncına nasıl sebep olur?

Açık hava basıncının varlığını gösteren deneyler yapılacak, Toriçelli deneyi ile ölçülmesi gösterilecek, bu basıncın cıva yüksekliği cinsinden de ifade edilebileceği belirtilecektir. Cıvalı ve metal barometrelerden birer örnek gösterilecektir.

Kapalı kaplardaki gaz basıncının daha çok gaz moleküllerinin hareketinden ileri geldiği gazın hacmini ve sıcaklığını değiştirmek suretiyle basıncının değiştirilebileceği açıklanacak ve Boyle-Mariotte Kanunu deneylerle basit şekilde verilecektir. Gaz ve su tulumlarının çalışma prensipleri birer örnekle açıklanacaktır.

4 — Cisimler nasıl yüzer?

Sıvılardaki kaldırma kuvveti ve Arşimet prensibi deneylerle gösterilecek, gemilerin dayandıkları yüzme prensipleri açıklanarak cisimlerin yüzme şartları belirtilecektir. Balonların yükseliş sebepleri kısaca açıklanacaktır.

UNITE : III — İŞLERİMİZİ YAPMAK İÇİN MAKİNALARDAN NASIL YARARLANIRIZ?

1 — Makinaları niçin kullanırız?

Basit makinaların iş görmeye bize nasıl yardımcı olabileceği örneklerle izah edilecektir. İş görmeden ne anlaşıldığı nelerin iş görebileceği açıklanacaktır a) Bir cisim düşerken yerçekimi kuvvetinin iş gördüğü, b) Biri cisim yukarı kaldırırken yerçekimi kuvvetine karşı iş görüldüğü c) Yatay bir yolda bir cisim çekilirken sürtünme kuvvetine karşı iş görüldüğü (burada sürtünme kuvveti hakkında, kısa bilgi verilecektir) ç) Harekette bulunan cisimlerin sıkıştırılmış bir yayın, sıkıştırılmış bir gaz veya buharın iş görebileceği örnekleriyle anlatılacaktır. (İş=kuvvetx yol) formülü verilecek iş birimleri olarak Kg/m ve joule tanıtılacaktır. Enerjinin de bir iş yapma kabiliyeti olarak aynı birimlerle ölçülebileceği belirtilecektir. Güç ve birimleri tanıtılacaktır.

2 — Kullandığımız başlıca basit makinalar nelerdir?

Kaldıraçlar, makaralar, palanga, çıkırık, eğik düzlem ve vida hakkında genel bilgi verilecektir. Bunlardan biri üzerinde enerjinin korunumu prensibi açıklanacaktır.

UNITE : IV — ISI MADDEDE NE GİBİ DEĞİŞİKLİKLER YAPAR?

1 — Isı alışverişi maddenin hacmini nasıl değiştirir?

Katı, sıvı ve gazların genellikle ısınmakla hacimlerini büyüttükleri, soğumakla da hacimlerini küçülttükleri deneylerle gösterilecek, suyun genleşmede gösterdiği özelliğe dikkat çekilecektir. Uzama katsayısı tanımına gidilmeden aynı boydaki çeşitli cisimlerin aynı miktarda ısınmakla eşit uzamalar göstermedikleri deneylerle açıklanacaktır. Sıcaklık ve ölçülmesi, cıvalı bir Termometrenin yapılması, bölümlenmesi ve çalışması verilecek hasta termometresi incelenecektir. Santigrat ve Fahrenheit bölmeleri açıklanacaktır.

Molekül teorisi ile cisimlerin ısı etkisinde neden hacim değiştirdikleri basit şekilde açıklanacak; ısı bir enerji çeşidi olduğu; ses, ışık ve elektriğin de başka çeşit enerjiler olduğu; ısı maddenin taneciklerinin hareket enerjisinden ibaret olduğu açıklanacaktır.

2 — Isı nasıl ölçülür?

Isı ve sıcaklık arasındaki fark belirtilecek, sıcak ve soğuk cisimler arasındaki ısı alışverişi açıklanacak buna dayanarak ısı miktarının kalorimetrelerle nasıl ölçüldüğü ve kalorimetre hakkında kısa bilgi verilecek; ısı birimi olarak kalori ve kilokalori tanıtılacaktır. Aynı ısı miktarının eşit kütleli her cismi aynı miktarda ısıtmadığı, aynı kütleli cisimlerin aynı miktarda soğudukları zaman aynı ısıyı vermedikleri deneylerle gösterilecek, ısınma ısısının tanımına varılacak; ve ısınma ısısının maddenin karakteristik bir özelliği olduğu belirtilecektir.

3 — Isı alışverişi maddenin halini nasıl değiştirir?

Erime ve katılaşma sıcaklığının değişmediği deneyle gösterilerek ısı maddenin neye harcandığı açıklanacaktır.

Erime ve katılaşma noktasının tanımı yapılacak bütün bunların maddenin karakteristik bir özelliği olduğu belirtilecektir.

Erime ve katılaşma hacim değişmesi, yabancı maddelerin ve basıncın erime noktası üzerindeki etkisi örneklerle açıklanacaktır. Buharlaşma ve yoğunlaşmada ısı maddenin neye harcandığı açıklanacak her sıcaklıkta buharlaşma olabileceği, buharlaşmadan faydalanarak soğutmanın izahı yapılacak, bir buz dolabının çalışma prensibi verilecektir. Kaynama ve kaynama noktası tanıtılacak basınçlı tencerenin prensibi açıklanacaktır.

4 — Isı nasıl yayılır?

Isının iletim, konveksiyon ve ışıma yoluyla yayılabildiği kısaca açıklanacak ısı maddenin korunması yolları gösterilecek, ısıyı iyi ileten ve iletmeyen maddeler tanıtılacaktır.

UNITE : V — NİÇİN ÇEŞİTLİ BESİNLER ALMALIYIZ?

1 — Hangi besinleri almalıyız?

Besinlerin yapı ve enerji maddesi olarak kullanılmaları kısaca verilecektir. Enerji veren besinler olarak karbonhidratlar ve yağlar, yapı maddesi olarak proteinler ve düzenleyici olarak vitaminler açıklanacak; besinlerin vitamin değerinin korunmasının yolları anlatılacaktır.

2 — Dengeli beslenme nasıl olur?

Yaş, çalışma ve diğer etkenlere göre alınması gerekli besin miktar ve çeşitleri açıklanarak önemi belirtilecektir.

UNITE : VI — VÜCUDUMUZ NASIL ÇALIŞIR?

1 — Vücudumuz nasıl hareket eder?

Vücudumuza şekil veren iskelet: kemik, eklem ve kaslardan kısaca bahsedilecek, çeşit, yapı ve görevlerine değinilecektir.

2 — Besinler vücudumuzda nasıl yararlı hale getirilir?

Sindirim sisteminin kısımları: Sindirim organları ve sindirim sularından genel olarak bahsedilecektir. Bu arada dilin tat alma organı olduğu da belirtilecektir.

Besinlerin sindirimi ve kana geçmesi: Enzimlerin katalitik etkileri, ağızda, midede, bağırsaklarda sindirim olayı ve besinlerin emilmesi ana hatlarıyla açıklanacaktır.

3 — Kanın vücudumuz için önemi nedir?

Kanın taşıyıcı özelliğine değinilerek yapısı ve görevleri açıklanacak kısaca akkan (lenf) hakkında bilgi verilecektir.

Kanın vücudumuzda dolaşımı: Kalp ve çeşitli damarlar, kalbin yapısı ve teferruata kaçmadan küçük ve büyük dolaşım hakkında bilgi verilecektir. Kan grupları ve bunun bilinmesinin önemi açıklanacaktır.

Böbrek sistemi ve derimizin kanın temizlenmesine yardımı: Böbreğin görevi, basitçe böbrekteki süzücü sistem ve süzülen

maddeler açıklanacak; derinin basitçe yapısından ve aynı zamanda duyu organı oluşundan bahsedilerek kanın temizlenmesine derinin nasıl yardım ettiği belirtilecektir.

4 — Vücudumuzun besinlerden yararlanmasına solunum nasıl yardım eder?

Solunum sisteminin kısımları: Burun, yutak, soluk borusu ve akciğerlerin yapısı basit olarak açıklanacak solunum fizyolojisine değinilecektir. Bu arada burunun koklama organı olduğu da açıklanacaktır.

Vücudumuz için gerekli enerjinin besinlerden sağlanması: Besinlerimizin esas kaynağının yeşil bitkiler, enerji kaynağının da güneş olduğu hatırlatılacak, hücrelerden solunum esnasında enerjinin açığa çıkışı izah edilecektir.

5 — Sinir sistemi vücudumuzun düzenli çalışmasını nasıl sağlar?

Sinir sisteminin başlıca kısımları: Sinir sisteminin görevi genel olarak açıklanacak, sinir merkezlerinin yerleri belirtilecek, basit olarak sinir hücresi (Nöron) un yapısı hareket ve duyuru sinirlerden bahsedilecektir. Kısaca refleks hareketleri açıklanacaktır. Beyin, beyincik, omirilik soğanı ve omiriliğin yapı ve görevleri genel olarak kısaca belirtilecektir.

Sinir sisteminin çalışması: Impulsların özelliği kısaca belirtilerek bir şeyin duyulması, görülmesi için uyarının alınması, taşınması ve değerlendirilmesinin gerekli olduğu açıklanacak, istemli, istemsiz hareketler, bu arada otonom sisteminin çalışması, hormon salgılanmasıyla ilgi kurularak işlenecektir. Bu arada duyu organlarının sinir sistemi ile ilgisi genel olarak açıklanacaktır.

6 — Organlarımızın sağlığını nasıl koruruz?

Vücudumuz için dikkat etmemiz gerekli hususlar: Deri sağlığı, iskelet ve kasların sağlığı, iç organların sağlığına etki eden üzüntü ve sıkıntılar, yemekten hemen sonra yapılan hareketlerin zararları, sindirim sistemi sağlığı, beden hareketlerinin ve uykunun önemi açıklanacak, organ bozukluklarından doğan hastalıklara kısaca değinilecektir.

Sigara, alkol ve bir kısım zararlı ilaçlar: Sigara ve alkolün bilhassa gelişmekte olan gençlere zararlı olduğu örneklerle açıklanacaktır.

Narkotik (uyuşturucu) ilaçların kontrolsüz kullanılmasının zararlarına dikkat çekilecektir.

Not: Bu üniteye ayrıntılardan kaçınılacak özellikle sinir sisteminin anatomik yapısına çok az yer verilecektir.

ÜNİTE : VII — MİKROPLU HASTALIKLARDAN NASIL KORUNURUZ?

1 — Mikroplar hastalığa nasıl sebep olurlar?

Mikroplar : Mikrop kelimesinin mikroskopik canlı anlamına geldiği söylenecek, fakat çoğunlukla bu kelimenin insan vücuduna girdiklerinde hastalık meydana getiren bir hücreli canlılar için kullanıldığı açıklanacak ve konu bu görüşle incelenecektir.

Mikropların vücuda zarar veriş şekilleri: Mikropların vücudun belli yerlerinde daha iyi gelişebilecek, saprofit olan bazı bir hücrelilerin vücuda yaralardan girerek zararlı olduklarına dikkat çekilecektir.

Mikropların vücut hücrelerini yemek ve toksin salgılamak suretiyle vücuda zarar verdikleri, toksinlerin zararları hastalığın ortaya çıkması, belli hastalığın özel belirtileri olduğu üzerinde durulacak, mikropların kuluçka devresine kısaca değinilecektir.

2 — Vücudunuz mikroplarla nasıl savaşır?

Mikrop bulaşmasına karşı vücudun engelleyici özellikleri mikropların bulaşıcı olan ve olmayanlarından bahsedilerek hasta olanlardan dolayı veya dolaysız olarak mikropların bulaşmasına karşı vücudun deri ile örtülü oluşu mukuz ve mide asidinin vücuda ağız yoluyla giren mikropları yok edici özelliğe sahip oluşu üzerinde durulacak.

Vücuda giren mikroplara vücudun karşı koyuş şekilleri: Vücuda girebilen mikropların hastalık yapabilmesi için büyüüp

çoğalmasının gerektiği açıklanacak, mikropların akyuvarların savaşı ve antikor teşekkülüne değinilecek, bağışıklığın nasıl meydana geldiği üzerinde durulacaktır.

3 — Bilim adamları vücudun mikroplarla savaşına nasıl yardım ederler?

Aşı ve serum: Genel olarak açıklanacaktır.

Vücudun mikroplarla savaşına ilaçların yardımı: Vücudun esas koruyucu maddesinin antikor olduğu hatırlatılacak, sülfamitlerin ve antibiyotiklerin bulunuşu ve tesirlerine değinilecek, fazla ilaç kullanmanın zararları ve doktor kontrolünün lüzumu üzerinde durulacaktır.

4 — Mikroplu hastalıkları nasıl önleriz?

Mikropların yayılmasına engel olma yolları: 1 — Mikrop saçan insanların izolasyonu, 2 — Mikropları öldürme yolları açıklanırken; Sterilizasyon, dezenfektan maddeler ve dezenfeksiyon, antiseptiklerin tesirleri, çevrenin temizliği (çöpler, suların temizlenmesi, güneş ışığının suya tesiri, sütlerin temizliği için sineklerin kontrolü, pastörizasyon, etin, sebze ve meyvelerin temizliği) karasinek ve sivrisineklerle mücadele yollarına değinilecek.

Hastalıktan korunma: Koruyucu hekimliğin önemi üzerinde durulacak, öğrencilerin sağlıkla ilgili olarak yapabilecekleri bazı şeylere ait kısaca bilgi verilecektir.

VIII. SINIF (Ortaokul 3. Sınıf) (Haftada 4 Saat)

ÜNİTE : I — MADDE HAKKINDA BİLGİLERİMİZİ ARTIRALIM.

1 — Maddelerin yapısı nasıldır?

Burada bütün maddelerin tanecikli yapıda oldukları belirtilecek bu taneciklerin bazı maddelerde atomlardan bazıları atomların gruplaşmasından meydana gelen moleküllerden ibaret olduğu atom ve moleküllerin adı mikroskoplarla görülemeyecek kadar küçük oldukları üzerinde durulacaktır.

Atomun, proton, nötron ve elektron gibi temel parçacıklardan meydana geldiği anlatılacak; hidrojen, helyum, karbon, sodyum gibi bir kaç atom modeli verilecektir. Atom ve kütle numarası tanıtılacaktır.

2 — Madde çeşitleri hakkında neler biliyoruz?

Kimyada bütün maddelerin element, bileşik ve karışım olarak sınıflandırıldığı belirtilecek, elementin yalnız bir çeşit atomlardan meydana geldiği (demir, bakır, alüminyum, oksijen gibi); bir elementin molekülünün aynı cinsten bir veya daha çok atomdan meydana geldiği, bileşiklerin ise, iki veya daha çok farklı elementlerin kimyaca birleşmesinden meydana geldiği, bileşikler içinde elementlerin görülemeyeceği birbirinden fiziksel metotlarla ayıramıyacağı belirtilecektir. Çeşitli maddelerin özelliklerinin farklı oluşunu kimyasal yapılarının farklılığından ileri geldiği açıklanacak ve çeşitli molekül modelleri verilecektir. Elementler isimleri ile tanıtılacak, sembolleri verilecek nasıl yazıldığı açıklanacaktır. Periyotlar çizelgesi verilecek ve bilime sağladığı faydalar örnekler üzerinde kısaca belirtilecektir. Bileşik ve karışımlar arasındaki farklar deneylerle belirtilerek kimyasal ve fiziksel değişimin ne olduğu basit şekilde açıklanacak ve birkaç sabit bileşik formül verilecektir. (H₂O, FeS, HgO gibi)

3 — Bir maddeyi diğer bir maddeden nasıl ayırdederiz?

Maddenin fiziksel ve kimyasal özelliklerinden hasedilecek. Maddelerin çeşitli analiz yollarıyla birbirlerinden ayırt edilebilecekleri basit deneylerle (ayırıcılar, endikatörler) gösterilecektir.

Asit, baz tuz ve nötrleşme kavramları verilecek; bunlardan en çok kullanılacak birkaç örneği tanıtılacaktır. (HCl, H₂SO₄, HNO₃, Ca(OH)₂, NH₄OH ve NaCl).

Eriyiklerin iki veya daha çok maddenin özel bir karışımı olduğu bir kısım katı, sıvı ve gazların sıvılar içinde erimelerinden meydana geldikleri; solunumda ve beslenmenin sağlanma-

sında eriyiklerden faydalandığı açıklanacak ve eriyiklerin özellikleri deneylerle gösterilecektir. Süspansiyon deneylerle gösterilerek özellikleri tanıtılacak bunların eriyiklerden farkları belirtilecektir. Emülsiyon: Bir sıvının başka bir sıvı içerisinde süspansiyon halinde bulunmasına emülsiyon denildiği belirtilecek ve örnekleriyle tanıtılacaktır.

4 — Kimyasal değişimler nasıl olur?

Kimyasal değişimler örneklerle tanıtılacak ve kimyasal reaksiyonların kimya denklemleri ile gösterilişi basit misallerle verilecektir.

Kimyasal tepkimelerin ekzotermik ve endotermik olabileceği açıklanacaktır. (Karbonun oksijenle birleşmesi, CaCO_3 'ün ayrıştırılması gibi örneklerle açıklanacaktır.)

5 — Ateşi nasıl kullanır ve nasıl kontrol ederiz?

Havada yanmanın bir maddenin oksijenle birleşmesi olduğu, yanma esnasında ısı ve ışık meydana gelebileceği, yavaş ve çabuk yanma şekilleri açıklanacaktır. Burada oksijenin önemli özellikleri belirtilecek kullanıldığı yerler açıklanacak, laboratuvarında potasyon kloratın ayrıştırılması suretiyle oksijen elde edilmesi gösterilecek, oksitlenme ve oksitler hakkında genel bilgi verilecektir.

UNITE : II — CANLILARDA BÜYÜME VE ÇOĞALMA NASIL OLUR. CANLILAR NİÇİN ÇEŞİTLİDİRLER?

1 — Bitki ve hayvanlarda büyümenin esası nedir?

Hücre yapısı: Hücrenin yapısı hatırlatılarak, özellikle çekirdek ve kromozom hakkında genel bilgi verilecektir. Mitoz, hücre bölünmesi: Canlılarda büyümenin hücrelerin bölünmesiyle sağlandığı belirtilecek, mitoz bölünme ayrıntıya gidilmeden açıklanacaktır.

2 — Canlılar nasıl çoğalırlar?

Canlı soyların devamlılığının üreme olaylarıyla sağlandığı belirtilerek, bitki ve hayvanlarda eşeysiz ve eşeyli üremeye ait bazı örneklerle çoğalmanın iki tip olduğu sonucuna varılacaktır.

3 — Bir canlının üreme hücreleri ile diğer hücreleri arasında ne fark vardır?

Doku hücreleri ile üreme hücrelerinin kromozom sayıları bakımından farkına değinilerek bu durumun canlı soyunda kromozom sayısının sabit kalışını düzenlediği belirtilecektir.

4 — Her canlı niçin kendisini meydana getiren ana babasına benzer?

Bir canlının üreme hücrelerindeki kromozom sayısının doku hücrelerindeki kromozom sayısının yarısı kadar olduğu hatırlatılarak iki hücrenin birleşmesiyle meydana gelen ve yavruyu verecek olan döllenmiş hücrenin (zigot) taşıdığı kromozomların yarısının anadan diğer yarısının babadan geldiği belirtilecektir.

Canlıların sahip oldukları karakterlerin kromozomlar üzerindeki bazı kimyasal bileşiklerden ileri geldiği buna göre, bir karakter için o canlıda biri anadan diğeri babadan gelen ve kromozomlar üzerinde bulunan iki kimyasal bileşiğin var olduğu açıklanacak, canlıda her karakterin iki ayrı kimyasal bileşik etkisiyle meydana geldiği belirtilecektir.

İnsanların göz rengi, saç rengi, kulak memesinin yapışık ve ayrık oluşu, dil yuvarlanması gibi örneklerle dikkat çekilerek, sonradan kazanılan karakterlerin kalıtsal olmadığı kavramı, yine örneklerle verilecektir.

5 — Kalıtımla ilgili ilk deneyleri kim yapmıştır?

Mendel'in hayatı hakkında kısaca bilgi verilecek, çalışmalarını özellikle bezelyeler üzerinde yaptığı ve kalıtıma ait bazı esaslar bulduğu belirtilecektir.

6 — Canlılar neden çeşitlidirler?

Benzerlik ve çeşitlilik örnekleri: Canlıların çeşitliliğine örnek olarak öğrencilerin buraya kadar tanımış oldukları hayvan ve bitki türleri hatırlatılarak birbirlerinden farklı oldukları belirtilecek ve diğer taraftan canlıların ortak genel karakterleri,

hücre yapısı, hücre bölünmesinin mitoz bölünme oluşu, üreme hücrelerinin mayozla meydana gelişi, yeşil bitkilerin hepsinde klorofilin bulunuşu gibi hususlar üzerinde durularak benzerlik ve çeşitlilik kavramlarının yerleşmesine çalışılacaktır.

Benzerlik ve çeşitliliğin nedeni, evrim olayı. Canlılardaki benzerlik ve çeşitliliği açıklamak için, evrim kavramı, yani bu günkü canlıların eskiden yaşamış olan varlıklardan uzun süreli ve devamlı bir değişimle meydana geldikleri fikri verilecektir. Değişmeye kanıt olarak fosillerden faydalandığı anlatılacaktır. Ufak değişimlerin kromozomlardan meydana gelen bazı değişikliklerden ileri geldiği belirtilerek bu kısımın konusu arasında bağ kurulacaktır. Ufak değişikliklerin uzun yıllar boyunca birikmesinin ortak atalarından farklı canlıların ortaya çıkmasına sebep olduğu bununla beraber bunların benzer karakterlere sahip bulundukları gerçeği üzerinde durulacaktır. Evrimin diğer kanıtları ve nasıl olduğunu açıklayan görüşlere girilmeyecektir.

UNITE : III — MAKİNALARIMIZ ÇALIŞTIRMAK İÇİN ENERJİYİ NASIL SAĞLARIZ?

1 — Rüzgâr ve akarsulardan nasıl enerji sağlarız?

Rüzgâr ve akarsuların bir hareket enerjisine sahip oldukları belirlenecek ve bunlardan, yeldeğirmenleri, su türbünleri ve hidroelektrik santrallerinin çalıştırılmasında nasıl yararlanıldığı açıklanacaktır.

2 — Önemli yakıtlar nelerdir ve yakıtlardan elde edilen enerji işe nasıl dönüştürülür?

Katı, sıvı ve gaz yakacaklardan maden kömürleri, petrol ve yer gazlarının değeri ve mahiyeti üzerinde durulacak sınıflandırılmış gaz yakıtlar tanıtılacaktır. Taş kömürünün damıtılması ile damıtma ürünleri ve kömürleşme hakkında bilgi verilecektir. Ham petrolün yapısı, bulunduğu yerler ve çıkarılışı hakkında kısa bilgi verilecektir. Ham petrolün ayrışsal damıtılması ve damıtma ürünlerinin önemi belirtilecek, yakıtların yanma ısıları hakkında bilgi verilecektir. Isı enerjisinin mekanik enerjiye dönüşümü için gerekli şartlar belirtilecektir. Buhar makinasının yapısı ve temel parçaları hakkında kısa bilgi verilecek, buhar türbünlerine de değinilecektir. Patlırlı motorların çalışma prensipleri kısaca açıklanacaktır.

3 — Atom enerjisinden nasıl yararlanılır?

Atom enerjisi denilen enerjinin atom çekirdeğindeki değişimlerden ileri geldiği, bununda iki yoldan olduğu açıklanacaktır. Birincisi ağır bir atom çekirdeğinin hızlandırılmış bir nötronla, daha hafif iki çekirdeğe bölünmesi ve bu esnada ortaya bir miktar enerji çıkması; ikincisi hafif atom çekirdeklerinin birleşerek daha ağır atom çekirdeği meydana getirdikleri zaman da büyük ölçüde enerji açığa çıkmasından ibaret olduğu; bunlardan birinci yola fission (fisyon) ikinci yola da fusion (füzyon) metodu dendiği açıklanacak ve atom reaktörleri hakkında kısa bilgi verilecektir.

Bu enerjinin barışçı amaçlarla kullanılmasının insanlık için daha faydalı olacağı üzerinde durulacaktır. Radyoaktivitenin de kendiliğinden olan bir çekirdek parçalanması olduğu belirtilecek, radyoaktivitenin biyolojik etkileri hakkında bilgi verilecektir. İzotoplar kısaca tanıtılacak; tıpta, tarımda, ilimde izotoplardan ne şekilde yararlanıldığı üzerinde bilgi verilecektir.

Sonuç olarak maddenin geniş miktarda enerjiye çevrilebileceği belirtilecek ve Einstein'ın $E=mc^2$ denklemi verilecek, küçük bir madde miktarından ne kadar büyük enerji elde edilebileceği sayısal bir örnek ile açıklanacaktır.

4 — Yararlandığımız bütün enerjilerin kaynağı nedir?

Kullandığımız enerjinin bütününün doğrudan doğruya veya dolayısıyla güneşten geldiği, güneşteki enerjinin de yukarıda işaret edildiği gibi atom çekirdeklerinin parçalanması veya birleşmesinden ileri geldiği, bu enerjinin ısıma yoluyla dünyamıza ulaştığı ve çeşitli enerjilere dönüştüğü söylenecek ve yararlandığımız çeşitli enerjilerin birbirine dönüştüğü belirtilecek ve enerjinin korunumu açıklanacaktır. Güneş enerjisinden doğrudan faydalanma yolları kısaca açıklanacaktır.

UNITE : IV — ELEKTRİK ENERJİSİNDEN NASIL FAYDALANIRIZ?

1 — Elektrik akımı nedir ve nasıl ölçeriz?

Durgun elektrik, elektrikle yükleme ve boşalmadan bahsedilerek elektrik yükü hakkında kısa bilgi verilecek ve elektrik akımının elektronların veya elektrik yüklü taneciklerin akımından ibaret olduğu belirtilecektir. İletken ve yalıtkan cisimler tanıtılacak, elektrik devresinin nasıl kurulduğu gösterilecek ve devrenin elemanları belirtilecektir. Elektrik akımı şiddeti ve gerilim birimleri verilecektir. Ohm Kanunu basit şekilde deneyle gösterilerek, $\left(\text{Direnc} = \frac{\text{Gerilim}}{\text{Akım Şiddeti}} \right)$ bağıntısı verilecektir.

İletkenlerin seri ve paralel bağlantıları gösterilecek ve restolar tanıtılacaktır. Bir iletkenin direncinin boyuna, cinsine ve kesitine nasıl bağlı olduğu belirtilecektir.

2 — Elektrik akımını nasıl elde ederiz?

Pillerin yapısı, voltapili ve kuru pil tanıtılacaktır. Kurşunlu akümülatörler ve kullanıldığı yerler belirtilecektir. Bir miknatısın kutupları, magnetik alanı, kuvvet çizgileri ve tayfları tanıtılacak, miknatıslık etkisinin çeşitli ortamlardan geçişi deneylerle gösterilecek; geçici ve sürekli miknatıslar tanıtılacak ve kullanıldığı yerler söylenecektir. Bir miknatısın magnetik alanı içerisinde bir akım makarası döndürülmekle bir jenaratörün yapısı canlandırılacak ve bunlarla alternatif ve doğru akımın nasıl elde edildiği açıklanacaktır.

Burada çerçevede oluşan akımın bir indüksiyon akımı olduğu belirtilerek bir akım makarası üzerinde meydana gelen indüksiyon akımı ve bu akımın ne zaman yön değiştirdiği ve şiddetinin nelere bağlı olarak değiştiği deneyle gösterilerek, indüksiyon olayı hakkında genel bilgi verilecektir.

Ayrıca, indüksiyon makarası ile az basınçlı gazlardan elektriğin geçişi, katot ve (X) ışınları tüplerinin çalıştırılmaları gösterilecektir.

Elektrik gücünün (güç = gerilim \times akım şiddeti) formülü ile hesaplanacağı ve birimleri verilecektir. Uzak mesafeler için elektrik enerjisinin yüksek voltajla sevk edilmesinin faydası belirtilecek ve transformatörlerin rolü anlatılacaktır.

3 — Cisimleri hareket ettirmekte elektrik akımını nasıl kullanırız?

Bir elektrik motorunun nasıl döndüğü basit deneylerle gösterilecektir.

4 — Isı ve ışık elde etmek için elektrik akımını nasıl kullanırız?

Elektrikli ısıtma araçlarının elektrik enerjisini ısıya nasıl çevirdikleri açıklanacaktır. Bir örnek verilecek diğerleri hatırlatılacaktır.

Akkor telli ve flüresan lâmbanın nasıl ışık verdiği açıklanacaktır.

5 — Elektrik akımını, metallerin saflaştırılması ve kaplamacılıkta nasıl kullanırız?

Çözeltilerin elektrik akımını nasıl ilettikleri belirtilecek, suyun elektrolizi yapılacaktır; asitlerin, bazların ve tuzların çözeltilerinin akımı ilettikleri gösterilerek iyon kavramı verilecektir. Elektrolizden yararlanarak metalle kaplama açıklanacaktır.

UNITE : V — IŞIK ENERJİSİNDEN NASIL FAYDALANIRIZ?

1 — Işık nasıl elde edilir ve yayılır?

Işıklı cisim ve aydınlanmış cisim belirtilecek; çeşitli ışık kaynakları hakkında bilgi verilecektir. Işığın doğrusal yolla yayıldığı, bununla ilgili olaylar deneylerle gösterilecek ışık hızı hakkında bilgi verilecektir.

Saydam, yarı saydam ve saydamsız cisimlerin ışık karşısındaki durumları belirtilecektir.

2 — Işığın yansımından nasıl faydalanırız?

Düzlem ve küresel aynalarda ışığın yansıması gösterilecek ve basit deneylerle yansıma kanunları verilecek, aynalarda basit şekilde görüntü çizimleri ile yetinilecek ve kullanma yerleri belirtilecektir.

3 — Işığın kırılmasından nasıl faydalanırız?

Işığın kırılması deneysel yolla incelenecek; kırılma kanunları basit şekilde ifade edilecektir.

Işık prizması tanıtılacak, prizmalarda ışığın nasıl saptığı ve beyaz ışığın renklere ayrılması deneyle gösterilecek, kökkuşağı ve cisimlerin neden çeşitli renklerde görüldüğü açıklanacaktır.

Tam yansıma olayı deneysel olarak gösterilecek, tam yansımali prizma ve prizmanın kullanıldığı yerlere kısaca değinilecektir.

İnce ve kalın kenarlı mercekler örnekleriyle tanıtılacak; prizmalarla karşılaştırılarak merceklerden ışığın kırılışı deneyle gösterilecektir. Merceklerin yakınsamaları hakkında kısa bilgi verilecektir.

Merceklerin, büyüteç ve mikroskoplarda nasıl kullanıldığı şematik olarak açıklanacaktır.

4 — Işık görmemizi nasıl sağlar?

Gözün yapısı, görmenin nasıl olduğu, yakın ve uzak cisimlerin nasıl görüldüğü, göz kusurları ve nasıl düzeltildiği, göz sağlığı ile ilgili genel bilgi verilecektir. Gözün yorulmaması için gerekli aydınlanma şartlarının nasıl gerçekleştirileceği açıklanacaktır.

UNITE : VI — HABERLEŞMEDE ENERJİDEN NASIL FAYDALANIRIZ?

1 — Ses nasıl elde edilir, özellikleri nelerdir?

Ses kaynakları tanıtılacak; işitilebilen titreşimlere ses dalgası denildiği, ses kaynağının havayı titreştirirken bir enerji verdiği hava titreşimlerinin ses kaynağından dalgalar halinde yayıldığı; bu dalgalar kulağa geldiğinde bir ses duyulduğu izah edilecek ve bu dalgaların bir engele çarptığında yansıdığı buna yankı denildiği açıklanacak; sesin boşlukta yayılmadığı belirtilecektir. Sesin fizyolojik özellikleri ve sebepleri açıklanacaktır.

İşitme sınırları üstünde de titreşimlerin bulunduğu ve bunların önemli uygulamaları olduğu açıklanacaktır.

2 — Haberleşmede sesten nasıl faydalanırız?

Kulağın yapısı tanıtılacak, işitmenin nasıl olduğu açıklanacaktır. Kulağın sağlığı ile ilgili genel bilgi verilecektir. İşitme şartlarının geliştirilmesi ile ilgili olarak megafon hoparlör gibi araçlarla salon ve sahnelerin akustik şartları işitmeyi kolaylaştırması bakımından incelenecektir. Sesin kaydı ve tekrarı yollarına kısaca temas edilecek günlük hayatta kullanılan önemli araçlar tanıtılacaktır.

3 — Haberleşme elektrik akımından nasıl faydalanılır?

Bir telgraf makinasının ve telefonun yapısı gösterilerek nasıl çalıştığı açıklanacaktır.

4 — Haberleşmede radyo dalgalarından nasıl faydalanırız?

Elektromanyetik dalgalar hakkında kısa bilgi verilecek, bu dalgaların nasıl module edildiği açıklanacak, ayrıntılara ve titreşim devrelerine girilmeden ses ve işaretlerin elektromanyetik dalgalar vasıtasıyla uzaklara nasıl iletiliği şemalarla izah edilecektir.

Foto elektrik olayı açıklanacak yararlanma yerleri belirtilecektir. Televizyonun çalışma prensibi şematik olarak gösterilecek ve resimlerin noktalar halinde nakledildiği beirtilecektir. Bir radar ekranı üzerinde görüntünün nasıl meydana geldiği açıklanacaktır. Haberleşmede suni peyklerden nasıl yararlanıldığına değinilecektir.

Talim ve Terbiye Kurulu Kararı :

Kararın sayısı: 151

Kararın tarihi: 21.4.1977

Konu : İlkokul 4. ve 5. sınıf Matematik ders kitaplarının yarışma yolu ile yazdırılması hk.

1 — 1968 ilkokul matematik programına göre ilkokulların 4. ve 5. sınıf Matematik ders kitaplarının ekli açıklama ve özel şartnameye uygun olarak yarışma yoluyla yazdırılması, yapılacak inceleme sonunda en yüksek puan alan ve kurulumuzca ders kitabı niteliğinde olduğu tesbit edilen, her sınıf için birer kitabın üç yıl süreyle telif hakkı satın alınmak suretiyle Bakanlığımızca bastırılması,

2 — Bu sınıflar için daha önce yarışma yoluyla yazdırılmış olan matematik ders kitaplarının ve herhangi bir yolla kabul edilerek yardımcı ders kitapları listesinde yer alınmaması ve bu durumun ilgililere şimdiden duyurulması hususlarının Bakanlık Makamının tasvibine arzı kararlaştırıldı.

Başkan	Başkan Yardımcısı	
A. Demirtaş	A. Konyalıoğlu	
Üye	Üye	Üye
A. Ölmezogulları	Ş. Soykal	A. H. Özer
Üye	Üye	Üye
E. Sağlamer	Dr. İsmet Sezgin	İ. K. Uğur
Üye	Üye	Üye
Dr. H. N. Bilgen	Ü. Bilgen	Y. Baykul
Üye	Üye	Üye
A. Demirkıran	M. Has Er	O. Okutan
Üye	Üye	
E. Çakıroğlu	H. Demirelik	
İzinli	İzinli	

Uygundur
21/4/1977
Milli Eğitim Bakanı
Ali Nalli Erdem

ILKOKUL 4. VE 5. SINIF MATEMATİK DERS KİTAPLARI YARIŞMALARI İLE İLGİLİ AÇIKLAMA

1 — Yarışma süresi 16 Aralık 1977 cuma günü saat 17.30 da biteceğinden kitap müsveddeleri, bu tarihten önce Bakanlığımız Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğüne verilmiş olmalıdır.

Zamanında Bakanlığımıza teslim edilmeyen veya postadaki gecikmeler nedeniyle yarışma süresi içinde Bakanlığımıza ulaşamayan kitaplar, yarışmaya katılma hakkını kaybederler.

2 — Kitapların 4. ve 5. sınıflar için takım halinde olması şart değildir.

3 — Yarışmaya gireceklerin, müsvedde halindeki kitaplarını, eseri cedid kâğıtlarının yalnız birer yüzlerine daktilo ile yazılmış olarak aynı boyutta bir kapak içine (ciltli kabul edilmez) koymaları ve bunları üç nüsha halinde hazırlamaları, bu üç nüshada da aynı cins kâğıt kullanmaları gerekir.

4 — Müsveddelerden biri resimli, ikisi resimsiz olacak, resimler ayrı dosya halinde gönderilmeyip birinci nüshada ait oldukları sayfalara (zorunlu hallerde ilgili metinden önce gelecek ilave sayfalara) yapıştırılacaktır. Sayfalarda metin ve resimlerden başka süsleme bulunmayacak ve bunları muhafaza düşüncesiyle de olsa kaplama veya buna benzer herhangi bir tedbir başvurulmayacaktır.

5 — Yazarın adı, soyadı ve adresi müsveddelerin yalnız iç kapaklarına yazılacak ve bu iç kapaklar istendiğinde kolayca çıkarılabilecektir. Müsveddelerin dış kapak ve iç sayfalarında yazarın adı ve adresi yazılı bulunmayacaktır. Bu şarta uymayan kitaplar yarışma hakkını kaybederler.

6 — Daha önceki yarışmalara katılarak yarışmayı kazanmış veya kazanamamış kitapların yazarları, bu defa da yarışmaya girdikleri takdirde kitaplarını yeniden müsvedde halinde yukarıda belirtilen esaslara göre hazırlayacaklardır.

7 — Yarışmaya katılan kitapların ön incelemesi, Bakanlığımızca kurulacak bir ön inceleme komisyonunca yapılacak ve bu komisyon, müsvedde kitapları puanlamak suretiyle sıralamaya tabii tutacaktır.

8 — Yarışma sonucunda en yüksek puan alan ve Talim ve Terbiye Kurulunca ders kitabı niteliğinde görülen her sınıf için birer kitap 1978-1979 öğretim yılından itibaren üç öğretim yılı süre ile ilkokul 4. ve 5. sınıflarında tek kitap olarak okutulmak üzere ders kitabı olarak kabul edilecektir. Bu kitaplar Bakanlığımızca bastırılacak ve yazarlarına telif haklarına dair yönetmelik hükümleri uyarınca telif ücreti ödenecektir.

Ders kitabı dışında kalan kitaplardan, puanlama sırasına göre % 60 in üstünde puan alan (% 60 dahil) ve Talim ve Terbiye Kurulunca da uygun görülen kitaplar, eksik ve hataları yazarlarınca düzeltilerek bastırılmak kaydıyla 1978-1979 öğretim yılından itibaren üç yıllık bir süre için yardımcı kitap olarak kabul edilecektir.

Yardımcı kitap, yarışmaya katılan ve yarışma ön inceleme komisyonu tarafından yapılan değerlendirmeye göre ders kitabı seçilememiş olan, % 60'dan fazla puan alan (% 60 dahil) ve Talim ve Terbiye Kurulunca bastırılması uygun görülen, bu amaçla, hakkında düzeltme ve geliştirme raporu tanzim edilen kitaplar olacaktır. Düzeltme ve geliştirme raporuna göre noksanları giderilen yardımcı kitaplar, yazarlarınca bastırılacaktır. Yardımcı kitap olarak seçilen kitaplar ders kitabının okutulma süresi içinde, *yardımcı kitaplar* başlığı altında, ilgili Tebliğler Dergisi'nde belirtilecektir.

9 — Yarışma sonunda ders kitabı veya yardımcı kitap olacak nitelikte görülen kitapların eksikleri ve hataları yazarlarına bildirilecek; bunlardan başka, yarışmaya katılmış olan hiçbir kitabın eksikleri ve hataları yazarlarına bildirilmeyecektir.

10 — Yarışma sonunda Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilerek Bakanlıkça bastırılacak ders kitabının yazarı ve yazarları ile üçüncü şahıslar arasında o kitabın yazılması, muhtevası, içindeki iktibaslar, resim, şekil, tablo ve benzeri hususlarla ilgili olarak çıkacak hukuki ihtilâflarda Milli Eğitim Bakanlığı taraf olmayacaktır.

11 — Yarışmalara girenler müsveddelerle birlikte, kitapları Bakanlıkça basıldığı takdirde, bunları telif hakkı karşılığında ve her türlü tasarruf hakkından vazgeçerek, üç öğretim yılı dönemi için Bakanlığımıza devretmeyi, bu süreden sonraki yıllar için de telif hakkı karşılığı bu süreyi uzatmayı kabul edeceğini ve kitabın her basılışında tashihlerinin kendisi veya tayin edeceği bir kimse tarafından yapılacağını gösterir, noterlikten tasdikli bir taahhüt senedi vereceklerdir.

TAAHHÜT SENEDİ

1 — 21.4.1977 gün ve 151 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı gereğince açılmış olan yarışma için yazmış olduğum ilkokul matematik dersi kitabı yarışma sonunda Milli Eğitim Bakanlığınca basıldığı takdirde eserler üzerindeki "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu" gereğince sahip olduğum her türlü hukuku, telif hakları ile ilgili yönetmelik hükümleri uyarınca ödenecek telif hakkı karşılığında ve her türlü tasarruf hakkından vazgeçerek, 1978-1979, 1979-1980, 1980-1981 öğretim yılları için Milli Eğitim Bakanlığımıza devretmeyi ve Bakanlıkça istenildiği takdirde bu süreyi daha sonraki yılları kapsayacak şekilde ve o yıllarda yürürlükte bulunan telif hakları yönetmeliği esaslarına göre uzatmayı,

2 — Kitapların her basışında yapacağım tashihler esnasında, tarafımdan veya tashih işini adımı yapan kimse tarafından kitapların herhangi bir kısmının yeniden basılmasını gerektirecek bir yanlışlığa sebebiyet verildiği hallerde, bu kısmın basılması için sarfi gereken para ile tashih işinin Bakanlıkça başka bir kimseye havalesine lüzum görüldüğü takdirde ona verilecek tashih ücretinin alacağım telif hakkından Bakanlıkça kesilmesini kabul ettiğimi taahhüt ederim.

İLKOKUL 4. VE 5. SINIF MATEMATİK DERS KİTAPLARI ÖZEL ŞARTNAMESİ

I. Kitapların yazılışında 570 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan "Okul Kitaplarında Aranacak Genel Vasıflar" esas tutulacaktır.

II. İlkokul matematik kitaplarında aranacak özel şartlar şunlardır:

A. Muhteva ve metot bakımından:

1 — Kitaplar 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun belirtilen amaçlarla, temel ilkelere ve 1968 ilkokul programına ve bu programda belirtilen amaçlara, açıklamalara ve ilkokulun eğitim ve öğretim ilkelerine uygun olmalıdır.

2 — Konular, öğrenciyi incelemeye ve araştırmaya yöneltici, düşündürücü, seviyelerine uygun, kısa ve basit problemlerle ele alınmalı, onların buluş kabiliyetlerini geliştirecek ve dikkatlerini uyanık tutacak şekilde işlenmeli, ezberciliğe götüren gereksiz ayrıntılardan kaçınılmalıdır. Konular gerektiğinde şekil ve sembollerle açıklanmalıdır.

3 — Programda "Destekleme ve Kuvvetlendirme Programıyla ilgili Serbest Konular" başlığı altında ifade edilen kavramlara, ilgili bulunduğu konularda yer verilmelidir.

4 — Kitapların metinleri, öğrencilerin yeni ele alınan konulara gelinceye kadar edindikleri yaşantıları, yetenekleri ve ihtiyaçları gözönünde bulundurularak işlenmeli, öğrencilerin bir sonraki matematik konusunu öğrenmek üzere hazır olmalarına yardım etmeli, yeni bilgiler açık şekilde daha önceki bilgilere dayalı olarak verilmelidir.

5 — Matematik ifade ve beceri derslerinden biri olduğu için, konuların alıştırmaya, problem ve uygulamaları gerektiğinde Fen ve Tabiat Bilgileri, Sosyal Bilgiler ünitelerine bağlantılı olarak ele alınmalı ve öğrencilerin yaşantıları, ihtiyaçları dikkate alınarak sayısal uygulamalara gereği kadar yer verilmelidir.

6 — Kitapta işlenen konularla, öğrencilere, hayatta rastlayacakları problemleri matematik bir ifade haline getirmelerine ve çözmelerine yardımcı olacak bir düşünme yolu kazandırılmalıdır. Bunun için kavramlar, alıştırmalar, uygulamalar ve problemler gerektiğinde birlikte yürütülmelidir.

7 — Programda sözü edilen "Tam Sayılar", "Sayma Sayıları" ve "Doğal Sayılar" adı altında özellikleri belirtilerek işlenmelidir.

8 — Matematik derslerinde öğrencilerin zaman zaman seviye grupları halinde çalışacakları gözönünde tutularak çeşitli seviyedeki öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun şekilde alıştırmaya ve problemler hazırlanmalıdır. Bu arada ileri öğrencilerin ihtiyaçları da gözönünde bulundurularak ileri seviyede bazı alıştırmalar kolaydan zora doğru giden bir sıra içinde gruplandırılmalıdır.

9 — Problemler öğrencilerin kendi yaşantılarından, harcamalarından, ev, aile, sınıf ve okul hayatından, çevredeki ve yurtdışı çeşitli alanlarındaki etkinliklerden alınmalı, öğrencilerin istekle yapacağı canlı ve çekici nitelikte olmalıdır.

10 — Verilecek örnek problemlerin çözümlerinde;

ANALİZ, (verilen nedir? İstenen nedir?, Hangi işlemler kullanılmalıdır?, Sonuç ne olabilir, çözüm, doğrulama), BENZER-

LİK (Sayılar söylenmeden "Sayısız örneklerle" bir tartışma yapıldıktan sonra, tartışma konusu edilen problemin benzeri problemlerin çözümüne geçme), GRAFİK (Sayısal değerleri diyagram ve şekillerle sembolleştirerek çözüme gitme) yöntemlerinden biri ya da birkaçı birarada kullanılmalı, bunlarla ilgili bağımsız örnekler verilmelidir.

11 — Her ünite veya bölümün sonunda, öğrencinin kazandığı bilgileri kendi kendisine değerlendirmesine imkân veren düşündürücü nitelikte alıştırmaya ve problemler bulunmalıdır.

12 — Kitaplarda yer alacak alıştırmaya ve problemler:

- a) Öğrencilerin olgunluk seviyelerine uygun olmalı,
- b) Öğrencilere açık ve kısa şekilde izah edilmiş olmalı,
- c) Öğrenciler için anlamlı ve değerli olmalı,
- d) Öğrencilerin anlayışını geliştirecek nitelikte olmalı,
- e) Kavramları pekiştirici ve öğrenimi kolaylaştırıcı olmalı,
- f) Öğrencilerin kendi kendilerine problem çözme heves ve isteklerini geliştirici nitelikte olmalı,
- g) Çözümlü örneklerden sonra verilmeli ve konulara göre yeterli sayıda olmalı,
- h) Uygulama ve destekleme çalışmalarına yöneltici olmalıdır.

13 — İşlemlerde toplanacak, çıkarılacak, çarpılacak sayılardan birini veya bölüneni veya bölüneni saklı tutacak alıştırmaya ve problemlere yer verilmeli; böylece temel işlemlerin usavurma yoluyla geliştirilmesine daima önem verilmelidir.

14 — Kitaplar hazırlanırken matematiğin çekici, eğlendirici etkinlikler haline gelmesine dikkat edilmelidir.

15 — Programlar yol gösterici nitelikte olup, yazarlar ünite ve konuların tertibinde gerekli gördükleri değişiklikleri yapabilir.

B. Tertip ve öğrenime yardımcı unsurları bakımından:

1 — Kitaplardaki resim ve şemalar, planlar, grafikler, tablolar ve fotoğraflar metinleri aydınlatacak, anlamayı kolaylaştıracak ve gerçeğe uygun olacak şekilde seçilmiş bulunmalı ve bunlarla ilgili metinlerin yanına yerleştirilmelidir. (Lüzumlu yerlerde yeteri kadar renkli resim bulunmalıdır.) Bütün resimler baskıda net çıkacak nitelikte olmalıdır.

2 — Kitaplardaki resimler, metinler, problemler hiçbir eser ve yabancı kaynaktan aynen kopye edilmemelidir. Zorunlu nedenlerle başka kaynaklardan alınmış olanlar için dipnot halinde, kaynak gösterilmelidir.

3 — Kitapların başına matematik işaret ve kısaltmalarını gösteren bir cetvel konulmalı sonunda da bir matematik sözlüğüne yer verilmelidir.

C. Basılması Bakanlıkça uygun görülen kitaplar fiziki yapı bakımından basılmış durumlarında, aşağıdaki şartlarla taşınmalıdır:

1 — Kitaplar temiz ve renkli kapaklı, sayfa bağlantıları mümkün olduğu kadar sağlam olmalıdır.

2 — Yazıları 10 veya 12 punto ve rahat okunabilecek karakterde olmalıdır.

3 — Kitaplar 68x100 1/16 boyutunda, Bakanlıkça kabul edilen ders kitabı kâğıdına basılmalı, kitaplar 14-18 forma hacminde olmalıdır. (Müşveddelerin sayfa sayısı bu ölçüyü gerçekleştirecek biçimde ayarlanmalıdır.)

Ç. Bu kitaplarla ilgili yan yayınlar:

Bakanlığımızca bastırılan ders kitapları ile ilgili yan yayınlar (alıştırma, açıklama, problem kitabı vb. gibi) Bakanlık izni-ne tâbidir. Bu gibi yayınları ya Bakanlığımız kendi bastırır, ya da yazarınca belli şartlarla bastırılmasına müsaade eder.

Talim ve Terbiye Kurulu Kararı :

Karar Sayısı : 214

Karar Tarihi : 6.5.1977

Konu: Ortaokul 1., 2., 3. sınıf Matematik Programlarının kabulü ve ders kitaplarının yarışma yolu ile yazdırılması hk.

1) 9-11/2/1977 tarihleri arasında düzenlenen seminerde tekrar gözden geçirilerek geliştirilen Ortaokul 1., 2., 3. sınıf Matematik Programlarının ve bu programların amaç ve açıklamalarının ilişik örneğine göre kabulü,

2) Söz konusu program ve açıklamalara göre ortaokul 1., 2., 3. sınıf Matematik ders kitaplarının ekli açıklama ve özel şartnameye uygun olarak yarışma yoluyla yazdırılması, yapılacak inceleme sonunda en yüksek puan alan ve kurulumuzca ders kitabı niteliğinde olduğu tesbit edilen, her sınıf için birer kitabın üç yıl süreyle telif hakkı satın alınmak suretiyle Bakanlığımızca bastırılması,

3) Bu sınıflar için daha önce yarışma yolu ile yazdırılmış olan matematik ders kitaplarının 1978-1979 öğretim yılı kitap listesine alınmaması ve bu durumun ilgililere şimdiden duyurulması hususlarının Bakanlık Makamının tasvibine arzı kararlaştırıldı.

Başkan
A. DEMİRTAŞ
İmza

Başkan Yardımcısı
A. KONYALIOĞLU
İmza

Üye
A. ÖLMEZOĞLU
İmza

Üye
Ş. SOYKAL
İmza

Üye
A. H. ÖZER
İmza

Üye
E. SAĞLAMER
İmza

Üye
Dr. İ. SEZGİN
İmza

Üye
İ. K. UĞUR
İmza

Üye
Dr. H. N. BİLGİN
İmza

Üye
Ü. BİLGİN
İmza

Üye
Y. BAYKUL
İmza

Üye
A. DEMİRKİRAN
İmza

Üye
M. HASER
İmza

Üye
Ö. OKUTAN
İmza

Üye
E. ÇAKIROĞLU
İzinli

Üye
H. DEMİRCELİK
İzinli

Uygundur.

6/5/1977

Milli Eğitim Bakanı
İbrahim CENGİZ
Müsteşar Yardımcısı
İmza

ORTAOKUL 1., 2. ve 3. SINIF MATEMATİK DERS KİTAPLARI YARIŞMALARI İLE İLGİLİ AÇIKLAMA

1 — Yarışma süresi 31 Ocak 1978 Salı günü saat 17.30 da biteceğinden kitap müsveddeleri, bu tarihten önce Bakanlığımız Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğüne verilmiş olmalıdır.

Zamanında Bakanlığımıza teslim edilmeyen veya postadaki gecikmeler nedeniyle yarışma süresi içinde Bakanlığımıza ulaşamayan kitaplar, yarışmaya katılma hakkını kaybederler.

2 — Kitapların 1., 2., 3. sınıflar için takım halinde olması şart değildir.

3 — Yarışmaya gireceklerin, müsvedde halindeki kitaplarını, eseri cedid kâğıtlarının yalnız birer yüzlerine daktilo ile yazılmış olarak aynı boyutta bir kapak içine (ciltli kabul edilmez) koymaları ve bunları üç nüsha halinde hazırlamaları, bu üç nüshada da aynı cins kâğıt kullanmaları gerekir.

4 — Müsveddelerden biri resimli, ikisi resimsiz olacak, resimler ayrı dosya halinde gönderilmeyip birinci nüshada ait oldukları sayfalara (zorunlu hallerde ilgili metinden önce gelecek ilâve sayfalara) yapıştırılacaktır. Sayfalarda metin ve resimlerden başka süsleme bulunmayacak ve bunları muhafaza düşüncesiyle de olsa kaplama veya buna benzer herhangi bir tedbire başvurulmayacaktır.

5 — Yazarın adı, soyadı ve adresi müsveddelerin yalnız iç kapaklarına yazılacak ve bu iç kapaklar istendiğinde kolayca çıkarılabilecektir. Müsveddelerin dış kapak ve iç sayfalarında yazarın adı ve adresi yazılı bulunmayacaktır. Bu şarta uymayan kitaplar yarışma hakkını kaybederler.

6 — Daha önceki yarışmalara katılarak yarışmayı kazanmış veya kazanamamış kitapların yazarları, bu defa da yarışmaya girdikleri takdirde kitaplarını yeniden müsvedde halinde yukarıda belirtilen esaslara göre hazırlayacaklardır.

7 — Yarışmaya katılan kitapların ön incelemesi, Bakanlığımızca kurulacak bir ön inceleme komisyonunca yapılacak ve bu komisyon, müsvedde kitapları puanlamak suretiyle sıralamaya tâbi tutacaktır.

8 — Yarışma sonucunda en yüksek puan alan ve Talim ve Terbiye Kurulunca ders kitabı niteliğinde görülen her sınıf için birer kitap 1978-1979 öğretim yılından itibaren üç öğretim yılı süre ile Ortaokullarda tek kitap olarak okutulmak üzere ders kitabı olarak kabul edilecektir. Bu kitaplar Bakanlığımızca bastırılacak ve yazarlarına telif haklarına dair yönetmelik hükümleri uyarınca telif ücreti ödenecektir.

Ders kitabı dışında kalan kitaplardan, puanlama sırasına göre % 60 ın üstünde puan alan (% 60 dahil) ve Talim ve Terbiye Kurulunca da uygun görülen kitaplar, eksik ve hataları yazarlarınca düzeltilerek bastırılmak kaydıyla 1978-1979 öğretim yılından itibaren üç yıllık bir süre için yardımcı kitap olarak kabul edilecektir.

YARDIMCI KİTAP, yarışmaya katılan ve yarışma ön inceleme komisyonu tarafından yapılan değerlendirmeye göre ders kitabı seçilmemiş olan, % 60'dan fazla puan alan (% 60 dahil) Talim ve Terbiye Kurulunca bastırılması uygun görülen, bu amaçla, hakkında düzeltme ve geliştirme raporu tanzim edilen kitaplar olacaktır. Düzeltme ve geliştirme raporu na göre noksanları giderilen yardımcı kitaplar, yazarlarınca bastırılacaktır. Yardımcı kitap olarak seçilen kitaplar, ders kitabının okutulma süresi içinde, *yardımcı kitaplar* başlığı altında, ilgili Tebliğler Dergisi'nde belirtilecektir.

9 — Yarışma sonunda ders kitabı veya yardımcı kitap olarak nitelikte görülen kitapların eksikleri ve hataları yazarlarına bildirilecek; bunlardan başka, yarışmaya katılmış olan hiçbir kitabın eksikleri ve hataları yazarlarına bildirilmeyecektir.

10 — Yarışma sonunda Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilerek Bakanlıkça bastırılacak ders kitabının yazarı veya yazarları ile üçüncü şahıslar arasında o kitabın yazılması, muhtevası, içindeki iktibaslar, resim, şekil, tablo ve benzeri hususlarla ilgili olarak çıkacak hukuki ihtilâflarda Milli Eğitim Bakanlığı taraf olmayacaktır.

11 — Yarışmalara girenler müsveddelerle birlikte, kitapları Bakanlıkça basıldığı takdirde, bunları telif hakkı karşılığında ve her türlü tasarruf hakkından vazgeçerek, üç öğretim yılı dönemi için Bakanlığımıza devretmeyi, bu süreden sonraki yıllar için de telif hakkı karşılığı bu süreyi uzatmayı kabul edeceğini ve kitabın her basılışında tashihlerinin kendisi veya tâyin edeceği bir kimse tarafından yapılacağını gösterir, noterlikten tasdikli bir taahhüt senedi vereceklerdir.

TAAHHÜT SENEDİ

1 — 6/5/1977 gün ve 214 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı gereğince açılmış olan yarışma için yazmış olduğum Ortaokul matematik dersi kitabı yarışma sonunda Milli Eğitim Bakanlığınca basıldığı takdirde eserler üzerindeki "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu" gereğince sahip olduğum her türlü hukuku, telif hakları ile ilgili yönetmelik hükümleri uyarınca ödenecek telif hakkı karşılığında ve her türlü tasarruf hakkından vazgeçerek, 1978-1979, 1979-1980, 1980-1981 öğretim yılları için Milli Eğitim Bakanlığına devretmeyi ve Bakanlıkça istenildiği takdirde bu süreyi daha sonrakı yılları kapsayacak şekilde ve o yıllarda yürürlükte bulunan telif hakları yönetmeliği esaslarına göre uzatmayı,

2 — Kitapların her basılışında yapacağım tashihler esnasında, tarafımdan veya tashih işini adımı yapan kimse tarafından kitapların herhangi bir kısmının yeniden basılmasını gerektirecek bir yanlışlığa sebebiyet verildiği hallerde, bu kısmın basılması için sarfı gereken para ile tashih işinin Bakanlıkça başka bir kimseye havalesine lüzum görüldüğü takdirde ona verilecek tashih ücretinin alacağım telif hakkından Bakanlıkça kesilmesini kabul ettiğimi taahhüt ederim.

ORTAOKUL MATEMATİK DERS KİTAPLARI ÖZEL ŞARTNAMESİ

I. Kitapların yazılışında 570 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan "Okul Kitaplarında Aranacak Genel Vasıflar" esas tutulacaktır.

II. Ortaokul 1., 2., 3. sınıf Matematik kitaplarında aranacak özel şartlar şunlardır :

A. Muhteva ve metot bakımından :

1 — Kitaplar 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunda belirtilen amaçlarla, temel ilkelere ve 6.5.1977 gün ve 214 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile kabul edilen ortaokul matematik programına ve bu programın amaç ve açıklamalarına uygun olmalıdır.

2 — Konular, öğrenciyi incelemeye ve araştırmaya yönelik, düşündürücü, seviyelerine uygun, kısa ve basit problemlerle ele alınmalı, onların buluş kabiliyetlerini geliştirecek ve dikkatlerini uyanık tutacak şekilde işlenmeli, ezeliye götüren gereksiz ayrıntılardan kaçınılmalıdır. Konular gerektiğinde şekil ve sembollerle açıklanmalıdır.

3 — Kitapların metinleri, öğrencilerin, yeni ele alınan konulara gelinceye kadar edindikleri yaşantıları, yetenekleri ve ihtiyaçları gözönünde bulundurularak işlenmeli, öğrencilerin bir sonraki matematik konusunu öğrenmek üzere hazır olmalarına yardım etmeli, yeni bilgiler açık şekilde daha önceki bilgilere dayalı olarak verilmelidir.

4 — Problemler, öğrencilerin kendi yaşantılarından, harcamalarından, ev, aile, okul ve sınıf hayatından, çevredeki ve yurdun çeşitli alanlarındaki etkinliklerden alınmalı, öğrencilerin istekle yapacağı canlı ve çekici nitelikte olmalıdır.

5 — Matematik derslerinde öğrencilerin zaman zaman seviye grupları halinde çalışacakları gözönünde tutularak çeşitli seviyedeki öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun şekilde alıştırmalar ve problemler hazırlanmalıdır. Bu arada ileri öğrencilerin ihtiyaçları da gözönünde bulundurularak ileri seviyede bazı alıştırmalar kolaydan zora doğru giden bir sıra içinde gruplanmalıdır.

6 — Kitapta işlenen konularla, öğrencilere, hayatta rastlayacakları problemleri matematik bir ifade haline getirme-

lerine ve çözmelerine yardımcı olacak bir düşünme yolu kazandırılmalıdır. Bunun için kavramlar, alıştırmalar, uygulamalar ve problemler gerektiğinde birlikte yürütülmelidir.

7 — Her ünite veya bölümün sonunda öğrencinin kazandığı bilgilerin değerlendirilmesine olanak sağlayan düşündürücü nitelikte alıştırmalar ve problemler bulunmalıdır.

8 — Kitaplarda yer alacak alıştırmalar ve problemler;

- Öğrencilerin olgunluk seviyelerine uygun olmalı,
- Öğrencilere açık ve kısa şekilde izah edilmiş olmalı,
- Öğrenciler için anlamlı ve değerli olmalı,
- Öğrencilerin anlayışını geliştirecek nitelikte olmalı,
- Kavramları pekiştirici ve öğrenimi kolaylaştırıcı olmalı,
- Öğrencilerin kendi kendilerine problem çözme heves ve isteklerini geliştirici nitelikte olmalı,
- Çözümlü örneklerden sonra verilmeli ve konulara göre yeterli sayıda olmalıdır.

Alıştırma ve problemlerin sonuçları ya ilgili alıştırmalar ve problemlerin sonuna veya cetvel halinde kitabın sonuna konmalıdır.

9 — Kitaplar hazırlanırken matematiğin çekici, eğlenceli etkinlikler haline gelmesine dikkat edilmelidir.

10 — Programlar yol gösterici nitelikte olup, yazarlar bölüm ve konuların tertibinde gerekli gördükleri değişiklikleri yapabilirler.

B. Tertip ve öğrenime yardımcı unsurlar bakımından :

1 — Kitaplardaki resim ve şemalar, plânlar, grafikler, kro-kiler, tablolar ve fotoğraflar metinleri aydınlatacak, anlamayı kolaylaştıracak ve gerçeğe uygun olacak şekilde seçilmiş bulunmalı ve bunlar ilgili metinlerin yanına yerleştirilmelidir. Basıldıkları zaman net görünecek nitelikte olmalıdır. (Lüzumlu yerlerde yeteri kadar renkli resim bulunmalıdır.

2 — Kitaplardaki resimler, metinler, problemler hiçbir eser ve yabancı kaynaktan aynen kopye edilmemelidir. Zorunlu nedenlerle başka kaynaklardan alınmış olanlar için dipnot halinde kaynak gösterilmelidir.

3 — Kitapların başına matematik işaret ve kısaltmalarını gösteren bir cetvel konulmalı, sonunda da bir matematik sözlüğüne yer verilmelidir.

C. Basılması Bakanlıkça uygun görülen kitaplar fiziki yapı bakımından basılmış durumlarında, aşağıdaki şartları taşımıştır :

1 — Kitaplar temiz ve renkli kapaklı, sayfa bağlantıları mümkün olduğu kadar sağlam olmalıdır.

2 — Yazıları 10 punto ve rahat okunabilecek karakterde olmalıdır.

3 — Kitaplar 68 x 100, 1/16 boyutunda Bakanlıkça kabul edilen ders kitabı kâğıdına basılmalı, 1., 2., 3. sınıf matematik kitapları 14-18 forma hacminde olmalıdır. (Müşveddelerin sayfa sayısı bu ölçüyü gerçekleştirecek biçimde ayarlanmalıdır.)

Ç. Bu kitaplarla ilgili yan yayınlar :

Bakanlığımızca bastırılan ders kitapları ile ilgili yan yayınlar (alıştırma, açıklama, problem kitabı vb. gibi) Bakanlık iznine tâbidir. Bu yayınları ya Bakanlığımız kendi bastırır, ya da yazarınca belli şartlarla bastırılmasına müsaade eder.

ORTAOKUL MATEMATİK PROGRAMI

I. AMAÇLAR

1 — Öğrencilerin daha önce kazandıkları sayı ve işlem kavramlarını derinleştirmek ve pekiştirmek.

2 — Öğrencilere zaman, mekan ve sayılar arasındaki ilişkiler hakkında kesin ve açık fikirler kazandırmak.

3 — Öğrencilere günlük hayatlarında karşılaştıkları problemleri çözebilmelerini sağlayacak bir düşünme yolu kazandırmak.

4 — Öğrencilerin çevresindeki eşyayı şekil ve büyüklük bakımından doğru olarak kavramalarına ve bu eşyanın şekilleriyle fonksiyonları arasındaki ilişkileri anlamalarına yardım etmek.

5 — Öğrencilerin edindiği bilgi, teknik ve becerileri; problemleri çözmede, günlük yaşayışlarında ve başka derslerde verimli şekilde uygulamayı sağlamak.

6 — Öğrencilere;

- a) Analiz etme,
- b) Tümden gelimle muhakeme etme,
- c) Tümevarım ile muhakeme etme,
- d) Genelleştirme ile düşünme, yolunu öğretmek.

7 — Öğrencilerin düşüncelerinin verimini artırmak yönünden;

- a) İnceleme, araştırma ve kritik yapma,
- b) Öğrendiklerini şema haline koyma,
- c) Düzenli, dikkatli ve sebatlı olma,
- d) Öğrendiklerini açık ve veciz olarak ifade etme alışkanlığını kazandırmak.

8 — Öğrencilerde bilimsel düşüncenin oluşumu yönünden;

- a) Araştırma merakı uyandırmayı,
- b) Tarafsız olmayı,
- c) Peşin hükümden kaçınmayı,
- d) Açık fikirli olmayı,
- e) Bilginin yayılmasını arzu etmeyi, kazandırmak.

II. AÇIKLAMALAR

1 — Matematik öğretiminin her safhasında yukarıda belirtilen amaçlar gözönünde bulundurulmalı; öğretmen, öğretimin planlamasında ve sonuçların değerlendirilmesinde bu amaçların ışığı altında yürümelidir.

2 — Öğrencilerin ilkokulda edindikleri sayı, şekil ve ölçme hakkındaki ön bilgiler, matematik çalışmalarında kullanılacak metot ve araçların tespitinde önemli ip uçlarıdır. Bu itibarla, öğretmen, öğrencilere ilgi duydukları çok çeşitli eşya ile çalışma imkân ve fırsatları sağlayarak onların tecrübelerini geliştirmelerine yardım etmelidir. Başlangıçta öğrenciler doğrudan doğruya somut eşya ile çalıştırılmalı, ancak belli bir olgunluk seviyesinden itibaren resimler, şekiller gibi yarı soyut araçlarla çalışmaya ve bundan sonra da soyut düşünmeye alıştırılmalıdır.

3 — Geometri şekillerini kavrama yetisi de öğrencilerin çok çeşitli eşya üzerinde çalışmaları ile gelişir. Öğrencilerin önce de inceleme, gözleme, deneme yoluyla kazandıkları geometri

bilgisini yine aynı yollardan yürüyerek pekiştirmek gerekir. Bunun için başlıca üç türlü çalışma gözönünde tutulabilir:

- a) Gözlem ve inceleme,
- b) Kendi kendine yapma, deneme ve uygulama,
- c) Konuların zihnen işlenmesi.

Gözlem ve inceleme çalışmalarında öğrenciler çevrelerinde bulunan eşyanın biçimini, büyüklüğünü inceler ve böylece geometri bilgisini doğrudan doğruya gerçek eşyadan kazanırlar. İnceleme ve gözlem yoluyla eşya hakkında edinilen bu izlenimler zihnen işlenerek fikirlere, kavramlara ve kurallara varılır.

Geometrik şekil ve cisimler üzerinde gözlem ve inceleme çalışmalarından sonra bunlardan gerekli olanlar her öğrenciye dersten önce veya derste yaptırılır.

Öğrenciler bu birbiri ardınca gelen üç türlü çalışma yoluyla özelden genele, olaylardan kurallara giderek bilgi kazanırlar. Bu yollardan kazanılan bilgiler tümdengelim metodu ile sağlanıp kökleştirilir.

4 — Öğrenciye önceden çözülmüş bir konu verecek yerde kavramları, ilişkileri ve matematik özellikleri kendisinin keşfetmesine yardım etmelidir.

5 — Temel sonuçların kavranmasında peşin hükme ve ezberciliğe değil, düşünme ve usavurmaya mutlaka yer verilmelidir.

6 — İşlemlerin ezbere, doğru ve çabuk yapılmasının yeterli olmadığı, onların nasıl yapılacağına bilinmesi yanında niçin, neden yapıldıklarının araştırılması gereği üzerinde önemle durulmalıdır.

7 — Öğretmen, öğrenciler arasında mevcut bireysel farkları dikkate alarak yerine göre bireysel öğretime, grup çalışmalarına, ferdî araştırma ve inceleme tekniklerine başvurmalıdır.

8 — Zihni ve pratik hesaplamalara, öğretimin her safhasında yer verilmelidir.

9 — Konular bir evvelki ve bir sonraki konu ile bağlanarak işlenmelidir.

10 — Matematiğe ilgi duyan öğrencilerin sayısını çoğaltmak, formasyonlarını ve bilgilerini zenginleştirip geliştirmek için, toplantılar, konferanslar, yarışmalar düzenlemek ve onların anlayabileceği kitap ve dergiler tavsiye etmekle öncülük edilmelidir.

11 — Yeri geldikçe Matematik kavram ve teorilerin gelişimi hakkında tarihi bilgi verilmelidir.

12 — Öğrencileri, bir takım kavramların teorik ve formal bir tarzda işlenmesi yerine, matematikle ilgili temel kavramları ve ilkeleri araştırmaya, anlamaya, keşfetmeye yöneltmeli; bu arada onların yetenek ve ilgilerine uygun olarak daha ileri konuları öğrenmek üzere hazırlanmalarına yardım edilmeli, tahmin ve keşfetme, yaratıcı düşünme, değişik yollardan problem çözme istek ve cesaretleri geliştirilmelidir.

13 — Problem ve alıştırmaların sadece öğretilmiş olan bilgilerin basit uygulamaları demek olmadığı, bunların öğrencilerde ilgi uyandıran, onlara zevk veren ve araştırma arzusunu artıran, kavramı kolaylaştıran ve öğrencilerin analiz ve yaratıcılık kabiliyetlerini geliştiren rolünü hatırdan çıkarmamalıdır.

14 — Somut geometri şekilleri ile nasıl deneyler yapılır, aritmetik öğreniminde sayılarla da aynı tarzda deneyler yapılabileceği gerçeği üzerinde ısrarla durulmalıdır.

15 — Öğrenciye problemlerini kendi kendine kurma ve en uygun çözüm yollarını yine kendi kendine bulma fırsatı verilmeli böylece onların yaratıcı ve sezgisel tarzda düşünme yetenekleri geliştirilmelidir.

16 — Alistirmalar, öğrenmenin önemli bir aşaması ve ayrılmaz bir parçasıdır.

Alistirma deyince; bir derste kavram, kural, formül, bilgi olarak öğretilenleri, öğrencilere, çeşitli problemler içinde kullanarak onların daha iyi öğrenmelerine ve öğrendiklerini uygulamalarına yardım eden çalışmalar anlaşılır. Ancak, alıştırma ilgi çekici ve etkili olması gerektiği gözönünde bulundurulmalıdır.

Derslerde işlenen bir konuya ait, bir öğrencinin bir problem çözmesi diğerlerinin buna seyirci kalmaları alıştırma için yeterli değildir. Ve hattâ yalnız bir öğrenciye değil bütün sınıfa dahi olsa bir konu ile ilgili bir tek ödev yaptırmak, bir tek problem çözdürmek veya iş yaptırmak gerçek anlamda alıştırma sayılamaz.

Bütün öğrencilerin konu ile ilgili birçok alıştırma bilişli bir istekle yapmaları gerekir. Bu alandaki çalışmalar tatmin edici bir olgunluğa eriştikten sonra, öğrencilerin yeni kazandıkları bilgileri değişik şartlara ve daha bileşik problemlere uygulamaları ile uğraşılmalıdır.

Alistirmaların :

a) Öğrencilerin en yakın zamanda öğrendikleri bilgileri, tekrarlatmak suretiyle tam olarak benimsemelerine,

b) Yeni bilgileri yeni işlerde ve yeni şartlar içinde kullanmak suretiyle bilgilerin bilinçli tasarımlar haline gelmesine ve yerleşmesine, tesir alanlarının genişlemesine,

c) Öğretmenin, her öğrencinin düşünüş ve problemlerin şartlarını muhakeme ediş tarzı, kazandığı bilgi ve olgunluk seviyesi hakkında bilgi edinmesine,

d) Öğretmenin öğrencilerle tek tek uğraşmasına, onların yetismelerine ve gelişmelerine yardım etmesine, olanaklar hazırlamak gibi faydaları vardır.

Yukarıda belirtilen faydaların sağlanabilmesi için alıştırma malar aşağıdaki şekilde olmalıdır:

1°) Alistirmalar, bütün sınıf için ilgi çekici, düşündürücü ve faydalı olacak biçimde hazırlanmalıdır.

2°) Alistirmalar, yalnız yeni bilgiler kazandırmak için değil; yeni öğrenilmiş bilgileri tekrarlatmak suretiyle benimsetmek amacını gütmeli ve kolaydan zora doğru derecelendirilmelidir.

3°) Alistirmalar, verilmiş özellikleri ve özellikler arasındaki bağıntıları kolay anlaşılacak, öğrencilerin düşünme, uyarı ve kıyaslama becerilerini geliştirecek ve bir tek doğru çözümü olacak tarzda tertiplenmelidir.

4°) Alistirmalar bir defada değil, araya zaman katılarak tekrarlanmalıdır.

5°) Bazı alıştırma malar, bir sonraki konu ile bağlayıcı nitelikte olmalıdır.

6°) Alistirmalar, yeni işlenmiş bir konunun bilgileri ve işlemlerinin benimsetilmesi düşüncesiyle hemen her kesimin sonunda işlenmelidir.

7°) Her bölüm sonunda o bölümle ilgili tamamlayıcı ve karışık alıştırma malar işlenmelidir.

Alistirmalar, öğrencilerin daha önce edindikleri bilgileri, kurallar veya formülleri, sınıfta kendilerine verilen yeni şartlara uygulayarak sonuçları elde etmek için etkinlikte bulunmalarını gerektirdiğine göre; doğrudan doğruya öğrencilerin bireysel çalışmalarına dayanmaktadır. Ancak, bu çalışmaların başarılı olabilmesi için öğrencilerin başlangıçta, öğretmenin gözetimi ve rehberliği altında çalışmaları gerekir. Alistirma çalışmalarında öğrencilere rehberlik yapacak öğretmenin problemleri verirken bazı tedbirler alması, alıştırma maların aynı zamanda tartışma niteliğinde bir öğrenme faaliyetine benzemesine yardım etmesi gerekir.

ORTA I: SINIF MATEMATİK PROGRAMI

I. BÖLÜM

GÜNÜMÜZÜN MATEMATİK ANLAYIŞI

- 1-1 Matematik Nedir?
- 1-2 Matematiği Niçin Öğreniyoruz?
- 1-3 Matematiği Nasıl Öğrenmeliyiz?

2. BÖLÜM

KÜMELER

- 2-1 Küme ve Eleman Kavramı; Boş Küme
- 2-2 Bir Kümenin Gösterilmesi
- 2-3 Kümelerin Karşılaştırılması
- 2-4 Alt Küme (Küme Parçası)
- 2-5 Kümelerle Yapılan İşlemler

3. BÖLÜM

DOĞAL SAYILAR

- 3-1 Denk Kümeler ve Doğal Sayılar
- 3-2 Doğal Sayılarda Sıralama, Sayı Doğrusu ve Arada Olma
- 3-3 Sayma ve Sayma Sayıları
- 3-4 On Tabanına Göre Sayma Düzeni
- 3-5 Doğal Sayılar Kümesinde İşlemler, Özellikleri ve Teknikleri
- 3-6 Beş ve İki Tabanlı Sayma Düzenleri
- 3-7 Geçmişteki Sayma Düzenleri

4. BÖLÜM

ÖLÇÜSEL OLMAYAN GEOMETRİ

- 4-1 Noktalar, Doğrular, Düzlemler ve Uzak
- 4-2 Doğruda Ayırma, Yarı Doğru, Işın, Doğru Parçası
- 4-3 Doğru ve Düzlemlerin Birbirine Göre Durumları
- 4-4 Düzlemde ve Uzayda Ayırmalar
- 4-5 Açılar ve Üçgenler

5. BÖLÜM

ASAL SAYILAR VE ÇARPANLARA AYIRMA

- 5-1 Asal Sayılar
- 5-2 Bölünebilme
- 5-3 Çarpanlar ve Çarpanlara Ayırma
- 5-4 Ortak Bölenlerin En Büyüğü (O. B. E. B.)
- 5-5 Bölmede Kalanlar (Bölme Algoritması)
- 5-6 Ortak Katların En Küçüğü (O. K. E. K.)

6. BÖLÜM

RASYONEL SAYILAR

- 6-1 Kesirler
- 6-2 Denk Kesirler ve Rasyonel Sayılar
- 6-3 Rasyonel Sayılarla Dört İşlem ve Özellikleri
- 6-4 Ondalık Sayılar ve Dört İşlemi

7. BÖLÜM

ÖLÇME

- 7-1 Sayma ve Ölçme
- 7-2 Uzunlukların Ölçülmesi ve Birimleri
- 7-3 Ölçmenin Duyarlılığı
- 7-4 Açıların Ölçülmesi

8. BÖLÜM

ALAN, HACİM, KÜTLE VE ZAMAN ÖLÇÜLERİ

- 8-1 Dikdörtgen, Çevresi ve Alanı
- 8-2 Dikdörtgenler Prizması, Alanı ve Hacmi
- 8-3 Kütle, Ölçülmesi ve Birimleri
- 8-4 Zaman, Ölçülmesi ve Birimleri

ORTAOKUL I. SINIF MATEMATİK PROGRAMI
KONULARININ AÇIKLANMASI

I. BÖLÜM

GÜNÜMÜZÜN MATEMATİK ANLAYIŞI

1-1 Matematik Nedir?

Matematiğin sadece bir sayma ve hesaplama, şekilleri çizme ve ölçme tekniği olmadığı, bunların hepsini içine alan bir düşünme ve usullama yolu olduğu belirtilecektir. Bir kısım matematiğin gözlem ve deneyi gerektirmesine rağmen, matematikte, daha çok genel bir düşüncenin içinde gizli özel gerçekleri ortaya çıkarma yolunun tercih edildiğine değinilecek ve bu husus birkaç örnekle hissettirilmeye çalışılacaktır.

1-2 Matematiği Niçin Öğreniyoruz?

Büyük bir hızla değişmekte ve gelişmekte olan bir dünyada yaşadığımız anlatılacak; bu hızlı değişme ve gelişmede yeni buluşlar ve eserlerin ortaya çıkışında, çeşitli sanayi dallarının gelişmesinde matematik ve matematikçinin oynadığı rol belirtilecek, bunlara olan ihtiyaç hissettirilecektir. Ayrıca "Bir meslek olarak matematik", "Diğer mesleklerde matematik" gibi konularda kısa bir bilgi verilecek; "Dinlenme ve eğlenme unsuru olarak matematiğin önemi" örnekleriyle belirtilecektir.

1-3 Matematiği Nasıl Öğrenmeliyiz?

Öğretmenin öğrencileri için bir yol gösterici ve yardımcı olduğu açıklanacaktır. Öğrencilerin konuları ve örnekleri inceleyip alıştırmaları kendi kendilerine de çözmeleri gerektiği belirtilecektir.

2. BÖLÜM

KÜMELER

2-1 Küme ve Eleman Kavramı; Boş Küme

Kümenin ne olduğu tanıtılacak, eleman kavramı verilecek, boş kümenin ne olduğu somut örneklerle verilecektir.

2-2 Bir Kümenin Gösterilmesi

Venn şeması ve $\{ \}$ simgesi ile küme kavramı yeteri kadar açıklığa kavuşturulacaktır.

2-3 Kümelerin Karşılaştırılması

Kümelerin karşılaştırılmasında Venn şemasına ve bire-bir eşlemeye somut örneklerle yer verilerek eşit, farklı ve denk küme kavramları işlenecektir.

2-4 Alt Küm (Küme Parçası)

Alt Küme (küme parçası) kavramı işlenecek, tanımı somut örneklerle verilecek ve açıklığa kavuşturulacaktır.

2-5 Kümelerle Yapılan İşlemler

Kümelerin kesişim ve birleşimleri ve iki kümenin farkı, daha çok Venn şeması ve somut örneklerle açıklığa kavuşturulacaktır.

Ayrıca, küme kavramı bundan sonraki bölümlerde de yeri geldikçe kullanılacaktır.

3. BÖLÜM

DOĞAL SAYILAR

3-1 Denk Kümeler ve Doğal Sayılar

Doğal sayı kavramının nasıl oluştuğu ve geliştiği konusuna değinilecek, denk kümelerden yararlanarak doğal sayı kavramı verilecektir. Sayıları yazmada kullanılan simgeler (rakamlar) belirtilecektir.

3-2 Doğal Sayılarda Sıralama, Sayı Doğrusu ve Arada Olma

Sayı doğrusu yardımıyla doğal sayılar arasındaki ilişkiler sezdirilecek ve sıfırın solundaki noktaların varlığından daha sonraki konularda söz edileceği belirtilecektir. Sayı doğrusu üzerindeki herhangi bir doğal sayının sağındaki sayıdan küçük olduğu, ardışık iki doğal sayı arasında başka bir doğal sayı bulunmadığı ve iki doğal sayı arasında, eğer varsa, diğer bir doğal sayının nasıl bulunacağı açıklığa kavuşturulacaktır.

3-3 Sayma ve Sayma Sayıları

Sayma ve sayma sayıları hakkında gerekli bilgiler verilecektir. Sayma düzeninde kullanılan rakamlar ile sayı kavramı arasındaki fark üzerinde özellikle durulacak ve rakamın bir sembol, sayının ise saymaya yarayan bir kavram olduğu belirtilecektir.

3-4 On Tabanına Göre Sayma Düzeni

Onluk sistemde tabanın 10 olduğu ve her basamak değerinin sağındaki basamağın değerinin on katı olduğu açıklanacak; basamakların, çarpanları 10 olan çarpımlar halinde yazılabileceği ve bunların 10 tabanlı üslü çokluklar halinde kısaca ifade edilebileceği belirtilecek; "taban" ve "üs" kavramları verilecektir. Bir sayının "basamak değerlerine göre çözümlenmesi" örnekleriyle açıklanacaktır.

3-5 Doğal Sayılar Kümesinde İşlemler, Özellikleri ve Teknikleri

Doğal sayıların toplama ve çarpma işlemleri örneklerle geliştirilecek, bu arada kapalılık kavramına dikkat çekici sayısal örnekler verilecektir. (Sıfır dahil pozitif tam sayılara doğal sayılar, sıfır hariç pozitif tam sayılara sayma sayıları denmesi birlik sağlanması yönünden faydalı görülmüştür.)

Doğal sayılardaki toplama ve çarpma işlemlerinin değişme, birleşme özellikleri açıklanacak; bu özelliklerin, bilinen başka işlemlerde, söz gelimi, kümelerin kesişim ve birleşim işlemlerinde; günlük yaşamımızdaki çorap giyme ve ayakkabı giyme gibi işlemlerde v.b. olup olmadığına değinilecektir. Ayrıca çarpmanın toplama üzerine dağılması sayısal örneklerle açıklanacaktır.

Önce sayısal örneklerle pekiştirilen birleşme, değişme ve dağılma özellikleri, öğrencinin seviyesine göre harfli örneklerle de ifade edilecektir. Bu kavramların asıl amacı, $a + (b + c) = (a + b) + c$ den $a + b + c$ nin; $a(b \cdot c) = (a \cdot b) \cdot c$ den de $a \cdot b \cdot c$ nin yazılabileceğini sezdirmektir.

Ayrıca, birleşme özeliği bulunmayan bölme işleminden esinlenerek $a:b:c$ nin anlamsızlığı anlatılacaktır.

Ters işlemler için önce günlük hayattan örnekler verilecektir. Söz gelimi, kapıyı açıp kapama gibi. Sonra ters işlem kavramı açıklığa kavuşturulacak, çıkarma ve bölme birer ters işlem olarak incelenecektir. Bu kavramdan hareketle ve sayısal örneklerle $x + a = b$ ve $x \cdot b = a$ eşitliklerini gerçekleyen x sayılarının doğal sayılar kümesinde bulunup bulunamayacağı belirtilecek; buradan doğal sayılar kümesinin çıkarma ev bölme işlemlerine göre kapalı olmadığı açıklanacaktır.

3-6 Beş ve İki Tabanlı Sayma Düzenleri:

Sayıların beş tabanına göre yazılması, okunması açıklanacak; beş tabanına göre yazılmış bir sayının, on tabanına göre yazılmasına örnekler verilecek; on tabanından beş tabanına çevirme hususu üzerinde kısaca durulacaktır. İki tabanına göre sayma sisteminde sayıların; yazılışı, okunuşu, iki tabanından on; on tabanından iki tabanına çevrilmesi açıklanacak, hesaplama işlemlerine girilmeyecektir.

3-7 Geçmişteki Sayma Düzenleri

Geçmişteki Babil, Mısır ve Roma sayma düzenleri tanıtılacaktır. Bu konu okuma parçası şeklinde düşünülecek ve düzenlenecektir.

4. BÖLÜM

ÖLÇÜSEL OLMAYAN GEOMETRİ

4-1 Noktalar, Doğrular, Düzlemler ve Uzak

Nokta, doğru ve düzlemin tanımlanamıyacağı ancak tanımlanabileceği ve pratik olarak yazılışı için bir takım sembollerin kullanıldığı açıklanacaktır. Uzak kavramı da noktalar kümesi olarak açıklanacaktır. "İki noktadan bir ve yalnız bir doğru geçtiği" ve "İki noktası bir düzlemde bulunan bir doğrunun düzlem içinde olacağı" bir özellik olarak verilecektir. Ayrıca, "Doğrusal olmayan üç noktadan bir ve yalnız bir düzlem geçtiği" çevreden örneklerle tanıtılmalıdır.

4-2 Doğruda Ayırma, Yarı Doğru, Işın, Doğru Parçası

Bir XY doğrusunun üzerinde alınan bir A noktasının bu doğruyu, IAX ve IAY gibi iki yarı doğruya ayırdığı, A başlangıç noktasının bu yarı doğruların elemanı olmadığı belirtilecek; buradan ışın kavramına geçilecek, $\{A\} \cup IAX = IAX$ ışını olduğu gösterilecektir. Doğru üzerinde başka bir B noktası alınıp, IAY ve IBX ışınlarının kesişim kümesi olarak IAB doğru parçası kavratılacak, ayrıca IAB doğru parçasının, XY doğrusunun bir alt kümesi (küme parçası) olduğu belirtilecektir. A ya da B noktasının yahut her ikisinin birden doğru parçasını oluşturan noktalar kümesine ait olmama durumlarında doğru parçasının IAB, IAB ve IAB biçimlerinde gösterileceği örneklerle açıklanmalıdır.

4-3 Doğru ve Düzlemlerin Birbirlerine Göre Durumları

Bir doğru ile bir düzlemin ara kesiti çevredeki örneklerle işlenerek küme kavramı ile açıklanacaktır. Aynı şekilde bir doğru ile bir başka doğrunun, bir doğru ile bir düzlemin, bir düzlemle başka bir düzlemin ara kesitleri ve buradan hareketle paralellikleri işlenecektir. Ayrıca aykırı doğru kavramı verilecektir.

4-4 Düzlemde ve Uzayda Ayırmalar

Noktanın doğruyu, doğrunun düzlemi, düzlemin uzayı ayırık kümelerle ayırdığı kavramı esas alınarak, her düzlemin uzayı iki yarım uzaya ayırdığı ve (M) bir düzlem olmak üzere IAB (M) boş ise A ve B noktalarının aynı yarı uzayda olduğu somut örneklerle açıklanmalıdır. Düzlemdeki her doğrunun düzlemi iki yarı düzleme ayırdığı belirtilecek; kapalı ve açık yarı düzlem kavramı verilecektir. M düzleminin içinde alınan iki nokta A, B ve bir doğru D olmak üzere, IAB (D) boş küme ise, A ve B noktalarının, sınır doğrusu D olan aynı yarı düzleme ait olduğu gösterilecektir.

4-5 Açılar ve Üçgenler

Açı ve üçgen tanımı noktalar kümesi olarak ele alınacak, açı, başlangıçları aynı olan iki ışının birleşimi olarak verilecek, açının içi ve dışından söz edilecektir. Bir ABC üçgeni de IAB, IBC, ICA doğru parçalarının birleşimi olarak işlenecektir.

5. BÖLÜM

ASAL SAYILAR VE ÇARPANLARA AYIRMA

5-1 Asal Sayılar

Sayma sayılarının, diğer sayma sayılarının çarpımı olarak nasıl gösterileceği araştırılacaktır. 1 sayının özel durumu belirtildikten ve 30 a kadar sayılar içinde yapılan araştırma sonunda "asal olmayan sayılar" ve daha sonra 100 e kadar sayılar içinde "Eratosthenes Kalburu" ile yapılan araştırma sonunda da "asal sayılar" tanımlanacaktır. Bu tanıma göre 1 in asal sayı olmadığı açıklanacaktır. Asal sayı kavramı üzerinde fazla durulmamalıdır.

5-2 Bölünebilme

2, 3, 5 ile bölünebilme kuralları verilecektir. Araştırma sonunda tek ve çift sayı tanımından 2 ye ve benzeri yol ile 5 e bölünebilme kuralları verilecek; 3 ün katları ve bu katların rakamlarının salt değerleri toplamından 3 e ve 9 a bölünebilme kuralına geçilecek; 7, 11 ve 13 ile bölünebilme kuralı verilmeyecektir.

5-3 Çarpanlar ve Çarpanlara Ayırma

Bir sayma sayısının çarpanlara ayrılması örneklerle gösterilip, çarpanın tanımı yapılacaktır. Çarpanlara ayırma örneklerinden sonra "Sayma sayılarının asal çarpanlarına ayrılmasının teklik özeliği" ve daha sonra da 1 in asal sayılar kümesine dahil olmadığı gösterilecektir.

5-4 Ortak Bölenlerin En Büyüğü (O.B.E.B.)

İki sayının ortak çarpanının o sayıların ortak böleni olduğu örneklerle gösterilecek ve 1 in bütün sayıların ortak böleni olduğuna değinilecek; "ortak bölen" kavramı verilecek; ortak bölenlerin aritmetikte işe yaradığı yerler belirtilecek ve (O.B.E.B.) kavramı işlenecektir.

5-5 Bölmede Kalanlar (Bölme Algoritması)

Kalanlı bölmenin nasıl yapıldığı birkaç örnekle gösterilip bölünen, bölen, bölüm ve kalan arasındaki sağlama bağıntısı kurulacak; algoritma yoluyla bölme kavramı pekiştirilecektir.

5-6 Ortak Katların En Küçüğü (O.K.E.K.)

Önce "ortak kat" kavramı verilecek, sonra iki sayının katlarının kümelerinin kesişimi olarak "ortak katlar" kümesi tanımlanacaktır. Ortak katların aritmetikte işe yaradığı yerler belirtilecek, (O.K.E.K.) kavramı geliştirilecektir.

6. BÖLÜM

RASYONEL SAYILAR

6-1 Kesirler

Kesir kavramı örneklerle açıklanacak, birim kesir, kesirlerin birim kesirlerle ifadesi, bileşik kesir, tam sayılı kesir kavramları verilecek, kesirlerin sıralanması üzerinde durulacaktır.

6-2 Denk Kesirler ve Rasyonel Sayılar

Denk kesir kavramı verilecek, $\frac{2}{3} = \frac{4}{6} = \frac{6}{9} = \dots$ gibi birbirine denk kesirlerin sayı değerlerinin aynı olduğu, bu kesirlerden her birinin aynı sayının bir temsilcisi olarak alınabileceği belirtilecek, söz gelimi, $\frac{2}{3}$ rasyonel sayısı denildiği zaman, $\frac{2}{3}$ kesrine denk olan tüm kesirlerin anlaşılması gerektiği üzerinde durulacaktır.

Her doğal sayının bir rasyonel sayı olduğu belirtilecektir.

6-3 Rasyonel Sayılarla Dört İşlem ve Özellikleri

Rasyonel sayılarda sıralama kavramı örneklerle işlenecektir. Rasyonel sayılarda toplama ve çarpma işlemleri verilecek, özellikleri üzerinde durulacak rasyonel sayıların bu işlemlere göre kapalılığı belirtilecek, etkisiz (birim) eleman, ters eleman anlatılacak daha sonra çıkarma ve bölme işlemleri ve özellikleri üzerinde durulacak, aralarındaki ilişkiler açıklanacaktır. Bu konularda sayı doğrusundan gerektiği ölçüde yararlanılacaktır.

6-4 Ondalık Sayılar ve Dört İşlemi

10 $n = 3$ gibi eşitlikleri gerçekleyen "n" rasyonel sayısının değişik yazılışlarından hareketle, ondalık sayı kavramı geliştirilecektir.

0 ve 1 arasındaki sayılardan hareketle, ondalık ve tamsayı basamakları, kesirlerle karşılaştırılmalı olarak çözümlenecektir. Ondalık sayıların işlemleri de, işlemlerin özellikleri belirtilerek verilecektir. Önce sayı doğrusu üzerinde ondalıkların, yüzdebirlerin, ... sonra da gerçek hayattan alınan problemlerde sıralamanın uygulamaları yapılmalıdır. Daha sonra paydaları eşit olmayan rasyonel sayıların ondalık sayıya çevrilerek sıralanması, diğer taraftan paydaların eşitlenmesi suretiyle sıralamanın doğruluğu gösterilecektir. Birleşik kesirlerin sıralanması da verilecektir.

Devirli ondalık açılımlar ve yuvarlak yapma, kısaca örnekler üzerinde gösterilecektir.

7. BÖLÜM

ÖLÇME

7-1 Sayma ve Ölçme

Günlük hayatımızda sayma ve ölçmenin önemi belirtilecek, sürekli ve süreksiz çokluklar ve özellikleri üzerinde durulacak, doğru parçalarının ve basit kapalı eğrilerin büyüklüklerinin karşılaştırılması, ölçme biriminin önemi, doğru parçasının ölçülmesi ve uzunluğu; değişik birimlerle ölçmenin uzunluğa etkisi olmadığı, ancak ölçülerin değişeceği anlatılacaktır.

7-2 Uzunlukların Ölçülmesi ve Birimleri

Temel uzunluk birimi olan metrenin tanımı açıklandıktan sonra kısaca tarihçesine değinilecektir. Metrenin katları ve askatları verilmeli ve bunların birbirine çevrilme işleminde beceri kazandırılmalıdır.

7-3 Ölçmenin Duyarlılığı

Ölçme uygulamaları ile gerçek değerlerin hiçbir zaman bulunamayacağı, yaklaşık değerle yetinileceği açıklığa kavuşturulacak; yaklaşık değerle yapılacak hesaplama işlemlerindeki muhtemel hata (mümkün olan en büyük hata) hakkında yeterli bilgi verilecek, ölçmenin yeterlik ve duyarlılığı üzerinde durulacaktır.

7-4 Açıların Ölçülmesi

Açının tanımı hatırlatılacak ve düzlemde ayırdığı bölgeler belirtilecek sonra açısal bölgeleri karşılaştırmak suretiyle açıların birbirine göre büyüklüğü araştırılacaktır. Temel açı birimi hakkında bilgi verilecektir.

İletki ile açıların ölçülmesi ve çizilmesi yaptırılacak, ölçülerin göre açı çeşitleri verilecektir.

8. BÖLÜM

ALAN, HACİM, KÜTLE VE ZAMAN ÖLÇÜLERİ

8-1 Dikdörtgen, Çevresi ve Alanı

Dikdörtgenin tanımı ve çevresi hakkında bilgi verilecek, çeşitli uygulamalarla çevre hesaplaması yaptırılacak; özel bir

dikdörtgen olarak kare tanımlanacak ve dikdörtgenin, karenin alanlarını hesaplamada gerekli beceri kazandırılacaktır. Alan ölçme birimleri, kat ve askatları, arazi ölçme birimleri verilecek; birimlerin birbirine çevrilmesi üzerinde durulacaktır.

8-2 Dikdörtgenler Prizması, Alanı ve Hacmi

Dikdörtgenler prizmasının tanımı yapılacak, boyutları, dik ve paralel ayrıtları, dik ve paralel yüzleri ve köşeleri örnekler üzerinde tanımlanacak; özel bir dikdörtgenler prizması olarak küp verilecektir. Dikdörtgenler prizmasının ve küpün alanları hesaplanacak, prizmanın hacminin üç boyutunun çarpımına eşit olduğu üzerinde ısrarla durulacak ve bu kavram geliştirilecektir. Hacim birimlerinin katları ve askatları verilecek; birimleri birbirine çevirme ve uygulamalarla pekiştirme yapılacaktır.

8-3 Kütle, Ölçülmesi ve Birimleri

Kütle kavramı, kütle ve ağırlık, kütle birimleri kütle biriminin kat ve askatları, birimlerin birbirine çevrilmesi, kütlelerin ölçümü verilecek ve sıvı ölçüleri, tanıtılacaktır.

8-4 Zaman, Ölçülmesi ve Birimleri

Zaman kavramı, zaman birimi seçmek, birimlerin birbirine çevrilmesi, zaman birimleri üzerine işlemler (Toplama, çıkarma, çarpma, bölme) verilecektir.

Bu program haftada 4 saat matematik okutulması esasına göre düzenlenmiştir.

Her bölümün işlenmesi için öngörülen ders saatleri yaklaşık olarak aşağıda gösterilmiştir.

Bölüm	Ders saati sayısı
1	3 saat
2	20 "
3	25 "
4	17 "
5	12 "
6	25 "
7	8 "
8	10 "
	120 saat

Öğretmenler bu saatlere bağlı kalmıyabilirler. Gerektiğinde, bölümlere ayrılan saatler arasında yeniden ayarlama yapabilirler.

ORTA II. SINIF MATEMATİK PROGRAMI

I. BÖLÜM

MATEMATİK SİSTEMLER

- 1-1 Yeni Bir Toplama Çeşidi
- 1-2 Yeni Bir Çarpma Çeşidi
- 1-3 İşlem ve Kapalılık
- 1-4 Etkisiz (birim) Eleman, Bir Elemanın Tersisi
- 1-5 Bir Matematik Sistemi Nedir?
- 1-6 Modüler Aritmetik

2. BÖLÜM

RASYONEL SAYILAR

- 2-1 Sayı Doğrusu
- 2-2 Negatif Tam Sayılar ve Negatif Rasyonel Sayılar

- 2-3 Rasyonel Sayılarla Toplama İşlemi
- 2-4 Noktanın Koordinatı
- 2-5 Grafikler
- 2-6 Rasyonel Sayılarla Çarpma İşlemi
- 2-7 Rasyonel Sayılarla Bölme İşlemi
- 2-8 Rasyonel Sayılarla Çıkarma İşlemi

3. BÖLÜM

ORAN, YÜZDELER VE ONDALIKLAR

- 3-1 Oran ve Orantı
- 3-2 Yüzdelere

4. BÖLÜM

PARALEL DOĞRULAR, PARALELKENAR VE ÜÇGEN

- 4-1 Bir Düzlemdeki İki Doğru
- 4-2 Bir Düzlemdeki Üç Doğru
- 4-3 Paralel Doğrular
- 4-4 Üçgenler
- 4-5 Paralelkenarlar

5. BÖLÜM

ÇEMBER VE DAİRE

- 5-1 Çember, Çember Çizimi ve Çemberin Düzlemde Ayırdığı Bölgeler
- 5-2 Çap, Kesen, Kiriş ve Teğet
- 5-3 Yaylar
- 5-4 Merkez Açısı
- 5-5 Çemberin Çevresi
- 5-6 Dairenin Alanı
- 5-7 Silindir, Hacim ve Alanı

6. BÖLÜM

DENKLEMLER

- 6-1 Sayı İfadelerini Yazma
- 6-2 Sayı Önermelerini Yazma
- 6-3 Çözüm Kümesinin Bulunması
- 6-4 Eşitsizliklerin Çözümü
- 6-5 İki Bilinmeyenli Sayı Önermeleri

7. BÖLÜM

İSTATİSTİK VE GRAFİKLER

- 7-1 İstatistik İçin Bilgi Nasıl Toplanır
- 7-2 Çeşitli Grafikler
- 7-3 Bilgilerin Özetlenmesi
- 7-4 Örneklem

8. BÖLÜM

ÇOK BÜYÜK VE ÇOK KÜÇÜK SAYILARIN GÖSTERİLMESİ

- 8-1 Çok Büyük Sayıların Yazılması ve Okunması
- 8-2 Çok Küçük Sayıların Yazılması ve Okunması

ORTAOKUL II. SINIF MATEMATİK PROGRAMI KONULARININ AÇIKLAMASI

1. BÖLÜM

MATEMATİK SİSTEMLER

1-1 Yeni Bir Toplama Çeşidi

Saat aritmetiğinden örnekler verilerek (veya daha uygun bir model seçerek) modüler aritmetiğin basit kavramları, modüler aritmetikten bahsedilmeden işlenecek ve toplama üzerine örnekler verilerek bu kavram geliştirilecektir.

1-2 Yeni Bir Çarpma Çeşidi

1-1 kısmındaki metodla modüler aritmetikteki çarpma işlemi örneklerle açıklanacaktır.

1-3 İşlem ve Kapalılık

Bu kavramlar, basit örneklerle ve daha önceki bilgilere dayalı olarak işlenecek, ikili işlemin değişme, birleşme özellikleri verilecek, birli işlem kavramı da basit örneklerle tanıtılacaktır.

1-4 Etkisiz (birim) Eleman, Bir Elemanın Tersisi

İkili işlemde etkisiz (birim) eleman kavramı ve çeşitli işlemlere göre ters eleman kavramı basit örneklerle işlenecek.

1-5 Bir Matematik Sistemi Ndir?

Matematik sistemi hakkında hazırlayıcı örneklerden sonra tanım verilecek ve daha önce işlenen örneklerle konu pekiştirilecek, doğal sayılar örneği işlenecektir. Çok basit örnek seçmek yarıyla şekillerle ilgili sistem örnekleri verilebilir. Burada grup kavramına değinilecektir.

1-6 Modüler Aritmetik

Bu kısım, bu bölümde görülen kavramların bir özeti ve tekrarı mahiyetinde olmalıdır.

2. BÖLÜM

RASYONEL SAYILAR

2-1 Sayı Doğrusu

Sayı doğrusu üzerinde sıfır dahil doğal sayılar ile birin yarısı olarak $\frac{1}{2}$ ve bunun katları olarak, $\frac{3}{2}$ $\frac{5}{2}$ noktaları, aynı şekilde birin üçte biri ve katlarının gösterdiği noktalar işaretlenecek ve böylece rasyonel sayılarla sayı doğrusu arasında bir eşleme kurulacak, sayı doğrusu üzerinde olup rasyonel olmayan $\sqrt{2}$, $\sqrt{3}$ gibi sayıların da bulunduğuna dikkat çekilecek, sayı doğrusu üzerinde başlangıç noktası ve pozitif sayı kavramı verilecektir.

2-2 Negatif Tamsayılar ve Negatif Rasyonel Sayılar

Sayı doğrusu üzerinde sıfırın solundaki noktalara (termometre örneği kullanılarak) dikkat çekilecek ve negatif tamsayı kavramı işlenecek ve böylece tamsayılar kümesi verilmiş olacak; aynı yolla negatif rasyonel sayı kavramı işlenecek ve her tamsayının bir rasyonel sayı olduğu fikri geliştirilecektir.

2-3 Rasyonel Sayılarla Toplama İşlemi

Önce, pozitif tamsayıların toplamı sayı doğrusu üzerinde geliştirilecek, buradan negatif tamsayıların toplamına geçilecek, pozitif tamsayı ile negatif tamsayıların toplamı işlenecek, aynı yolla rasyonel sayıların toplamı kavramı işlenecektir.

2-4 Koordinat Kavramı

Bir doğru üzerindeki bir noktanın koordinatı, düzlemdeki bir noktanın koordinatları ve sıralı ikili kavramı sayısal örneklerle işlenecektir.

2-5 Grafikler

$y = x$ in grafiği incelenecek, $y = a$, $y > a$, $y < a$ (a sabit bir sayı) nın belirttiği nokta kümeleri işlenecek; $y = x + a$ nın grafiği sayısal örneklerle verilecektir.

2-6 Rasyonel Sayılarla Çarpma İşlemi

Çarpma tablosunu negatif sayılar için de işlemek suretiyle iki negatif sayının çarpımı, bir negatif sayı ile bir pozitif sayının çarpımı verilecek.

2-7 Rasyonel Sayılarla Bölme İşlemi

Bölme işlemi, çarpma işleminin bir ters işlemi olarak verilecek ve sıfır ile bölmenin anlamsızlığı tekrar hatırlatılacak.

2-8 Rasyonel Sayılarla Çıkarma İşlemi

Sayı doğrusundan faydalanılacaktır.

3. BÖLÜM

ORAN, YÜZDELER VE ONDALIKLAR

3-1 Oran ve Orantı

Oran kavramı üzerinde durulacak ve oranın iki sayısının karşılaştırılması anlamında kullanıldığı kavratılacak. km/saat, düzinesi 5 lira ve tonu 240 lira gibi ifadelerin birer oran belirttiği de açıklığa kavuşturulacaktır. Orantı kavramı, sayısal örneklerle işlendikten sonra harfli olan ifadelerle geçilip, içler çarpımının dışlar çarpımına eşitliği ve tersinin doğruluğu da verilecektir.

3-2 Yüzdelere

Yüzdelere de bir oran olduğu üzerinde durulmalı ve basit yüzde hesapları bir orantı şeklinde verilmelidir. Yüzdelere bu nedenle bir karşılaştırmada kullanılabileceği gibi komisyon ve alış veriş hesaplarındaki rolü de açıklığa kavuşturulacaktır.

4. BÖLÜM

PARALEL DOĞRULAR, PARALELKENAR VE ÜÇGEN

4-1 Bir Düzlemde İki Doğru

Kesişen iki doğru yardımıyla komşu açı, ters açı, bütünler açı, tümler açı kavramları geliştirilecek, eş açı kavramından söz edip, ters açılarının eş olduğu çeşitli örneklerle verilmeğe çalışılacaktır.

4-2 Bir Düzlemdeki Üç Doğru

D_1 , D_2 , D_3 doğrularının aynı düzlemde olduğu gözönüne alınıp, bir noktada kesişmeleri veya üçünün birbirini farklı noktalarda kesmesi durumları gösterilecek; yöndeş durumlu açı kavramı verilecektir.

4-3 Paralel Doğrular

Paralel iki doğruyu üçüncüsü keserse, yöndeş açılarının eşliği bir özellik olarak verilecek ve tersi de belirtilecektir. Bu aar-da; "İse" ile bağlı ifadelerin (önergelerin) karşıt söylenişleri üzerinde biraz durulmalıdır.

4-4 Üçgenler

Üçgenin tanımı yeniden hatırlatılacak; üçgenler kenarlarına göre adlandırılacak, ikizkenar üçgende taban açılarının eşliği ve karşıtının da doğru olduğu üzerinde durulacaktır. Üçgenlerin iç açılarının ölçümleri toplamının 180° olduğu ve buna dayalı özellikler belirtilerek açıklanacaktır.

4-5 Paralelkenarlar

İki paralel arasındaki uzaklık verilecek, çokgen tanımı ve çokgenlere verilen adlardan söz edilerek, paralelkenarın tanımı verilecektir.

Paralelkenarın karşılıklı kenarlarının eşliği, karşılıklı açılarının eşliği ve komşu açılarının bütünler olduğu sezdirilecek (ölçme yolu ile) sonra da özellik olarak verilecektir.

5. BÖLÜM

ÇEMBER VE DAİRE

5-1 Çember, Çember Çizimi ve Çemberin Düzlemde Ayırdığı Bölgeler

Önce noktalar yardımıyla, sonra pergeli kullanarak çember çizilecek ve tanıtılacak, çemberin iç bölgesi ve çemberin dış bölgesi açıklanacaktır.

Çember ile iç bölgesinin birleşimi olarak daire tanımlanacaktır.

5-2 Çap, Kesen, Kiriş ve Teğet

Çap ve yarıçap kavramları geliştirilecek, bir doğru ile bir çemberin ara kesiti incelenerek kesen, kiriş ve teğet kavramı işlenecektir. Teğetin değim noktasıyla ve diğer noktaları ile merkez arasındaki ilişkiye dikkat çekilecektir.

5-3 Yaylar

Bir doğru üzerindeki bir noktanın doğruyu ikiye ayırmasıyla, çember üzerindeki bir noktanın çemberi ikiye ayırmasıyla ilgili dikkat çekilecek ve böylece arada olma kavramının yalnız doğru üzerinde alınan üç noktadan biri için söz konusu olacağı, çember üzerindeki üç nokta için böyle bir durumun olamayacağı belirtilecektir.

5-4 Merkez Açısı

Merkez açı ve açının ölçümü olarak derece tanıtılacaktır. Eş yaylar kavramı verilecektir.

5-5 Çemberin Çevresi

Bir çemberin çapı ile çevresi arasındaki ilişkiye dikkat çekilerek π sayısı ve dolayısıyla çemberin uzunluğu işlenecektir. (π sayısı hakkında bir miktar bilgi okuma parçası olarak verilebilir.)

5-6 Dairenin Alanı

Dairenin alanı ile bir kenarı çap büyüklüğünde olan bir karenin alanı karşılaştırılacak, ikisi arasında (milimetrik kağıt üzerine çizilerek) yaklaşık bir ilişki kurdurulmağa çalışılacak daha sonra $A = \pi r^2$ olarak işlenecektir.

5-7 Silindirin Hacmi ve Alanı

Silindirin tanıtılacak, hacim ve alanları karşılaştırma yoluyla işlenecektir.

6. BÖLÜM

DENKLEMLER

6-1 Sayı İfadelerini Yazma

Sayı ifadelerinin yazılması örneklerle açıklanacak, $(3 + 5)$ şeklindeki kapalı sayısal ifadelerle $(x + 5)$ şeklindeki, açık ifadeler örneklerle verilecektir.

6-2 Sayı Önermelerini Yazma

İfadeler arasında $=$, \neq , $>$, $<$ sembollerini örneklerle kullanma ve ifade etme yolları gösterilecek ve denklem kavramı geliştirilecek, bir denklemin çözüm kümesi açıklanacak ve örneklerle pekiştirilecek, formül kavramı işlenecektir.

6-3 Çözüm Kümesinin Bulunması

Sayıların özelliklerinden yararlanarak bir denklemin çözüm kümesinin nasıl bulunacağı açıklanacaktır.

6-4 Eşitsizliklerin Çözümü

Denklemlerin çözümünde kullanılan yöntemle eşitsizlikler de çözülecek, eşitsizliklerin toplama özeliği işlenecek, denklem ve eşitsizliklerle ilgili alıştırmalara bol yer verilecektir.

6-5 İki Bilinmeyenli Sayı Önermeleri

İki bilinmeyenli $y = x + a$ şeklinde (a sabit bir sayı) bir sayı önermesi ve benzerlerinin çözüm kümesi tablo ve grafik metoduyla çözülecek; $ax + by = c$ lineer denklemi bazı şartlar ile çözülecek.

$y > x + a$, $y < x + a$ şeklindeki eşitsizliklerin çözüm kümesi işlenecektir.

7. BÖLÜM

İSTATİSTİK VE GRAFİKLER

7-1 İstatistik İçin Bilgi Nasıl Toplanır

Bilgi toplama (veri) nin ne olduğu ve nasıl yapıldığı örneklerle açıklığa kavuşturulacaktır.

7-2 Çeşitli Grafikler

Kırık çizgi grafiğinin nasıl işleneceği, eksenlerin (gösterge eksenleri) anlamı, çizgi grafiği, sütun grafiği ve daire grafiği basit örneklerle açıklanacaktır.

7-3 Bilgilerin Özetlenmesi

Ortalama, aritmetik orta, medyan, mod kavramları basit örneklerle işlenecektir.

7-4 Örneklem

İstatistikte örneklem yolunun ne olduğu basit örneklerle açıklanacaktır.

8. BÖLÜM

ÇOK BÜYÜK VE ÇOK KÜÇÜK SAYILARIN GÖSTERİLMESİ

8-1 Çok Büyük Sayıların Yazılması ve Okunması

Çok büyük sayılar yerin matematikte kullanılan notasyona değinilecek, örneğin; $2,1 \times 10^{22}$ in anlamı açıklanacak ($10^a \cdot 10^b = 10^{a+b}$ örneği işlenecektir. (a ve b pozitif tamsayı)

8-2 Çok Küçük Sayıların Yazılması ve Okunması

Örneğin, $\frac{1}{10^{15}}$ in anlamı açıklanacak,

$\frac{10^a}{10^b}$ (a ve b tam sayı) üzerinde durulacaktır.

Bu program, haftada 4 saat matematik okutulması esasına göre düzenlenmiştir.

Her bölümün işlenmesi için öngörülen ders saatleri yaklaşık olarak aşağıda gösterilmiştir.

Bölüm	Ders saati sayısı
1	12 saat
2	30 "
3	8 "
4	8 "
5	16 "
6	26 "
7	12 "
8	8 "

Öğretmenler bu saatlere bağlı kalmıyabilirler. Gerekteğinde, bölümlere ayrılan saatler arasında yeniden ayarlama yapabilirler.

ORTA III. SINIF MATEMATİK PROGRAMI

1. BÖLÜM

REEL (Gerçek) SAYILAR

- 1-1 Rasyonel Sayıların Yeniden Gözden Geçirilmesi
- 1-2 Rasyonel Sayıların Ondalık Olarak Gösterilmesi
- 1-3 Sayı Doğrusu Üzerinde Rasyonel Sayılar
- 1-4 Rasyonel Olmayan (İrrasyonel) Sayılar
- 1-5 Reel (Gerçek) Sayı

2. BÖLÜM

PERMÜTASYON, KOMBİNASYON VE OLASILIK

- 2-1 Paskal Üçgeni
- 2-2 Permütasyon
- 2-3 Kombinasyon
- 2-4 Olasılık

3. BÖLÜM

BENZER ÜÇGENLER VE ORANTILI ÇOKLUKLAR

- 3-1 Dolaylı Ölçme, Oran ve Orantı
- 3-2 Benzer Üçgenler
- 3-3 Dik Üçgenlerde Pisagor ve Öklit Bağlantıları
- 3-4 Trigonometrik Oranlar
- 3-5 Bir Doğrunun Eğimi
- 3-6 Doğru Orantılı
- 3-7 Ters Orantılı

4. BÖLÜM DENKLEMLER

- 4-1 Özdeşlikler ve Binom Açılımı
- 4-2 Birinci Dereceden Bir Bilinmeyenli Denklemler
- 4-3 Birinci Dereceden İki Bilinmeyenli Denklemler

5. BÖLÜM METRİK OLMAYAN GEOMETRİ

- 5-1 Basit Geometri Şekilleri
- 5-2 Çok Yüzlüler
- 5-3 Köşelerin, Yüzlerin ve Ayrutların Sayılması

6. BÖLÜM HACIMLER VE YÜZ ÖLÇÜLERİ

- 6-1 Düzlem Şekillerin Alanları
- 6-2 Düzlem ve Doğrular
- 6-3 Pirizmalar
- 6-4 Piramitler
- 6-5 Koni
- 6-6 Küre

ORTAOKUL III. SINIF MATEMATİK PROGRAMININ AÇIKLAMASI

1. BÖLÜM REEL (Gerçek) SAYILAR

1-1 Rasyonel Sayıların Yeniden Gözden Geçirilmesi

Doğal sayı, tamsayı ve rasyonel sayı kavramları örnekler üzerinde hatırlatılacak; rasyonel sayıların dört işlemi ile ilgili alıştırmalara gereği kadar yer verilecektir.

1-2 Rasyonel Sayıların Ondalık Olarak Gösterilmesi

Bayağı kesrin ondalık kesre, ondalık kesrin bayağı kesre çevrilmesi, devirli ondalık kesrin bayağı kesre çevrilmesi örnekler üzerinde verilecektir.

1-3 Sayı Doğrusu Üzerinde Rasyonel Sayılar

Sayı doğrusu üzerinde rasyonel sayıların nasıl gösterileceği açıklanacak, yoğunluğu belirtilecek ve sayısal örneklerle kavram pekiştirilecektir.

1-4 Rasyonel Olmayan (İrrasyonel) Sayılar

Rasyonel sayılardan başka sayıların da varlığı belirtilecektir. $\sqrt{2}$ sayısının rasyonel olmadığı sezdirilecek, ancak bu na sayı doğrusu üzerinde bir noktanın karşı geldiği gösterilecektir. Burada $\sqrt{3}$, $\sqrt{5}$, \dots gibi sayıların da rasyonel sayı olmadıkları belirtilecek, $\sqrt{12}$, $\sqrt{27}$ gibi sayıların $a\sqrt{b}$ biçiminde yazılması ve bununla ilgili basit işlemler üzerinde durulacaktır.

1-5 Reel (Gerçek) Sayı

Gerçek sayı kavramı, daha önce öğrenilmiş olan doğal sayı, tam sayı, rasyonel sayı ve rasyonel olmayan sayı kavramlarına dayalı olarak basit bir biçimde ortaya konacaktır.

Gerçek sayıların sayı doğrusunu tam olarak doldurduğundan söz edilecektir.

2. BÖLÜM PERMUTASYON, KOMBİNASYON VE OLASILIK

2-1 Paskal Üçgeni

Sayısal örneklerle konu işlenecek ve Paskal Üçgenindeki sayılar arasındaki ilişki örnekler üzerinde açıklanacaktır.

2-2 Permütasyon

Basit örneklerle ve sıralama kavramından yararlanılarak $P(n, n)$ ve daha sonra $P(n, r)$, ($r < n$) değerleri işlenecektir. Faktöriyel anlamı açıklığa kavuşturulacak ve genel çarpma kuralı verilecektir.

2-3 Kombinasyon

Basit örneklerle kombinasyon kavramı işlenecek, permütasyon ile kombinasyon arasındaki ayrıcalık belirtilecektir.

2-4 Olasılık

Şans olayları ve bir olayın olma şansı basit örneklerle işlenecektir. Bir denemede çıkabilenlerin tümünün oluşturduğu küme (evrensel küme) ve bunun bir alt kümesi olan bazı olayların olma olasılığı üzerinde durulacak, sonra A ve B ayrık ve ya ayrık olmayan iki küme olduğuna göre "A veya B" olayının olasılığı ile "A ve B" olayının olasılığı incelenecektir.

3. BÖLÜM BENZER ÜÇGENLER VE ORANTILI ÇOKLUKLAR

3-1 Dolaylı Ölçme, Oran ve Orantı

Bu kesimde çokluk, ölçme, oran, orantı kavramları hatırlatılacak; dördüncü orantılı, orta orantılı, orantının basit özellikleri üzerinde durulacaktır. Doğru parçaları arasındaki oran ve orantı örnekler üzerinde gösterilecektir.

3-2 Benzer Üçgenler

Üçgenlerin eşliği ve temel eşlik özellikleri (KAK, AKA, KKK); benzerlik kavramı, üçgenlerin benzerliği, temel benzerlik özellikleri (AAA, KAK, KKK) basit ve ölçüleri verilen şekiller üzerinde anlatılacaktır.

3-3 Dik Üçgenlerde Pisagor ve Öklit Bağlantıları

Dik üçgenlerde Pisagor bağıntısı basit örneklerle kavratılacaktır.

Benzerlikten yararlanarak dik üçgenlerde Öklit bağlantıları çıkarılacaktır.

Bu konularla ilgili basit uygulamalara yer verilecektir.

3-4 Trigonometrik Oranlar

Bir dar açının basit trigonometrik oranlarından sinüs, kosinüs, tanjant, kotanjant kavramları verilecek, 30° , 45° , 60° lik açının trigonometrik oranları kavratılacak ve trigonometrik oranları kavratılacak ve trigonometrik oranlar çizelgesinin kullanılması öğretilenecektir. Sinüs, kosinüs, tanjant arasındaki basit bağıntılar üzerinde kısaca durulacaktır.

3-5 Bir Doğrunun Eğimi

Başlangıç noktasından geçen bir doğrunun eğimi ve denklemi verilecektir.

$y = mx + n$ biçimindeki denklemlerin gösterdiği grafiğin bir doğru olduğu sayısal örnekler üzerinde anlatılacaktır.

3-6 Doğru Orantılı

Doğru orantı kavramı basit örneklerle ve geometrik olarak işlenecektir. Grafik üzerinde açıklamalar yapılacaktır.

3-7 Ters Orantılı

Basit örneklerle ters orantı kavramı verilecektir. Örnek olarak $x \cdot y = k$ (k , pozitif bir gerçek sayı) bağıntısını gerçekleyen (x, y) ikililerinin belirttiği basit grafik üzerinde sayısal örneklerle durulacaktır.

4. BÖLÜM

DENKLEMLER

4-1 Özdeşlikler ve Binom Açılımı

Bu konu ile ilgili olarak bazı sade açılımlar üzerinde durulacaktır. Bunlardan yararlanılarak çok sade çarpanlara ayırma verilecektir. Binom açılımı sade örneklerle verilecek ve açılımının katsayılarıyla Paskal üçgeni arasındaki benzerliğe değinilecektir.

4-2 Birinci Dereceden Bir Bilinmeyenli Denklemler

Daha önce verilen denklem kavramı pekiştirilecek, sade örneklerle denklemler işlenecektir. Denklemlerin çözümü yapılırken, çözüm ilkeleri üzerinde önemle durulacaktır. Sayısal ve fiziksel sade problemler verilecektir.

4-3 Birinci Dereceden İki Bilinmeyenli Denklemler

Grafikle çözüm yöntemi hatırlatılarak iki bilinmeyenli sade denklemlerin çözümü yaptırılacaktır. İki bilinmeyenli denklemlerin ikinci çözüm yöntemi, bir bilinmeyene indirgeme olacaktır. Bu konuda incelenecek örnekler çok karışık olmalıdır.

Sayısal ve fiziksel sade problemler verilecektir.

5. BÖLÜM

METRİK OLMAYAN GEOMETRİ

5-1 Basit Geometri Şekilleri

Basit geometri şekilleri çeşitli örnekler üzerinde, ayrıntılara girmeden hatırlatılacak, basitçeler (Simplex) fazla ayrıntıya girilmeden açıklanacaktır.

5-2 Çok yüzlüler

Bir, iki ve üç boyutlu çok yüzlüler tanıtılacak bir sonraki kesime hazırlık yapılacaktır.

5-3 Köşelerin, Yüzlerin ve Ayrıntıların Sayılması

Bu konu ile ilgili Euler bağıntısı sade açıklamalarla verilecektir.

6. BÖLÜM

HACIMLAR VE YOZ ÖLÇÜMLERİ

6-1 Düzlem Şekillerin Alanları

Daha önce bilinen alan hesapları hatırlatılacak, belli düzlem şekillerin alanları verilecektir. (Dikdörtgen, kare, paralelkenar, eşkenar dörtgen, üçgen, yamuk, çokgen ve daire).

6-2 Düzlem ve Doğrular

Daha önce kazandırılmış olan düzlem ve doğru kavramları hatırlatılacak; bir düzleme dik doğru, bir noktanın bir düzleme olan uzaklığı ve paralel iki düzlem arasındaki uzaklık (ispatsız olarak) verilecektir.

6-3 Pirizmalar

Dik pirizmalar tanıtılacak, (dikdörtgenler pirizması, küp, üçgen dik pirizma, kare dik pirizma, altıgen dik prizma) alan ve hacimleri verilecektir. Dik pirizmaların açık şekilleri gösterilecektir. Eğik pirizmaya çok az yer verilecek, bir paralel yüzün hacmi basit örneklerle işlenecektir.

6-4 Piramitler

Piramit sade örneklerle tanıtılacak, hesaplamaları kolay olanların alan ve hacimleri hesaplatılacaktır. Dik piramitlerin açık şekli tanıtılacaktır.

6-5 Koni

Koni tanıtılacak, alan ve hacmi hesaplatılacaktır. Koninin açılışı üzerinde durulacaktır.

6-6 Küre

Küre tanıtılacaktır. Büyük ve küçük daireler özellikleriyle belirtilecek, alanı ve hacmi hesaplatılacaktır. (İspata girilmeyecektir.) Bir küçük çemberin uzunluğu hesaplatılacaktır.

Bu program haftada 4 saat matematik okutulması esasına göre düzenlenmiştir.

Her bölümün işlenmesi için öngörülen ders saatleri yaklaşık olarak aşağıda gösterilmiştir.

Bölüm	Ders saati sayısı
1	12 saat
2	20 "
3	32 "
4	25 "
5	6 "
6	25 "
	120 saat

Öğretmenler bu saatlere bağlı kalmıyabilirler. Gerektiğinde, bölümlere ayrılan saatler arasında yeniden ayarlama yapabilirler.

İstanbul'da Devlet Kitapları Mütedavil Sermayesi Müdürlüğünün tefraf adresi "Devkitap" olarak kısaltılmıştır. Bu müdürlükle telle muhabere edecek müesseselerin "Devkitap" kısaltmasından faydalanmaları tavsiye olunur.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

YAYIMLARI

SATIŞ YERLERİ

MERKEZ :

Devlet Kitapları Mütedavil Sermayesi Müdürlüğü

Sultanahmet — İstanbul

TELEFON { Müdürlük : 22 14 54
Satış : 22 38 03

Sipariş edilecek kitapların parası posta veya banka ile Devlet Kitapları Mütedavil Sermayesi Müdürlüğüne Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası İstanbul Bahçekapı Şubesindeki 8 numaralı cari hesaba yatırılması veya gönderilmesi ve hangi yayınevi ile muamele yapılıyorsa o yayınevinin bir sipariş mektubu ile makbuz gönderilmek suretiyle haberdar edilmesi lâzımdır. Şartlı ve geri çevirmeli sipariş kabul edilmez.

BU DERGİDEKİ KANUNLAR, KARARLAR VE TAMİMLERLE DİĞER YAZILAR TARAFIMIZDAN OKUNMUŞTUR

1	12	23	34	45
2	13	24	35	46
3	14	25	36	47
4	15	26	37	48
5	16	27	38	49
6	17	28	39	50
7	18	29	40	51
8	19	30	41	52
9	20	31	42	53
10	21	32	43	54
11	22	33	44	55